

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Liber Vndecimvs. Heliotropivm, Sev Conformatio humanæ voluntatis cum
Divinâ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

file, quod quid aliud est, quam bonâ intentione? Hæc certe neminem sinit à seipso sic exornari & pingi, ut actus illius non tam sint, quam esse videantur boni: has omnes officias & pigmenta extremè odit intentio bona: Virtutem ut sequamur imperat, sed ut bonâ fide sequamur, non spe vanâ illecti, non metu adaecti, sed ipsius amore virtutis. Insignissimè hoc explicans Augustinus: Implebis, inquit, amore, quod timore non poterat. Qui enim timendū non facit malè, mallet facere, si liceret. Itaque est factus non datur, voluntas tenetur. Non facio, inquit. Quare? Quia timeo. Nondum amas iustitiam (nondum sobrietatem, nondum castitatem amas) adhuc servus es: Ego filius. Sed ex bono servo fit bonus filius. Interim timendo noli facere. Idem sanctissimus Antistes obliquam nimis intentionem avari sic perstringit. Avari quid inhiat calo & terræ? Melior est qui fecit calum & terram. Ipsum visurus, ipsum habiturus es. Quæris ut tua sit illa villa, & transiens per illam dicis: Beatus, cuius est possessio ista. Hoc dicunt quam multi qui transiunt per illam: & tamen cum dixerint & transierint per illam, possunt caput agitare, & suspirare, numquid & possidere? Sonat cupiditas, sonat iniquitas: Sed non concupiscas rem proximi tui. Beatus, cuius est villa illa, cuius est domus ista, cu-

A jus est ager iste. Compeles iniquitatem, audi veritatem. Beata gens cuius est. Quid? jam noster quid dicitur sim. Ergo desiderare ut habeatis, tunc demum beati eritis. Hæc solâ beate eritis, re meliore, quam vos estis, meliores eritis. Deus est, inquam, melior te, qui fecit te. Erige te ad illum, & quidquid oculorum habes, in hunc unum converte.

B Quod ergo Tigranis conjux fecit in Persiâ, hoc tibi faciendum in omni loco, assidue, in omni vitâ: suos illa oculos in unum illum defixit, qui caput pro illâ suum offerebat: Idem à te jure meritisimo postulatur, ut tuos in uno defigas oculos, qui & oculos & caput, & totum se teque unâ tibi donavit, qui vitam & sanguinem suum pro te redimendo, non solum offerre paratus fuit, sed obtulit. At parum est regiam Tigranis conjugem imitatione exemplis sanctioribus urgemur. Quisquis bonam intentionem cordi habes, regium Numinis Placem æmulare, & provide Dominum in conspectu tuo semper. In hunc unum tuus eat oculus, sed vide ut simplex eat & rectus; in hunc unum tua feratur intentio, sed vide ut pura feratur & sincera; nec aliorum quidquam aspiciendum est, nisi per hunc unum, aut in hoc. Ergo, quod ultimum monco, ATTENDE TIBI.

Finis librorum de rectâ intentione.

HELIOTROPIVM

S E V

CONFORMATIO HVMANÆ VOLVNTATIS

CVM DIVINA.

LIBER PRIMVS

D E

DIVINÆ VOLVNTATIS

COGNITIONE.

CAPVT PRIMVM.

Hypotyposis omnium quinque librorum, duplex etiam fundamentum ponitur, & omnes omnino penas à Dei voluntate provenire ostenditur.

Ex Macedo Alexander, cum Darium bello peteret, æstu & itinere fervore percaesus, Cydno amni corpus suum immergit, sed hebetatis subito torpore artibus, expiranti similis in tabernaculum delatus est. Huc amicis pariter & medicis admissis, melius sibi fore Rex agebat, mori strenuè, quam tardè convalescere: proinde si quid opis aut artis esset, scirent se non tam mortis quam belli remedium querere. Itaque medicis

Tom. I.

C attentissimo consilio salutis remedia circumspiciebant: qui cum ad unam potionem sententiam direxissent, Philippus medicus, Regi puero fidus admodum comes & custos salutis datus, non præceptum sed strenuum remedium afferre, potionemque illam suis manibus temperaturum, & eâ vim morbi levaturum esse promissit. Inter hæc à Parmenione fidelissimo purpuratorum litteræ superpervenerunt, quibus Rex monebatur ne salutem suam Philippo committeret, mille talentis à Dario esse corruptum. Ingentem animo sollicitudinem litteræ incusserant regi, & quidquid in utramque partem, aut metus aut spes subjecerat, secretâ æstimatione pensabat. Bibere perseveraret? vitæ periculum terrebat. Damnares fidem medici? antea vitæ fidelitas dissuadebat. Diu animo in diversa versato, nulli quid scriptum esset enuntiavit, epistolamque sigillo annuli sui impressam, pulvino, cui incumberebat, subjecit. Inter has cogitationes bi-duo absumpto, illuxit à medico destinatus dies. Et ille cum poculo, in quo medicamentum diluerat, intravit.

Vu 3

Quo

Quo viso, Alexander, levato corpore in cubitum, epistolam à Parmenione missam sinistra manu tenens, accepit dextrâ poculum, & hausit interitus: tum epistolam Philippum legere jubet, nec à vultu legentis movit oculos, ratus aliquas conscientiae notas in ipso ore posse deprehendere. Ille epistolâ perlectâ, plus indignationis quam pavoris ostendit, projectiâque amiculo & literis ante lectum: Rex, inquit, semper quidem meus ex te spiritus pendit, sed nunc verò (arbitror) sacro & venerabili ore trahitur. Crimen quod mihi obiectum est, tua salus diluit. Laxa paulisper animus, quem sollicitudine intempestiva amici sanè fideles, sed moleste seduli turbant. Non securum modò hæc vox, sed etiam lætum Regem ac plenum bonæ spei fecit. Itaque si tibi permillum esset Philippe, inquit, quò maximè modo animum velles experiri meum, alio profectò voluisses: sed certiorum quam expertus es, ne optasses quidem. Hæc epistolâ acceptâ, tamen quod dilueras bibi. Hæc locutus, dextram obtulit Philippo. Ut verò medicamentum se diffudit in venas, & sensim toto corpore salubritas percipi potuit, primò animus vigorem suum, deinde corpus quoque expectatione maturius recuperavit: quippe Rex post tertium diem, jam sospes in conspectum militum se dedit.

Hic mihi, Lector, quinque observabis sedulo.

Primum: Rex Alexander ante omnia nosse voluit quò pharmaci genere juvari posset. Deinde Philippi medici in se fidem non indiligenter expendit, & quem is animum erga se gereret, è vultu didicit.

Alterum: Ubi Alexander perpexit Philippum medicum tam intemeratâ fide pro salute sua sollicitum esse, omni suspitione positâ, medicamentum Philippi manibus temporatum, sine ullâ cunctatione intrepidus hausit.

Tertium: Pro tam constanti erga Philippum medicum iudicio, dignissimam mercedem, integram valetudinem intra triduum recepit. Ideo Philippum servatorem suum unâ secum perduxit ad stativa militum, ubi pro se quisque dextrâ medicæ amplexus, grates habebat velut præsentem Deo.

Quartum: Quo minus Rex revalesceret, ingens sese impedimentum objecit, nec unum dumtaxat: Litteræ fidiissimi Parmenionis suspicionem veneni pluribus indicibus ingerebant, & amicorum sedula quidem sed vitiosa sollicitudo plurimum turbabat.

Quintum: Hoc unum Regem Alexandrum juvit, quod sui medici cum solerem ac eruditam providentiam, tum sanctam & incorruptam in se fidem agnoscere non recusavit, & inde maximam conceperit fiduciam valetudinis recuperandæ, quam etiam recuperavit felicissimè.

En, mi Lector, totius scriptionis & quinque librorum qui sequuntur, hypotyposin ac summam. Nimirum hoc ordine progredientur, quo Macedonum regem constatum diximus. Itaque humanam voluntatem in divinâ constituendam esse, hæc viâ & connexione trademus.

Primum erit Ostendere, quâ ratione voluntas divina sit cognoscenda. Omnium vox & sensus est: Te mihi prius velim notum, quam me tibi credam amicum. Alexander ante audit, quid Philippus medicus velit ac jubeat, quam ipse medicamentum sumat. Primum ergo est, divinam voluntatem nosse.

Proximum ab hoc: Cum divinâ voluntate suam conformare. Cur enim illam scrutari aut nosse volo, si amplecti, si sequi non volo? Non cunctatus est Alexander, quin idem, quod medicus veller, traheretque in se ore suo (quod Philippus dicebat) spiritum sui medici.

Tertium est: Propondere, quantæ felicitatis sit, divinam voluntatem non solum habere notam, sed suam illi agglutinatam. Non oderat Alexander pharmacum, quia

vitam & valetudinem amabat. Certè omnis amator voluntatis, spe valetudinis dulcescit. Amaritudinis subingit de aliquid habere videretur voluntas divina, sed illud spe summi boni superandum est.

Quartum erit: Impedimenta omnia, quæ hanc humanæ voluntatis cum divinâ consensionem turbant, amovere; voluntatem propriam jugulare, ut amplecti liceat divinam. Rex Alexander amicissimis etiam non credidit, ne fidem negare cogereetur ei qui accusabatur ut inimicus.

Quinto denique loco: Adjumenta illa explicabimus, quæ ad divinâ humanæque voluntatis concordiam potissimum valent. Ea sunt, divinæ Providentiæ cognitio, & inde concepta in Deum Fiducia. Perisset Alexander, nisi medici doctam sinceramque providentiam agnoscere, eique fidere voluisset.

Hæc sunt, & in hunc ordinem digesta, quæ his quinque libris summissis exponenda, ut humanæ voluntatis cum divinâ nexus & certior sit, & firmitior. Nunc ad rem.

§. I.

Omnis doctrinæ, quam Christus tot divinis concionibus tradidit, caput hoc fuit, divinæ voluntati seipsum integrè perfectèque in rebus omnibus ac singulis conformare. Hoc Servator quâ verbis quâ factis amplissimè docuit, & nobis semetipsum formam dedit ad imitandum. Ad hanc Domini doctrinam explicatius proponendam, duplex cum Theologis ponimus fundamentum.

Primum: Omnem omnino profectus nostri rationem in hac humanæ divinæque voluntatis conformatione & concordia consistere, ita ut quò ista fuerit sincerior, hoc ille futurus sit uberior. Omnem Christiani hominis perfectionem in Charitate sitam esse jam liquet. Volumina divina testimoniis in hanc rem plena sunt: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c. Hoc est maximum & primum mandatum. Nunc autem manent fides, spes, charitas. Major autem horum est charitas. Super omnia autem hæc, charitatem habere, quod est vinculum perfectionis. Finis autem præcepti est charitas. Charitatis autem actus longè nobilissimus, & assidue instaurandus, est hæc ipsa cum Dei voluntate conformitas in omnibus. Eadem velle, & eadem nolle, firma est amicitia; vox est beati Hieronymi, & omnium sapientum.

Alterum fundamentum: Nihil profus in Orbe figi (peccato solum secluso) sine Dei voluntate. Fortuna seu ridens seu lævantis imperium nullum est. Hæc idololatrarum somnia sunt, quæ humanæ vitæ vicissitudines à nescio quâ deâ dispensari fingebant. Augustinus irridens: Quomodo ergo, inquit, dea fortuna aliquando bona est, aliquando mala? an fortè quando mala est, dea non est, sed in malignum demonem convertitur? Christiana sapientia fortunam omnem exhibital. Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt. Sed hoc ipsum in divinis paginis testatissimum, paulò apertius declarandum.

§. II.

Omnia mundi mala (peccatum excipimus) à Deo esse, hæc ratione docent Theologi. In omni peccato duo sunt: Culpa & poena. Deus est auctor poenæ quæ in peccato est, sed neutiquam culpæ. Ideo si demamus culpam, nullum est malum poenæ, quod non fiat à Deo, aut ipsi non placeat. Sicut autem mala peccati, seu poenæ, sic & mala naturæ oriuntur à divinâ voluntate. Naturæ mala vocamus, famem, sitim, morbos, dolores &c. quæ sæpissime nihil habent cum peccato commercii. Itaque Deus reipsa, (& ut in scholis loquuntur, effectivè, positivè) omnia poenæ naturæque mala vult, ob justissimas causas, solum peccatum, seu culpam permittit. Ideo hæc Dei voluntas Permittens, illa Ordinans vocatur.

Matris, aut
Seneca.

Summa
totius scri-
ptionis:

1. Divinam
voluntatem
nosse.

2. Cum di-
vinâ vo-
luntate
suam con-
formare.

3. Propone-
re quantæ
sit felicitas
divinâ

caetur. Id igitur omne quod nos malum vocamus, à Dei voluntate est. Ita Theologi. Hoc fundamentum altissimi in animo jaciendum: maximi enim refert, probè istud capere, idque semper persuasissimum habere, peccatum & malorum omnium causam primam esse voluntatem divinam, culpà tamen, ut montimus, semper seculà. Jacto hoc fundamento sic concludimus.

Quandoquidem Dei nutu imperioque sit, quidquid fit in Orbe, par est ut omnia de manu Dei acceptemus, sanctissimi illius voluntati nostram per omnia, & in omnibus ita conformantes, ut nihil incertis eventibus, nihil casui, nihil fortunæ adscribamus. Hæc verum monstra sunt, inter Christianos minimè toleranda. Neque fortunæ tantum aut casui nil assignandū, sed nec negligentia aut industria humanæ, velut primariæ causæ. Vana sunt, & steriles hæc querelæ: Hoc illudve ideo mihi evenit, quia hic vel ille me odit, rem malè dixerit, socordis egit, aliter certè eventurum fuisset, si mihi benevolus extitisset, negotium hoc cordi habuisset, operæ non pepercisset. Vana & stulta est hæc philosophia. Vera, salutaria, & sancta est illa: Dominus fecit hæc omnia. Nam, quod jam monuimus. *Bona & mala à Deo sunt.*

§. III.

Hic plurimi seiplos fallunt ignorantia miserabili. Hoc enim sibi persuadent, ea tantum mala quæ à causis naturalibus proveniunt (cujusmodi sunt: Inundationes, terræ motus, agrorum sterilitas, terræ labes, annonæ caritas, injuriæ celi, morborum incommoda, mortes) immitti à Deo, cum plerumque hic nullum interveniat peccatum: verò mala illa, quæ à vitiis & malitia humanà trahunt originem, (cujusmodi sunt: Calumnia, fraudes, furtiva, vexationes, iniuriæ, rapinae, oppressiones, bella, cades) non esse à Deo, nec ab ipsius providentiâ proficisci, sed ab hominum nequitia, & perversa voluntate illorum, qui hæc talia in alios moluntur. Hinc illæ voces superioribus annis passim jactate: Hæc annonæ caritas non est à Deo; ab aversissimis hominibus est, à Deo non est. Insane ac impiæ voces, homine Christiano prorsus indignæ, & sub oculum relegandæ.

Sed ut res sit dilucidissima, exemplo demonstratur id quod dicimus. Est qui alterum bonis omnibus evolutionem cupiat: ut hoc nefarium consilium in opus prodeat, in ædes inimici clam subrepat, ignem subjicit, actutum exadibus se protipit: domo jam inflammata cum ceteris accurrat, velut incendium cum aliis extincturus, sed longè alius est illi animus. Nam si occasio faveat, non flammam compescit, sed prædam sibi facit, & in rem suam spolia subtrahit incendio. Omnes hæc cogitationes in se spectate, absque voluntatis perversitate, omnes hæc actiones in genere entis (ut scholæ loquuntur) consideratæ, auctorem habent Deum; Deus hæc facit, uti quavis alia facit in rebus creatis rationis expertibus. Sicut enim istæ nec movere se possunt, nec operari sine Deo, ita nec incendiarius ille aut domum ingredi, aut eadem egredi, aut ignes spargere sine Deo potest. Neque verò mali sunt ex se hi actus, nam & cum virtute fieri possunt, at mala est voluntas, pessimum est consilium, quod improbus ille servatus est. Hujus auctor & causa Deus non est, quamvis consilium hoc iniri permiserit. Potuisset enim hoc impedire si voluisset. Quandoquidem ergo Deus justo suo judicio impium illud consilium non impedit, permittit. Permissiois causas infra dabimus.

§. IV.

Adem prorsus ratio est in aliis quoque peccatis, quod etiam sub hac imagine magis elucescat. Est qui claudicet ex accepto vulnere: gressum hic quidem molitur, sed ægrius, nec tam decore atque sanis incedit.

A Causa motus in pede est vis impellens naturalis, claudicationis autem causa est vulnus, non motrix animæ virtus. Simili planè modo actionis illius, quam quis peccando exercet, causa est Deus; erroris autem & peccati in hoc actu causa est liberum arbitrium. Actioni adjuvamentum subministrat Deus, non aberrationi, non illi à lege & rectâ ratione secessioni.

Quamvis igitur Deus peccati auctor non sit, nec esse Abac. 1. possit: *Mundi enim sunt oculi illius ne videat malum, & re- vers. 13. sperare ad iniquitatem non poterit: Diligit enim justitiam & p. 44. v. 8. odit iniquitatem:* Nilominus exploratissimæ veritatis est, omne malum peccatæ, à causis secundis, seu rationalibus, seu rationis expertibus profectum, quocumque id modo ac ratione accidat, totum prodire à manu Dei, ejusque suavissimâ dispositione ac providentiâ. Deus est, mihi bone homo, Deus est, qui dextram te percutientis rexit; Deus est qui linguam tibi detrahentis movit; Deus est qui vires te impie conculcanti dedit. Ipse Deus de se per Isaiam hoc fallus: *Ego Dominus, inquit, & non est alter: for- Isai. 4. 45. mans lucem & creans tenebras: faciens pacem & creans ma- vers. 7. lum: ego Dominus faciens hæc omnia.* Quam luculenter hoc ipsum confirmans vates Hebræus Amos: *Si erit, in- Amos cap. 3. quit, malum in civitate, quod Dominus non fecerit? Perinde vers. 6. si dixisset, nullum malum est quod non faciat Dominus, malum culpæ permittendo, peccatæ malum efficiendo & ordinando.*

Ira Deus adulterium & eadem Davidis Regis, per incesti Absalonis filii peccatum puniturus: *Ece ego, in- 2. Reg. 1. 12. quit, suscitabo super te malum de domo tuâ, & tollam uxores v. 11. & 12. tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo &c.* Tu enim fecisti abscondere, ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israël, & in conspectu solis. Præclarissimè dixit Augustinus: *August. in Sic Deus per malos erudit bonos. Sic Justitia Divina Regi- p. sal. 73. v. 4. bus impiis, & malis Principibus velut instrumentis uti- p. sunt tur, tam ad exercendam proborum patientiam, quam ad flagellandam improborum petulantiam. Exempla Dei.*

C hæc ab omni ævo obvia, ubi Deus per improbas aliorum cupides bonam suam voluntatem exercet; per aliorum injustitiam exerit judicium sua iusta. Et velut patet virgas arripit & filium cædit, sed paulò post filio se conciliatum exhibet; virgis in ignem coniectis: ita Deus per Isaiam minatur, & *Ve Assur, inquit, virga furoris mei Isai. 10. & bacillus ipse est, in manu eorum indignatio mea. Ad gentem v. 5. fallacem mittam eum, & contra populum furoris mei manda- usque ad 8. bo illi, ut auferat spolia, & diripiat prædam, & ponat illum in conculcationem, quasi lutum platearum. Ipse autem non sic arbitrabitur, & cor ejus non ita existimabit: sed ad conterendum erit cor ejus, & ad interuersionem gentium non paucarum. Quam clarè Deus tantorum malorum auctorem se falsus? In manu eorum, inquit, indignatio mea, virga furoris mei Ibid. v. 1. est rex Assyrius, ad puniendâ Judæorum flagitia, ego illum misi, ut auferret spolia, deiceretque nimum infolentes & inflatos illorum animos, qui projectâ fide, idola gentium vesano ritu venerati sunt: ipse autem rex Assyrius omnia alia cogitans, non sic arbitrabitur, nec ad castigandos venit, sed ad mactandos & omni modo perdendos, nihilominus voluntati meæ deserviet: at ubi ego gentem meam per Assyrios castigaro, vae huic virgæ, vae Assyriis, quos velut instrumentum furoris mei excutiam in ignes. Idem prorsus in aliis ultionibus divinis est observare.*

Titus Imperator Romanus cum Hierosolymorum Joseph. 1. 6. urbem arctissimâ obsidione cinxisset, muros circuire, & de bello iud. ipse omnia lustrare oculis institit. Hic cum plenas cada- cap. 4. post veribus valles vidisset, altamque saniem tabefactis corporibus defluentem, altum ingemuit, & elatis in cælum oculis ac manibus Deum testabatur, factum illud suum non esse.

§. V.

O Bjicias: Si res ita se habent, si malorum omnium origo est voluntas Dei, quid ergo reluciamur, quid

Rom. c. 12.
vers. 3.
Cur hosti
resistendum
est bellum
sit à Deo.

quid morbis pharmaca opponimus, quid hosti armatos
cuneos objicimus, cur portas non illico pandimus, & in-
tra mœnia recipimus nostrum exitum, cur non sanctis-
simum præfulem Lupum imitatur, & illius vocibus
flagellum Dei. Decorum est, mi homo, non plus sapere
quam oportet, sed sapere ad sobrietatem. Bellum, & omnes
clades à Deo sunt, res jam liquida. At hinc mala est ista
consecutio: Ergo hosti non resistendum; ergo morbis
non occurrendum. Nam aliud est voluntas Signi, (cùm
Theologis loquor) aliud voluntas Beneplaciti. Atque
de illâ voluntate Signi per leges nobis explicatâ, ut plu-
rimum satis constat, at verò de hac Beneplaciti non item,
neque continuò scire licet, quousque se ista extendat.
De quâ infra uberius. Nunc exemplo sit Morbus. Hic
à quacunque causâ ortus, divinæ voluntatis esse, neque
hac in re quidquam ambigendum. Cùm autem ægrotus
nesciat, quamdiu se velit Deus in morbo cubare, licet
prorsus resistere potest, & recuperandæ sanitati, quid-
quid est legitimorum remedium adhibere. Ubi verò
tentant omnia, & nihil profecerit, nec convalescit, per-
suasissimum sibi habeat, divinæ voluntatis esse, se gra-
vius ac diuturnius invalitudine urgeri. Sic ergo ratio-
cinandum: Vult te Deus, mi æger, agrotare; at quia ne-
scis an etiam velit te nunquam sanari, eâ de causâ licet
uteris remediis: si autem velit morbum perpetuari, sub-
trahet pharmacis efficaciam, & saneris. Idem de hosti-
bus dicendum. Sape voluit Deus Israelis gentem im-
pugnari, ne torpesceret; quamdiu autem non constabat
velle Deum illam etiam expugnari; tandiū erat resi-
stendum hosti; secus, si monuisset Deus, ut per Hiere-
miam vatem monuit, dederent sese in servos regi Na-
buchodonosori. Pari ratione si ortum incendium quan-
tiscunque laboribus resingui non possit, argumento id
est, Deum voluisse non solum incendi domum, sed &
comburī, suis amicis vel experiendis, vel puniendis ini-
micis. Idem in aliis omnibus observandum.

De his infra
explicatur.

Deinde, quemadmodum fit nonnunquam ut unus
aliquis pater det filio, & nequam gladium, dicatque: Age
puer, defende te contra me; videamus quid apud lani-
stam profeceris in athleticâ. Hic non filius patri, sed pu-
gnator adversario resistit: ita prorsus cùm quis incen-
dium, cùm hostem, cùm morbum cupit extinctum, non
divinæ voluntati penam approbanti, sed culpæ obfi-
stit, quam odit Deus. Nam domus incensa est vel inju-
riâ, vel invidiâ: huic culpæ reñiti, nemini non permis-
sum. Sic qui morbum conatur depellere, non voluntati
divinæ, sed humanæ noxæ se gerit adversarium: vix enim
ullus est morbus, cui non occasionem præbuerit aliqua
viciis intemperantia; quisquis jam in morbum pugnat,
non Deo, sed intemperantiæ, aut cetè illius effectui re-
pugnat. Sic qui armis resistit hosti, non divinæ volunta-
ti adversatur, sed illi qui bellum intulit injustum. In his
talibus se suâque defendere, minimè veritum, nisi aliun-
de constet dupliciter Deo defensionem.

§. VI.

Sed quid miri est divinam Providentiam Justitiâ-
que hominibus improbis velut instrumentis uti,
quando & ipsi demones hoc munus obeunt? *Fug, mi-
mor. cap. 24. ra dispensatione pietatis, inquit Gregorius, ut unde malignus
hostis cor tentat ut interimat, inde misericors conditor hoc eru-
diat ut vivat. In factis Regum hæc memorantur de Saule:*
1. Reg. c. 18. Post diem autem alteram invasit spiritus Dei malus Saul. Et
vers. 10. quomodo malus is fuit spiritus, si Dei? quomodo verò
Dei esse potuit, si malus fuit? Hoc ipsum eadem Re-
1. Reg. c. 16. gum historia sic explicans: Exagrabat eum, inquit, spiri-
vers. 14. tus nequam à Domino. Malus erat spiritus per desiderium
August. in missus à Domino ad torquendum Saule. Hipponen-
2. sal. 31. pro- sis præfuit Augustinus, hic lucis plurimum allucet. Nec

A pigebit illius verba ex integro admetiri, hæc sunt: *Quid quid
est, recti corde & non resistentes Deo. Intendat charitas vestra, & ad hoc
intelligite rectum cor. Breviter dico, sed tamen maxime com-
mendandum. Inter rectum cor & pravam cor hoc interest.*
*Quisquis homo quidquid patitur præter voluntatem, afflictio-
nes, marores, labores, humiliações, non tribuit nisi voluntati
Dei iuste (bene hoc notetur) non illi dani insipientiam, quod
quasi nesciat quid agat, quia talem flagellat, & talibus parci-
ipse est rectus corde. Perversi autem corde sunt, & pravi, & di-
storti, qui omnia quæ patiuntur mala, inique se pati dicunt,
dantes illi iniquitatem, per cuius voluntatem patiuntur: aut
quia non & audent dare iniquitatem, auferunt ei gubernatio-
nem. Quia ipse (inquit talis) non potest facere iniquum; in-
quum autem est ut ego patiar, & ille non patiatur: concedo enim
ut sim peccator, certe sunt peiores qui letantur, & ego tribulo-
quia ergo hoc iniquum est, ut etiam peiores me letentur, & ego
tribuler, qui aut iustus, aut minimis peccator, quàm illi, sum: &
certum est apud me, hoc esse injustum, & certum est apud me,
quia Deus non faciet injustum, Deus non gubernat res huma-
nas, nec cura est illi de nobis. Ergo pravi corde (inquit Augu-
stinus) id est, distorti corde tres habent sententias: Aut non est
Deus, dixit enim stultus in corde suo, non est Deus: Aut injustus
Deus est, cui hæc placuit, & qui hæc facit: Aut non gubernat
Deus res humanas, nec cura est illi de omnibus. In istis tribus sen-
tentis magna impietas. Et pauculis interjectis: Sic est ergo
rectum cor, fratres. Cuiusque aliquid accidit, dicat: Domi-
nus dedit, Dominus abstulit. Ecce rectum cor: Sicut Domi-
no placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedi-
ctum. Et non dicit, Dominus dedit, diabolus abstulit. Intendat
ergo charitas vestra, ne forte dicatis: Hic mihi diabolus facit
(hoc mihi damnum nebulo ille intulit) prorsus ad Deum
refer flagellum tuum, quia nec diabolus tibi aliquid facit,
nisi illi permittat, qui desuper habet potestatem, aut ad penam,
aut ad disciplinam: ad penam impiis, ad disciplinam filiis.
Flagellat autem omnem filium quem recipit. Ne te sine
flagello speres futurum nisi forte cogites exheredari. Flagellat
omnem filium quem recipit. Itane omnem? Vbi te voluit
abscondere? Omnem: & nullus exceptus, nullus sine flagello erit.
Quid? an omnem? Vix audire quem omnem? Etiam amicus Dei
filius sine peccato, non tamen sine flagello. Institutio nobilissi-
ma & Augustino sanè digna. Quia verò Augustini sen-
su, nec diabolorum nec hominum ullus in alterum
quidquam potest, nisi permittente Deo, ideo nunc bre-
viter dicendum quænam permittat Deus, quâ ratione,
quâ de causâ permittat.*

CAPVT II.

Quid, quomodo, quare hoc illud de permi-
tat Dei Voluntas.

Miserimè hic vulgus hominum hallucinari solet,
cui Permissio divinâ, vix aliud est quàm huma-
na, quæ nihil agendo desidet otiosa, & agere volentes
non impedit, etiam possit. Ex hoc uno errore mala gignun-
tur innumera. Hinc alteri in alteros ruimus, & velut om-
nis infortunii fabros, omnis mali auctores mutuo nol-
met & verbis, & manibus, & dentibus laceramus, tan-
quam si Deus interim altercationes nostras otiosus spe-
cket, & gravissimas injurias, cùm possit impedire, per-
mittat. Seminarium hoc est omnium perturbationum.
Huic evertendo tria capita statuimus in omni Permis-
sione divinâ consideranda.

Primum est, Voluntas permittendi: Alterum, causâ
Permissiois: Tertium, Voluntas Cooperatrix in re per-
missâ. Ad hæc melius perspicienda, repetendum animo
duo esse malorum genera. Primum eorum, quæ mole-
stiam, dolorem, jacturam, infamiam inferunt, uti sunt lora-
paupertas, vincula, morbi, exilium, mors, quæ non tam
dicenda sunt mala, quàm medicamenta amariora, di-
vinâ manu admota. Alterum genus malorum est, quæ
vero

nomine vocantur mala, ut sunt peccata. Priora illa verè vult Deus, aut ad pœnam impiis, ut loquitur, aut ad disciplinam filiis: posteriora hæc non velle dicendus est Deus, sed permittere. Cum enim omnia quæ verè existunt, verè velit Deus, cuius voluntate sunt omnia, & sine cuius voluntate nihil est, peccatum (quod improprie dicitur existere) velle non potest, sed permittere. Uti autem futura omnia perfectissimè prævidet Deus, ita facillimè quæcunque voluerit, impedire potest: cum autem innumera non impediatur, dicendum est, Deum iustissimè suâ voluntate ab æterno voluisse adeoque decrevisse illa permittere. Deus utique non volens, sed volens finit ut aliquid fiat. Homines quidem plurima permittunt, quæ aut impedire nequeunt, aut certè mallet non fieri. Non ita supremus rerum arbiter. Est igitur in Deo, *Voluntas Permittendi*, quam in Permissione primum caput statueramus. Hic jam quaeritur, cur voluerit Deus permittere peccata, sive, quæ in Deo sit causa huius permissionis.

§. I.

Nunquam certè Bonitas illa infinita tantam in Orbe malitiam permetteret, nisi maiora inde bona eliceret, & reperta ad perniciem, verteret ad salutem. Permisit Deus fraternam invidiam in Iosephum innocentem sævire, sed quanto id bono permisit, non solum parentum & fratrum, sed totius Aegypti? Permisit Deus infontem David ab impio Saule gravissimis injuriis exagitari, sed Davidis totiusque regni Hebræi bono maximo. Permisit Deus Daniele iniquissimè accusatum in leonum voraginem præcipitari, sed grandi Danielis ipsius & plurimorum bono. Sed quid hæc narro? Permisit Deus Filium à patricidis crucifigi, sed permisit hoc bono totius humanæ gentis inexplicabili. Ita prorsus ex omni permissione divinâ, maxima divinæ gloriæ incrementa, generi humano emolumenta proveniunt copiosissima. Hinc Bonitas Dei ac Misericordia, hinc Liberalitasque Potentia, hinc Providentia, hinc Sapientia & Iustitia modo prorsus admirabili cluiscunt: hinc virtus plurimorum crescit, certamina frequentantur, multiplicantur præmia, coronæ augentur.

Et quam admirandam se præbet divina Providentia in quotidianis his permissionibus? Quid enim magni est, si è bono bonum? at maximum si è malo bonum feceris. Mari tranquillo, ut ajunt, quilibet gubernator est. Neque verò magnæ artis est vento secundo, navi firmâ, mari pacato, altis faventibus, remigibus peritis, portum in conspectu positum tenere: at luctantibus inter se ventis, navigio lacero, fremente cælo, insidiantibus piratis, remigibus imperitis, sideribus ereptis, optatum nihilominus portum occupare, hoc demum facinus est in gubernatore admirandum. Talis in suis permissionibus est Deus. Per ea quæ contraria videntur, ad feliciem exitum, per tot hominum flagitia gloriam suam propagat, in tantis scelerum acervis amicos suos reddit illustriores: Deo dirigente fraudes in decepti commodum vertunt, vexationes & injuriæ vexato vires addunt; impietas tot perditorum, pietatem multorum stabilis, & ne pereant, conservat; & unde plurimi creduntur deprimendi, emergunt. Iosepho carcer & vincula ad tam sublime dignitatis solum viam aperuerunt; plus ei profuit fratrum invidia, quam Orbis totius benevolentia. Saulis perfidia Davidi diademata contulit. Daniele fovea leonum altius evehit, quam ulli regum favores potuissent. E cruce Christus in Paradisum migravit, ex Oliveto ad Patris consessum pervenit. Quod si Deus peccata non permitteret, & permissa non ordinaret, & ordinando in bonum derivaret, vindicem Dei iustitiam vix agnosceremus: at sic altius sapere docemur, & admirabilissimam causarum seriem ac connexionem fieri cogimur, per quam tandem è tantis malis tot

A emergant bona. Quâ de re Severinus Boëthius eruditè: *Boeth. lib. 4. Ordo quidam, inquit, cuncta completitur, ut quod ab assignata ordinis ratione discesserit, hoc idem licet in alium, tamen in ordinem relabatur, ne quid in regno Providentiæ liceat remeritari. Neque enim fas est homini cunctas divini operis machinas vel ingenio comprehendere, vel explicare sermone. Hoc tantum profexisse sufficiat, quod naturarum omnium proditor Deus, idem ad bonum dirigens cuncta disponat. Quis sit, ut quæ in terris abundare creduntur, si disponentem Providentiam spectes, nihil usquam maluisse perpendas. Est ergo (quod alterum erat caput) divinæ permissionis causa multiplex.*

§. II.

Tertium est, Voluntas Dei Cooperatrix in omni re quam permittit. Non tantum decrevit Deus ab æterno, quæ temporis successu erat permittendus; neque tantum iustissimas suæ permissionis causas, sed voluntatem etiam habuit, habetque in omnibus permissionibus cooperatricem. In Theologorum scholis res liquidissima est, omnium eorum quæ verè sunt & existunt, Deum esse adiutorem. Nihil uspiam rerum sine primæ & summæ causæ adiumento existit.

Cum ergo Deus ea omnia quæ permittit, ab æterno decreverit permittere, idque iustissimis de causis, seipsum in super in suis permissionibus adiutorem præbeat, quid est quod Deum hominèque tot vanissimis querelis incessemus, quid Providentiam & iustissimas Dei permissiones toties allatramus? quin omnes rerum eventus divinis iudiciis ascribimus, certi, iustissimas divinæ permissionis gravissimæque causas subesse, & propositum maximi momenti finem, cui nos minimè conveniat refragari? Bonæ malæque voluntates Deo militantes, & inter varios fines, veniunt tamen adhuc, ut sic dicam, finium finem.

Certè sanctissimi quique viri, res omnes tanquam Sancti res Deo agente sibi evenire exploratissimum semper habuerunt, siquidem mentis oculos ab alieni peccati cogitatione sevocantes, Dei permissiones quasi actuosas & effectrices assidue contemplabantur. Tam enim bonus est Deus, ut nullâ ratione permetteret mala, nisi nosset ex his elicere maiora bona. Ad rem aptissimè Augustinus: *Melius, inquit, esse iudicavit Deus de malis bene facere, quam mala nulla permittere. Neque enim Deus: cum summè bonus sit, ullo modo fineret mali esse aliquid in operibus suis, nisi usque adeo esset omnipotens & bonus, ut beneficeret etiam de malo. Optimè Theophilus Bernardinus, quem hic sequemur: Subtilissimè, inquit, nostris erroribus & peccatis insinuat se Deus, non ut approbator & participes, sed ut aversator & corrector, qui ex malis bona plura, quasi ignem ex aquâ educit. Hic cogitandum, ut idem monet, omnes eos qui nos lædunt (quæcunque demum id ratione fiat) duplicem personam sustinere. Unam quâ nobis pessimè cupiunt, & non simplex in nos malum eundem alteram quâ illud omne, quod cogitant, possunt, & divinæ iustitiæ nos affligentis sunt instrumentum. Si primam tantummodo personam malevolorum agerent, nihil nobis nocerent, sed quia etiam alteram illam, quam vis ignari agunt, Deo nos iustè punienti subserviunt. Sic Dei servus Nabuchodonosor, sic Attila, sic Totila, sic Tamerlanes, flagella Dei, sic Vespasiani duo gloriæ quidem & propagandi imperii causâ Judæos perdere conati sunt: sed errarunt. Revera lictores & satellites fuerunt ultionis divinæ in impiam gentem. Concoquere suam felicitatem Iudæi non potuerunt, nisi Constanti. adjuti Neromanis hu Thermis. Sed ut pressius hanc ipsam ratiocinationem prosequamur, libet pauca quærere.*

§. III.

Ex te, mi Christiane, quaero, ex te potissimum, qui cælum terramque non raro milces querelis. Dic obsecro, in homine illo, qui te lēsit, quid accusas? an voluntatem

CAPVT III.

Quomodo per arcanissima iudicia Dei, cognoscenda sit Voluntas divina.

Illud Hebraei vatis hic assidue ingeminandum: *Iudicia tua, Domine, abyssus multa*, multa, multa nimis. Jam olim hanc abyssum velut digito monstrarunt duo regii ministri, Pincerna & Pistor Pharaonis Aegypti Monarchae. Uterque ejusdem regis famulus, gratia excedit uterque, in carcerem & vincula uterque raptus est, nec levi de causa: nam utrique Rex Pharaon iratus, utriusque etiam inter epulas recordatus est, utrique vitae gratiam potuisset facere, iustitiam non obloquente, aut utrumque capite damnare. Et tamen hunc infami supplicio addixit, illum officio pristino restituit; Pistor in crucem egit & corvis eam obiect, Pincernam in gratiam recepit, ac denovo ad regis mensae ministerium admittit. Talia sunt iudicia Dei, hos ex iustitia & conspectu reicientis, illos autem in conspectum admittentis ex gratia. Iudicia Dei abyssus multa. *Quis scit, quid sit, quid faciat, quid enarrare opera eius, quis enim investigabit magnalia eius?*

§. I.

Quam occultae Dei iudicia circa Nabuchodonosorem, & Pharaonem illum alterum qui ignorabat, Joseph & de quibus eximie Augustinus: *Nabuchodonosor, inquit, post innumeras impietates flagellatus, penitentiam meruit fructuosam: contra vero flagellis ipsis durior est factus Pharaon, & perit. Ambo homines, reges, impii, ambo flagellis moniti, Quid obsecro eorum exitus fecit tam dispar? unus Dei misericordiam sentiens ingenuit & respexit, alter Dei voluntatem aver-* satus in peccatis permansit, & interiit. Ita idem medicamentum, ab eadem manu confectum, aegros duos simillimo morbo oppressos dissimiliter afficit, & hunc quidem ad sospitatem, illum ad tumbam deducit. Ita duo latrones cum Christo in crucem sublati, & in pari culpa, aequali supplicio, simillima morte, dissimilimam post mortem sortiuntur habitationem. Iudicia Dei abyssus multa.

Optimus ille rex Asa, qui *Fecit quod bonum & placitum*, erat in conspectu Dei sui, & subvertit altaria peregrini cultus, qui omnem abolevit idololatriam, omnium priorum regum maculam, excelsa, demoliri ausus. Et tamen ille Regum optimus, priorem laudem in fine corripuit: diu praeclarissime se gessit, annis triginta optimorum regum exemplar haberi potuit, tandem regi Syriae plus quam Deo confilius, prophetam Hanani ejus facti reprehensorem in nervum compegit, e plebe plurimos interfecit, pedum dolore correptus, plus medicorum arti quam divinae opit tribuit. Ah, quam non responderunt extrema principiis! sanctissimus Rex quantum a seipso mutavit? Contra Manasses impiissimus, qui omnem vitam suam sceleribus infamavit, tandem in se descendens, principia pessima nobili fine coronavit. Abyssus multa, mi Deus, iudicia tua, abyssus nimis profunda!

§. II.

Saul & David quam admirandi! Uterque initio laude dignus, uterque in gravia delicta lapsus cum offensâ totius regni, ob hoc uterque punitus, sed eventu diversissimo. Saul obliuata impietatis homo, miserimè finit: David poenam in medicinam vertit, factus Deo familiarissimus. Hic nefas quare, *Quare aut Cvr hoc?* E scholâ daemones producit, Cvr istud. Multos perdidit importunissimum istud Cur, & Quare. Cur enim precepit vobis Deus, quare olim fallacissimus colubet, Cur respondendum fuisset: Precepisse scimus, cur preceperit, nostrum non est quare: haec Domini voluntas est, causae voluntatis hujus nobis minimè scrutandae. *Quis enim*

luntatem tantum ledendi, an tantum potestatem, an utrumque? Utrumque, dices. Sed ego te docebo neutrum accusare. Non voluntatem nocendi, haec enim sine potestate vana est, nec tibi quidquam nocuit, non nocendi potestatem, quae à Deo est, quae iusta & aequa est.

Nolitis *Omnis potestas à Deo est. Quid ergo conquereris, illum in te posse, quod Deus illi permittit*: Grandis mihi sit injuria, dices. Quenam illa tandem injuria? Peccata tua punit Deus, patientiam tuam exercet, praemia tua multiplicat, & tibi fit injuria? Huic, ais, nequam homini, & voluntati ejus nequissimè indignor. Ad hominem tu semper respicis, ego verò ad Deum te suspicere volo. Voluntas humana, quantumvis improba quid potuit, quid fecit? Tu non adeo doles, quod voluerit tibi nocere, sed quod nocuerit, aut nocere potuerit. At, quæso te, quid & quomodo potuit, unde potuit, cur potuit? nonne potestate & concessione divina? si divina, nunquid iusta, laudabili, sancta? Ergo, vel tace, vel querelas tuas ad divinam hanc permissionem erige, & hoc animo tuo inculpe: Nunquam permittit Deum, ut alterius mala voluntas quidquam in te mali molitur, nisi in tuum bonum, si tu tamen ipse tibi non oblis. Et quis est

qui nobis noceat, si boni emulatores fuerimus? Praclarissimè Augustinus: *Noli timere inimicum, inquit, tantum facit quantum acceperit potestatem. Eum time, qui habet summam potestatem. Eum time, qui quantum vult, tantum facit, & qui iniuste nihil facit, & quidquid fecit iustum est. Putamus iniustum esse nescio quid, & ex hoc quia fecit Deus, crede iustum esse. Ergo, inquit, si quis hominem occidit innocentem, iuste facit an inique? Inique sanè. Quare hoc permittit Deus? Disputare vi, antequam facias unde dignus sis disputare, quare hoc permittit Deus? Consilium Dei tibi dicere, o homo, non possum. Illud tamen dico, quia & inique fecit homo qui occidit innocentem, & non fieret nisi permitteret Deus. Et quamvis ille inique fecerit, non tamen hoc inique permittit Deus.*

Idem, de Christi Domini, noce: *Itaque fratres mei, inquit, Iudas malignus traditor Christi, & persecutores Christi, maligni omnes, impii omnes, inique omnes, damnandi omnes: & tamen Pater proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Diffone, si potes, distingue, si potes: redde Deo vota tua, quae distinguunt labia tua. Vide quid tibi fecerit iniquus, quid iustus. Ille voluit, iste permittit. Ille iniuste voluit, iste iuste permittit. Voluntas iniusta damnetur, permissio iusta glorificetur. Noli ergo mirari, permittit Deus, & iudicio permittit: permittit & mensurâ, numero, pondere permittit. Apud illum non est iniquitas, tu tantum ad eum pertine.*

Haec consequenda tranquillitati via proxima est, non hominem injuriam inferentem, sed Deum injuriam permittentem intueri. Hic Sanctorum mos erat, non quis, quæve ratione laderet, sed quis ludentem non impediret, attendere. Hinc ipsas etiam injurias beneficia interpretabantur: nam isti sunt, aiebant, qui nos beatos faciunt, at qui beatos praedicant, illi nos decipiunt. Ita oculis in Deum semper intentis, à divinis nutibus in omni re pendebant, à Deo omnia expectabant.

Ex hoc vero capite nullius hominis peccatum plus veniae meretur, quod majus inde bonum eliciat Deus, nam boni occasionem solum praebet homo, non causam, & occasionem quidem non ex se, sed ex divinae bonitatis abundantia. Si pauperulus hominis tugurium improbus quis incenderit, non ideo minus deliquit, quia id pauperulus ille patienter tulit, aut Princeps aliquis decuplo meliorem domum substituit. Aliena virtus, & felix eventus, incendiarii culpam non diluunt: ita nec peccatum bonitatem ullam acquirit, quod boni occasionem praebet. Sed ut haec omnia melius capiamus, quam occulta sint Dei iudicia, nunc expendendum.

Nō homo injuriam inferens, sed Deus injuriam permittens intueendus.

Peccatum nullam bonitatem acquirit, quia boni occasione tribuit.

Rom. cap. 13. vers. 1.

1. Pet. cap. 3. vers. 13. In 1. ad Cor. 6. 1. in.

August. ibid.

Nō homo injuriam inferens, sed Deus injuriam permittens intueendus.

Peccatum nullam bonitatem acquirit, quia boni occasione tribuit.

enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? aut qui prior dedit illi & retribuetur ei: quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. At dixerint forsitan aliqui: Tamen rationem aliquam exigere licebit hujus vel illius præcepti. A quo? num à Deo? cui unilicet quod libet? & nihil libet nisi quod licet. Si servus à patrefamilias, subditus à principe rationes exigat, ille contumeliam putet, hic rebellionem: tibi plus animi adversus Deum est: Non aliter hæc ratio constat, quam si nulla reddatur.

Quam admirandum & illud! Samaritani Dominicis verbis celerrimè credunt, rogantque Dominum, secum maneat; Geraseni increduli eundem rogant, & se abeat; Judæi perfidi nec verbis, nec factis, sed nec ullis prodigiis aut miraculis induci possunt ut credant Veritati. *Judicia tua, o Domine, abyssus multa!*

Julianus Alexandrinus, sanctissimus martyr pedum uli capus, ad tribunal in sellâ gestatus est à duobus famulis. Horum alter Fidem & Dominum abnegans, turpissimè defecit: Alter Eunus nomine, Deo & hero fidelis, perseveravit. Sic ambo camelis impositi, per urbem Alexandriam flagellati, tandem in rogam conjecti, sanctissimè finierunt. Hos cum Besa miles spectaret, & hominum innocentem miserum, insolentiam petulantis plebeculæ colibere niteretur, delatus ad judicem, capite plexus est. Nimirum transfuge illius præmium occupavit. *Judicia tua, o Deus, abyssus multa!*

Narrat Athanasius Alexandrinus præsul, in rebus gestis Antonii Magni, duos fratres ad Antonium suscepisse iter, sed in viâ, ex aquæ penuria, alterum sibi mortuum, alterum morti proximum jacuisse defunctis viribus. Antonius aliquot inde milliariis distans, & tum forè in rupe confidens, duos à suis ad se subito evocans: Ite, inquit, festinato resiliat, & aquæ lagenam deferat: unus è duobus fratribus huc commeantribus in itinere jam obiit, alter adhuc dum spirat sed ægrè, & nisi maturâ opâ subveniatis, nec illum vivum reperietis. Hoc mihi orantiam primum significavit Deus. Sic ait, & illi ut iusti, mox iter celerarunt; repertum extincti cadaver terræ mandarunt, alterum fonte refectum sibi comitem junxerunt. Erat autem iter unius diei. Hic opportunissimè Athanasius: Fortasse, inquit, aliquis quærat: Cur non antequam alter moreretur, Antonius monuerit? Indigna proflus Christianis quæstio, quia non Antonii sed Dei judicium fuit, qui & in morientem, quam voluit, sententiam tulit, & de sicente revelare dignatus est.

Hæc arcanissima Dei arcana cum secum miraretur Antonius, jamque pæne inciperet descendere in hanc divinorum judiciorum profunditatem, apud Deum sic familiariter quæstus est: Mi Domine, illos flagitiis operatos tamdiu finis vivere, istos ad plurimorum utilitatem natos abripis? Hi non adeo improbi, tam severè à te puniuntur; alii vivunt impunè, & à vivendi prosperitate, peccandi sumunt audaciam. *Prodit quasi ex adipè iniquitas eorum.* Hic vocem audit: Antoni, ad te ipsum intendere. hæc judicia Dei sunt; tibi non scrutanda.

O quam magnificata sunt opera tua, Domine, nimis profunde facta sunt cogitationes tuæ: vir insipiens non cognoscet, & stultus non intelliget hæc. Verè tu es Deus absconditus! Anno millesimo centesimo supra decimum septimum, cum Italia tota terræ moribus quateretur, ait Rogerius, aliquot Mediolanenses Patricii sub turri confederunt, erat enim eis de Republicâ negotium, cum vox foris audita, quæ unum nominatim evocabat. Ille cunctari, & dubitare quis vocaret, & quem itaque hære, & repetitam vocem expectare: cum ecce ignotus aliquis ad fores adest, & hunc ipsum rogat ut exeat. Vix dum aliquot spatia à loco abiit, cum turris corruit, & una omnes oppressit. Cur hic unus tantum, & ceterorum nemo ab interitu servatus? *Judicia Dei, abyssus multa.* Quis non videat præca hic prodigia revocari? Sic Angelus Lothum cum familiâ educit, Sodomois incendiis sub-

A duxit: sic mille alii interpercutuntur turbam ab exitio defeniti sunt.

Anno millesimo quingentesimo supra nonagesimum *Kunigberg*, septimum, in Sicilia, in monte Regali, obstinate libidinis homo à religioso viro aliquoties monitus, impuram vitam tandem desineret, & meretricium consortium ejuraret. Perstitit tamen miser, sed post extremam monitionem in sinu pellicis confossus est. Alius non dispartis vitæ vir, & qui plurimis annis cum infami femina habitavit, ubi lamentabilem hunc exitum inaudit, alieno malo sapere voluit, & omnem vitam ab annis sexaginta per confessionem relegit. Quid hic aliud iterum vociferer, quam hoc ipsum: *Judicia tua, Domine, abyssus multa nimis!*

§. IV.

E Thoc est quod divinum Paulum in tantam admirationem rapuit. Gemellis illis Jacob & Esau, cum *Rom. cap. 9. non dum nati essent, aut aliquid boni egressent aut mali &c. di. & segg.* etum est, Jacob dilexi, Esau autem odio habui. Quid ergo dicemus: numquid iniquitas apud Deum: absit, &c. O homo tu quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit signentum ei qui se sinxit: Quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus lutum? Aurifex argentum & aurum suum, figulus suum lutum pro libitu versat, quamvis inter figulum & lutum non remotissima sit cognatio, qualis inter Deum & hominem, vilissimum terræ veniculum. Quis igitur Deo dicere potest: Cur ita facis? *Tob. cap. 9. vers. 12.*

Narrat Dorotheus, navigium appulisse ad urbem venalibus mancipiis plenum. Erat in illâ civitate virgo sanctissimis moribus, suæque salutis studiosissima. Hæc mirè letata occasionem offerri, ad discende inde anellulâ, quam suo nutu ad omnem vitæ sanctitatem etiamnum docilem formaret. Et commodè navarchus puellas duas habuit, è quibus alteram virgo liberali pretio emit. Vix hæc abiit cum adest femina profligati pudoris hitrioniam faciens saltatriculâ, hæc alteram virgunculam licitata, cum pretio non grandi parabilem audiret, emptam abduxit. Heu misella, tam scelestam nacta dominam, quam sanctam alteram! Quis hic judicii divini abyssum scrutetur? Utraque ab annis innocens, utraque venalis, utraque suæ sortis ignara, utraque velut testa recens, odorem servatura, quem primitus imbibisset: Et tamen illa virgineos mores edocta, non difficulter virtuti à teneris assuevit, Angelorum digna consortio: hæc autem ab illâ furia ad omnem petulantiam & lasciviam instituta, improbos dominæ mores feliciter imitata, nobile fuit spoliū diabolo; alia certè futura, si aliam habuisset magistram. Sed *Judicia tua, o Domine, abyssus multa.*

Non multum absimile quid in cognato sanguine Gregorius Magnus expertus est. Tres habuit amitas vir iste sanctissimus, Amilianam, Tarillam, Gordianam: omnes se Christo & virginum sacrarum collegio devoverunt: duæ illæ uti virginitatis sponsonem integerrimè servarunt, sic vitam suæ optimo clausurunt; tertia illa Gordiana nullis obtemperans monitis, illecebrarum appetens, tandem frenum rupit, cenobio excessit, villicum suum vagâ libidine secuta. *Judicia tua, Domine, abyssus multa!* hæc nemo se immittat. Ecce Deus magnus *Iob. cap. 36. vinctus scientiam nostram, quis poterit scrutari vias ejus? Causa. 2. 23. & 26.* tissimus hic Jესus rex: *Vt jumentum, inquit, factus sum Psal. 72. apud te.* Tuis, o mi Deus, judiciis, me non immisceo; *vers. 22.* tuum me jumentum gero; jumentum est, hero jubenti parere, non jussa discutere. Et quid miri hominem in scholis non educatum, & qui juventutis suæ rudimenta in pecorum custodia posuit, ita de se sentire? Ipsi Seraphini, spiritus nobilissimi, hoc faciunt. Nam cum in celo de abdicandis Judæis ageretur, Seraphim geminis alis faciem pedesque velabant, professi eò altitudinis se pertingere non posse intelligentiâ, quò se se admiranda Dei opera

opera extollerent: divina iudicia omnem intelligendi vim excedere: se itaque contentos, scire ter sanctum esse Numen, sanctum in seipso, sanctum in iudiciis, sanctum in operibus. Si sic supremi Angeli arcana Dei iudicia venerantur, quanto magis nos vilissimos homines clamare convenit: *Iustus Dominus in omnibus viis suis, & sanctus in omnibus operibus suis*? Hic neminem non plurimum soletur, quod excellentissime dixit Augustinus: *Potest Deus aliquos sine bonis meritis liberare, quia bonus est; non potest quemquam sine malis meritis dammare, quia iustus est.*

§. V.

Cernimus quidem mirabiles mundi revolutiones, continuas vicissitudines, eventus prorsus inopinatos, & est cum dicamus: Videamus obsecro, quem res exitum sortitura sit. Videmus tandem & miramur, frigidissimum illud nobiscum multantes: *Non putassem.* At nescimus miseri, quae securura sint, sed nec eorum, utur eveniant, ratio poscenda. Non enim cogitationes meas, cogitationes vestre: neque via vestre, via mea, dicit Dominus. Quia sicut exaltantur cali à terra, sic exaltati sunt via mea à viis vestris, & cogitationes mea à cogitationibus vestris. Rationem de occulto Dei consilio querere, inquit Gregorius, nil aliud est, quam contra consilium eius superbire. Nostrum est in omnibus cum beato Paulo dicere: *O altitudo sapientiae & scientiae Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viae eius!* In hac vita plurima nunquam satis indagabimus. Sufficiat nobis scire, Deum iniquum non esse, nec extremo iudicii die futurum ullum, qui non cogatur dicere: *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.* Conatus quidem rex David, haec Dei arcana iudicia perituri rimari, *Existimabam, inquit, ut cognoscerem hoc.* Tandem tamen non repertis ullum exitum, *Labor est, ait, ante me, donec intrem in sanctuarium Dei; differenda est haec occultorum scientia in Orbem meliorem.*

Psal. 144.
vers. 17.
August. l. 3.
contra Iu-
lian. c. 18.

Isaie cap. 55.
v. 8. & 9.

Rom. cap. 11.
vers. 33.

Psal. 118.
vers. 137.

Psal. 72.
vers. 16.
Ibid. v. 17.

De arcanis
Dei non
inquiren-
dum.

Ecclesi. c. 11.
vers. 4.

Sap. cap. 11.
v. 21 & 22.
4. Esd. c. 4.
vers. 5.

A ponderare, aut statum ventis mensurare, aut diem praeteritum revocare frustra nitimur? Modò jam istud scimus, causam ante omnes causas esse, *Voluntatem Dei*, à qua qui quærit aliam, vim & potentiam ignorat naturae divinae. Nam causam omnem, necesse est generare quodam priorem & majorem esse suo effectui: at Deo, & eius voluntate nihil prius aut majus, non ergo illa ejus causa. Quid ultra hic vis? Deus permittit, Deus voluit, Deus fecit. Summa iustitia est, ut rectè & pie Salvianus ait, voluntas Dei: Summa prudentia est, divine voluntatis ac providentiae decretis placido animo acquiescere.

CAPVT IV.

Quomodo Dei voluntas, in rebus omnibus agnoscitur possit.

Diversi quidem regiminis est, hypocaustum plenum infantibus, gymnasium plenum discipulis, plenam domum famulis, cenobium plenum religiosis, campum plenum militibus curare, eadem tamen in omnibus gubernandi ratio est per Obedientiam, quae diversas voluntates in unam jubet coalescere. Male dux imperabit nisi omnes suos milites aut ore gestare possit, aut manu, hoc est, aut voce aut nutu ad omne imperium impellere. Illic bene res geritur, & disciplina sibi constat, cum in domo patet familias, in schola magister, in cenobio anachoritis, in castris dux, suos omnes aut lingua circummagit, aut dextra; verbo regit aut nutu, & quoquoque vult perperit.

Quemadmodum verò militum sui ducis linguam aut dextram insidere convenit, ad huius vel illius imperata promptum: ita prorsus hominem Christianum decet, velut in lingua Dei manūse sibi haerere, ut quidquid Deus voluerit, dixerit, iusserit, quoque naturam intendere, mox ille idem velit, eò protinus eat, currat, volent. *Aut legi.* Omnium nostrum vox sit: *In capite libri scriptum est de me, & de te, ut facerem voluntatem tuam: Deus meus voluit, & legem tuam in medio cordis mei: in medio memoriae, intellectus, voluntatis meae, voluntas tua, mi Deus, inquit legum omnium mihi est.*

Sauli à Christo in terram dejecti, prima omnium quaestio fuit: *Domine quid me vis facere?* Haec omnium proborum assidua sit percontatio: Domine quid me vis facere? quæ tua voluntas, mi bone Jesu? verbo, nuda significatio: eo, pareo, facio, quidquid me facere volueris. Huic igitur quaestioni ante omnia nunc respondendum quæ ratione nimirum Dei voluntas in rebus omnibus sit agnoscenda. Aliquot hic regulas dabimus, per quas divina voluntas facile poterit explorari.

Prima regula divina voluntatis cognoscenda.

Quidquid abducit à Deo, contra Dei voluntatem est: quidquid ad Deum invitat, ad divinam voluntatem pertinet. Haec est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra, ut abstineatis vos à fornicatione, &c. Itaque si quis tale quid in se deprehendat, ut fateri cogatur: Hoc officium, hæc societas, hoc mercimonium, hoc vivendi genus me non reddit sanctiorem; abducit à Deo, sed sensim, & lentis gressibus, ergo nec officium istud, nec illa societas, nec mercimonium istud, nec ista vivendi forma divina voluntatis est.

II. Regula.

Voluntas Dei per legem Dei & Ecclesiae luculentissime me nobis declaratur. Ideo in omni ambiguitate non tantum quaerendum, quid Dei aut Ecclesiae leges velint, sed quid istidem magis aut minus conforme sit. Christus olim opulento juveni sciscitanti, quæ proxima via iterum ad caelum, hunc optimum divinæ voluntatis interpretem designans: *Mandata, inquit, nosti? Sanè nihil dulcius quam respicere in mandatis Domini.* Hunc ipsum divinæ voluntatis

voluntatis internuncium Abrahamus Epuloni com-
monstrans: *Habent, ait, Moysen & prophetas: audiant illos.*
Divinus Paulus: *Nolite, inquit, conformari huic saeculo &c.*
ut probetis quia sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfe-
cta. Bona Dei voluntas decalogi comprehenditur, & bene-
placens consiliis Evangelicis, Perfecta desiderat a se im-
peata perfici in terra, sicut in caelo.

III. Regula.

Hæc à beato Paulo præscribitur: *In omnibus gratias*
agite, hæc est enim voluntas Dei, in Christo Jesu in omnibus
rebus. Primum hic notatu dignissimum, In rebus omni-
bus gratias agendas, etiam turbatissimis & maxime im-
properis. Pulchre Chrysostomus dixit: *Passus es aliquid*
malum, malis velis, malum non est: Age Deo gratias, & jam malum
mutasti in bonum. Hoc animi est Philosophici. Prisci Germani
optime liberos instruebant, ut si quando digitum igne
lesissent, mox dicerent: Deo gratias. Breve, sed nobile
præceptum. Quidquid demum, mi Christiane, te pre-
mar utarve, quidquid affligat, dic centies, die millies:
Deo gratias. Addit Paulus: *Spiritus nolite extinguere.*
Suis fit divinis instinctibus locus. Non raro Deus vol-
untatem suam explicat occultis alloquiis, quibus ut ve-
re divinis tunc tuto creditur, cum solius Dei gloria se-
ctanda proponitur. Sed & illud Paulus addidit: *Proph-*
etias nolite spernere. Divini voluminis explanationes, sa-
cras in templis conciones, præfagas fidorum hominum
admonitiones negligi ab eo minime convenit, qui divi-
nae voluntati approbare se cupit. Qui audire non vult,
non vult Dei voluntatem intelligere. Demum præcipit
Paulus: *Ab omni specie malæ abstineat vos. Quemadmodum*
boni numularii monetam adulterinam aut à tinnitu, aut
à signo & inscriptione norunt, & rejiciunt: ita nos, quid-
quid vel tenuem umbram vitii præ se fert, abomine-
mur, tanquam divinæ voluntati contrarium.

IV. Regula.

Præter Dei & Ecclesiæ leges, alii quoque divinæ vol-
untatis interpretes sunt, maxime in rebus dubiis. Inter
hos censendi magistratus tam politici quam sacer, ii-
que omnes, qui aliis legitime præfunt: his annuerandi
Curiones, Confessarii, Majores & Præsides in sacris fa-
miliis. Cùm Saulus jam paratus divinæ voluntatis pa-
tere, quævisset: *Domine, quid me vis facere?* non illum Do-
minus præceptis oneravit, neque illi subito scientiam
omnem infudit, sed ut discipulum ad Ananiam mittens:
Surge, inquit, & ingredere civitatem, & dicetur tibi quid te
oporteat facere. Ananias Paulo divinæ voluntatis para-
phrases fidelissimus fuit, sicut Cornelio Petrus. Ita vult
Deus voluntatem suam homini explicari ab homine.
Hinc illæ tam crebræ admonitiones: *Consilium semper à*
sapiente perquire: Sine consilio nihil facias, & post factum non
penitebis. Anima viri sancti enunciat aliquando verā (magis)
quam septem circumspectores sedentes in excelso. Et sic in his
omnibus deprecare Dominum, ut dirigat in veritate viam
tuam. Ergo cum viro sancto assiduus esto, quemcumque cogno-
veris observantem timorem Dei, &c. Et cor boni consilii statue
tecum, non est enim tibi aliud pluris illo. In omnibus igitur
dubiis circa voluntatem divinam, à nemine potius pen-
tendum consilium, quam à Confessariis & Majoribus
nostris, quibus aut conscientiam aut omnem vitam
commisimus. Quā in re universè dici potest: Omnis
Dominorum, aut Majorum, aut Præsidium voluntas
(peccatum excipio) Dei voluntas est. Quod ergo cu-
julque Dominus, quod Majores aut Præsides iusserint,
non aliter quam certum divinæ voluntatis interpreta-
mentum est accipiendum. Beatissimus Paulus exemplo
hic præit, & Galatis scribens: *Deinde, inquit, post annos*
quatuordecim iterum ascendi Hierosolymam cum Barnabâ.
Quæ causâ itineris tam longi? Contuli enim illis Evange-
lium. En, Orbis concionator per tot annos, tanquam di-
scipulorum infimus, doctrinam suam in medium pro-
ponit, & primarios Apostolos illius quasi iudices consti-

Tom. I.

A tuit, ut quod illi de eâ decernerent ac communi consilio
improbarent, adderent, demerentque, id ipse sic cre-
dendum, sic docendum susceperet. Magis mirandum
quod addit: *Ascendi autem secundum revelationem.* Num ibid.
qui Paulo revelavit iter hoc suscipiendum, non æquid
revelare potuit quæ Paulus itinere hoc effecturus? Ni-
mirum vult Deus hominem ab homine doceri. Accedit,
quod Paulus Hierosolyma iente, super doctrinā suā in-
terrogaturus, non tam quod ipse de eâ dubitaret quam
alii. His firmandis consultissimum videbatur, Majores
interrogare. Ergo, *Videte & interrogate de sententiis antiquis,*
quæ sit via bona, & ambulare in eâ. Hier. cap. 6.
vers. 16.

V. Regula.

Quod si consilium petere, nec tempus permittat nec Quinta.
locus, dispiciat homo secum ipse, & omnem dubitatio-
nem circa notitiam divinæ voluntatis facili negotio sic
poterit explicare. Attendat solemter, utrum è duobus, in
quibus hesitat, voluntati propriæ sit acceptius, quid gra-
tius carnis appetitui, quid existimationi propriæ optabi-
lius. Ubi hoc, quod facile, indagaverit, & serio secum
statuerit actiones suas voluntati divinæ penitissimè
conformare, tunc profectò securus eliger illud quod vol-
untati suæ minus acceptum, quod minus gratum carnis
appetentiæ, quod denique splendoris ac pompæ minus
habuerit. Nam illa electio ad propriæ voluntatis, ad
carnis, ad existimationis propensionem, cuius merito
nimis quàm suspecta & errori proxima videri debet; at
hoc alterum, proclivitat suæ reluctari, plerumque tu-
tissimum: *Dum non facis vias tuas,* inquit Isaias, *& non*
invenitur voluntas tua. Sit hoc exemplo. Ei qui maligno
aut frigido est stomacho, exploratè suaderi potest hoc
modo: Id quod tu maxime appetis, hoc tibi minime
conducit; pepones, cucumeres, fungi, linages, potus
imtemperanter frigidus, recentes ab horto fructus, & id
genus edulij, gulæ irritamenta, plurimum nocent, quæ
tamen non raro cupidissimè ingeruntur. Idem in re
proposita: plerumque quod corporis sensibus tam gra-
tum & suave, noxium est spiritui; quod humanæ volun-
tati sic placet, Deo displicet. *Mortificate ergo membra ve-*
stra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, li-
bidinem, concupiscentiam malam &c. propter quæ venit ira
Dei. Ergo post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate Eccl. cap. 18.
tuā avertere, (monet Sitacides) ut ad Dei voluntatem vers. 30.
converteraris.

Quod si quid planè indifferens & adiaphorum sit, ut
si duo mendici occurrant æquè fortunæ inopes, ele-
mosyna tamen non suppetat in utrumque partienda, da
cui volueris, animo divinam voluntatem exequendi;
non errabis. Quod si res adiaphora majoris sit momen-
ti, consilij opus & precibus. Si verò de unâ aliquâ plu-
ribusve actionibus suscipiendis penitus non liqueat,
quid divinæ voluntatis sit, non facile ulla earum susci-
piatur, dum utrunque constet illas divinæ voluntati
non fore contrarias. In omni tali deliberatione pluri-
mum potest Ratio & Conscientia, non mali in incerto
consilij, qui si paullo velint circumspectius agere, fa-
cilè pronuntiabunt, quid melius sit factu. Fieri autem
potest, ut verecundæ conscientie homo in talem deve-
liat labyrinthum, in quo spiritus & caro sic inter se lu-
ctentur, ut miser trepidare incipiat, ne forsitan divinæ
voluntati se opposuerit. Hic solatio sit, quod nonnun-
quam est ecclesiastica. Rem sic explicamus. Concionator
pomeridianus videt plerosque omnes suorum audito-
rum dormientes, turbatur nonnihil tot sibi annuenti-
bus: id tamen tolerabilius videtur, quàm si totidem im-
pudenter garriant. Itaque si duo tresve non dormitent,
ait ipse secum: Satis id mihi, & est cur pergā: unus pro
millibus est. Non aliter ratiocinetur quomodocunque
turbatus: Modò duo vigilent oculi Ratio & Voluntas,
modò hi vigiles voluntatem Dei observent, susque de-
que verentur alia, ego verò stabo inconcussus, & quam-
vis

X x

vis

vis divinos nutus non proxime assequar, assequi tamen conabor.

V I. Regula.

Ad explorandam divinam voluntatem plurimum valet, cum Paulo rogare: *Domine, quid me vis facere?* Hic mos Sanctorum, in rebus dubiis & perplexis cognoscendi ad orationis praesidium, uti olim Moyses & Aaron ad foederis tabernaculum. Et sicut cum nubes adeo stipata coeunt, ut caelum tonare ac migrire incipiat, campanae in turribus quatuntur dissipandis nubibus: ita quotiescunque sol divinae voluntatis oculis nostris subducitur, ut pene quid faciendum sit, ignoremus, proximum est, caelum pulsare precibus. Ita Saulus à subita tempestate mediis campis deprehensus exclamat: *Domine, quid me vis facere?* Hanc precationem saepius iterandi opportunissimum tempus est, cum epulum caeleste aditur, & Dominicum corpus jam lingua sustinetur, tunc ardentius ingeminandum: *Domine, quid me vis facere?* Imò sub re divinae quotidie, cum Eucharistiam sacerdos supra verticem attollit, hoc omnium ardentissimum votum sit: *Domine, quid me vis facere?* A viris religiosi votorum formulam sub sacro quotidie recitari consuevitissimum. Jacobus Laines alter à sancto Ignatio Societatis Jesu Praepositus generalis, quot diebus sub sacri finem post Centurionis verba (*Domine non sum dignus*) Christum manu tenens agebat: Placet Domine quod promisi. Ita quibuscunque aliis, dum caelestis panis in alto monstratur, precandum: *Domine sicut vis, ita & ego volo*; quod rectè statui, non revoco. Haec quotidiana sui in divinam voluntatem oblatio praclarissima est ad ultimum in morte luctamen dispositio.

Si quis autem multo tempore rogavit Deum quippiam, nec id tamen impetravit, persuasum sibi habeat, nolle optimum patrem, id à se impetrari, quod tam diu petivit filius, aut certe velle benignissimum parentem, petentis filii perseverantiam, ad majus praemium exerceri. Nihil hoc dubitationis habet, quin clementissimus Deus frequenter differat postulatam opem, ut constantiores preces, & diuturniorem patientiam copiosius remuneretur. Certè à puris hae talia, velut ab avaris numi, non ratò extorquenda sunt. Raras preces & rariorem patientiam à nobis impetraret Deus, nisi hoc tali modo desides urgeret. Adeoque nobis saepe utilissimum est, diuturnis precibus nihil impetrasse. Nam precum tam prolixarum plerumque majus est emolumentum quam fuisset impetrationis. Et hoc est quod nemini non magnam tranquillitatem adferat, preces quidem multas, non tamen ratas injisse. Rex Hebraeus David ut jejunavit, ut flevit, ut oravit in terrâ prostratus, antequam nosset Dei voluntatem de moribundo filiolo: at ubi mortuum audiit, agnovit hanc fuisse Dei decretoriam voluntatem ut moreretur. Itaque jam latior de terrâ surrexit, lotus & unctus, ingressus est domum Domini, & adoravit. Christus, post trinam deprecationem ad divum olivarium, de paternâ voluntate jam certus: *Dormite jam, inquit, & requiescite.* Ita obsecrationem etiam repudiatam quies & animi tranquillitas excipit, vel ob hanc etiam causam, quod jam longè certius constet quid fieri velit optimus Deus. Heli sacerdos narranti Samueli quam Deus vindictam tam ab ipso patre quam à filiis esset expetiturus, aliud non respondit quam hoc, *Domine est: quod bonum est in oculis tuis faciat.* Perinde si dixisset: Ingrata narraisti, Samuel, sed quia mihi jam liquet de divina voluntate, narrationem tuam quamvis ingratam benevolus tamen excipio, & agnosco divinos nutus: Ego, mei que filii penas commeruimus, subibimus penas, quando ita visum est divinae voluntati, cui nefas resistere. Faciat bonus Deus quicquid ipsius sanctissimae voluntati placuerit: nos servuli, ipse Dominus est: nos variè delinquimus, dominici juris est, punire delicta. Cum Paulum Hierosolyma abiturum Caesareen-

Alt. cap. 9.
vers. 6.

Ibid.

Res gestae
P. Laine.

Deus differt postulatam opem, ut constantiores preces copiosius remuneretur.

2. Reg. 6. 12.
vers. 16.
& seq.

Matt. 6. 26.
vers. 45.

1. Reg. cap. 3.
vers. 18.

A ses lacrymis morari conarentur, Paulus illis animosissime: *Quid facitis, inquit, stantes & affligentes cor meum?* Ego enim non solum alligari, sed & mori in Hierusalem paratus sum propter nomen Domini Jesu. Et cum ei suadere non possent, dixerunt: *Domini voluntas fiat.* Haec vera quies animi, post preces irritas, illud unicuique precari, *Domini voluntas fiat.* Et hinc sequitur, ad divinam voluntatem explorandam regula ultima.

V I I. Regula.

Nemo mortalium divinam voluntatem certius explorat, quam qui sincerius ad illam in omnibus se conformare desiderat. Hoc desiderium profectò filium est ad omnium labyrinthorum errores extricandos: omnis hinc ambiguitas circa divinam voluntatem tollitur, si quis ignoret quidem, quid velit Deus, aut utrum malit è duobus licitis, ita tamen animo comparatus sit, ut mente sincerissimam possit dicere: *Domine, si scirem, quid tu hac in re fieri à me velles, ego utique id facerem.* Haec sponione facta, liberè, quod vult, faciat, & perturbare se desinat; divinam voluntatem non facile offendet. Hunc talem filium non deserit amantissimus pater, nec à sua voluntate gravius aberrare permittit. Si desit homo, per quem erudiat, Angelum mittit, uti misit Josepho, in re gravi, quid factu foret optimum, deliberanti: ita tribus ex Oriente Dynastis post divinum infantulum in gramineis cumis adoratum, submissus Angelus, qui Herodianas fallacias cavere, & alià in patriam viā redire doceret. Sic Abrahami ancillae Agar, sic innumeris aliis contra errores praesidio missus est aut Angelus, aut vice Angeli fidus homo.

Anno trecentesimo vicesimo quarto, Constantinus Magnus, relicta Româ apud Ilium cepit urbem condere, sed quia divinae voluntatis fuit, ut ceptum opus omitteret, & Byzantium in Thracia edificaret, diversè Deus monuit: nam, ut Beda & Glicas memorant, omne instrumentum fabrilis secundum noctem in altero litore repertum est, occultâ vi transportatum. Ibidem aquila; quod Zonaras refert, camentariorum amulim sustulit & apud Byzantium ex unguibus dimisit. Ita Deus voluntatis suae notitiam non negat sincerè petentibus. *Benignus est spiritus sapientie huius altissima*, & omnibus se se quam liberalissimè impertitur. Adest Deus omnibus exquirentibus se in veritate, & voluntatem suam tam mirabili quam suavi magisterio explicat iis omnibus, qui verâ submissione se huc discipulos gerunt. Voluntatem Dei optimè nosse discimus faciendo.

CAP V T V.

Quotuplex Dei voluntas, & quibus potissimum in rebus, illa sibi conformari velit nostram.

Cyprianus, vir & eloquentissimus & sanctissimus, Carthaginensis praeful, constantissimus martyr, per synopsis complexus est, quid praecipue à sui cultoribus exigat voluntas divina. Verba Cypriano digna, & propterea exaranda sunt. Et utinam haec omnium Christianorum templis & aedibus, utinam & pectoribus inscribantur, velut compendium vitae ac perfectionis Christianae. Placet ea in numeros digerere, haec sunt.

Voluntas Dei, quam Christus docuit & fecit, est

1. Humilitas in conversatione.
2. Stabilitas in fide.
3. Verecundia in verbis.
4. In factis iustitia.
5. In operibus misericordia.
6. In moribus disciplina.

7. Injuriam

7. Injuriam facere non posse.
8. Factum tolerare posse.
9. Cum fratribus pacem tenere.
10. Deum toto corde diligere.
11. Amare in illo quod pater est.
12. Timere quod Deus est.
13. Christo nihil praeponere, quia nec nobis ille quidquam praeponit.
14. Charitati ejus inseparabiliter adherere.
15. Cruci ejus fortiter ac sidenter assistere.
16. Quando de ejus nomine & honore certamen est, exhibere in sermone constantiam, quā consistimus; in questione fiduciam, quā congruimus; in morte perseverantiam, quā coronamur. Hoc est, coheredem Christi velle esse, hoc est, praeceptum Dei facere, hoc est, voluntatem patris adimplere.

§. I.

EX his singulariter septimum, octavum, nonum atque decimum documentum altiore mente reponendum: Injuriam facere non posse: Factum tolerare posse: Cum fratribus pacem tenere: Deum toto corde diligere. Hic nos miseri saepe graviter hallucinamur. Voluntatem Dei munerantem & beneficiis cumulantem affectu promissum recipimus; at castigantem, velut non Dei voluntatem avertamur, tanquam si homines in nostram salutem & nomen pessimè animati, nesciente Deo aut certe non jubente, consilium caperint, quo nos penitus delecent, aut graviter vexarent. Cécitas & infamia manifesta. Grata tantum & nobis commoda submitti cælitus putamus: imò tristitia etiam & incommoda, nec quidquam omnino in hac grandi machinā geritur, turbatur, miscetur (dempto peccato) cujus non causā & origo à primā illā causā. Hieremias lacrymans: Quis est iste, inquit, qui dixit ut fieret Dominus non jubente? Ex ore Altissimi non egredientur nec bona nec mala? Quid murmuravit homo vivens, vir pro peccatis suis? Quam hoc stupidi atque impudentis hominis est, credere quidquam esse quod Deus aut non immitat, aut certe non permittat. Clarissime Cassianus: Credere inconcussa fide non convenit, nihil sine Deo profus in hoc mundo geri. Aut enim voluntate ejus, aut permixta agi universa fatendum est.

Veritas gigantes fabulata est, qui divos deturbare aggressi de sua arce. Mittamus fabulas: Vos queruli, vos ite estis. Si enim mala omnia, quæ hic premunt, non permixta solum à Deo, sed immixta, vos qui fuemitis, qui repugnatis, quid aliud quam seipsum illi (quantum in nobis est) eripitis, & arbitrium regnandi? Creatura omnia parent non invita, & obaudiunt supremæ illi legi; nobilissimum rerum homo, solus in conditore suum calces jacit, & resistit. Quid frustra indignamur? omnes clades à Deo sunt, omnes, omnes. Quod ibi labes terræ oppida aliquot absorpit, à Dei providentiā est: quod alibi pestis multa millia hominum demersit, ab ista est: quod cædes, bellum, tyrannis, & hic & istic, ab eadem ista est. Sed omisiss publicis: Quod iste tuus adversarius, mi homo, partem tibi bonorum rapiat, ille famam inficiat, hic modis aliis te lædat, à Deo est hoc omne, non permittente solum, sed etiam immitte in te divinitus: ut id probè noris, divinitus hæc omnia immituntur.

Ego voluntas divina, non hoc tantum à nobis postulat, ut ab inferendā aliis injuriā tam alieni simus, tanquam si non inferre ullam possimus, sed vult etiam illas ab aliis injurias ita toleremus, ut pacem cum omnibus servemus, etsi non itidem illi nobiscum. Sed ut exaltius capiamus divinæ voluntatis arcana, illud, cujus supra meminimus, breviter explicandum.

§. II.

Voluntas Dei Theologis duplex est, una Signi, quæ Deus præcipit, prohibet, permittit, suadet, operatur.

Tom. I.

A tur, aliquid, & hanc suis legibus ac præceptis declarat: Signi & altera Beneplaciti, quā destinatum quid usquequaque vult fieri, vel cum conditione, vel sine illā. Angelis & hominibus æternam felicitatem voluit impertiri, eā tamen conditione & lege, si ipsi non obstitissent suo arbitrio. Alia vult Deus sine ulla adjunctione. Uti voluit cælum terramque condere, ita vult esse perpetuum ordinem Orbis totius & gubernationem, quā cuncta disponit sapientissimè. Hæc Dei voluntati nemo potest obistere, nullas illa leges patitur, nihil quidquam alieno facit imperio, nulli caret. Ipse Deus per Isaïam id affirmans: Consilium, inquit, meum stabit, & omnis voluntas mea fiet. Sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo: non revertetur ad me vacuum, sed faciet quacunque volui. Nos autem viles servuli, velimus nolimus, quidquid ex alto in nos Deus decreverit, non possumus non ferre. Omnes cum ærumnis plurimis copulati sumus: aliorum aurea catena est & laxa, aliorum arcta & sordida. Sed quid refert: eadem custodia universos circumdedit: alligati sunt etiam qui alligaverunt. Omnis vita servitium est, imò & supplicium est omnis vita. Assuescendum itaque huic conditioni, & quā minimè de illā querendum. Hic illud ingenti solatio est, scire, sic Deum velle, ita Deo placere, & neminem esse qui divinæ possit resistere voluntati. Mardochæus hoc ipsam proclamans: Domine, Esther c. 13. inquit, Domine rex omnipotens, in ditione tuā cuncta sunt posita, & non est, qui tue possit resistere voluntati. Hoc Augustinus excellenter declarans: Hæc, inquit, sunt magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates ejus, & tam sapienter exquisita, ut cum angelica & humana creatura peccasset, id est, non quod ille, sed quod voluit ipsa fecisset, etiam per eandem creaturā voluntatem, quā factum est, quod creator voluit, impleat ipse quod voluit, bene utens & malis, tanquam summe bonus. Quamvis igitur impii divinæ obstant voluntati, suam tamen Deus ex illis et perficit voluntatem, & illorum voluntate pessimā optimè utitur.

E dictis liquet, quomodo Deus omnibus velit salutem, eam tamen non omnes assequuntur, quia conditioni lætæ non obtemperant, præceptis divinis rebelles. Quibus severe vaticinatus Servator: Non omnis, inquit, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum celorum, sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse intrabit in regnum celorum. Qui sapit, in divinam voluntatem totus maturè transiit.

§. III.

QVæ cum ita sint, nihil rectius aut præstabilius facere possumus, quam si nostram divinæ voluntati penitissimè submitramus & accommodemus, dicamulque cum Heli sacerdote: Dominus est, quod bonum est in oculis suis faciat. Cum Joabo duce, Dominus faciat, quod bonum est in conspectu suo. Cum Davide rege: Si dixerit mihi Dominus, Non places, præsto sum, faciat quod bonum est coram se. Cum Judā Machabæo: Sicut voluntas fuerit in cælo, sic fiat. Cum Christo Servatore: Pater mi, si non potest, hic calix transire nisi bibam illum, fiat voluntas tua. Quod si filius fuit tam obsequens, ut patris exequeretur voluntatem plenissimè; nam, Descendi de cælo, inquit, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me: Si hoc à filio exigebatur, quanto minus servos abjungere imperium fas est? Equissimum protius censeamus, ut homini placeat, quidquid ab omni ævo placuit Deo. Miles in castris, audito viæ signo, vasa colligit; audito pugna, deponit, & arma sumit, animo, manu, oculis, paratus ad omnem nutum, & intentus. Idem nobis sit, & in hac militiā sequamur alacres & pleno gradu, quocunque vocantem Imperatorem nostrum. Quidquid evenierit, feramus, non patientes tantum, sed etiam volentes, omnemque temporum difficultatem sciamus legem esse naturæ. Et ut bonus miles ferrum vulnera, enumerat cicatrices, & transverberatus relis amat eum, pro quo cadit, cap. 15.

Seneca l. de vita beatā
Impera-

Imperatorem: sic in animo habere illud vetus praeceptum: DEVM SEQVERE. Quisquis autem queritur, & plorat, & gemit, imperata facere vi cogitur, & invitus rapitur ad iussa nihilominus. Quae autem dementia est, potius trahi quam sequi qua stultitia & ignorantia conditionis suae, dolere, quod aliquid tibi incidit durius, aut mirari, aut indigne ferre ea, quae tam bonis accidunt quam malis morbos, dico, funera, debilitates, & cetera ex transverso in vitam humanam incurrentia. Quidquid ex universi constitutione patiendum est, magno excipiat animo. Ad hoc sacramentum adacti sumus, ferre mortalia, nec perturbari his, quae vitare nostrae potestatis non est. In regno, certe ad regnum nati sumus: Deo parere, libertas est.

Diximus, quā ratione in divinae voluntatis notitiam veniendum. At illam nosse non satis est: suam illi architecturam coniungere oportet. Quibus autem haec conjunctio constet, libro sequenti exponemus.

LIBER SECVNDVS DE HVMANE VOLVNTATIS AD DIVINAM CONFORMATIONE.

CAPVT PRIMVM.

Ingressus ad conformationem humane voluntatis cum divina.

Rei narrata
fides sit po-
nes auctore:
Is est Ioan.
Taulerus, d.
S. Dominici
familia, in
suis institut.
mibi p. 109.
Fuit hic
cancionator
ingenius &
piissimus ut
de eo Bellar.
in scriptor.
Eccles. Vivit
Anno 1350.

Vir omni magni nominis Theologus, qui octennium ipsum assidue precibus Deum obsecravit, hominem sibi monstraret, a quo viam doceretur ad caelum compendiosissimam. Eo igitur die, quo huius hominis alloquendi desiderio maximo tenebatur, nec

aliud mallet quam videre magistrum tam arcanae veritatis, vocem caelitus allatam audire sibi visus, quae sic moneret: Exi foras ad templi vestibulum, & qualem quaeris, reperies hominem. Prodiit ergo in publicum, & ad aedis sacra limina mendicum invenit tibiis ulcerosis, & multo pure fluentibus; vestis mendici vix trium obolorum erat. Huic Theologus candidum precatus est & prosperum mane. Cui mendicus: Non memini, ait, me unquam habuisse adversum. Hic literatus ille, primam salutationem velut correcturus: Eja, inquit, fortunatum te reddat Deus: At ego, inquit mendicabulum, infortunatus nunquam fui. Obtupuit ad hanc vocem Theologus, sed ne forsan errasset audiendo, votum suum repetens, sed paullo aliis verbis: Ecquid ais, inquit, felicem esse te jubeo. Mox iterum mendicus: Nunquam, ait, infelix fui. Theologus argutari credens dicacem mendiculum, & ut hominis ingenium experiretur: Eveniant, inquit, volo tibi quae optas, atque id fiat. Non est, ait ille, quod hic querar: Omnia sunt ut volo; quamvis fortunae mea consilia non applicem. At doctor ille denuo salutans an valedicens: Servet te Deus, inquit, vir bone, si quidem fortunam oderis. Sed dic obsecro, tunc solus inter calamitosos mortales beatus? Job ergo falsus, qui asserit: Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis. Et quomodo tu solus evasisti omnes malos dies: non satis assequor animi tui sensa. Ad quae mendicus: Sic est, mi Domine, ut dixi. Optanti mane pro-

Job cap. 14.
vers. 1.

A sperum, negavi me unquam habuisse improperum. Sorte mea, quam mihi Deus hic assignavit, contentissimus sum. Non egere felicitate, felicitas mea est. Monstra illa, Fortuna & Infortunium neminem ledunt nisi volentem, aut certe timentem laedi: Nec ego unquam fortunae supplico, sed Patri caelesti, qui rerum omnium eventus gubernat. Ita me nunquam infelicem fuisse aio, ut cui omnia ex voto cadunt. Quod si fame urgeat, Deum providissimum patrem ob id laudo. Si frigus me urat, si nimbus in me ruat, si aliis caelum injuriis me impetret, Deum aequè laudo: cum aliis ludibrio sum, Deum non minùs laudo. Nam certus sum, horum omnium auctorem esse Deum, nec posse non esse optimum quod Deus facit. Idcirco quidquid Deus vel tribuit, vel evenire permittit, gratum sit an ingratum, dulce an amarum, juxta habeo: nam haec omnia velut de manu parentis optimi laetis accepto, & hoc unum volo quod vult Deus; ita omnia sunt ut volo. Miser est, qui fortunam aliquid in se posse credit, & is demum verè infelix est, qui nescio quam felicitatem in hoc Orbe somniat. Haec vera est felicitas in hac vita, soli voluntati divinae quam tenacissime inhaerere: Dei voluntas, optima, rectissima voluntas, quae non rectior fieri, nec mala esse potest: haec de omnibus judicat, de hac nulla. Ut hanc sequar, meum ego studium omne cōsero, in hanc unam curam totā mentem incumbo, ut quidquid vult Deus, hoc & ego nunquam non velim. Ea de causā, nequam infelicem me censo, quando meam omnem voluntatem sic integrè in divinam transfudi, ut apud me non aliud velle sit aut Nolle, quàm quod Deus vult aut non vult. Itane verò, inquit Theologus, tu ista ex animi tui sententiā proferis? Sed dic, obsecro, eademne tibi mens esset, si te Deus ad inferos statim praecepisset? Cui promptè mendicus: Me, inquit, ille ad inferos praecepisset? ad inferos ille? At scias duo mihi esse brachia miri roboris, his ego illum arctissime stringerem complexu insolubili. Unum brachium est, subiectissima Humilitas per sui oblationem: alterum Charitas sincerissima per Dei dilectionem. His ego me brachiis Deo sic innecterem, ut quocunque ablegarer, illuc eum una mecum traherem. Et sanè multò foret optatus, extra caelum esse cum Deo, quàm in caelo sine illo. Theologus ad has voces attonitus, cum animo suo cogitare cepit, hanc illam esse compendiosissimam semitam ad Deum. Sed libuit ulterius sciscitari, & sapientiam in domo tam incommodā habitantem elicere in apertum: Et unde tu, inquit, huc adventisti? A Deo veni, respondit mendicus. Cui Theologus iterum: Et ubinam locorum, inquit, reperisti Deum? Ubi res creatas omnes, ait ille, deserui. Theologus denuo: Ubi verò, ait, Deum reliquisti? Subjecit pauper: In mentibus puris, ac bonae voluntatis. Ecquid tandem hominis es? ait Theologus. Mox alter: Quisquis sum, inquit, sorte meā tam contentus sum, ut eam cum omnium Regum opulentiis non commutaverim. Rex est, quisquis sibiimet novit imperare. Ergone te regem credam? inquit alter, ubi regnum tuum? Ille, ait mendicus, & simul digito caelum monstravit: Rex est, cui regnum illud in alto certis chirographis transcriptum est. Denique Theologus finem facturus questionibus: Quis ista, inquit, te docuit, quis hunc tibi animum injectit? Respondit alter, Dicam domine: totos ego dies sileo, & jam vel precibus vel piis cogitationibus vaco, & hoc unicè curo ut Deo semper sum conjunctissimus. Conjunctio & familiaritas cum Deo divinaque voluntate docet haec omnia. Plura quaerere volebat Theologus, sed in aliud tempus id differendum ratus, in praesenti valedixit. Dum abire, multa secum cogitans: En, aiebat ipse sibi, doctorem reperisti rectissime ad Deum propius. Quam verè Augustinus: Surgunt indocti, & calum rapiunt, & nos cum doctrinis nostris sine corde, ecce ubi voluntas agens: mur in carne & sanguine? Hoc est quod Christus gratias

Math. 11. agens: Confiteor, inquit, tibi Pater, Domine cali & terra, quia abscondisti haec a sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis. Verè sub fardo pallio saepe magna latet sapientia. Et quis tantum divinæ eruditionis quærat in homine tam abjecto, quis credat tantum spiritus recondi in tam illiterata simplicitate? En, illa duo brachia roboris invicti, Oblatio sui, &, Dilectio Dei. Hæc Deum quocunque lubuerit trahunt. His brachiis Deus quàm arctissime se stringi permittit, alios refugit attractus.

CAPUT II.

Quæ voluntas Hominis ad hanc cum Dei voluntate conformationem sit maximè idonea.

VT Assuero regi parentur virgines, ex omnibus regni provinciis lectissimæ adducebantur in Susan metropolim. His annus erat in uno corporis cultu transcendendus. Et quæ non lotiones, frictiones, politure, unctiones adhibebantur? Quantam cerussæ, purpurissæ, sibi, aliorumque pigmentorum exhauriebatur concinnandæ formæ? Tanti erat regis oculis placere. Et humana voluntas ab omni ornatu imparata, velut rustica mulier ex agro, in summi regis amplexu tuere non vereatur? Ut ergo norit hominis voluntas, divinis oculis tum demum se placituram, si non tantum minimos etiam navulos concutit abstergere, sed ea sibi ornamenta comparare, quæ divinam voluntatem invitent ad hoc cum eâ connubium.

Igitur ordini servando, & vitandæ obscuritati, ita rem distinguimus, ut sua voluntati nomina tanquam titulos assignemus, è quibus discat quâ præparatione sit opus ad hanc cum divinâ voluntate conformationem. Et quemadmodum herus novum famulum in suas aedes admittit multa paciscitur, &: Volo, inquit, ut non sit fabulator, non nugigerulus, non lufor, non rixolus, non ebriolus, cum primis verò sit diligens, sit fidelis, sit obsequens. Hoc jus heri est, ejusmodi leges sancire famulis. Et cur Deo humanam voluntatem in amicitiam admitturo, non idem juris sit? Quocirca sciat voluntas hominis, jam aliis sibi legibus vivendum, præcipuè istis.

§. I.

Voluntas Insons sit. Hoc cū primis exigitur. Delicatus è celo sponsus est, fordes & odit, & arcer. Voluntas illi copulanda oderit etiam necesse est omne genus sordium: & ita quidem ut non tantum avaritiæ non studeat, luxuriæ non indulgeat, iracundiæ non obediat, sed etiam si quid propensionis & affectus sentiat ad hæc inquinamenta, id omne in se viriliter expugnet, nec tantum nolit obscena cogitare, sed etiam velit castissima quæque meditari. Sed sermo nobis non est de iis quæ nemini non clara sunt. Aliud est miræ subtilitatis, sed & maximè celeritatis vitium, Invidia. Hic voluntas insons sit, & ab hac lue immunem se præstet. Voluntas ad divinam conformanda sine omni livore sit; non invidiæ alienæ felicitatis tangatur, nec prematur suæ. Nam qui Deo verè conjunctus est, videt quidem alios gratiâ & opibus florere, non tamen invidet, sed ad Deum versus: O Domine, inquit, vis illum aut istum ad opulentiam, ad honores evehi, me contemptum neglecto? Non repugno, mi Deus, nec ejus rei causam à te postulo. Mihi satis causarum, mihi rationum abundè satis est, tua una atque unica voluntas. Certissimus enim sum, nisi tu id permitteres, & quidem meo bono, non fieret, nec id ulus hominum impetraret, quod te annuente, nullo negotio, & fortè pauculis verbis confectum est. Sed & in ceteris, scio, tuo sit permissu, mi Domine, ut iste me sic allatret, ille me sic tractet, hic ita exagitet me, nunquam

Tom. I.

A illos, quod sciam, laesi, verum in tuâ voluntate satis ad hoc responsum reperio: Tu hæc permisti, tu jussisti: sunt ergo illi Semei, sim ego David, si tibi sic visum est, mi Deus.

Sanctissimus ille Antiochenus antistes & martyr Ignatius: *Frumentum Christi sum, inquit, dentibus bestiarum molar, ut panis mundus inveniar.* Ita nimirum nos Deus mensæ suæ præparat dominicum panem. Quid ergo habemus contra homines queri: molares lapides sunt qui nos velut offusum triticum commolunt. Ut hoc al- *Vide Horatium Angelus Tutelaris hora 2. diei.* tis in animum demittamus, consultissimum est, singulis horis aliquoties animum erigere ad Deum, repetitis precationibus: *Benedictus Deus in æternum, Domine quid me vis facere? Fiat voluntas tua.* Hæc prima voluntatis humane præparatio est, puram esse à navis, præsertim ab omni similitudine ac invidentiâ. Sed præterea requiritur,

§. II.

Voluntas Tolerans. Cū quis rebus adversis agitur, omne præsidium à patientiâ petat, dicatque sereno animo: Hoc omne à Deo est, quicquid patior, sed est à Deo per hanc occasionem, per istum hominem, per illam causam in me immisum. Et hujus quidem rei tam certus sum, atque vivere me scio. Hic plurimis aqua hæret, qui non eâ fide in Deum pollent, ut sibi certò persuadeant, tam adversa & omnes malignos eventus à Deo esse, quàm prosperi, & optatissimos successus. Si hoc certum haberemus, quod in se certissimum, non facile quidquam impatienti aut dejecto animo ferremus, nec toties illis vocibus urgendi essemus: *Vos modicæ fidei.* At verò adversa omnia à Deo, per quemcumque tandem, ad nos derivari, Christus hic demonstrans: *Nonne duo passeres, inquit, assere videntur, & unus ex illis non cadit super terram sine Patre vestro.* Idem repetens: *Nonne quinque passeres videntur dipondio, inquit, & unus ex illis non est in oblivione coram Deo? Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt.* Nolite ergo timere, multis passerebus meliores estis vos. Itaque Deus cum passerculo in terram cadit? certè voluntas Dei, quippe Deus ipse: qui sicut in rebus creatis omnibus assidue operatur, ita cum pisce natat, ita cum ave volat, cum angue serpit, cum quadrupede incedit, non deserit Deus ea quæ condidit. Licet ergo toties tor alaudarum millia calibus simul irretiantur, harum ramen nulla & nec minima quidem alaudula sine voluntate Dei capitur: *una ex illis non cadit super terram sine Patre celesti.* Quod autem providentissimam Dei voluntatem attinet, eadem & aquilæ, & passeruli, & hominis est ratio. Si ergo avicularum nulla in aucupatoriâ aream delabitur sine Dei voluntate, & tu homo ad Conditoris imaginem factus, Regni futurus hæres, te ullis adversis exerceri, te injuriâ, te damnis, te tristitiâ, credis affici, Deo non singulariter volente: Ut autem exactius hoc ipsum caperemus, nec temerè unquam diceremus, rerum animatarum dumtaxat Deo hanc curam esse, addidit Servator: *Omnes capilli capitis vestri numerati sunt.* Quis hominum unquam capillorum suorum numerum inire potuit? Deus in numero habet tam omnium quàm unius hominis, & nolente Deo nullus subtrahetur. Quotiescumque igitur in rebus adversis patientiam abjicimus, malè aliis imprecamur, modò huic, modò illi culpam impingimus, & velut è plauistro convitia serimus, maximum Fidei defectum in nobis aperimus, nimirum illorum, quæ nos mala vocamus, Deum auctorem facere veremur fallaci pietate.

Fuit, cū in mari solus Joannes, ceteris discipulis id ignorantibus, agnosceret Dominum diceretque: *Dominus est.* Plurimi sunt qui inter rerum turbatarum fluctus non agnoscant turbati maris auctorem Deum, sed in eos, quos hostes putant, acerrimè stomachantes: Ille semisilis homo, ajunt, ille nebulo, hic furcifer, iste tenebrio, illud flagitium hominis, hoc mihi malum sibi cavis, ab

X x 3

illo

illo bipedum nequissimo hæc in me cusa est faba. At
longè aliter loqui assuevit *Voluntas Tolerans*. Hoc omne
malum, inquit, à Deo est: Deus me castigat meritisimò:
Dominus est, quod bonum est in oculis suis faciat. Sed progre-
diamur.

§. III.

3. Voluntas
hularis.

Voluntas Hilaris. Hæc hominem sic instruit ut tam victi quam ceteris omnibus, quæ quotidie velut è manu Dei accipit, sit contentissimus. Hic talis homo: Mi Domine, inquit, satis est quidquid nōhi das, etsi avaritiæ meid subinde parum videatur: nec istud quidem ulla modo favi meritus, tu nimis in me liberalis es: ego equidem vel aëre quem haurio, indignum me sentio.

Nunquam queri solet divinæ voluntatis studiosus; nemo audierit ex illo talia: Vix ego victum mihi comparo; alii lautissimè vivunt, & nec dimidium mei laboris suscipiunt; parum ferunt & amplissimas colligunt fœtetes. Optimè olim Venusinus vates quæsit:

Herat. lib. I.
cat. I.

Qui fit Mecanas, ut nemo quam sibi sortem
Seu ratio dederit, seu fors objecerit, illâ
Contentus vivat? laudet diversa sequentes?

Hinc est, mi poeta, hinc est, quod divina voluntati tam
agere acquiescamus. Cupiditas nostra in alia atque alia,
& saepe in longinqua fertur, nec est finis concupiscendi.
Cum vero concupita non obtinemus, in querelas &
murmura solvimur. Angustus nimis est quem tanto-
rum delectant terrena.

Plin. lib. 22.
hist. Nat.
cap. 21.

Heliotropium nobis assidue ante oculos verferetur, de quo eleganter Plinius: *Heliotropi miraculum, inquit, [sepius diximus, cum sole] e circumagentis, etiam nubilò dei tantus fidei amor est. Noctu verò velut ejus desiderio contrahit caruleum florem.* Nota, mi homo, heliotropium etiam nubilò dei circumagere e cum sole, amore solis. Sol nosfter, voluntas Dei est: hæc nobis non semper extra nubem illucet, ferens turbidi dies miscentur, quous pluvia, venti, grandines infestant. Nemo Christianorum est, qui non sæpius sentiat hanc cæli gravitatem & turbulentas tempestates. At nos instat heliotropii cum sole nostro, cum divinâ voluntate nos ipsos circumagamus diebus etiam nubilis; tantus sit nostri fidei illius amor. Er sanè nulla nobis unquam tranquillitas obtinget, innumera hîc illic displicebunt, à nulla re fatiescit, nunquam forte nostrâ contenti erimus, omnia deesse videbuntur eris adfint omnia: nunquam eriam metum, frequenter oppressio, tadio, perturbatio, pusillitas, pleni querelarum & doloris, nunquam non miseri erimus, quamdiu non ad hunc solem, divinam voluntatem nos circumegerimus, ut heliotropium. Fixissimis & inconnivis oculis sol iste nobis assidue aspiciendus est quocunque se vertat, hoc unicum in animo semper volutandum: Ita Deo placeat, ita & mihi: vitæ mortisque regula mihi est unica Dei voluntas: *Sicut Domino placuit, ita factum est, ita fiet, sit nomen Domini benedictum.* Nunc quidem sol nosfer nubes abditur, sed brevî lætum os exeret extra hanc nubem mæroris. Vide omnium sæculorum decursus, variòsque rerum eventus non rarò nubilos post serena principia sæpe serenos post initia nubila. Sic igitur nos comparemus, ut ante omnem eventum nihil magis velimus quam sequi divinam voluntatem. Ex Hebræis olim litteraturis quipiam, verbis certè promptissimum, Christo te traditurus: *Magister, inquit, sequar te quocunque jers.* Ita nos quâ verbis quâ factis promptissimi ad omnem divinam voluntatis nutum, sequamur quocunque jers.

Job cap. I.
vers. 21.

Matth. c. 1.
vers. 19.

4. Volun-
tas longa
nimis.

Voluntas Longanimis. Pleraque omnia nostra cor-
rumpimus longanimitatis defectu. Israël popu-
lus Moſis in monte moras pertæſus ad idola ſe vertit, et
vitulum aureum pro Deo ſibi ſtatuit, emanſionem ni-
miſ diurnam cauſatus. Ita duo illi viatores Emmaun-

Atem tendentes: Et nunc, ajunt, super hac omnia tertia dies est. ^{1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836.}

B Nos, & modica fidei, & curta spei, si quid à Deo bis
rérvé petierimus, nec impetuerimus, spem omnè abijci-
mus, & more mendicorum, qui si ante domum clamore
aut pulsù stipem aliquoties rogant, nec auditi fuerint,
dicunt: Nemo est domi. Pultare, ignavi, pultate: pul-
lantibus panditur hoc ostium. Quàm in rebus aliis obli-
tæ sæpe longanimitatis fumus! sunt qui officium aliquot
annis ambiant, & non raro frustra. Pinguior hereditas
quàm summâ patientiâ expectatur? & ne moras ni-
miùm sentiat heres, temporis velocitate se solatur. Nos
tamen ordinationi divinæ necesse figuramus, & tempus
præscribimus; nitiùm nobis cunctat in morbis opi-
lulatrix Dei manus; vociferamur: Et quando tandem
Domine, cur moraris? quid differs opem? quamdiu su-
plicandus pto jam annis clamo, nec exaudis. Nisi Domi-
ne succurras hoc anno: precari definam, & actum puta-
bo. In hoc certè non abifiles fumus Bethulie civibus,
qui. *Contellamur*. ajunt. *hodie celum & terram &c: ut jam* *laudat*

Tradatis civitatem in manu militie Holofernis, ut sit finis no-
ſter brevis in ore gladii, qui longior efficitur in ariditate ſiccis.
O minime longanimiſes! tunc rebus omnibus desperatis ci-
vitas tradenda hoſti? an nullum e cælo auxilium ſperan-
du? Hanc civium extinctam longanimitatem non
modice fovit Ozias ſacerdos, qui lacrymis infulſus: *Æquo*
animo eſtote fratres, inquit, & hos quinque dies expectemus
miſericordiam. Forſitan enim indignationem ſuam abſcinderet,
& dabit gloriam nomini ſuo. Si autem tranſactis quinque die-
bus, non venerit adiutorium, faciemus hæc verba que locuti eſti.
O nū Ozia, ô ſacerdos, quàm hic non altum ſapis ſupra
populū! Sicine vos tempus Deo admetiri, & ferende
opis conſtituere diem? adeoque omnis apud vos non
extincta tantum & ſepulta eſt longanimitas? Non
tulit hoc generoſiſſima Judith, & accerſitis preſbyteris:
Quod eſt hoc verbum, inquit, in quo conſentit Ozias, ut tradat
civitatem Aſſyris, ſi intra quinque dies non venerit vobis auxi-
torium? Et qui eſtis vos qui tentatis Dominum: non eſte ſce-
lari

D^omo qui misericordiam provocet, sed potius qui iram excitet, & furorem accendat. Pesusisti vos tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum diutius constitistis ei? Quid ergo faciendum suades? Judith? Dicamus flentes Domino, ut ascendendum voluntatem suam sic faciat nobiscum cito misericordiam suam, expectemus humiles consolationem ejus. Hac lenitate Longanimis voluntas sic Deo conjungit hominem, ut quantumcumque afflictus, dicat tamen: Secundum voluntatem tuam, o Deus, sic facias mecum misericordiam tuam: o Domine etiam decem annis, et viginti aut triginta, etiam annis quinquaginta ad te clamavero, clamare tamen non cessabo, nullos tibi terminos figo: & quamvis scirem me penitus à te non audiendum, id me tamen fides docet infallibilis, me vacillum à te non dimittendum; si neget petita, dabis mea. Itaque si moram feceris, expectabo te, quia venies verae: & non tardabis.

S. M. Voluntas

§. V. Volsun-

§. V.

Voluntas Ardens. Hæc in eo consistit ut non tantum velit aut nolit, quod vult Deus aut non vult, sed propter hoc ipsum Dei Nolle aut Velle, illud respiciat, istud admittat, ardenti studio; nec ullam aliam habeat causam hoc agendi, hoc omittendi, quam divinum beneplacitum. Hominem hac voluntate præditum si quis interroget, cur istud nolit, hoc velit, non aliud se causæ habere respondebit, quam quod Deum id nolle, & velle in istud comperiat. Amo, inquit Bernardus, quia amo, & amo mihi ut amem, amor enim est qui amat. Augustini monitum est: Oportet nos in eundem affectum transire, ut sicut Deus omnia vult esse propter seipsum, ita nos quoque nec nos ipsos nec aliud esse velimus, nisi propter Deum & ipsius voluntatem. Neque aliter Epictetus: Quid verò est, inquit, dedere se Deo? Vt quod ille voluerit, & ipse velit, & quod ille noluerit, nec ipse velit. Qui ergo istud fiet? Quomodo fieret aliter, quam si consideret quispiam voluntatem Dei & gubernationem?

Vigente lege præscia voluit Deus, ut omnis suppellex Altari & Tabernaculo dicata hyacinthino velo involveretur, & sic involuta portaretur à Levitis. Jubentis verba hæc erant: Omnia vasa quibus ministratur in sanctuario, involvent hyacinthino pallio, & extendent desuper operimentum hyacinthinum pellium, & induciet vestes. Hoc eadem causâ factum quæ subjungitur: Alii nullâ curiositate videant, quæ sunt in sanctuario priusquam involvantur, alioquin moriuntur. Ita bajuli sacre suppellectilis nihil eorum videbant quæ ferebant, sed solum onus sentiebant, omnia enim cæruleum tegmē oculis subducebat. In hunc planè modum, quisquis se Deo plenè tradidit, suavissimè necesse est scire cupit cur hoc aut illud à Deo permittatur, aut jubeatur; onus ille quodlibet subit promptissimis humeris, sed onus cyaneo velo cooperitum, hoc est, divinâ voluntate vestitum; hanc illi videre satis est.

§. VI.

Voluntas Omnipotens. Omnipotentem dicimus voluntatem, quæ instar fecundissimæ telluris, omne genus optimorum desideriorum effundit, eaque velut primogenitos partus consecrat divinæ voluntati. Hic animus altus, calique appetens exurgit, hic gemitus amoris pleni, hic suspiria in altum effervescentia: O mi Deus, quam ego cupio non solum pati plurima, sed & mori pro te, vel acerbâ morte. Per cælestes hos impetus animi, Deus & homo sic conspirant in rebus prorsus omnibus, ut ex hac tam suavi conspiratione ac consensu, jucundissima inter Deum & hominem nascatur consiliorum communicatio, & intima familiaritas, ita ut demum homo ad omnes rerum eventus dicat, Ita Pater, quia sic fuit placitum ante te, Ita Pater. Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus. Sic omnia tam molesta quam grata velut è manu Dei placidissime accipit. Quâ in re mirum est quantum lucis alluxerit præcis Philosophis. Ex his divinè monens Epictetus: Nunquam, ait, te quidquam perdidisse dicito, sed reddidisse. Fiolus obiit: redditus est. Prædum est ereptum: An non id quoque est redditum? At improbus est qui eripuit. Quid tuâ id refert, per quem, si qui dederat, repetierit? Sed quamdiu concesserit, tantum alienum id curato, ut componam viator.

Ita prorsus qui Deo se quam conjunctissimum cupit, non aliter philosophatur, quidquid rerum auferatur, non attendit auferentem, sed Deum sua repertentem. Idcirco illud Christi assidue ingeminat: Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te, ita, mi Pater, ita. Hic observa, obsecro te, Lector, succinctam divini hujus sermonis explicationem. Cælestis Pater jam olim per Isaiam vatem allocutus Filium: Et dedi te, inquit, in fœdus populi, in lucem gentium. Perinde si dicat: Parum mihi est ut reliquias Israël ad me adducas, barbaras etiam gentes à te doceam. Hic Patris sermo octingentis annis virgineum

A partum præcessit. Hæc igitur Patris decretum tot ante Nam Isaias annis promulgatum, pronissimâ voluntate amplexus Filius, respondit idem se velle quod Pater. Idcirco Matthæus: In illo tempore, inquit, respondens Jesus dixit. Et cui respondit nemine interrogante? Eterno Patri respondit, ante tot sæcula Filium alloquenti. Et en quam lætè Filius, voluntatem Patris deoscularus dicat: Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te: factum à me habeto Pater, quidquid imperaveris. Sicut autem cælestis Pater cum Filio per Isaiam ante tot annos locutus, & Filius Patri respondit: sic cum quovis nostrum ab æterno sermocinatus est Deus; distinctissimè ac ordinatissimè disposuit quo tempore quilibet hominum nasciturus, quo moriturus; auxilium omne consequenda beatitudini paravit; prævidit quid quisque per omnem vitam cogitaturus, dicturus, acturus, & quâ ratione auxilia oblata sit accepturus. Cum igitur hac ratione nos Deus ab æterno benignissimè sit affatus, an non æquissimum, ut & nos, suo quisque tempore, cum Christo respondeamus, Ita Pater, Ita mi Pater, quoniam sic & sic, atque sic fuit placitum ante te, Ita Pater: idque horis singulis, instaurato aliquoties desiderio ingeminemus, Ita Pater, & hoc ad ultimum usque halitum, constantiâ inviolabili perpetuemus. Sed plura de hoc infra.

CAPUT III.

Quomodo voluntas hominis ad Dei voluntatem sit conformanda.

Diximus quid præparationis sit præmittendum huic voluntatum conjunctioni, & quæ hominis voluntas ad conformationem cum divinâ censeatur possit maximè idonea: nunc porro dicendum, quomodo reipsum voluntas hominis ad Dei voluntatem sit conformanda.

§. I.

Oprimè Thomas Aquinas dixit, Omnes actiones cum virtute conjunctas, eâ ratione Deo probari, si eo fiant animo, ut divina voluntati obtemperetur. Nullius meriti est, vitam etiam & sanguinem prodigere, nisi ad divinæ voluntatis placitum. Hoc Pater vir sanctus assidue monens: Nunquam, inquit, tuam contra divinam voluntatem statuas; voluntas tua divina semper sit conjunctissima. Hæc autem conjunctio si vera sit, eâ sincerissima in omnibus cum divinâ voluntate concordia, quæ hominem sic instruit, ut illius assidue sint hæ voces: Sicut Deus vult, sic & ego; quando Deo complacitum est, tunc & mihi.

Laudatissima Ruth socrum suam Noëmi affata: Quo- Ruth cap. x. cunque, inquit, perrexeris pergam, & ubi morata fueris, & ego pariter morabor: populus tuus populus meus, & Deus tuus, Deus meus; quæ te terra morientem susceperit, in eâ moriar. Hæc mihi faciat Deus, & hæc addat, si non sola mors me & te separaverit. Non aliter homo cum Deo concordans sentit, nec aliter loquitur. Elias olim Elisæo: Sede hic, inquit, quia Dominus misit me usque in Bethel. Cui Elisæus: Vivit Dominus, & vivit anima tuâ, quia non derelinquam te. Idque tertium repetiit, hero suo inseparabilis comes adhæsiturus. Regi Joram suppetias poscenti, Rex Josaphatus respondit: Ascendam, qui meus est, tuus est: populus meus, populus tuus: & equi mei, equi tui. Ita nos Deo intimis animis conjuncti sumus, uti Ruth cum Noëmi, Elisæus cum Eliâ, Joram cum Josaphato: dicamus ingenti cum fiducia: Voluntas tua, mi Deus, voluntas mea; cor tuum, cor meum: totus sum sub tuo, mi Deus, arbitrio.

Et hanc suæ quisque cum divinâ voluntate conjunctionem sedulo curet in rebus omnibus, in negotiis, in officiis, in laboribus omnibus, in morbo, in morte, divinis placitis semper contentissimus, nec aliud frequentius ore aut corde versans, quam hoc ipsum: Fiat voluntas tuâ. Quemad-

Incap. 22.
vers. 42.

Quemadmodum verò virtutes omnes in Christi tormentis effulere clariores, sic & orandi ardor. Christus in extremis angustis: Pater, inquit, si vis, transfer calicem istum à me: verumtamen non mea voluntas fiat, sed tua. Non est melior, nec ferè brevior; non est perfectior, non gratior Deo, nec homini utilior oratio præ hac una: Non mea, sed tua voluntas fiat; Non sicut ego volo, sed sicut tu. Dei voluntas fiat, celi Orbis ruat. Beata Gertrudis solita est trecentes sexagies ter dicere: O mi amantissimi Jesu, fiat voluntas tua. Sed hoc infra explicatiùs monebimus. Cassianus: Quid est, inquit, hoc aliud dicere, fiat voluntas tua sicut in celo & in terrâ, quàm ut sint homines similes Angelis: & sicut voluntas Dei ab illis impletur in celo, ita etiam hi qui in terrâ sunt, non suam, sed ejus universi faciant voluntatem. Hoc quoque nemo ex affectu dicere prævaleret, nisi is solus qui Deum credit omnia que videntur, vel adversa vel prospera, pro nostris utilitatibus dispensare, magisq; cum pro suorum salute & commodis providum atque sollicitum esse, quàm nos ipsos pro nobis. Ita Cassiani sensu, in cæli vestibulo jam habitat, qui suam divinæ voluntati sic accommodat. In cælo certè innumera millena millia beatorum, unus sunt voluntatis. Hinc Arsenius Marco Abbati quærenti: Eccur, Pater, ad nos non revisis? aptè respondit: Cum iis qui supra nos degunt, melius mihi covenit, cum omnes idem velint; inter homines tanta ferè voluntatis, quanta vultus dissimilitudo est. Qui autem tam in adversis quàm in prosperis ad divinum arbitrium se fingit, is probè capit, quid Hebræus Pater hoc sibi carmine voluerit: Ecce quàm bonum & quàm jucundum habitare fratres in unum. Et quoniam hi fratres: Christus & Vir justus; neque enim supremus Rex erubescit in hunc fraternitatis affectum conspirare.

Inter homines tanta voluntatis, quanta vultus dissimilitudo est.
Psalm. 132.
vers. 1.

§. II.

Ecclesi. cap. 2.
vers. 14.

Celestia olim, velut rem magnam dicturus: Sapientis oculi, ait, in capite ejus. Nunquid ergo homines stulti oculos habent in pedibus aut alibi extra caput? Beati Gregorii interpretatio hæc est: Qui omnem obtutum in Deo Deique voluntate figit, hic verè sapiens est, hic quotquot habet oculos, capiti gerit infixos.

Epietus illud Philosophorum fidus ævo Neronis, Domitiani, & M. Antonini, omni fortunâ superior vixit. Unica anus in ministerio ei fuit, unica lucerna fictilis (hoc domesticum omne instrumentum) ad divinas illas lucubrationes: quæ lucerna à morte ejus mille drachmis, hoc est, centum philippis vaniit, in memoriam & honorem tanti viri. Lucianus ceterorum quidem philosophorum irrisor, hunc unum tamen æstimavit. Hic, inquam, Epietus præter dissertationes, etiam Enchiridion scripsit cedro & auro exarandum. Hic libellus tantum religiosi spiritus habet, & arcana sapientiæ, ut eum à viro religiosissimo putes conscriptum: Hic libellus supremi judicii die in robore dabit Christianorum plurimos, qui & spurcissima scripserunt, nec vixerunt sanctius. Sed ad lineam. Hic Epietus ille, qui omnem philosophiam in duas traduxit vuculas *Sustine* & *Abstine*, hic inquam, de divinâ voluntate omni nisu sectandâ protus divinè philosophatur. Libet illius verba huc fidelissimè transferre. Appetitum meum, inquit, obedientem præbui Deo: vult ille me fabricitare? volo & ipse. Vult me aliquâ re potiri? volo & ipse. Non vult? nolo. Mori me vult? Mori igitur volo. Quis adhuc me prohibere potest contra meam sententiam, aut cogere? Non frontem ducis, o Christiane, non erubescis refractarie ad has voces? Sed pergit Epietus: Vir prudens ita rem considerat, hanc rationem secum init; si Deo se dediderit, se iter tutò confecturum. Quid est istud, Dedere se Deo? Vt quod ille voluerit, & ipse velit; & quod ille noluerit, & ipse nolit. Qui ergo istud facit? Quomodo fieret aliter, nisi considerandâ Dei voluntate & administratione. Quid mihi dedit meum & mei juris? quid sibi ipse reservavit? Liberam voluntatem mihi dedit: & qua in meâ potestate sunt, ea nec

Epiet. lib. 3.
dissert. c. 26.
paullò ante fin.

A impediri nec prohiberi posse voluit. Corpus autem luteum quomodo potuit tale efficere, ut à nēmine prohiberetur? Subiecit igitur sub universitatis circuitum possessiones, vasa, ades, liberos, uxorem. Quid ergo Deo repugno? Quid volo ea qua velle non debet, ut ea que mihi data non sunt, quovis modo consequar? Vt data sunt, & quatenus fieri possunt. At is qui dedit, auferi iterum. Quid ergo repugno? Ita prorsus, mi optime Epietere, ita se res habet: equid mihi repugnans divinæ voluntati undique conclusi sumus: si duci nolumus, trahemur aut raptabimur. Seneca de absolutâ libertate dillorens: Quærit, inquit, quæ sit ista? Non homines timere, non fuisse deos: nec turpia velle nec nimia: in seipsum habere maximam potestatem. Inestimabile bonum est, suum fieri. Ac verò suum fieri nemo potest, qui non prius sic Dei fiat, ut omnia cum Deo aut nolit, aut velit. Animus qui suus fieri capit, bene utique ab omnibus externis in se revocandus est: recedat, quantum potest, ab aliis, & se sibi applicet, damna non sentiat, etiam adversa benignè interpretetur. Hic animus suus esse incipit; hæc animi libertas est. Nec aliter Augustinus: Bonus, inquit, etiam si serviat, liber est; malus, etiam si regnat, servus est, tot dominorum quot vitiarum.

§. III.

Fortissimus heros Judas Machabæus, militibus in hostem inflammandis: Accingimini, inquit, & estote filii potentes, ut pugnetis adversus nationes. Sicut autem fuerit voluntas in celo sic fiat. Hoc agamus, viri, & ad nutus divinos stemus paratissimi, seu nos vinci, cadere, mori; seu vincere nos velit Deus, & triumphare: sicut fuerit voluntas in celo, sic fiat. Sic Joab pugnam initurus periculosiorem, ad Abisai fratrem: Esto vir fortis, inquit, & pugnetis pro populo nostro, & civitate Dei nostri: Dominus autem faciet quod bonum est in conspectu suo. Summi momenti est, in omnibus sic animum instruere, ut omnem rei eventum divinæ adscribat providentiæ. Fit enim non raro, ut viri docti, prudentes, bellicosi, sancti, & fortiter agant & perire, exitu tamen minimè secundo, qui tamen non minus in Dei providentiam referendus, quàm felicissimus quisque successus. Eâ de causâ Ecclesiastes: Vidi sub sole, inquit, nec velocium esse cursum, nec fortium bellum, nec sapientium panem, nec doctorem divitias, nec artificum gratiam: sed tempus casumque in omnibus. Casum vocat, quod nobis videtur tale, non Deo. Nil profectò rati est intelligentem & industrium spe suâ fraudari; hoc nos malum casum censemus. At Thomas Aquinas è verbis Ecclesiastæ rectè colligi affirmat, Nihil esse à casu, aut præter voluntatem ac præscientiam causæ primæ. Casus enim invepiuntur in rebus temporis obnoxii, & humane scientiæ subiectis: divina vis & Providentiæ omnia ab omni æternitate præcivit, omnia labente ævo moderatur, & in destinatos certòque fines dirigit, dum sua cuique tempora, suas humanis conatibus varietates præstituit; ut vel sic divinæ Providentiæ immemores, ab inopinatis casibus adversisq; eventibus discant, suis vitiis non nimium tribuere, sibi que persuadent à divino nutu pendere omnia. Fortuna piscis tantopere culta, nunc quid est? versatilis sed inanis ex Orco larva. Numen illud quod cuncta pro arbitrio seu adversa seu prospera mortalibus partitur, ipsissima Dei providentiæ est. Versat Deus sanctissimâ voluntate suâ & providentiâ res humanas instat volubilib; rotæ; sortes cæcas & incertas ipse temperat, Formans lucem & creans tenebras, faciens pacem & creans malum. Ipse Dominus faciens hac omnia. Prius scis Fortuna fuit bicolor, quàm duplici fingeant vultu, albo anteriore & splendido, posteriore atro, ut penes quam boni ac mali sit arbitrium. Hæc puerorum delicia sunt. Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt. Ad rem Seneca sibi met obijciens, & diluens objectionem: Sequitur pars, inquit, quæ solet non immerito contristare, & in solitudinem deducere, ubi bonorum exitus mali sunt. Vt Socrates cogitur in carcere mori, Rutilius in exilio vivere, Pompejus & Cicero clientibus suis præbere cervicem &c. & quid

sibi quisque nunc speret, cum videat pessima optimos pati: Responsum audi: Quid ergo est? Vide, quomodo quisque illorum interit, & si fortes fuerint, ipsorum animos desiderat; si mulieribus & ignave perire, nihil perit. Aut digni sunt, quorum virtus tibi placeat: aut indigni, quorum desideretur ignavia. Hæc illa ipsissima sunt, quæ de improborum felicitate, proborum ærumnis, quæ de Sanctorum immaturâ & acerbâ morte Job, David, Hieremias, Abacuc, & passim alii Prophetæ queruntur. At hic Casus & Fortuna nil sui habent. Universa hæc à providentissimo Deo in certos quosque fines sapientissimè disponuntur. Plura de his inferius.

§. I V.

Isrælitæ olim Beniamitas ob turpe facinus oppugnaturi, verum oraculum consuluerunt, quis futurus esset dux belli? Respondit Deus, Iudas sit dux vester. Læti hoc responso, & jam pæne certi de victoriâ, magno exercitu, ingenti animo in Beniamitas moverunt. Et tamen turpissimè victi viginti duo millia suorum desiderarunt, qui omnes uno prælio sunt cæsi. Sed rursus hanc certaminis aleam subituri, oraculum denuo consuluerunt, non sine prolixis & precibus & jejuniis, ita ut prius ascenderent & florent coram Domino, usque ad noctem. Quibus oraculum iterum præcepit. Ascendite ad eos, & mite certamen. Fecerunt ut iussi: & quia jam secundum iubente Deo in aciem exibant, optima quæque sibi polliciti, erectis in victoriam animis commiserunt pugnam, & tamen iterum à Beniamitis fugati & cæsi, ut prius oðodecim millibus Isrælitarum in acie prostratis. Et quid hoc tandem rei? Suos Deus bis iussit configere, neutro tamen prælio victoriam reportarunt, amissis quadraginta millibus selectorum militum. Quis hos Dei iussus capiat? Tertium denique omnes Isrælitæ in adem sacram cõfuentes, largis lacrymis, inusitatis jejuniis, & copiosis victimis Deo supplices facti, super statu suo interrogarunt, an iterum in aciem exeundum, & signa cum Beniamitis conferenda. Quibus Deus respondit tertium in hæc verba: Ascendite, eras enim tradam eos in manus vestras. Pronum hic fuit pusillanimitati cogitare: Bis jam pugnam suasit oraculum, eventu semper infelicissimo, quis ultra in exitum ruat? pugnet qui velit, sedere domi tutissimum. Sed evicit Fiducia in Deum, quæ denuo iussit armis decernere, felici demum successu, cæsis Beniamitarum viginti quinque millibus. Hic duo notata dignissima: Primum, Oculissima Dei iudicia nulli mortalium scrutanda: Alterum, Perseverans in Deum Fiducia, de quâ nos suo loco plura monebimus. In his omnibus ad solam Dei voluntatem inconvenerunt & irretitis oculis respiciendum. Nemo turbetur, si causam bonam effectus sequatur malus, si optima principia finem sortiantur infausum. Invadit temperantissimos morbus; validissimos phthisis; innocentissimos pœna; secretissimos tumultus. Hic in solâ Dei voluntate acquiescendum. In aliis liceat dicere, *PLVS ULTRA*; in his talibus, *NON ULTRA*. Deus est enim qui operatur in nobis, & velle & perficere, pro bonâ voluntate.

§. V.

Plagius priscus scriptor commemorans: Pastorem abbatem, inquit, interrogavit Joseph hoc modo: Die Pater: quomodo fiam Monachus? Cui Pater: Si vis, inquit, requiem invenire in hoc & in altero sæculo, dic in omni causâ: Quis sum ego ut meam voluntatem aut iudicium divino præferam? dein cave, quemquam iudices, nam Deus hic habet sanctos suos in omni statu. Consilium saluberrimum. Certè Deus à nemine leges accipit, nec ulli rationem reddit de suis actionibus. Hic omnis mortalium sapientia altum sileat, & divinæ voluntatis vestigia ubique longè adoret. Quia omne quod voluerit faciet, & sermo illius potestate plenus est: nec dicere ei quisquam potest: Quare ita facis?

A Sicut autem in urbibus plerumque ad horologium primarium unum diriguntur cetera omnia: ita prorsus æquissimum est, ut nostra nos horologiola, voluntatem quisque suam, ad illud supremum, cæleste, magnitudinis infinitæ horologium, hoc est, ad divinam voluntatem attemperemus. Nota vox est fidelissimi servi ad Christum Dominum. Nihil amatorem tuum & cognitorem Imit. Christi beneficiorum ita laudare debet, sicut voluntas tua in eo, & be- lib. 3. c. 22. neplacitum æterna dispositionis tue &c. Nam voluntas tua, & num. 5. amor honoris tui, omnia excedere debet. Sed ut oculis pæne cernamus, quâ ratione quòve modo humana voluntas cum divinâ sit unienda, en nobilissimum huius rei specimen.

Franciscus Borgia, Dux Gandiæ, cum conjugè Leo- norâ ipsos duodeviginti annos mirâ concordia exegit. Ægrotante illâ, quod alterâ sui parte spoliari se videret, orare frequentius, piorum etiam hominum precibus adhibitis, eleemosynis atque jejuniis. Solus aliquando in conclave, remotis arbitris ingressus, obnixè & fuis lacrymis obtestabatur Deum, salvam conjugem superstitemque veller: cum ecce tibi vocem quandam interiorum clare audire visus est, ut pòst ipse retulit, quæ diceret: Vxorèm si diutius superesse vis, arbitratu tuo fiat: sed tibi non expedit. Quâ re turbatus, minimè dubitavit Dei vocem esse: tacitè enim redargui se quod ignoraret quid peteret. Ita rursus in lacrymas solutus, has ex imo pectore prorupit voces: Domine Deus, unde hoc mihi, ut arbitratu committas meo, quod in tuâ solius est potestate? Meâ per magni refert, tuam sequi in omnibus voluntatem. Quis enim rectius novit quid è re meâ sit, quàm tu, mi Deus? Tua itaque voluntas fiat: nec de uxore solùm, sed de liberis etiam, de quæ me statuas, rogo, quidquid tibi placuerit: fiat voluntas tua. Observatum est eo tempore conjugis morbum, statum quemdam tunc tenuisse, ut dubitarent medici, deteriusne an meliusculè haberet; post has verò preces ad desperationem laborare cepisse.

§. VI.

In difficillimis quibusque rebus voluntas nostra conformanda est ad divinam. Et en alterum huius conformationis specimen multò præclarissimum. Iesus Rex David, adeo arcto consensionis nexa voluntatem suam cum divinâ copulavit, ut Deus sibi de hoc viro quasi gratulatus dixerit: Inveni David filium Iesse, virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas. Inveni, inquit, tanquam si sollicitè quaesisset, & diu, dum inveniret, expectasset. Hoc à Deo elogium Hebronis regi concessum, omnes honorum titulos excedit.

Christus in nullo non obsequentissimus Patri, suo ad id exemplo nos cohortatus: Quia descendi, inquit, de celo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me. Et: Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me, ut perficiam opus ejus. Ideo enim de celo descendi. Et ne quis forsan queratur, Parcit Filio, non servis: En, adest Filius, attendite quid ei Pater imperaturus sit; nec postremissimus quidem servorum ejusmodi iussu faceret. Cui vestrum, ô pervicaces, tantum laboris injunxit, ut Filio? quem unquam tantis & irrisionibus, & calumniis, & cruciatibus objecit atque Filium, qui Patri obediens fuit usque in Pilati prætorium, usque ad columnam funestam, usque in rupem Golgothanam, usque ad crucem ignominiosissimam, & acerbissimam mortem, usque in sepulchrum non suum, usque in manium ergastulum. Ideo descendi, ait, de celo, ut huic Patri voluntati me perfectissimè subjicerem. Quid ergo faciant servi, si hæc Filius? Idcirco Christus præcepta sua omnia in compendium conferens: Non omnis, inquit, qui dicit mibi, Domine, Domine, intrabit in regnum calorum: Sed qui facit voluntatem Patris mei qui in calis est, ipse intrabit in regnum calorum. Quisquis in eum sese ordinem redigit ut quantus quantus est, divinæ se voluntati penitissimè com-

committat, is jam in tutissimi montis fastigio degere incipit, habetque infra se sub pedibus nimbos, grandines, fulgura, fulmina & omnem cæli iniquitatem, omnes mortalitatis vicissitudines, extra metum positus; nisi quod unicuique hoc timeat, ne non satis cum divinâ voluntate consentiat. Eâ de causâ assidue clamat: *Fiat voluntas tua, sicut in celo & in terrâ.* Sed de hoc plura capite sequenti.

Matth. c. 6.
vers. 10.

CAPVT IV.

Quo animo precandum: Fiat voluntas tua sicut in celo, & in terrâ.

Cælestem Magistrum discipuli rogantes: Domine, inquit, doce nos orare, sicut docuit & Ioannes discipulos suos. Annuit magister, & sic ergo, inquit, vos orabit: Pater noster qui es in celis, sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua sicut in celo, & in terrâ. Sed, ô Deus, quam difficilis est hec oratio! nimirum dispares sumus, illi in celo beatissimi spiritus, & nos exules in hac valle meri abyntii feracissima. Superis illis omnia ad votum fluunt, nec est quidquam quod eis possit non placere; contrario nobis etiamnum celo extoribus vix quidquam est quod ex integro placeat: ubique fastidium & nausea; vix paucula, idque rarissima, ex voto cadunt; innumera sunt quæ quotidie displiceant, & stomachum moveant. Jucundissimum illis, simul & facillimum divinæ voluntati se attemperare, ubi nil adversi vellicat. Hic mille nos molestiæ vexant; opprimimur ærumnis; vix est tenue respiciendi spatium: bellum ex bello feritur; catenata sunt mala nostra; & continua miserationum series, liberè precari vix sinit. Sicut ergo non æqualiter cantant futuri, & fame confecti, nec æqualiter saltant illi post lauras epulas, hi post longa jejunia: ita nec nos æquali cum beatis promptitudine precari possumus: *Fiat voluntas tua sicut in celo & in terrâ.* Nos & illi nimirum dispares sumus. Nos illuc transfer, ô Domine, & paria cum illis vota & facta jungemus. Venia dicto sit, ô Christiani, mendici sumus ignavissimi, & nec ore quidem sat prompti. Heu, quam facile succumbimus, rebus sanè non difficillimis: lenis ventulus nos conculcit; horremus quidquid non jucundum expeditur est. Nil docuit Christus facere, ô timidi, quod fieri non possit. Hoc agamus saltem, & toto nisu conemur sic in terrâ divinam voluntatem exequi, uti eam Angeli in celo: si minus re possumus, vel certè votis liberales sumus. Opprimè Cyprianus, Christus, inquit, orare nos docuit: *Fiat voluntas tua sicut in celo & in terrâ, idque non ut Deus faciat quod vult, sed ut nos facere possimus quod Deus vult.* Quicumque igitur Christum in preces voce præcuntem vult sequi, ne verba sub lingua immurmuret, sed pronunciet impavidè, *Fiat voluntas tua sicut in celo & in terrâ.* Attendat autem ad hæc potissimum, quæ subjun- gemus, orèque divinam voluntatem posse exequi.

Cyp. de hab.

virg. cap. 23.

In oratio-

ne quædam

attendenda:

§. I.

1. Intentione purissima. *Fiat voluntas tua,* hanc enim sequi statui, non lucri causâ, non quia vallaſti me bonis, uti Jobum calumniabatur Satan; sed nec pœnæ formidine, ne in gehennam ableger, sed oculo simplici tuam solius voluntatem intueor: Volo, quia vis, mi Deus.

2. Amâter.

3. Promptè.

Secundò. AMÂTER: *Fiat voluntas tua,* id ego hic solùm spectro, ut id tibi quod ago placeat, utque vel hoc modo, nominis tui majestas per me servulum inutilissimum propagetur. Tua, ô Deus, placita tanta æstimo, ut arbitrer satis hoc esse præmii, Tibi placuisse. Nec aliter Chrysostomum exaudio objicientem: *Verè nescis quid sit placere Deo, si aliam mercedem quæris.*

Tertiò. PROMPTÈ: *Fiat voluntas tua.* Tardè velle, nolentis est. Graatissima sunt obsequia, parata, facile

occurrentia, ubi nulla mora est. Proprium esse libenter facientis, citò facere. Bonæ voluntati tantum gratiæ demitur, quantum moræ adicitur. Ergo paratum cor meum, ad faciendam omnem voluntatem tuam.

Quartò. HILARITER: Quædam satis celeriter facimus, sed non satis libenter. Non ex tristitia, aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus. Qui Dei voluntatem in finem sibi præstituit, si quid tædi aut metoris intercurrit, non gravatè id devorat: eas enim delicias inhiet, ut dicat: *Cibus meus est ut faciam voluntatem ejus qui laus me misit me;* *Fiat ergo voluntas tua sicut in celo & in terrâ.*

Quintò. INTEGRE. *Fiat voluntas tua,* nec apice quidem, illius indice, omisso. Homo divinæ voluntatis vere studiosus nullas quarit exceptiunculas, nec illius sunt hæc voces: Volo, Domine, sed nondum: Obtempero, Domine, sed modò istud non imperes: Omnium pedes lavabo, & osculabor etiam, modò non cogar hoc officii præstare hosti meo: Contemni me feram, modò publicè non pudeam: Paratus sum ad omnia, modò illud non exigas à me. Non ita voluntatis divinæ amans; nihil excipit, nullis se ictibus subducit. Contra potius: O mi Domine, inquit, vis plura, vis acerbiora pati? ecce me, promptus paratus sum: graviora impera, severius calliga, modò fiat voluntas tua.

Sextò. PERSEVERANTER: *Fiat voluntas tua,* post primam, nec non post alteram, post tertiam etiam, post denique decimam annorum decadem fiat voluntas tua, & fiat in omne ævum: *Inclinavi cor meum ad faciem ejus, & iustificationes tuas in æternum.* Vis, Domine, ut hoc centum, hoc mille annis perferam? Si vis, volo. Et hoc est Dominicam orationem devotè voluntate recitare. Hæc illa sunt Seraphinorum alæ, quibus ad divinæ voluntatis noticiam evehimur altissime.

§. II.

Illud hic singulariter observandum, beatos in celo beatissimosque letari, de executione voluntatis divinæ, quàm de magnitudine suæ gloriæ. Hinc omnes, & suo quilibet singuli præmio contentissimi sunt, nec ulli displicet se minus altero habere. Sic enim qui Deum vident, ad divinam voluntatem non tantum conformati, sed ab illa etiam absorpti, transformatique sunt in illam; ut jam ne, quæ solius Dei velle velint, & magis gaudeant hanc esse Dei voluntatem ut sint beati, quàm se beatitudine hac fuit. Hanc humanæ voluntatis cum divinâ conformitatem sequitur excellentissimus amoris effectus, qui non tam conformitas, quàm humanæ voluntatis cum divinâ unitas vocari potest. Et hæc beatos sic afficit, ut totis viribus, & quàm ardentissimè velint Deum esse, qui est, tam sapientem ac potentem, tam misericordem ac justum, quàm est, tam dignum omni honoris & gloriæ amplitudine ac majestate. Quemadmodum filius ad optimos mores formatus tam non invidet suo parenti felicitatem quàm sibi, tamque cupit parentem suum honoribus affici quàm se, aut etiam plus quàm se: ita beati tam gaudent de beatitudine quâ Deus fruatur, quàm quâ ipsi. Hinc illi concentus in celo festivissimi: *Alleluja, Salus & gloria, & virtus Deo nostro est, quia vera & iusta judicia sunt ejus &c. Alleluja, quoniam regnavit Dominus Deus noster omnipotens: Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam ei.*

Hanc beatorum non tam conformitatem, ut dixi, quàm unitatem cum voluntate divinâ, & nos quoque in nostris precibus imitari possumus hac ratione: Intellectus quidem Dei Potentiam, Æternitatem, Sapientiam, Pulchritudinem & Beatitudinem infinitam, immensam, velut attentissimus spectator contempletur: voluntas verò gaudeat, Deum esse boni infinitum, omnium opulentiarum fontem, nullius indigum, omnia posse, in omnes liberalem, rebus omnibus præsentem. Hunc maximum ac perfectissimum divini amoris esse actum cen-

sent Theologi. Sicut enim nullus amor potest esse major quam quo Deus seipsum amat, sic & noster amor non potest esse melior, quam si amoris divino illi quotidie fiat conformior. Philosophorum scitum est, non esse aliud, amare, quam alicui bonum velle. Quo constituto sequitur, ut quanto majus bonum cupiam volumus, illam tantò magis amemus. Atqui Deo bonum immensius velle non possumus, quàm quod ipse est, bonorum omnium bonum immensissimum; ergo nec etiam possumus Deum ardentius amare, quàm sua illi bona omnia velle. Quocirca hoc etiam maximè modo voluntas Dei, sicut in celo & in terrà fiet.

§. III.

Ethi tam conjuncta cum Deo voluntatis homines, Fulgura illa sunt, de quibus Jobus: *Nunquid mittes, inquit, fulgura, & ibunt, & reverentia dicent tibi: Adsumus?* Fulgur & fulmen ignes subtilissimi, naturâ perunt sublimem; quia Deus deorsum illa mittit, suæ naturæ obliata, incredibili celeritate ad ima ruunt, ferum, rupes, & quidquid resistit, perruptura. Christi fulgura dixeris eos qui suam voluntatem pessundant, ut pareant divinitus; alia quidem aspirarent si suos imperus sequerentur, sed quia Deus vult aliud, ad infima sese non inviti demittunt, idque alacritate summâ, difficultates omniâque impedimenta perrumpunt, nec itione tam crebrâ fatigantur, jussu petactis, instar fulgurum illorum revertuntur, dominique suo se sultunt; Ecce Adsumus, quid jam parati sumus, etiam occumbere; jube quod vis. Sicut autem fulgura (quod hic observes) non ex aquâ vel terrâ, sed è nube densâ benèque clausa profluunt: ita prompta hæc & ad omnem obedientiam ductilis voluntas, provenit ab Oratione & Meditatione, quæ nubium instar sublimis volat, sensibus corporis undequaque clausis. Si quis enim attentè consideret, quibus obsequiis in celo tot milliones Angelorum subserviant Numini; quâ ratione ipse Dei filius Patris voluntatem in præsepi, in panis ac paleis, in itineribus, in cruciatibus, in cruce sit amplexus, non se continebit, quin velut fulgur, promptissimam obedientiam polliceatur, suamque voluntatem cum divinâ integerrimè conjungat. Et hic demum orationem Dominicam, & illud præcipue (*Fiat voluntas tua, sicut in celo, & in terrâ*) animo sincero pronuntiabit.

Ajunt Principem aliquem uni suorum nobilium dixisse: Oportet te cras mecum ad venationes proficisci. Aulicus festivum se fore ratus: Non oportet, inquit, nam lubens faciam. Qui divinæ voluntati se intimè devovit, nihil invitatus aut coactus, sed omnia lubens facit & volens. Tam parvo emittit tanta libertas. Quam hic Epictetus præclare: *Melius, inquit, illud judico quod Deus vult, quàm quod ego. Adhæreo illi ut minister & pedisequus: cum illo desidero, cum illo expeto: denique quod ille vult, idem & ipse volo.* Quid Christiani dicant sanctius?

§. IV.

Beatus Jacoponus è sancti Francisci familiâ vir inregerimus, ut suam voluntatem divinæ quàm arctissime adstringeret, ex animi sui sententiâ cupiebat omnes labores, ærumnas, angores, molestias & dolores qui verbis exprimi aut animo cogitari possent, tolerare pro Christo, nec inferorum pœnas perferre recusaturus, modò suam cum divinâ voluntate haberet conjunctam: Deum autem à se amari hoc indicii loco habebat si Deus negasset, quod ille ardentius petisset. Hic idem dicere solebat: Rationem à conscientia quæsisse, cur se non amplius, ut olim affligeret, nec sibi jam ullum faceretur negotium, huic verò conscientiam respondisse: Hoc ego eâ de causâ facio, quia te divinæ voluntati penitus submisisti, & in eo quod illa de te statuit, absque omni expostulatione acquiescis. Huc insignissimè facit illud Augustini, qui præceptum Protoplastis datum de

A non tangendâ malo examinans, Adami personam indutus: Si bona est arbor, inquit, cur non tango? si mala est, quid facit in paradiso? Huic Deus: Ideo est in paradiso, quia bona, sed nolo eam tangas, quia obedientem te volo, non contradicentem servum. Ecce hoc: quia tu servus, & ego Dominus sum. En tibi mille rationes sub hac unâ, quia Deus, noster est Dominus, & voluntatem suam nobis sequendam proposuit, non judicandam, nos autem servi sumus; æquissimum ergo est, hæc nos ire, quâ nos ducit voluntas Domini.

Angelus Apostata callidissimè ac nequissimè quæsit in paradiso: *Cur præcepit vobis Deus?* Quærendum fuisset: *Cur hujus arboris fructus non editis?* Ad hanc enim quætionem aptissimè responsum fuisset: Quia Deus id præcepit. At vaserimus serpens responsum præcipit, ex eâque fecit interrogationem, *Cur præcepit Deus?* Quotiescunque igitur scitur Deum quid velle, non ulterius licet quærere: Cur hoc? Urgentissima omnium causarum causa est: *Deus ita vult.* Abraham filium mactare jussus, quas non rationes potuisset excogitare & opponere? Taceat tamen & paruit, satis illi fuit hoc unicuique, *Deus ita vult.*

§. V.

Parentes explorando liberorum genio subinde quærunt: An non luberet die tam comodâ in hortum concedere, aut rus ire? quid si hodie libris missionem demus, & chartulas pictas substituiamus illorum vicem? Si respondeant liberi: Sicut domino parenti placuerit, prout vult Dominus parens &c. argumentum edunt educationis optimæ, & maturæ prudentiæ. Quod si ambulatoriæ lusus tam avidos se non dissimulent, & parentibus nondum annuentibus, jam volent in apicem, indolis non bonæ specimen præ se ferunt; & tunc optimè Pater: Heus puer, inquit, reconde supellectilem luforiam, ad scholas hodie itandum. Hic dejectus vultus, mæror in oculis, murmura, librorum non lectio, sed otiosa volutatio, hic sæpe fletus & querelæ contra parentum tyrannidem. En stultos infantes, & ad parentum nutum parum tractabiles. Tales sumus æpissimè; in omnes oblectamentiunculas effusissimi & facile obmurmurantes, cum Deus, optimus pater, aut ludicrum nostrum turbat, aut ad opus amandat. Si sapimus, liberos æmulabimur optimè institutos, nec aliud unquam dicemus, quàm illud: Prout domino Patri placuerit: prompti parati sumus ire, non ire, facere, non facere; laborare, pati, quidquid voluerit parer.

Hoc ipsum Epictetus sapienter inculcans: *Ignavissime Epictet. l. 2. homo, inquit, aliudne expetis quàm id quod melius est: num vero aliud quippiam melius, quàm quod visum Deo fuerit?*

Huc appositè Joannes Taulerus (quem supra nominavi) Si cui Deus, inquit, optionem faciat dicatque: Vis ut te immunem præstem ab omnibus & corporis & animi miseriis, tæque Paradiso restituam? Non aliud respondendum quàm hoc ipsum: Domine prout vis: & adimere miseriis potes; & relinquere: hoc autem mihi erit gratissimum, quod voluntati tuæ congruentissimum. Revera sic ampliorem gratiam obtinemus, quàm si ad arbitrium nostrum amplissima quæque munera capiamus. Deus certè virtutum non lenis exactor, sicut severi patres, durius solet educare suos. Itaque cum videris homines probos Deoque acceptos laborare, sustinere, per arduum ascendere, malos autem lascivire & voluptatibus fluere, cogita illos filiorum modestiâ delectari, istos licentiâ vernularum; illos disciplinâ tristiore contineri, istorum ali audaciam. Deus hominem sibi charum in deliciis non habet, expetitur, indurat, sibi illum præparat. *Melius in malis sapimus; secunda rectum auferunt.*

Quare nos Deo, velut vacuas sportas offeramus, arbitratu divino aut implendas, aut inanes destinandas.

Hicron.

Hieronymus Julianum submovens: Tu te putas, inquit, in virtutum culmine constitutum, si partem offeras ex toto Testamento vult Dominus, hostiam viventem: te da Deo, non tua.

CAPVT V.

Quæ sint indicia & signa humanæ voluntatis ad divinam conformata.

Nihil fecerunt militem Romani, qui non habuissent firma latera, & torosos lacertos ad quævis gestanda onera, insuper arma terrea & nitentia, & maximam in suum Imperatorem fiduciam. Nemo se jactet Christi militem, nemo se divinæ voluntatis studiosum credat, nisi certa in se signa deprehendat, suam voluntatem in omnibus pendere à divinâ. Quæ in te ut quis suipsius possit experimentum capere, hæc signa sive indicia observabit.

Signa voluntatem nostram à divinâ pendere.

§. I.

1. Signum. 1. **S**ignum. Omnia cupere ad divinæ voluntatis nutum facere, & ideo nihil ordiri rerum, ope divinâ non prius implorata. Qui Dei voluntatem sequitur, nullum negotium aggreditur quin Deum sibi ante postularet adjutorem. Quod si quid majoris momenti videatur, aut factu difficilius, subsidium à Deo frequentius flagitat. Hoc legis instar sit iis qui seria tractant negotia, & ad clavum sedent, nil unquam temere aggredi, Domino non consulto. Nemo mortalium facile æstimet quantum hinc damni ferat Orbis universus, quot familiæ male regantur, quot regna & provincie male administrantur, quot injusta bella suscipiuntur, quot aliis ab aliis injuriæ inferantur, hac lege neglectâ. Hæc creberrimorum malorum origo, quod patres familias, gubernatores, principes, reges, sæpe homines sui sensus & arbitrii sunt, nec ratione agunt sed impetu; neque os Domini interrogant, sed ducem sequuntur Temeritatem: ingenio suo fidunt, humeris suis credunt, sibiipsis magni Atlantes. Hinc sæpe negotiorum chaos & sæda confusio, plurimorum damno.

Ios. cap. 9. vers. 14.

Machabæorum ducum ante omne prælium divini auxilii precatio. 2. Machab. cap. ult. vers. 21.

Ibid. v. 26.

Ibid. v. 27.

Consilium Cassiani ante omnes actiones.

Pamphilius nullum con-

Graviter impegerunt Israëlites Principes, quod in fidem receperunt Gabaonitas, & os Domini non interrogaverunt. Nos ab errore illorum nihilo cautiore, sæpe grandia molimur, & os Domini non interrogamus; sacerdotium ambimus, matrimonium contrahimus, terras & populos regimus, & tamen os Domini non interrogamus. Aliter longè generosissimi ducēs Machabæi, qui nullum unquam prælium inierunt quin os Domini interrogarent plus simplici vice. Etenim non solum ante pugnam, ad preces militem suum cohortati, & unâ cum milite precati sunt, sed & comprecationem hanc, dum pugnarent, continuarunt. Sic Judas Machabæus hostilem apparatus considerans, extendit manus in calum, & Dominum prodigia facientem invocavit, qui non secundum armorum potentiam, sed prout ipsi placet, dat dignis victoriam. Nec ipse solum dux Machabæus ante congressum, os Domini interrogavit ardentissimis precibus, sed & copias suas ad idem faciendum exemplo suo accendit. Ita, qui cum eo erant, invocato Deo, per orationes congressi sunt. Neque tantum ad pugnae initium, verum etiam in ipso pugnae furore, Deum assidue appellabant: manu quidem pugnantes, sed Dominum cordibus orantes, prostraverunt non minus triginta quinque millia, præsentia Dei magnificè delectati. Hoc est, os Domini serio interrogare.

Cassiani consilium est, ante omnes actiones, illud Ecclesiæ usurpandum: Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me festina. Aut illud: Actiones nostras quasumus Domine aspirando præveni, & adjuvando prosequere, ut cuncta nostra oratio, & operatio, à te semper incipiat, & per te capta finiatur. Pamphoni certè hoc consuetudinis fuit, ut quoties consilium rogaretur, spatium ipse pete-

rectantis per rem Deo commendandi: nec enim respondit quidquam dare sustinuit, quin prius os Domini interrogasset. Et quidem mos iste huic viro tantum profuit, ut morti jam vicinus, non meminisse dixerit quippiam à se unquam dictum cujus penitus fuisset. Nimirum Deus interrogantibus se continuo respondet. Preparatorem cordis eorum audivit auris tua. Deo non nititur, nec ita dios divinam voluntatem exquirat, qui non rerum omnium initium à Deo ducit. Os Domini in rebus planè omnibus interrogandum est.

§. II.

2. **S**ignum veræ devotionis erga divinam voluntatem, est, grumnas & calamitates non tantum non expavescere præsentibus, sed eas ultro appetere cum absint. Et hoc eâ de causâ, quod Deus variè afflictis longè sit vicinior per gratiam, quam quibus omnia fluunt ad votum. Non sine delectatione cantans Jesseus vates: *Universum, inquit, stratum ejus versasti in infirmitate ejus.* Ambrosii & Chrysostomi sensu, Deus egrotum aut aliter afflictum iis consolationibus permulcet, ac si ei lectulum sterneret molliissimum. Sicut quandoque principes feminæ, ancillantur ægrotis non sine suavi miserationis affectu; sic Mater Domini, sic Christus Dominus singulare patrocinium gerunt hominis aut morbo, aut aliâ quavis calamitate pressi: modò sint qui se dignos præstent celesti hoc patrocinio. Romanus Sapiens multo religiosissime, pæne dixerim divinè hac de re philosophatus: *Nolite, obsecro vos, inquit, expavescere ista, quia Deus immortalis velut stimulus admover animis. Calamitas virtutis occasio est.* Illos merito quis dixerit miseros, qui nimia felicitate torpescunt, quos velut in mari lento tranquillitas iners detinet. Hos itaque Deus, quos probat, quos amat, indurat, recognoscit, exercet: eos autem quibus indulgere videtur, quibus parere, molles venturis malis servat. Erratis enim si quem judicatis exceptum: veniet ad illum diu felicem sua portio. Quisquis videtur dimissus esse, dilatus est. Quare Deus optimum quemque aut malâ valitudine, aut aliis incommodis afficit. Quare in castris quoque periculosa fortissimè imperantur? Dux letissimos mittit, qui nocturnis hostes agrediantur insidiis, aut explorent iter, aut prælidium loco deiciant. Nemo eorum qui exeunt, dicit, Male de me Imperator meruit, Sed Bene judicavit. Idem dicant quicunque jubentur pati timidis ignavisque flebilis: Digni visi sumus Deo, in quibus experiretur, quantum humana natura pati posset.

Et quàm hoc congruè Sapientie proclamanti! *Quia sapientiam Deus tentavit eos, & invenit illos dignos se.* Ergo, fugite delicias; fugite enervatam felicitatem quâ animi permadeſcunt, nisi aliquid intervenit, quod humanæ sortis admoveat, velut perpetuâ ebrietate sopiti. Hanc itaque rationem Deus sequitur in bonis viris, quam in dilectis suis præceptor, qui plus laboris ab his exigit, in quibus certior spes est.

Namquid tu invisos esse Lacedæmoniis liberos suos credis, quorum experiuntur indolem publicè verberibus admotis? illos ipsi patres adhortantur, ut ictus flagellorum fortiter perferant, & laceros & semianimes rogant, perseverent vulngra præbere vulneribus. Quid Domini mirum, si durè generosos spiritus Deus tentat? namque quam virtutis molle documentum est. Verberat nos & lacerat fortuna? patiamur. Non est fœvitia: certamen est, quo sæpius hoc adierimus, fortiores erimus. Ad contemnendam malorum potentiam, animus patientiâ pervenit. Ignis aurum probat, miseria fortes viros. Quid miraris bonos viros, ut confimentur, concuti? non est arbor solida nec fortis, nisi in quam frequens ventus incurſat: ipsâ enim vexatione contrahitur, & radices certius figit. Fragiles sunt quæ in apricâ valle creverunt.

En tibi,

En tibi, certissimum signum humanæ voluntatis in divinam velut transfuse, si illa hanc per ardua quoque & aspera non recuset sequi. Quisquis igitur totis amplexibus divinam voluntatem in se admisit, animosius sanè quam Demetrius ille inter ærumnas proclamabit: Hoc unum, mi Deus, de te queri possum, quod non ante voluntatem tuam mihi notam feceris. Prior enim ad ista venissem ad quæ nunc vocatus adsum. Vis opes à me aut famam auferre? hæc pridem offerre paratus eram. Vis liberos meos sumere? illos tibi sustuli. Vis aliquam partem corporis? Sume. Non magnam rem promitto. Brevi totum relinquam. Vis spiritum? Quid nisi nullam moram facio, quo minis recipias quod dedisti. A volente feres, quidquid petieris. Nihil cogor, nihil patior invitus, nec tibi, o mi Deus, servio, sed assentior. Hæc est vera geminæ voluntatis unio.

§. III.

Signum. Sui ipsius diffidentia quàm maxima. Hæc verè Christiana virtus est, vix nota priscis idololatris. Qui sibi dissidit, felicissimos etiam successus, non suis viribus, nec industria suæ tribuit, sed eos ex toto divinæ potentie ac bonitati adscribit, errores & quidquid ab his est, sibi imputat, observatque fidelissimè Augustini monitum: *Tota præsumptio tua Deus sit, ita ut agnoscas te absque Deo nil penitus posse, & in Deo omnia.* Nihilominus hic talis qui rebus suis omnibus diffidit, ac desperat, facit quod in se est, non negligit, tantò certiore fiducia in Deo nixus, quantò magis nullam in seipso. Scit se nihil posse, & posse omnia, sed cum Deo. Pro viribus quidem laborat, sed eventum laboris omnem à voluntate divinâ expectat, æquo animo ferens omnia ea quæ non sunt mala, nisi malè sustinenti.

Quàm longè aliter, qui sibi, qui suis viribus, suæque arti, qui suæ prudentiæ consiliis fidunt; quàm si sunt in rerum suarum encomiis facundi, quàm seipso liberali ore dilaudant, quàm interim in multis remisæ agunt, sui fiduciâ nimis?

At verò qui totus ex voluntate divinâ pendet, instar libræ, tantò magis alterâ lance in imum devertit, quanto illa ascendit altius.

Dux militiæ qui castrum defendendum suscepit, dum abest hostis, infirmiora loci & immunita considerat, de commensu providet, tormenta bellica disponit, contra omnem irruptionem se parat: scit enim hosti fidendum non esse. Ita Christianus: Morbis, inquit, & morti non fidam, sacramentis me præmuniam, precibus & jeuniis, velut armis me instruiam; non fido, nec mihi nec morti.

At temerarius & suæ virtuti confusus, satis se credit paratum in omnes hostium occursum, aut certè facillimam sibi sperat fore præparationem, cum res postularit: fidit sibi, & morti. Rectè de hoc utroque homine Salomon: *Sapientis, inquit, timet & declinat à malis, stultus autem transiit & confidit.* Sed infra fusiis, de hac pessimâ sui fiduciâ.

§. IV.

Signum. Fiducia in Deum maximè quâ nascitur, ut qui læsus aut offensus est, non continuò vindictam medietur, sed sibi ipse dicat: Deus hoc vidit, audit: Deus ulciscetur, idque suo tempore. Atque hoc uno hostibus omnibus evadit superior, quod certum habeat, licet illi Acheronta moveant, sibi tamen non plus nocituros, quàm Deus permittat. Sed dicas: Sunt qui nullam aliis nocendi occasionem negligunt; si damna nequeant inferre, emolumenta saltem aliorum impedire conantur. Sic est: verum qui Deo fidit, hoc agit, ne quid in se desideret industria, cetera omnia divinæ providentiæ committit. Huic obstat frustra nituntur improbi. *Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.* Quàm fraudulenter egit Laban cum suo ge-

Tom. I.

A nero Jacobi sponfam mercedem decies mutavit, ut res generi decurreret. Frustra fuit; in generi commodum cesserunt omnia. *Non dimisit cum Deus ut noceret illi.* Hierosolymis minatus est extrema Sennacherib, sed nec ipse nec exercitus ipsius vindices Dei manus effugit. Exercitum Angelus, ipsum interfecerunt filii. *Salvavit, Dominus Ezechiam & habitatores Hierusalem de manu Sennacherib.* *2. Paral. 32. v. 21.* regis Assyriorum, & de manu omnium. Itaque mi Christiane, fide Deo, & omnem illi vindictam permitte, ille Dominus ultionum est. Et hoc vel idololatæ te doceant. Tisaphernes dux Persæ, cum Agésilao fœdus icit, sed linguâ, non animo, mox enim cum ingentibus copiis adfuit, & & iussit Græcos cedere Asiâ. Agésilas ad hanc legatorum denuntiationem intrepide: Duci vestro, inquit, referte, me ipsi amplas agere gratias, quod fœdus ruperit eaque re Divos hominesque inimicos in se concitavit: ita copię meæ plurimum auferent ab hostis perfidiâ. Diclum proflus Christianum: *Sicut locutus est, salutem ex*

B inimicis nostris, & de manu omnium qui oderunt nos. Qui Deo fidit, omnes inimicos suos sibi vectigales habet, quia Deum habet faventem. Quidquid autem homo Deo nixus, desiderat, id omnium primò à Deo petit. Quâ in re hanc sibi regulam statuit: Hoc quod peto, aut mihi expedit concedi, aut non expedit, quod quidem Deus omnium optimè novit. Si expedit, aut id confectum largietur Deus, aut tempore opportuniore, ut interim mea quoque patientia exerceatur: Si neget Deus postulata, certissimus sum, id mihi non expedire quod petii. Hæc omnino ratione, neque aliter unquam supplices libellos Deo porrigit, qui divinæ voluntati se solum permittit. Qui hoc divinæ voluntatis arcanum ignorant, opem divinam aut non implorant, aut segnitè & remisè, & quàm hoc faciant, prius omnium aures fatigant, plurimorum gratiam ambiunt, atque si aliter nequeant, eam etiam muneribus in se derivant, favorem & dignitates velut in nundinis mercantur.

C Vidit Joannes, ille Dominus ocellus, Christum septenas stellas dextrâ gestantem. Et quæ sunt hæc stellæ in hac manu? Joannes ipse mysterium hoc evolvens: *Septem stellæ, inquit, Angeli sunt septem Ecclesiarum, seu, septem Aliæ Episcopi.* En, Episcopi & eorum mitra insulaque in manu Christi sunt. At verò si ipsam mitra dominum desideret, plurimi sunt qui suum ei caput offerunt, sed non primo rectoque cursu ad manum Christi pervolant. Equidem curritur, sed sæpe prius ad Principum Regumque, ad Præsulum & Antistitem manus pervenit, quàm ad Christi curratur. Idem fit in aliorum officiorum & dignitatum ambitu: humanus favor quaritur, divinus à paucis ambitur, aut certè post humanum.

Luculentus error; contrarium oportet agere: divinus ante omnia favor & voluntas expetenda: sceptræ & tiræ in manu Dei sunt: officia, dignitates, munia, magistratus, Deus dividit: ab illo penitus hæc petenda. *Sicut divisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini; quocunque voluerit inclinabit illud.* Sicut olitor, horti sui rivulum sub potestate habet, nec ad proximam aut ad primariam semper arborem, sed sæpe ad debiliorem, aut quâ vult, aquam educit: ita cor regis, veluti rivus, omnis generis Præfecturas & munera continet; Deus instar hortulani (salvo hominis arbitrio) aquas ex hoc rivo in eos deducit, quos ipse delegit. Ideo stultissimè agunt, qui tot preces ac dona in aliorum aures manusque jactant, Deo interim vix eminus & obiter salutato. O deliria hominum! Purius ex ipso fonte petuntur aquæ.

§. V.

Signum. Omnia generoso silentio posse concoquere. Contemplare mihi patientissimum Jesum, inter innumera & convitia & tormenta generosissimè tacentem. Stabant Hebræi sacerdotes & constanter eum acculabant, Jesus autem tacebat: crimina illi diversa ob-

Yy

jectabant,

B. Maria in
summis
angustis
fuit maxi-
me taci-
turna.

Psol. 38.
v. 3. & 10.

Boeth. lib. 4.
de consol.
phil. prosa 6.

Loc. cit.

Psol. 120.
v. 1. & 2.
Eslh. cap. 3.
vers. 15.

Deut. cap. 8.
v. 16.

Quotidia-
no rerum
defectu di-
scimus.
omne bo-
num à Deo
tribui.

jectabant, Jesus autem tacebat: instabant illi validis clamoribus, & ad crucem hominem hunc postulabant, Jesus autem tacebat: jam in cruce pendentem irrisio- nibus acerbissimis flagellare non cessabant, Jesus au- tem tacebat. Nec aliter Mater Domini, in summis an- gustiis maximè taciturna. Observabat eam Joseph fer- re uterum, & ideo discessionem ab eà moliebatur. Non hic aliud mater quàm filius fecit, ut verè dicatur: Maria autem tacebat, & hoc omne divinæ voluntati ac provi- dentia committebat. Audiebat illa hominem sibi cha- rissimum, suum sanguinem mille calurniis appeti, Ma- ria autem tacebat: videbat illa filium innocentissimum sub crucis mole fatiscientem, in cruce gementem audie- bat, cernebat in gravissimis tormentis morientem, Ma- ria autem tacebat. Hunc filium & hanc matrem com- plures emulari felicissimè, cum gravissimorum etiam scelerum accusarentur, ipsi autem tacebant. Norat man- suetissimus rex David miram vim hujus silentii, ea- propter vim sibi faciens: Obmutui, inquit, & humiliatus sum, & filii à bonis. Idem mox repetit: Obmutui & non aperui os meum, quoniam tu fecisti. Silentii causam non ad- fert aliam, quàm hanc ipsam, Quoniam tu fecisti. Ideo illeo, quia voluntatis tuæ hoc esse video: Tua, mi Deus, voluntas hoc mihi silentium indixit.

Severinus Boëthius, ille scriptis & vitæ illustrissimus vir, insigniter prorsus: Quis autem alius, inquit, vel serva- tor bonorum vel malorum depulsi, quàm rector ac moderator mentium Deus? qui cum ex altâ providentiæ speculâ respicit, quid unicuique conveniat, agnoscit, & quod convenire novit, ac- commodat. Nunc igitur quidquid citra spem videas geri, rebus quidem rectus ordo est, opinionem verò tuæ perversa confusio. Qui verò se totum divinæ voluntati mancipat, non suæ opi- nioni, sed rerum ordini credit, quem omnem tanquam optimum probat silendo.

Fit quandoque ut excitatoris ingenii herus, servi ædes ingressus, discipiat, turbet, misceat omnia, & mox abeat, ne auctor deprehendatur in facto. Servus do- mum rediens, & omnem supellectilem disturbatam cernens, graviter quidem exandescit, at cum à suo do- mino id factum audit, silet & mitefcit. Ita David de se- ipso: Obmutui & non aperui os meum. Cur ita? Quoniam tu fecisti. Ita prorsus qui divinæ voluntati se totum obtulit, adversa sentit quidem, sed divinâ se Providentiâ solat- tur; vanis questibus nihil se profecturum non ignorans: Levavi, inquit, oculos meos in montes, unde venit auxilium mihi: auxilium meum à Dignino.

Rege Assuero & Aman convivium celebrantibus, cuncti Judæi flebant. Sed quàm citò cruenta hæc tra- gedia mutavit, & in auctorem recidit, quidquid in alios mali pararat. Postquam afflicta ac probavit se Dominus, ad extremum misertus est tui. Si Lunam accessionibus dam- niſque mutabilem menstrua paupertas non incesleret, necissent philosophi eam lumen à sole mutuari: Sic & nos è quotidiano rerum defectu discimus, omne nobis bonum à Deo tribui. Agrotat quis? jam primum æsti- mare novit valetudinem, quam nunquam tanti fecisset, si nunquam perdidisset. Hæc quidem natura mortalium est, ut nihil magis placeat, quàm quod amissum est. Ca- lumnia aliquis patitur? jam capit quàm grave sit cri- men, alterius famam lædere; quod quamvis sæpius ipse fecerit, tamen leve quid judicavit. In egestatem quispiam deductus est? jam incipit meminisse, qualis olim in ege- nos fuerit. Itaque silet, & hoc ipsum contemplatione ex- pendens, divinæ se voluntati committit.

Sed agrè fortassis files? Ergo loquere: sed corde, sed Deo. Lingua taceat, mens preceat. Meditare silentium Christi coram Præside; Mariæ coram improbis civibus, Davidis coram adversariis. Dignior & major tibi con- viciatur? tace; convitiatur aequalis? tace; vilior & minor convitiatur? Etiam tunc tace. Difficilius hoc, sed gene- rosius: illum sine, Deum adi: precare pro adversario, sic-

ut David, cujus est illud: Pro eo ut me diligere, detrabi- bant mihi ego autem orabam. Adversarium silentio, Deum precibus sibi conciliabat. Ergo sile, & divinæ voluntati te penitissimè perimere, illud assidue volvens animo, Quoniam tu fecisti.

§. VI.

6. Signum. Ardua & quæ vix fieri possent credantur, pro 6. Signo Dei honore aggredi. Quàm magnanimus hac in re Paulus! Scio, inquit, humiliari, scio & abundare: ubique & in omnibus institutus sum, & satiari, & esurire, & abundare, & penuriam pati: Omnia possum in eo qui me confortat. Equè magno & excelsio animo David: In Deo meo, inquit, transgre- diar murum. Redeat Pericles, & Pyraos muros struat: quadraginta cubitis altos, tam verò latos, ut duo cur- rus inter se juncti amplius spatium non desideret, ego tamen, ait David, hos muros transgrediar. Redeat Carthaginienses, & triplicem educant murum omni- avo celebrem, ego tamen hunc ipsum transgrediar. Reviviscat Anastasius Imperator, menia condat octo pe- des lata, ego tamen hæc transgrediar. Redeat Babelis architec- ti, & turrim ædificent, cujus culmen pertingat ad ca- lum, ego tamen & hanc transgrediar in Deo meo, quo- niam in illo eripiar à tentatione. Sed & majora magisque ardua promittens David: Intre, inquit, curram aciemus: in Deo meo transibam murum. Parum ei erat currere & su- dare, sed armis etiam indutus, & cataphractus vult cur- rere: parum ei erat, murum quantumcunque crassum aut altum transgredi, jam etiam transilire vult vel celo certantem molem. Celsior aut densior murus vix illi obijcit, quàm sua cuique voluntas, hunc murum & transgredi necesse est, & transilire. Quis cogitet: Deus me patientem esse cupit, cupit esse castum, facilem de- re veniam inimicis, bene de aliis sentire, bene loqui me vult Deus. Ecce ego non idem velim? Profectò volun- tas mea hæcenus ut murus obstitit: at ille me murus non terrebis; transgrediar, transiliam: Omnia possum in eo qui me confortat.

Qui res gestas Divorum evoluerit, illud regii pla- tis sapius pronuntiabit: Mirabilis Deus in sanctis suis: Deus Israel ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ, ipse dedit virutem & fortitudinem Sanctis suis. Et ut vetera te- ceamus, Franciscus Xaverius, è Societate Jesu, Japonum Apostolus, quanta vir iste pro Deo ausus, quanta potuit, quos muros non transgressus, quæ menia non transiluit, volasse illum dixeris, si quod aliter adire non posset. Deo ille factus divinæque voluntate velut accen- dus cucurrit, terras transiluit & maria. Queri solet non- nunquam stitulosus, videri pagum in se combustum, adeo sitim urget: videri potuisset Orbis in Xaverii pe- ctore combustus, adeo ille omnium salutem furebat. Et quod incendium Xaverius animo circumtulit, dum quibusdam quasi saltibus, ex Italiâ in Lusitaniam, ex Lu- sitaniâ in Indias, ex Indiis in Japonem, inde ad extre- mos Sinas sese penetravit, terram ex terrâ, mare ex ma- ri mutans. Opponis huic terræ marique pericula? Hæc, inquit, non timer qui Deo fidit: Silvarum tenebras? Sa- tis licet flamma in pectore: Infanientem Oceanum? Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem: La- tronum & piratarum insidias? Nec domi suæ turis est, quem divina voluntas non protegit. Ita Deo mixus, mis- rum omnem transiluit, ita trecenta millia barbarorum, uti Bozuius affirmat, Christo adjunxit. Hoc nemo igno- rat, arbitror, mille plerumque remoris retineri cogita- tem meliora. Sed perirumpendum est vi, & eludendum ad ardua, etiam si Satan cum omnibus suis furis, tot- que apparatu adversetur. Christus nos in hanc rem ani- mans: Si habueritis fidem, inquit, sicut granum sinapis, dice- tis monti huic, transi hinc illuc: & transibit, & nihil impos- sibile erit vobis. Quisquis se totum divinæ voluntati tradi- dit, omnia se posse confidit.

§. VII.

Vt autem ea quæ diximus tam de cognitione divine voluntatis, quam de humane ad illam conformationem quantumcunque rudi perpeccissima fiant, in hanc epitomen dicta componimus.

Quidquid in Orbe fit (peccatum excipimus) à quo-
cunque aut quomodocunque fiat, divina id fieri volun-
tate dicendum est. Omnia quæ fiunt, vult Deus fieri;
quidquid autem Deus non vult, certissimò non fit. Hinc
sapienter Epicurus: *a Semper, inquit, illud potius volo, quod
fit. Atque ut hoc idem omnibus persuadeat: Ne postules,
ait, ea quæ fiunt, arbitrari tuo fieri. Sed si sapias, ita fieri quæque
velis, ut fiunt. Nam omnia quæ fiunt, sunt aliquo modo
effectus divinæ voluntatis. Quomodo posset aliquid perma-
nere, nisi tu voluisses? b clamat Sapientia. Solum peccatum
non vult, sed permittit: nam & peccatum impedire pos-
set, id tamen ob causas sibi notas non impedit. Hoc è
Theologiæ arcanis confirmamus: Theologi rem hanc
definiunt his verbis: Deus vult omne bonum creatum
actu existens, sed quidquid fit extra peccatum, est bonum
creatum actu existens; ergo quidquid in Orbe fit, hoc
Deus vult fieri, modò ablit peccatum. c Hinc ille ingenii
acutissimi Theologus: d Omnia, inquit, quæ fiunt aut
sunt, quæ fiunt aut facta sunt, quæ fiunt aut erunt, cog-
noscuntur à Deo in decreto suæ voluntatis. e Et nota,
mi Lector, liberas hominis actiones non eo impedit,
quod eas Deus ab æterno præviderit & voluerit; sed
Deus illas ideo voluit, quia futuras prævidit.*

Sed ulterius progrediamur: f Deus non tantum vult
fieri, quidquid in Orbe fit (semper peccato) sed id omne
ne ipsa semper exequitur quod melius est, imò quod
optimum est, hoc est, ut sic loquamur, ingenium Dei &
innata ejus propensio. g Istud dilucidè Basilus Magnus
adstruens: *Unum quidem hoc, inquit, habere in mentibus no-
stris præsumptum oportet, quod nihil eorum quæ nobis accidunt,
malum sit, aut tale, ut melius illo excogitare queamus. b
In eandem omnino sententia Damascenus concedens: Om-
nia, inquit, quæ Dei providentiâ fiunt, pulcherrimè ac divini-
sime fieri necesse est, atque ita denique ut meliori modo existere
possint nequeant. Præ omnibus audiendus hic Augustinus: i
Iustitia, inquit, ille, veri & summi Dei factum est, ut non modò
sint omnia, sed etiam sic sint, ut omnino melius esse non possint.*

Quid clarius rationem audi. k Quidquid enim, inquit,
verè ratione tibi melius occurrerit, hoc scias fecisse Deum tan-
quam bonorum omnium conditorem. Neque enim tu potes ali-
quid melius in creaturâ cogitare, quod creatura artificè suggerit.

§. VIII.

Qvâ ratione autem Deus omnia quæ fiunt, fieri ve-
lit, peccata verò fieri permittat, exemplum poti-
mus hujusmodi. Jussit olim Summus Pontifex, Julius
II. ut Michaël Angelus inter pictores celeberrimus ex-
tremum Orbis judicium pingeret. Pictor operi manus
admovit, sed pro affectu quem in sacros proceres non
benignum gessit, præfules etiam & purpuratos Patres in
inferorum flammis collocavit. Pictorem suum sæpius
accessit Pontifex, neque nescit artificiosam hominis tem-
meritatem, & quamvis eam minimè haberet, certà ta-
men ex causâ dissimulavit videre, illud secum cogitans:
Modò finiat opus, mox in carcere penicilli sui errores
sentiet, pane solo & fonte cœnaturus. Hic certè Ponti-
fex supremi judicis tribunal pingi voluit, idque in em-
ulationem spectantium non in contemptum cujusquam
aut injuriam, eam tamen ob certos fines sciens volens-
que nò impedit: Ita Deus æternitati nos vult pingere, &
opera edere immortalia; at nos effectû & manu exerran-
tibus, jam hos, jam illos in Orco statuimus, hoc est, variè
injuri sumus in eos quos nobis hostes arbitramur. Sed
& alia plurima in opere faciendo delinquimus. Nihilomi-
nus pictura rerum in Orbe diversissimarum elabora-

Tom. I.

A tur. Est enim mirabilis ærum omnium connexio, series
atque concinnitas, ut singula quæ seorsum deformia, aut
certè minus pulchra viderentur, ceteris adjuncta, sint
longè pulchriora. Deus autem morâ patientissimus ex-
pectat, dum omnis pictura hæc finiatur, errores nostros
plurimos, tanquam si non videat, dissimulat justissimis
de causis. Tandem supremo Mundi die patebit, quid
quisque dignum æternitate pinxerit, quid in picturâ er-
rarit. Sicut ergo Pontifex, aut Regum quilibet certum
quid ac destinatum vult pingi, pictoris autem arbitrium
non turbat, errores etiam permittit, ob causas sibi no-
tas: ita Deus omnia quæ fiunt, vult fieri, peccatum verò
permittit, sed permittit sciens & volens, cum illud im-
pedire possit. Ita rex David Joabæ belli duce est usus, cu-
jus flagitia minimè probavit, tamen diu dissimulavit.
Neque ullis hinc objecerit: Quare homo cogitur impe-
dire peccatum quando potest, & Deus non cogitur, qui
semper id potest. a Nam præterquam quod Deus sit

B Dominus & moderator omnium inrentus bono com-
muni, nos mancipia & servi, illud etiam accedit, quod
Deus è peccato, re omnium pessimâ, boni quid eliciat,
quod homo non potest. Augustinus b hoc summi opifi-
cis artificium admiratus: Ex omnibus, ait, consistit universi
tatis admirabilis pulchritudo, in quâ etiam illud quod malum
dicitur, bene ordinatum, & loco suo positum eminentius com-
mendat bona, ut magis placeant & laudabiliora sint, dum com-
parantur malis.

§. IX.

Sed objicias primò: Bona sint omnia, sint omnia
optima quæ Deus vult, sed certè non mihi sunt.
Audacissime mortalium, quid hic ais? *Aqualiter c cura d. 1. 2. de Fide
est Deo de omnibus. Ita te, ita me, ita singulos curat provi-
dentissimus Deus, sicut universos; neque tantum quod
melius, sed quod optimum est semper, & tibi, & mihi
& singulis, & omnibus vult, & quod vult exequitur ef-
ficacissimè. Gregorius pulcherrimè: d Sic, inquit, intendit
omnibus, ut adsit singulis; sic adest singulis, ut simul omnibus
nunquam desit: sic summa regit, ut ima non delectat; sic imis præ-
sens est, ut à superioribus non recedat. Cura est Deo de omnibus.
De filiis, seu charissimis Dei amicis res certa & evidens:
sed nec circa damnandos alium se gerit: patet est, nu-
tritor est, defensor est usque ad ultimum vitæ momen-
tum: hic demum iudex, punitor, hic vindex est tam ob-
stinatè in se perfidia.*

Objicias secundo: Et quomodo tantam Dei provi-
dentiam ac curam tor sequuntur inconvenientia, ut miti
vocabulo utar, fiunt hic illic absurdorum absurdissima res actiones
quæque. Uti Deum dicere dormientem nolim, sic ad nostras libe-
minuta quævis vigilantem affirmare, num bene ausim?
O te oviculam, sed profectò malam quamvis credide-
rim hîc te alienam gerere personam. Utiq; Deus vi-
gilat ad quælibet vel minutissima. Joannes Damascē-
nus tuo stupori aptissimè respondens: e Deus, ait, nonnun-
quam aliquid absurdi & præposterè fieri permittit, ut per eam
actionem quæ absurditatis speciem habet, magnum aliquid &
admirabile conficiatur, quemadmodum per crucem hominibus solius pœnæ,
salutem comparavit. Num hæc negabis vera? Ergo Deus ab æterno,
non quidem peccata vult, sed efficaciter permittit, seu
permittit vult, & inde proventus elicit utilissimos sibi-
que maxime gloriosos. Augustinus perspicuè id asserens:
Propterea, inquit, f divine Providentiæ etiam ista dispositio tri-
buenda est, non quia ipsa peccatores facit, sed quia ipsa ordinat ri aliquo
cùm peccaverim. Quare licet homini secundum se specta-
to melius esset non peccasse; si tamen tota series naturæ
& gratiæ attendatur, multò fuit melius à Deo peccatum
permitti. Notum Ecclesiæ testimonium: g Felix culpa,
quæ talem ac tantum meruit habere Redemptorem.
Hæc de divinâ voluntate tam cognoscendâ quàm am-
plectendâ. Utinam humana gens, vel hac unâ in re ex-
cutire desinat, & divinam voluntatem, quam facile
potest agnoscere, velit etiam promptè amplecti.

Y y 2

LIBER

LIBER TERTIUS
DE HUMANÆ
VOLUNTATIS
AD DIVINAM
CONFORMATÆ
EMOLUMENTIS.
CAPVT PRIMVM

Quantam animo tranquillitatem conciliet humanæ voluntatis ad divinam Conformatio.

DIXIMVS, quâ ratione divinam voluntatem nosse, quâ nostram illi iungere possimus. Nunc porro dicendum, quid emolumenti proveniat, si humana divinæ semper sit coniunctissima.

§. I.

TAm liberalis est Deus divitiarum & donorum, ut non tantum æternis nos deliciis beare statuerit, sed diem æternitatis velut præoccupans, quo nos ad omnia paratioris propiorisque reddat, è mensâ suâ mittit celestis convivii promissidem, jubetque libare saltem æternæ felicitatis gustulum. Ita nec in fœtenti huius mortalitatis nosocomio deest magnæ illius æternæque cœnæ velut antecœna. Etiam in hoc Orbe inferiore quies est aliqua, sunt etiam hic solatia è cœlo missa. Neque hic impendiis magnis res agitur, solâ opus voluntate ad divinam conformatâ.

In rupe Taboreja vix guttulam gustarat Petrus celestis beatitudinis, & mox: *bonum est, exclamat, nos hic esse, imò jam ebrius videri poterat ab hoc nectare, non enim sciebat quid diceret.* O Petre, præproperum est, hic nectar & ambrosiam expectare: loco meliore dabuntur ista, sed nondum.

Angelus ille Apocalypcticus Joannes: *Factum est, inquit, silentium in cœlo, quasi mediâ horâ.* Quies aliqua designatur, beato Gregorio interprete, quam hic assequuntur, qui divinam voluntatem exequi perinde, ut in cœlo, desiderant, eaque ratione velut in cœli vestibulo degunt. Eò anhelans David: *Et volabo, inquit, & requiescam.* Quò volatus iste? utique ad divinæ voluntatis suavisissimam contemplationem: eò quisquis pertigerit, jam demum respirare incipit & jucundissimè quiescere. Nihil enim ardentioribus votis expetit, quàm hoc unum: *Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terrâ.* Inter ea certè quæ maximam animo pacem & tranquillitatem conciliant, primum hoc numeratur: Omnibus votis contendere atque aspirare ad constans divinæ voluntatis obsequium. Ita optimus ille scriptor præcipiens, Opta, inquit, semper & ora, ut voluntas Dei integrè in te fiat.

Ecce talis homo ingreditur fines pacis & quietis. Quisquis igitur cum sanctissimo rege illo volare cupit & quiescere, his profectò aliis evehi in altum potest, & pattare admiranda.

§. II.

Optimæ fidei scriptor commemorat de viro religioso, cuius vestes, vel solummodo tactæ valetudinem multis restituebant: hinc ille apud agros venerationi, apud suos admirationi esse cepit, cum tamen nulla in eo virtus singulariter splenderet; vitam enim agebat pro more ceterorum in cœnobio, nec ullis insolitis rigoribus sese macerabat; hoc unum studiosissimè cavere solitus, ne quid aliud unquam veller quàm Deus. Cum itaque sine pharmaci mederetur sapius, rogatus

A à cœnobiarchâ ejus rei causam: Mirari seipsum, agebat, & pudore ob id affici, cum ceteros jejuniis & precibus vix æquet, nedum superet. Ita est, inquit cœnobiarcha, te hominem lætum esse, non nescimus, cetera non inspicendum præ aliis. Simul in omnia pressius inquire, & multa sciscitari cepit antistes, ac animi arcani revelari cupere. Hic vir ille religiosus: Eam, inquit, mihi gratiam à Deo factam jure commemini, quòd ad divinam voluntatem ita me conformarim, ut adversò Deo nunquàm movere velim. Neque verò etiam metu res unquam fore tam turbidas, ut animo cadere, aut conqueri lubear: sed nec ulli, puto, tam prosperi successus mihi sic blandientur, ut ob eos singulari me pariar gaudio compleri. Nam omnia sine discrimine de manu Dei accipio, neque postulo ut ea quæ sunt, arbitratu meo fiant, sed ita fieri quæque volo ut fiant. Ita nihil me voluptate, nihil merore afficit, nihil me turbat, sed nec beat quidquam, nisi sola, nisi una atque unica Dei voluntas.

B Ideo in omnibus omnino precibus, hoc unice flagito, ut divina voluntas in me semper, rebusque creatis omnibus quàm integerrimè perficiatur. Miratus hæc vehementer antistes: Et amabo te, inquit, exponere sodes, quis tibi nuper sensus, an non unâ nobiscum acerbè ferebas, cum nefarius homo ignem subiecit nostris ædibus, cum stabulum & horreum, tam multum frumenti & pecoris combustum, damno pæne irreparabili? Ad quæ cœnobiarcha: Hoc, inquit, scias velim, Pater reverende, nihil inde meritis me contraxisse. Nam in more positum habeo, pro his talibus Deo gratias agere, cum certissimus sim, quidquid rerum sit, divinâ permittente Providentiâ fieri, idque omne in nostrum emolumentum. Ideo curæ mihi non est, modicum an multum habeamus sustentandæ vitæ: Deo fido, qui quemvis nostrum a quæ frustulo panis poterit nutrire, ac pane integro. Ita lætus dego & alacer. Hic Cœnobiarcha multa contradi-

C suaviter exprimeret latentes animi sensus. Post variâ: Quin imò, ait ille, per quotidianam mei oblationem divinæ voluntati, eò deveni, ut si præscirem ego, ad inferos me deiciendum decreto immutabili, Deo tamen refractarius esse nollem, modò simul liceret scire, si Deo visum esse, ita Deum velle: imò etiam si oratione Dominicâ vel semel pronuntiata divinum illud decretum rescindere potestas esset, sanè id audere non vellem, sed potius geminas has Deo preces admoveam, Ut æquisssimam sanctissimamque voluntatem suam in me pergeret exsequi, & Ut hanc unam mihi gratiam faceret, quâ veteret totâ æternitate, divinæ voluntati quidquam contrarium cogitare. Cohorruit ad has voces Cœnobiarcha, & pæne in lapidem stetit, oborto utrimque silentio. Demum: Ito, inquit, ito, mi Pater, & propolui huius tenacissimus maneto. Cælum extra cælum repetisti, & hoc interpreteris gratiam paucissimis factam. Rara immunis est à nemine turbari, à nemine lædi potest. Arcem quietissimam habitat, quisquis se totum ad divinam voluntatem conformat.

§. III.

ITa cœnobitam suum à se dimisit antistes, ipse alto stupore defixus, hæc sequi cepit ratiocinari, & Jam mihi liquet, ait, unde huic viro, quem hominem ridiculum censebant, illa medendi gratia sit. Hæc tanta cum divinâ voluntate conjunctio, ad hoc fastigium suum evehit. Et qui possit Deus hunc talem hominem æternis flammis addicere? repugnat id infinitæ bonitati. Et si non fateri cogor, nec longum esse, nec difficile iter, ad hoc culmen solidissimæ Tranquillitatis: neque enim hæc opus inusitata vitæ severitate, non crebris jejuniis, non prolixis vigiliis certandum, omne hoc negotium peragat unicuique generosum VELLE; sed hoc VELLE quod tunc instaurandum, firmèque statuendum, contra divi-

CAPVT II.

Fierine possit, ut quis nunquam tristetur, & an id arte illa impetrandum, quā nostram divinæ voluntati conformamus.

S Alomōn humanæ sapientiæ pelagus, & magnum portentum, liberrimè pronuntiavit: *Non contristabitur quidquid ei acciderit.* Loquitur sapientissimus Rex de rebus fortuitis, quæ bonæ menti contrā quā vult obveniunt, perinde si dicat: Mala voluntaria, uti sunt peccata & noxæ, virtutū bonū utique sollicitum habent & dolore afficiunt: at illa fortunæ ludibria, facultatum amissio, honoris jactura, valetudinis dispendium, charorum funera virum justum tam non affligant & angunt, ut hæc sæpissime beneficii loco numeret; nec mala putet, sed exercitium patientiæ credat, & pro iis, ut par est, Deo gratias agat. Nam bonæ menti calamitas omnis, occasio est virtutis. Quapropter Hugo illud (*quidquid ei acciderit*) acutè expendens: *Sicut accidens est, inquit, auctore philosopho, quod adest & abest præter subjecti corruptionem: ita præsens tribulatio, & erumna adest, & abest præter justis contristationem, & conturbationem.*

Ceterum, quod erecto ac hilari animo vir justus exteriora quavis mala excipiat, Paulus locupletissimus testis: *Repletus sum, inquit, consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostrā.* Non in fame tantum aut siti, non in vinculis solum aut plagis, sed in omnibus arummis & angustis, in omni tribulatione nostrā: Neque levi tantum lætitiā afficior, sed, repletus sum consolatione, superabundo gaudio, etiam cum virgis cedor, cum lapidibus insternor, etiam cum naufragis jactor. Turonenis præsul Martinus à Severo Sulpitio tot annis nunquam iratus, nunquam moestus est visus, sed pacatus semper sibi quæ similis. Ita sanè non contristabitur justum, quidquid ei acciderit. Chrysostomus omni calculo sententiam hanc confirmans: *Nihil enim aliud, inquit, grave atque acerbum est, quàm in Dei offensionem incurere; hoc sublato, non afflicto, non insidia, non aliud quidquam prudentem animum molestā afficere queat. Quin potius quemadmodum si exiguum scintillam in magnum pelagus injicias, eam protinus extinxeris: eodem modo molestia omnis quàm liber ingens, si in animum sibi afficere bene consuevit incidit, confestim perit & evanescit.* Hic idem oris aurei doctor, ut rem quæ oculis explicatius subiceret, mentem cælo conferens. Cælum, inquit, altius est imbris ac pluvii. Cælum quidem cum nubibus obducitur, pati putatur, sed nihil patitur: Sic & nos etiam si putamur pati, nihil patimur, id est, tristiti quasi nubibus obduci putamur, sed non tristamur. Sed demus humanæ imbecillitati doloris aliquid & mœstitiæ, sed quale hoc aut quantum? Ambrosius: *Esse, inquit, in illis, hoc est, in laboribus, aliquid acerbatis. Quem virtus animi non abscondit dolorem? Neque enim profundum mare negaverim, quia vadosa sunt littora; neque cælum lucidū, quia interdum obtegatur nubibus; neque terram secundam, quia aliquibus locis jejuna glareæ est; aut lætas segetes, quia intermixtam solent habere sterilem avenam. Similiter puta beatam messem conscientia interpellari aliquo acerbo dolore, tamen manipulis vitæ beatæ, si quid forte accidit adversi atque amari, tunc, tanquam sterilis avena absconditur, aut tanquam lolii amaritudo frumenti suavitatē obducitur. Ergo, non contristabit justum quidquid ei acciderit. Sentiet tristitiam, non consentiet; tegetur nubibus cælum, non subvertetur; lolium miscebit se tritico, sed non nocebit. Non sentire mala sua, non est hominis; at non ferre, non est viri.*

§. I.

N Equè solum Christiana sapientia hoc capit: præcis etiam hoc animi robur non ignotum. Verè cecinit Venulinus vates.

nam voluntatem prudenter nil unquam admittere. Ita A
Chrys. form. enim, inquit Chrysostomus, velle efficere posse, uti nolle efficere non posse. Magna vis est voluntatis, quæ efficit nos posse quod volumus, & non posse illa quæ volumus.

Quod si quis manè ita se Deo committat: O Dominus meus & Deus meus, ego me tibi offero in omne beneplacitum tuum: hodie sciens prudensque contra tuam voluntatem nil agam: is tamen eodem hoc die aut veritam ganeam, aut infame prostibulum subeat, aut aliis ad vitia occasionibus temere sese indulgeat, hic quidem homo cum Deo ludere, & altera panem, hac verò manu scorpionem porrigere censendus est. Ita Porcius divina voluntati subjectissimum se quidem pollicetur, nihilominus aliorum opibus, aut famæ nominique insidias struere, invidiam in se sponte admittere, ab ira non præventi, sed illam ultro accersere, hoc joculari est cum Deo, & victoriam moram impellere, atque ostium aperire vix dum rogantibus admitti. Et quodnam hoc amoris symbolum? Anno te, sed hunc à me colaphum accipe: aut: Non patiar me separari à te, at cum occasio invitat in rogis angusto calle, quem verbis ante adeo demulseram, jam manu dejicio in voraginem. Ad solemus pigris nos vocibus defendere: Non potui aliter. His Chrysostomus respondens: *Nec enim quisquam, ait, poterit excusari, quasi voluerit, & non poterit: cum confitetur cum idcirco non potuisse, quia noluit, ut nolens volens exemplo damnetur, & volens, quia implevit quæ voluit, muneretur.*

§. I. V.

Illud ergo colloquium inter duos religiosos viros, capto difficile non est, & fateri cogimur, viam nemini obstrictam, ad illum Tranquillitatis apicem; ad hunc paradisi nemini ocellum ostium: quilibet hoc unum potest, *Velle quod vult Deus*, iam ingressus est; nullius aut ordinis, aut sexus, aut ætatis homines hinc arcantur. Verum duo præcipue in narrato colloquio capita sunt institutionis tam eximie, ut ea probe cepisse, sit hic palmarum obtinuisse.

Primum: Altissimè animo imbibere, quidquid sit, divinæ fieri providentiæ, quæ ad suum finem atque ad beatitudinem disponit universa, prout secretissimo Dei judicio placuit ab omni ævo. Omnia certa, & in æternum dicta lege decurrunt. Pulchrè de hoc Seneca: *Causa, sa pendet ex causa, inquit, privata ac publica longus ordo rerum trahit. Ideo fortiter omne ferendum est: quia non, ut putamus, incidunt cuncta, sed veniunt. Olim constitutum est, quid gaudeas, quid fleas: & quamvis magnā videatur varietas singulorum vitæ distingui, summa in unum venit. Accepimus peritura perituri. Quid ita indignamur, quid querimus: ad hoc parati sumus. Utatur, ut vult, suis natura corporibus: nos læti ad omnia & fortes cogitemus, nihil perire de nostro.*

Alterum: Facere quod in se est, cetera omnia divinæ Providentiæ liberalissimā confidentiā transferre: forte suā contentum vivere, de alienā non inquirere, nec ulli beatiorem invidere. Hæc sunt quæ perducunt in propugnaculum Tranquillitatis inexpugnabile: hæc illa virtutum omnium panoplia est. Hanc verò nunquam induunt illi, qui caduca hæc amant, velut sua & perpetua bona, qui se propter illa suspiciunt, qui divinæ Providentiæ non satis fidunt: hi ad levissimarum injuriarum motus collabuntur; jacent & mœrent, cum vanos & pueriles animos, omnis solidæ voluptatis ignaros, falsa & mobilia oblectamenta destituunt. At ille qui se lætis rebus non inflat, nec mutatis contrahit, divinæ de se Providentiæ plenissimè fidet; adversus utrumque statum invictum animum tenet exploratæ firmitatis: omnium virtutum panopliā munitus est. Verbo: Vult quod vult Deus.

Horat. lib. 3.
ca. m. Ode 3.

Iustum & tenacem propositi virum,
Non civium ardor prava jubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quarens solida:
Si fractus illabatur Orbis,
Impavidum ferient ruinae.

Psalm. 104.
vers. 15.
Sap. cap. 3.
vers. 1.
Zach. cap. 2.
vers. 8.
Vide Nico-
laum Sera-
rinum in
hunc locum.
1. Ioan. c. 5.
vers. 18.
Isai. c. 37.
v. 33.

Sicque deque ferantur omnia, calum ruat, subruente hac mole cor Deo fissum non trepidabit. Amplissimae promissiones sunt quae cor istud praemuniant. Deus proclamans: Nolite, inquit, tangere Christos meos, quos ego gratiae meae oleo inunxi. Et verè: Iustorem animae in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum malitiae. Zacharias: Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei. Joannes: Scimus, inquit, quia omnis qui natus est ex Deo, non peccat (violando charitatem letali noxa) sed generatio Dei conservat eum, & malignus non tangit eum, eam scilicet vi quam possit vincere.

Assyrius Rex Sennacherib omnes Judae civitates expugnavit. Hierosolyma non potuit, imò nec obledit, imò nec quidem vidit. Diserte affirmat Isaias: Haec dicit Dominus de rege Assyriorum, non intrabit civitatem hanc, & non jacebit ibi sagittam: & non occupabit eam clypeus, & non mittet in circuitu ejus aggerem. Ita prorsus vir iustus, cujus lex voluntas Dei, undique inexpugnabilis est, non contristat eum quidquid ei acciderit, licet omnia membra torqueat dolor, licet paupertas urat, licet mille premant aerumnæ, ille tamén erecto & sereno animo Deum archissime stringit, & etiam tunc ad divinam voluntatem sese conformat ex toto. Et quippeni hoc possit? libera habet charitatis brachia, nullis unquam, ut, nolit, carnis vincienda: aeternis amplexibus, modò velit, inhauri divina voluntati.

Memorare virum eruditione ac virtute magnum, ubi res in maximâ esset difficultate, solitum dicere: Salve amaritudo amarissima, omnis gratiae benedictionisq; plena. Quid hoc aliud quam cum Socrate philosopho cicutam haurire ridendo? Melius dixerit: Quid hoc aliud quam cum Apostolo Andream crucem amplecti vel eum salutando? Hac certe ratione propter hortum, ut, ajunt, salutamus & sepem; & propter fructus, amamus & arborem.

§. II.

Obijcias: Haec in scholis differimus, aliter domi vivimus. Fames, infamia, bonorum jactura, morborum fœvitia neminem exhalant, neque enim leniter ista feruntur: ferreus sit cujus hilaritatem non lubrunt hi arietes.

Da veniam, mi homo, videris ex familiâ esse amicum Jobi, quibus ille in os: Consolutores, inquit, onerosi omnes vos estis. Verbosi amici mei, ad Deum stillat oculus meus. Stillat, non nego, & hoc non voluptatis est; sed stillat ad Deum; hoc solidi est gaudii. Deus non projiciet simplicem, nec porriget manum malignis. Donec impleatur risu os tuum, & labia tua júbilo. Ecquid vultis? Manus Domini tetigit me. Ab hac manu feriri, beatus est, quam à quavis aliâ mulceri. Hæc Domini manus perfrangit vel solo tactu; feriendo, non morbum, sed salutem, non mortem adfert, sed vitam. Hæc amicis suis Jobus, hæc & ego tibi. Simul etiam quaero: Si quis ferrea chirotheca te cædat, & sanguinem eliciat, nunquid in jus ambulare coges chirothecam? manus fecit. Nunquid manum ad tribunal rapies? homo te læsit: ita Deus manum quam fecit, chirotheca tegit, jam scortea, jam ligoea, jam & ferrea, modò fame punit, modò infamiâ, nunc illum in te hominem immittit, nunc alium, quandoque per cognatos, per domesticos, per fratres castigat. Quid jam tibi vis? eadem Dei manus est, idem Deus qui ferit, sed aliter atque aliter, per alios atque alios te cædit. Quid tu jam blateras, homo? Ille nebulo mihi hanc invidiam conflavit; trifurcifer iste in has angustias me conjecit;

Job c. 16.
v. 2.

Idem c. 8.
v. 20 & 21.

Idem c. 19.
v. 21.

A hic tenebrio & gratiam mihi & pecuniam subducit. Quid quaeso hic ais, infame? quid contra chirothecam litigas? manum attende, Deum aspice percutientem, Deus hæc tibi omnia fecit. Non recordaris, cujus te supra monuerim? siluisse, imò & obmutuisse sanctissimum regem, hoc unum cogitando: Quoniam tu existis. Ecclesiastes de bonâ malaque die differens: Sicut enim hanc, inquit, sic & illam fecit Deus, ut non inveniatur homo contra eum iustus querimonias. Cur igitur non Deo id saltem laudis tribuimus, quod chirurgus, qui ubi scalpello dextrè vomica rupit: Optime (dicimus) mi magister, ab hoc vulnere quod fecisti, sanitatem ego spero. Medicum quoque laudamus, qui Theatracæ suæ viperam miscet saluberrimo effectu: in Deo cur imptobemus, si suis pharmacis humanas noxas & injurias admisceat? Hoc sciamus, constare illi facti sui rationem, etiam cum de eâ nihil nobis constet. At interrim in Deum occultè queruli mustitamus: O Domine quam acerbè percutit manus tua, nimis valida tibi brachia sunt ad verberandum. O Christiane, ne Deum accusa, nimis eum esse validum ad verberandum; tu nimis delicatus es ad tolerandum: si te liber tantum aura tristior, si quis tibi faniem extraxeris addit, occidendum te putas. Iustus quasi fundamentum sempiternum: laus eius in æternum non commovebitur. Tandem ibi consilii, ubi nil eum pellat, ubi nil terreat. Non contristabit iustum quidquid ei acciderit.

§. III.

Seneca suo Lucilio: Nolo, inquit, tibi unquam deesse letitiam, volo illam tibi domi nasci: nascetur, si modò intra teipsam sit. Cetera hilaritates non implent pectus, sed frontem remittunt: leves sunt nisi tu forte iudicas illum gaudere, quiddam. Animus debet esse alacer & fidens, & super omnia erectus. Ita prorsus est: Animus sit super omnia erectus ad Deum, à voluntate divina sic pendens, ut illum nec extollant fortuita, nec frangant; & cui vera voluptas sit, voluptatum contemptio. Hunc animum ita liberum, ita interitum ac stabilem, extra turpem metum, extra cacam libidinem, & fœdus cupiditates positum, cui unum bonum sit Deus & voluntas divina, unum malum averto à Deo & divina voluntate: bene, inquam, animum non contristabit quidquid ei acciderit; bene ita fundatum, necesse est, velis nolit, sequatur hilaritas continua, & letitia alta atque ex alto veniens. Reliqua gaudia aut turpia sunt aut infirma & extra hominem. Atque hæc quibus delectatur vulgus, tenuem habent ac perfoliariam voluptatem: & quodcumque investitum gaudium est, fundamento caret. Aliter planè in vini iusti gaudium est. Nam Seneca teste, illud ex se ortum, fidele firmumque est, & crescit, & ad extremum usque persequitur. Obversæ (ad extremum usque persequitur) quod vel ipsa rationi clarum sola enim virtus præstat gaudium perpetuum, securum: etiam si quid obstat, nubium modò intervenit, quaeruntur, nec unquam diem vincunt. Nam revera talis est animus divinæ voluntati affixus, qualis Mundi statutus super Lunam:

Perpetuum nullâ temeratus nube serenum.

Siquidem illa pars Mundi superior & ordinatior, nec in nubem cogitur, nec in tempestatem impellitur, nec versatur in turbinem, omni tumultu caret. Eodem modo animus divinæ voluntati constanter inhærens, quietus, & in statione tranquillâ collocatus, modestus, & compositus est: non contristabit illum, quidquid acciderit. Neque verò hilaria & Saturnalia semper agitabit, aut Bacchanalia viverit ille iustus: placidum & in seipso & occultum illud gaudium est, & cum gravitate, imò tranquillitate & severitate conjunctum. Neque enim aliud est, quam in tranquillitate & concordia animi, & magnitudo cum mansuetudine. Quæ malis aut stultis absunt: ubi cupiditates ipsæ sibi obestrepunt aut pugnant, & semper in eorum animis velut legiones & castra cædarum, aut acerbantur.

acerbarum cogitationum. Mens bona & divina voluntati in omnibus obsecundans, nunquam malis suis ingemiscit, fortuita hæc despiciat, quidquid accidit, boni consilii, in bonum vertit, nunquam Deo queritur. Hæc illa est quies mentis in tuto collocata & sublimitas; hoc illud ex notitia divinæ voluntatis & obsequentiā gaudium tam grande & immotum, ut non contristeri possit, quidquid ei acciderit. Nam quod Sapientia in Sacris loquitur, idem voluntas divina pollicetur: *Qui me audivit, habitabit cum fiducia, & requiescet absque timore, ab omni malo.* Christianus Doctor hæc consignet Ambrosius: *Non frangitur sapiens doloribus corporis, nec vexatur incommodis; sed etiam in ærvmnis beatus manet. Quia non in delectatione corporis, vita beatitudo, sed in conscientia pura ab omni labe.*

§. IV.

Itaque sentit ærvmnas vir iustus, sensum enim hominis nulla exiit virtus: sed non timeret, & invictus dolores suos ex alto spectat. Clarissimè Romanus Sapiens: *Nihil, inquit, accidere bono viro, mali potest.* Quasi respondeat. Adversari aliquid, fateor; nihil mali. Et in eo tu erras. Quemadmodum tor flumina non mutant saporem maris, nec remittunt quidem: ita adversarum impetus rerum, viri fortis non vertit animum. Manet in statu, & quidquid evenit, in suum colorem trahit. Est enim omnibus externis potentior: nec hoc dicit, non sentit illa, sed vincit, & alioquin quicquid placidius contra incurrentia attollitur. Omnia adversa exercitationes putat. Talis profecto Jobus, talis rex David. Nam *est ambulaveram, inquit, in medio umbra mortis, non timebam mala, quoniam tu mecum es. Si Deus pro nobis, quis contra nos?* Si Deus pro me, agebat Paulinus, tunc etiam araneorum tela instat triplicis mari mihi erunt: si contra me Deus, tunc ipsum hoc subtilissimum textum plus impedire poterit quam ullus verus. Ita Felix Nolanus presbyter, cum idololatris impia sacra obiectasset, factio in se impetu, in duorum pariter angustias se abdidit, qui aditus cum præparatis repente araneorum telis obductus videretur, nemini recentis latebræ suspicionem reliquit.

Verè, *Clamarunt iusti & Dominus exaudivit eos, & ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos.* Orbis hoc fasces David: *Exquisivi Dominum, inquit, & exaudivit me, & ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.* Ergo, *Benedictus Deus, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus iustum, quidquid demum accidat.* Nam ut pupillam Christi tangere nemo poterat, nisi is a quo Christus eam voluisset tangi, ita homini probo certissimum, nec pilum sibi posse subtrahi, nisi Deus id velit. Quod si Deo placeat, re quid scierit, mox adest & exclamat: *Fiat voluntas tua, sicut in celo & in terra: non contristabit me, quidquid à divina voluntate obtigerit.* Ideo Isaias vates velut nuncios emittit ad omnes probæ mentis homines, & dicit eis imperat: *Dicite iusto, inquit, quoniam bene.*

Verum, o mi Isaias, viro huic charissima uxor mortua est. Nihilominus, inquit, dicite illi, *Quoniam bene.* At domus illi combusta est: Idem hoc illi dicite, *Quoniam bene.* At officio & omni gratiâ privatus est: *Quoniam bene.* Sed magnam fecit jacturam honoris: *Necdum male.* At jam omnium liberorum funera spectavit: Dicite illi non minus: *Quoniam bene.* At maximam pecuniæ summam perdidit: *Quoniam bene,* nam ipse periisset, nisi prius ipse pecunia.

Jacob sub dio dormit, terra ei in cubile, saxum in cervicali fuit: rigidus somnus, fateor, sed vidit huc illuc entes & redeuntes Angelos, & Deum scalarum capiti acclinem. Multis omnia videntur faxea, sciunt tamen circa se vigilare insomnes Angelos, & Deum ærvmnarum suarum assiduum spectatorem respiciunt,

A ideo non contristat illos quidquid eis accidit. *Iustus Prov. c. 12. v. 1.*

quasi leo confidens, absque terrore erit. *Alphonfus, ille Neapolis & Aragoniæ Magnus Rex, qui jam senex Livium & Cæsarem quotidie legit, epistolas Senecæ in Hispanicum idioma transtulit, & ne putes, Lector, in profanis solum scriptoribus cum studiosè voluntatum, hic vir hic est, qui tota Biblia, vetus & novum Testamentum unâ cum commentariis decies quater, non obiter, sed pressò vestigio evoluit: hic, inquam, Rex virtute & eruditione tantus, inter tot alia, divinum hoc documentum posteris reliquit. Siquidem interrogatus quemnam in hoc Orbe judicaret beatum, respondit: Hunc ego prorsus beatum judico in hac vitâ, qui seipsum Domino Deo summâ pietate & affectu committit, & omnia quæ illi eveniunt, non alter quam rem à Deo factam laudat, & acceptat. Non hoc oraculum dicamus, & vocem calo lapsum? non verius, non sanctius dixerit è calo Angelus.*

§. V.

Heraclides Alexandrinus memorat venisse se ad Dorotheum sexaginta annis in cavitâ rupe sanctissimè agentem. Ab hoc ad fontem missus hauriendæ aquæ, serpentem vidit innatantem puteo, & mox pedem retulit cum vacuâ hydrâ. Subridens Dorotheus, & hominem diuturnè intuitus, capite leniter conculso: Si Deus, inquit, diabolo permittat in omnes puteos dejicere viperas, tunc omni potu abstineas? Mox è specu progressus ad fontem, hausit aquam, cruce signavit & propinans Heraclidi: Ubi crux, inquit, ibi artes Satanae jacent. *Iustus quasi leo confidens, absque terrore erit: Prov. c. 12. v. 1. & c. 12. v. 1.*

Sed ut quæ hic verba sunt, fiant opera, duplex hoc loco consilium suppeditat Chrysostomus. Primum: Cum in corpore dolor diversus urget, plerumque fit ut alter præ altero non sentiat. Ut qui latus & suppurantem habet digitum, simul tamen è stomacho aut capite graviter laborat, de digito tacet, stomachi aut capitis dolorem queritur: Ita, inquit Chrysostomus, si te jactura pecuniæ, aut honoris & famæ, aut alia quævis calamitas dolere jubeat, tu dolorem de peccatis excita & ingemisce; cogita Christi ad columnam cæsi, per vias tracti, in crucem appensis contumelias & cruciatus infandos, simul etiam noxis tuis supplicium deberi agnosce. Hic dolor alterum sentiri prohibebit, mitigabit certè si sentiat. Ideo Christus Nolite, inquit, timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timere eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam. Vult Dominus timorem vinci timore, & illum ab isto consumi, ut non contristeri iustum quidquid ei acciderit. *Chrysostom. s. ad pop. Matt. c. 10. v. 28.*

Alterum: Emplastrum parti læsæ applicandum, non sanæ, nec ei cui non congruit. Collyrium oculis medetur, non brachiis, cataportium stomacho recipiendum, non eo pes obligandus, malagma ulceri, non vicinæ parti imponendum: ita prorsus Tristitia nec damno pecuniario, nec honoris dispendio, nec morbo aut horum malorum ulli medetur. Mærore te confice, omnia lacrymis imple, & nec hilum proficies; non pecuniam, non honorem, nec valetudinem luctu revocabis, sed damnum augebis & dolorem. Hujus rei causâ hæc: Tristitia proprium remedium est peccati, hæc lues hoc antidoto curatur; hoc malagma huic ulceri applica; peccasse tristare, non numos perdidisse. Chrysostomus solertissimè nos hujus commonefaciens: *Multatus, inquit, est quispiam pecuniâ; tristatus est, multam non emendavit. Filium quis amisit; doluit, mortuum non resuscitavit. Flagellatus est quis; doluit, contumeliam non revocavit. In morbum quis incidit gravissimum; doluit, morbum non sustulit, sed difficiliorem reddidit. Vides horum nulli prodesse tristitiam: Peccavit quis; tristatus est, peccatum delevit, dissolvit debita.* *Chrysostom. s. ad pop.*

2. Cor. 6. 7.
v. 9 & 10.

debitum. Clarissime Paulus: *Contristati estis*, inquit, secundum Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis. Quae enim secundum Deum tristitia est, penitentiam in salutem stabilem operatur: laculi autem tristitia mortem operatur. Ergo Tristitia, & pharmacum, & venenum est; refert, quia ratione utatis illa. Ergo repeto millies: Non contristabitur iustum quidquid ei acciderit.

CAPVT III.

Humane voluntatis cum divina Conformitatem, Deo gratissimum esse sacrificium.

Post Agnum caelestem quotidie offerri solitum, voluntatis propriae oblationem gratissimum Deo sacrificium esse asserimus. Hieronymus ad Lucinium; optime distinguens: Aurum deponere, inquit, incipientium est non perfectorum: fecit hoc Crates Thebanus, fecit Anrithenes: seipsum offerre Deo, proprie Christianorum est. Totum Deo dedit, qui seipsum obtulit. Et hoc unum unicuique Deum ambiens: Prebe, inquit, fili mi cor tuum mihi. Omnia dedisse censerebis, ubi hoc dederis.

§. I.

VT autem haec cordis seu voluntatis oblatio Deo grata sit, in gratia necesse est ille, qui haec offert. Basilii in illud sacri carminis: *Afferre Domino fili Dei, afferre filios arietum*: Primum, inquit, sis filius Dei, quam ea offeras quae grata sint Deo. Saltem dolere debes excidisse te gratiam, & conari redire. Cor contritum & humiliatum Deus non dispiciet. Praeclarissime Augustinus: Vellem, inquit, ut nihil aliud egerem, quam reddere me, cui me maxime debeo, atque ita Dei fieri, quod ait Poeta, amicum mancipium Domini. Ad hoc omnes alios exhortatus Augustinus: Constantem, inquit, Deo crede, eiq; te totum committe, quantum potes. Idem in 1. lib. de Quantitate animae c. 20. Noli esse velle quasi proprius, & in tua potestate, sed eius ele- lib. 1. soliloq. cap. 15. mentis Domini te servum esse profiteri. Ita enim te ad se sublevare neque desinet, nihilq; tibi evenire permit- tet, nisi quod tibi proficit, etiam si nescias. Idem alibi luculentem Ps. 131. mihi hoc confirmans: Nihil, inquit, gratius ei possumus offerre, quam ut dicamus, quod dicitur in Psalms, POSSEDE NOS. Sunt qui ceram vocant aut oleum ad concinnandas in templis lampades. Aliquot secleritiorum sunt haec vota, ideo non optima nec perfecta. Alius abstinentiam vovet à vino, aut ramen omnium optimum, quid enim hic pauperes faciant? ergo melius restat. Non eligit Deus oleum tuum aut ceram tuam, sed hoc quod redemit, animam tuam, hanc illi offer. Et si me interroges, quomodo animam meam, quam ipse habet in sua potestate, illi offeram? respondebo: moribus sanctis, cogitationibus castis, operibus fructuosis. Sic Anna suum Samuelem obtulit, sic Jesu beatissima Virgo: sic Joannes Baptista infans oblati est: ita Gregorius Nazianzenus, ita Dominicus, Bonaventura, Bernardinus, Bernardus, à parentibus oblato Deo, in viros sanctissimos evaserunt. Quod si tantopere proliit offerri ab aliis, quantum proderit offerri à seipso? quod integerrime Rex David excutis: *Voluntarie*, inquit, *sacrificabo tibi*.

Senec. lib. 1.
de Benef.
cap. 8.

Hoc ipsum mirifice placet cuique nostrum, si quis se nobis oblatione tam liberali devoteat. Socrati olim cum multa multi pro suis quilibet facultatibus offerrent, Aeschines pauper auditor. Nihil, inquit, dignum te quod dare tibi possum invenio: & hoc uno modo pauperem me esse sentio. Itaque dono tibi quod unum habeo, Me ipsum. Hoc munus rogo quaecunque est, boni consulas, cogitesque alios cum multum tibi darent, plus sibi retinuisse. Cui Socrates: Quid ni tu, inquit, mihi magnum munus dederis, nisi forte parvo te aestimas? Habebo itaque curam ut te meliorem tibi reddam quam

accepi. Vicit Aeschines hoc munere Alcibiadis patrem divitiis animum, & omnem juvenum opulentorum munificentiam. Vides quomodo animum invenit liberalitatis materiam, etiam inter angustias? Non quanti quaeque sint, sed quali dentur animo, quam prona voluntate, perspicendum. Multum dat Deo, imò dat omnia, qui quotidie se suamque voluntatem divinae penitus transcribit. Et hoc diebus singulis non lemel duntaxat iterumque faciendum, sed saepius, sed centies, & millies, tunc praesertim cum quis mutari se sentiat aut impugari, cum quippiam successu carere, aut feliciter succedere animadvertit, tunc clamandum: O Dominus meus, & Deus meus ego me tibi offero in omne beneplacitum tuum: fiat voluntas tua. Hoc adversis rebus patientiam, prosperis sobrietatem & moderationem conciliat. Hoc, etsi omnia teterime cadant, hominem afflictum retinet, ne in voces impias & impatientiam prolaturus: hoc meritum auget, hoc homini Deum mirifice propitiatur, hoc scutum est adversus omnem calamitatem.

§. II.

Bernardus hoc omnibus persuasurus: Non habeo, inquit, nisi minuta duo, imò minutissima, corpus & animam, vel potius unum minutum, voluntatem meam: & non habeo illam ad voluntatem illius, qui tantus tantillum tantum necis praevenit, qui toto se totum me comparavit: Alioquin si illam retinero, quia fronte, quibus oculis, quia mente, quia conscientia vado ad viscera misericordiae Dei nostri? Chrysostomus de beato Paulo quotidie seipsum offerente: Abi, inquit, obtulit sacrificium, & inde laudatur: sed si Pauli hanc stiam adducamus in medium, quam calum à terra superius erit, non enim oves offerebat aut boves, sed semetipsum per dies singulos dupliciter immolabat &c. Neque verò his tantum sacrificiis contentus fuit, sed quia seipsum consecraverat Deo, etiam Orbem universum studuit offerre. Hinc igneus ille vir, à lapi-

ciis oblatione tam alacer nullum fugiebat laborem, nulla horrebat pericula, ad omnia pro Deo sustinenda paratissimus. Eo Diocletiani, Epictetus presbyter & Aftion, religiosissimum vitam agentes in Oriente, à Latronianis Almitridem duce comprehensi, in carcerem ducti sunt. Hic Epictetus: Si craftino, inquit, nos iudex in quaestione rapuerit, mi optime Aftion, & de nomine parentibus, patri interrogat, hoc unum ei respondet: Ego sumus: Christiani sumus: hoc nomen nobis, hoc genus, hoc patria. Quod si tormentis lacerari nos Deus voluit, fiat in nobis. Nil aliud in tormentis, nisi hoc unum dicamus: Domine Jesu, tua voluntas semper in nobis fiat. Postero die ad tribunal medio foro apparatus evocantur è carcere. Latronianus pro tribunali sedens, universo populo inspectante, quaerere instituit, unde domo, gente, patri essent. Ad quae Epictetus: Christiani sumus, inquit, & parentibus editi Christianis. Non hoc quazo, ait Latronianus, nomina vestra edite; sed et vestra peritiam jam ante novi. Hic iterum sancti martyres; Christiani sumus, Christum Jesum adoramus; delectamur idola. His auditis, excandescens iudex imperat devotissimos immaniter cedi. Illi elatis in caelum oculis inter cruentas plagas exclamant: Domine Jesu, tua voluntas fiat in nobis. Hic Latronianus acerbè insultans: Ubi est, inquit, defensor ille vester, cuius auxilium imploratis veniat, & vos meis manibus subducatur. Post quae denovo sancti martyres exclamant: Christiani sumus; fiat voluntas Dei nostri in nobis. His vocibus in rabiem efferratus iudex, in equuleum jubet attolli martyres, & ungulis ferreis atrociter laniari. Sed neque hic alie voces extorqueri poterant, quam haec ipsae: Christiani sumus, ô tyranne Latroniane, fiat voluntas Dei nostri in nobis. Iudex, sic vincti, turpe sibi ratus, ardentem faciem suspensum admoventi praecipit. Neque tamen jam alie voces audire quam

ta quam ante: Christiani sumus; fiat voluntas Dei in nobis. His perfuncti cruciatibus reducti sunt in vincula. Spectata hac tragedia Vigilantius, affessor iudicis, postquam toties ingeminari audisset illud: Christiani sumus, fiat voluntas Dei in nobis; in eam semet persuasionem adduxit, mira virtutis incantamentum hoc esse, quod omnem doloris vim enervaret, & in ipsis supplicis supplicia sentiri prohiberet. Hæc ipsa igitur verba, tanquam potentissimum carmen in omnem noxam, assidue repetere, nec aliud stans, sedens, ambulans, domi, foris, cubitum secedens, aut toro surgens pronuntiare quam hoc ipsum: Christiani sumus, fiat voluntas Dei in nobis. Triduum sic exegit, Deo ipsius velut infans non mali misereferente. Quartâ demum die, arcana vimotus in publicum profluit, & palam vociferari cepit: Christianus ego sum, ô tyranne Latroniane, fiat voluntas Dei nostri in nobis. Admissus in carcerem ad martyres, Christianis sacris imbutus est cum omni familiarità; qui ut suis doctoribus gratus esset, eos postmodum capite plexos sepeliit. Proximâ ab hac die Latronianus Epictetum presbyterum & Aftionem in conspectum jubet produci, & jam vulpem induens: Num Diis, inquit, facitis? an etiamnum infaniam vestram perseveratis? Cui Epictetus, Frustra es, Latroniane, Erebimonia non colimus: vitam nobis potius extorseris quam mentem hanc. Diximus, & ulque millies ac millies dicemus: Christiani sumus; fiat voluntas Dei in nobis. Hic demum Latronianus velut leo irruget, & ad ferale minister: Mox, inquit, huc acetum & sale; faxo, sentiant improbi se vulneratos esse. Et vos ne parcite; laceros artus aceto & sale confricate. Verum nec voculam à prioribus mutarunt martyres: eadem utriusque constantissima professio: Christiani sumus; fiat voluntas Dei in nobis. Sed ab his cruciatibus illati, denno in carcerem contriti sunt, è quo post triginta demum dies educti, & ora saxi contuli, atque fraxineis virgis crudelissimè caesi sunt. Verum id etiamnum clamabant ambo: Domine Deus noster, tua voluntas fiat in nobis. Tandem in eos suprema sententia dicta, ut extra urbem capite penas expenderent. Dum ducerentur, his sese mutuis vocibus animarunt: Laudate nomen Domini, quia facta est voluntas Dei nostri in nobis per omnia. Cum ad supplicii locum pervenissent, suum illud ingenti voce proclamavit: *Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum, & laudabilis, & superexaltatus, è quod non humana, sed tua voluntas per omnia facta est in nobis.* Jam jamque securi erant feriendi, cum inter generatissimos athletas nobile certamen ortum, uter gladium prior exciperet, altero alteri primas deferente honoris causa. Hic Epictetus vir sexaginta annorum, & jam canis in senectute, ætatis auctoritate usus, cupere se dixit præmitti Aftionem. Neque diu refragatus Aftio: O mi Pater, inquit, & ô sacerdos Dei venerande, fiat voluntas Dei, & tua: Dixit, & animâ Conditore commendatâ, caput amputandum præbuit. Epictetus primum se abiciens in Aftionis cadaver, illudque artè complexus, caput & ipse dedit auferendum. Ita uterque sanctissimè finit.

§. III.

ENspecula duo terribissima, in quibus mirificè relucet devotissima voluntas erga divinam voluntatem. Ita profus se quisque comparet, ut quantumcunque dura experietur, assidue tamen hoc ipsum ingeminet: Christianus sum, fiat in me voluntas Dei: Equidem ista mihi difficillima, & toleratu gravissima videntur, sed fiat voluntas Dei: Equidem tam tristia non expectabam, sed fiat voluntas Dei: Equidem hic homo mecum iniquissimè agit, sed fiat in me voluntas Dei.

Dux militiæ fortissimus Iehu scripsit litteras, & misit in Samariam ad optimates civitatis. At illi non diu morati, sed quamprimum ad Iehu legatos destinant, qui suo

A loco dicerent: *Servi tui sumus, quacunque iusseris faciemus, quacunque tibi placeat fac.* Et quoties ad nos optimus Deus mittit litteras monèque variè, suamque nobis voluntatem proponit sectandam? Quid jam singuli nostrum aliud renunciari jubeant quam hoc ipsum: *Servi tui sumus, quacunque iusseris faciemus, quacunque tibi placeat, fac.* Ideo beatus Antonius suis identidem ingerens: *Si semper, ajebat, Dei manibus omnia commiserimus; nullus demonum ad expugnandum valebit accedere.*

Elias Thesbites cum Baalis sacerdotibus contendebat, utra pars verum Deum coleret: Ad eam demum passionem resvenit, ut pars illa vinceret, cuius hostiæ igne calidius libarentur. Cumque sacrificuli diu mul-tumque clamassent, neque tamen ullum vel indicium igniculi à Baale submissi se proderet, Elias omnes suæ victimæ partes perfundi præcepit aquâ, & mox ignis cælo delapsus, omnem victimam consumpsit. Quantum clamoris & perturbationis est apud plurimos Christianorum? sudatur & algetur, curritur & certatur, nulli par-citur industriæ; at enim plerumque deest ignis, vera in divinam voluntatem devotio. Rarò & frigide pre-ca-mur, Fiat voluntas tua Domine, fiat. Ita sapius & cla-mamus, & sacrificamus, sed frustra, quia sacrificium no-biliissimū, propriæ voluntatis oblationem, non curamus.

Macarium olim duo quidam rogant, doceret se ora-re. Quibus ille: Non hic opus, inquit, multa verborum copia, manus ad Deum crebrius pandendæ, claman-dumque: Domine Deus, quomodo vis, & sicut tibi pla-ceat, ita fiat. Siquidem ipse novit quæ nobis expediant. Optimus orandi modus. Nam & Pachomius assidue precabatur, ut Domini volūtas in omnibus impleretur.

Narrat Alphonsus Salmeron, fuisse hominem qui ora-tionis loco, totum ordine alphabetum recitavit (utique perplexâ necessitate pressus) & hanc apposuerit clausu-lam: Domine, junge Tu litteras, & quod tibi magis pla-cet, mihi quæ magis expedit, largire.

Est ergo hæc humanæ voluntatis cum divinâ con-cordia, ex his omnibus quæ quis Deo potest offerre, ma-ximum, Deoque acceptissimum sacrificium ac holo-caustum. In aliis enim omnibus sua duntaxat, in hoc of-fert homo seipsum: in aliis ex parte solum seu tempe-rantiâ, seu liberalitate, seu patientiâ, se donat: in hoc au-tem planè totum se dat, ut de se, rebusque suis divinum arbitrium disponat, quo modo, & quando voluerit, nul-lâ re sibi nec minimâ reservatâ, vel exceptâ. Ac proinde quantum pars differt à toto, tantum differt & hoc sacri-ficium à ceteris omnibus.

Hic duo monuerim: Si te, mi homo, sic totum divi-næ voluntati devoveas, & velut teipsum tuamque vo-luntatem jugules, non te facti pœniteat, obsecro, seu be-ne sit tibi, seu malè; ne revoca quod statuisti. Infantum indolem nostri cum læduntur, jam nolunt amplius illius esse qui læsit, sed sui. Antea si quæsiisses, *Cujus es? Tuus*, dixissent. At paululum offensi, renuntiant huic amori & fœderi. Ne, quæso te, cum Deo sic agas, mi Christiane: Etiam si Deus te virgis cadat, etiam si fuste percutiat, et si te vinciat & urat, et si variis rerum angustis te premat, tu tamen nihilominus assidue clama: Tuus sum, ô mi Deus, tuus sum, fiat voluntas tua.

Deinde si in flagranti quopiam delicto seu Temulen-tiâ, seu Detractionis, sive Luxuriæ, interrogeris, cuius-nam sunt hæc membra quibus uteris? an non hæc Deo centies, an non millies oblata? & jam in contumeliam, despiciat, & gravissimam injuriam Dei à te usurpan-tur, Ebrietatis, Maledicentiæ, Libidinis instrumenta? Vide, quid agas, ô homo. Hoc non est servare fidem. En linguam, oculos, manus, corpus totum toties obla-tum Deo, jam vendis Cacodæmoni? Vide quid agas; Deus non irridetur. Si deferi nolis à Deo, denno te sanctis-simæ illius voluntati submitte, exequendo quidquid aut

leges

leges aut instinctus divini mandant. Tota Israël felicitas in eo erat Deum sequi ductorem in terras illas fertiles, Nube & Igne præcuntibus: Ita salus nostra in eo vertitur, ut & præcuntem igneam legem Amoris, & opacam divini regiminis nubem sequamur constanti gressu, dum penetremus in terras illas mellis & lactis vere uberrimas. Ita sequamur, quocunque duxerit voluntas divina.

CAPUT IV.

*Omnem hominis perfectionem consistere, in
Conformatione humanæ voluntatis ad
divinam.*

Humanæ
actiones
pretium
sui habent
à fine quæ
spectant.

OMnes humanæ actiones pretium sui habent à fine quem spectant: hinc illæ tam bonæ vel malæ, quàm illarum finis est. At verò finem actionum nostrarum nec meliorem, nec sublimiorem reperimus ullum voluntate divinâ, hoc est, ipso Deo: Ergo nec meliores nec sublimiores actiones illæ sunt, quàm quæ proximæ huic fini. Hinc illud Basilii Magni effatum, totam sanctitatis summam in homine Christiano esse, ut is rerum omnium quæ grandium quæ exilium causas ad unum solumque Deum referat, & sese in omnibus divinæ voluntati promptissimè subjiciat. Hæc illa est sanctis Patribus, & sanctioris vitæ magistris toties ac tantopere commendata *Resignatio*, quam vocant, principium omnis tranquillitatis; ut quæ hominem in Dei longè utissimâ manu collocat, ita quidem ut homo jam nolit esse suus, sed Dei, nec sibi vivere, sed Deo, & nihil non facere propter Deum, tam adversis contentus quàm prosperis. Hoc Deus adeo in amoribus & deliciis habet, ut Hebræum regem David, augustissimo titulo donans,

Resignatio
sui in Deū
est princi-
pium tran-
quillitatis.

Alf. cap. 13.
v. 22.

appellavit *Virum secundum cor suum, qui faciat omnes voluntates suas*. Adeo enim rex ille affixum habebat cor divino cordi, ut ad omnes Dei nutus se promptum paratum litteret. Hæc omnino ratione plurimum quotidie promereri quis potest, si actiones illas omnes ex se nec vituperio nec laude dignas, uti sunt esse, bibere, deambulare, dormire &c. ad divinam referat voluntatem, neque ideo edat aut bibat quod esuriat aut sitiat, sed quod Deo id fieri placeat. Bos aut vacca dixerint: Edo quia esurio, bibo quia sitio, jaceo quia dormituro; longè aliter loquendum homini, qui edere, bibere, stare, sedere, dormire velle potest, non quia hoc sibi suave sit, sed quia Deo probeatur.

§. I.

Suprà lib. 2.
cap. 2.

Heliotropium, ut diximus, soli devotissimus flos, habentem solem intueri semper, omnibusque horis cum eo verti solet & circumagi, etiam nubilo die. Hujus floris genium humana voluntas æmuletur, & divinam voluntatem velut suum solem intueatur assidue, diebus etiam nubilis, rebus etiam turbulentis. In hoc sanè omnis vitæ sanctitas consistit, ut optime dixerit ille Theologus: *Summa vita Christiana & virtutum omnium compendium est, Dei voluntati se in omnibus conformare, idem velle, & idem nolle*. Ita prorsus, ut quotiescunque Deus quid jubet, promptissimè pro se quisque dicat: Ita Domine, hoc faciam. Quotiescunque vetat aliquid: Ita Domine, hoc omitam. Bernardus: *Summa humilitatis*, inquit, in eo videtur consistere, si voluntas nostra divina ut dignum, subiecta sit voluntati, sicut ait Propheta: Nónne Deo subiecta erit anima mea? Omnia quidem Deo ut creatori subiecta, quoniam omnia serviunt illi, sed ab homine rationis compote voluntariam exigit subjectionem.

Arius part.
1. de orat.
ment. cap. 5.

Psal. 61.
vers. 2.

Sebast. Ber-
tarius in vi-
tâ Josephi
Anchieta,
lib. 4 p. 358.

Rem mirissimam narrant publica monumenta de Josepho Anchieta. Fuit hoc ævo vir iste novus in Basilii Thaumaturgus. Anno millesimo quingentesimo

octogesimo quarto Josephus ad sinum Januariensem rediit. In reditu Canoa (navis genus est) conscendit, unâ cum comite. Erat tunc ætatis ingens & molestus, malacia summa, nec auræ quidquam afflabat. Egredere hanc calis gravitatem ferebat comes. Fortè formidat tunc arborem infederant tres quatuorve grandiores aves, quas incolæ: Quatracies nominant sunt ea gallinarum magnitudine, colore purpureo in flavum vergente, aspectu pulcherrimæ. Hæc Josephus idiome Brasílico allocutus: Ite, inquit, & cognatas vestras huc accersite, nostrumque iter volatu vestro inumbrate. Illæ collo extenso vocem, velut accepti imperii signum misere, indeque avolantes paulò post magno agmine redierunt, densatæque in nubem tamdiu Canoa supervolantes umbram fecere, donec unius milliarii decursu spatio, lenis afflare cepit aura Favonii. Hic Josephus missionem dedit tanto comitui, justique alio secedere. Illæ quasi imperio perfunctæ, officiosa cōtatione, & multis lætitiæ signis avolarunt. Hoc comes, post obitum Josephi, multis gravibus viris præsentibus jurejurando interposito publicè affirmavit. Neque mirum ad hominis voluntatem cum Dei voluntate conjunctissimi naturas omnes se artemperare.

Huic prodigio firmando, adnectam & alterum. Piscatio fiebat ad Maricanam insulam, aderatque unâ Josephus. Incredibilis piscium copia omnes in admirationem rapuit. Sed cum ad salem legerentur, ingens marinorum corvorum, aliarumque aquatilium avium numerus ad expositam escam advolavit, magnam operis impedimentum. Cumque non satis ab illo possent abigi, Josephus sermone Brasílico eas jubens facessere: Vos, inquit, hinc secedite, dum hi sunt in opere ubi nos abierimus, tunc redibitis ad capessendum vestrum diarium. Quasi verba vim habuerint humanos sensus avibus imprimendi, foras quietæ finem operis expectarunt. Profectis inde cum Josepho piscatoribus, gregatim ad devorandas reliquias inierunt. Inde usu quotidianum erat, piscatoribus indicare quæ copiosam piscationem facerent.

Fuit ut dux Pantheræ eminus se conspiciendas darent. Hic comes Josephi, optare se aiebat illas è propinquo spectare. Respondit Josephus, opere absoluto ejus potestatem fore. Dein bellus his magnâ voce inclamavit, paulò post ut redeant, esse qui illas cominus velint adspicere. Finito labore, navim conscendit Josephus, & trajecto sinu litus appellit. Hic iterum Pantheræ placide se spectandas præbebant, ut eas per otium adspicere omnes ad satietatem potuerint.

§. II.

Què obtupescendum & illud fuit. Advenit quadam die Josephus inter vicanos suos mestitiam, & ex ea silentium insolitum. Percunctanti causam responderunt, cibaria sibi deesse. Ille omnes secum ire jubet ad mare, cibum haud dubiè reperiuros. Negant illi ad piscandum idoneam esse tempestatem, quòd tum celum, tum mare ipsum adverteretur. Instat nihilolcius Josephus, & omnes gradum addere hortatur, neminem frustratum voto rediturum. Ivere omnes; at mare sævum altius atque altius intrumescibat. Hic vicani ab oculorum fide argumentum perentes: Videte, ajunt, ipse præfens tuis oculis, mare esse intractabile? Josephus nihilominus ex iis quærens, quos optarent pisces: responderunt contemptim, Xareos minutos. Est hoc genus pisciculi palmi unius ferè magnitudine, quorum illo anni tempore nulli solent apparere. Tum Josephus locum iis circa litus, minus mille inde passibus indicat, ibi eorum piscium copiam fore quantam velint. Eò igitur se conferunt, & parvis retilulis iniectis, atque adeo manibus, quantum quisque voluit, ad satietatem exceperunt.

Ne mirare,

Ne mirare, Lector, sexcenta talia in rebus gestis Divorum reperiri. Nota sunt præca illa, Moïsi baculus, Eliæ pallium, scipio Eliæ, semicinctia Pauli, umbra Petri. Certe hi tales viri sceptum à Deo obtinent in res creatas, pro quo illi quod optimum habent, voluntatem dant. Hac mutationis lege homo sic agit cum Deo tanquam si diceret: Domine; omnem ego voluntatem meam tibi trado: Deus, & ego tibi sceptum meum, ut imperes bestiis, ut domineris in mare, ut sis denique Deus aliquis in terrâ. Neque enim liberalitate superari vult benignissimus Creator: quisquis ipsi dat quod habet charissimum, nec ipse huic negat quod habet excellensissimum, hoc est, in omnia dominari. Et uti olim Alexander rex, de sibi charissimo Ephelione dixit: Non errasti, nam & hic Alexander est: ita de homine qui divinæ voluntati devotissimus est, dici potest, Nam & hic Deus est, certe per intimam voluntatis unionem.

Præcorum Patrum res gesta agricolam fuisse memorant, cuius ager fertiliores plerumque segetes tulerit quam viciorum. Qui id fieret, rogatus à vicinis. Non esse quod mirentur, respondit, sibi optimè convenire cum celo, nec aliam unquam tempestatem esse quam qualem optaret. Irident illi, & negant id posse fieri. Imò verò, ait iste, ad vortum meum respondet celi gratia. Nam ego nunquam alias tempestatibus commutationes volo, quam quas vult Deus. Cum igitur divinum velle, sit & meum, uberioribus mihi fruges provenire voluit Deus quam vobis, quibus plerumque cum celo & Dei voluntate malè convenit. Nimirum Deus, uti olim, uniusquisque voluntati suorum deservit.

§. III.

Pharaoni regi populus Israël supplicem libellum per Moysen porrexit olim his verbis: Deus Hebræorum vocavit nos, ut camus viam trium dierum in solitudinem, & sacrificemus Domino Deo nostro. Viam ad celum plerique ajunt esse viam trium milliarii. Primo quidem milliarii via dicitur PYRGANS, altero ILLVMINANS, tertio VNENS: hac quidem viâ proximè Deum venit, cum divinæ voluntati arctissimè adstringitur humana. Christus per Lucam: Nemo bonus, inquit, nisi solus Deus. Ex hoc fonte sanctorum Patrum & Theologorum effatump est istud: Sicut intellectus divinus regula est totius VERI, nec falli potest: ita voluntas divina regula est totius BONI, nec distorqueri potest. Atque uti fieri non potest, ut sit aliquid conforme intellectui divino, & non VERVM: ita nihil esse potest divinæ voluntati conforme, quod non sit BONVM. Optimè Chrysostomus: Quod sit iuxta Dei voluntatem, inquit, quamvis videatur improbum esse, tamen omnino Deo gratum est & acceptum. Contra, quod sit præter Dei voluntatem, ac secus quam ille vult fieri, quamquam existimatur acceptum Deo, tamen est omnium pessimum & iniquissimum.

Hujus rei specimen suggerunt Regum fasti. Propheeta regem Achabum divino jussu reprehensus, quod Syria regi, quem bello ceperat, contra Dei voluntatem pepercisset, ne tamen primâ fronte agnosceretur reprehensor, accedens socium: In sermone Domini, inquit, percutite me. Noluit ille; religioni enim sibi duxerat prophetam vulnerare. Sed mox decretum audiit formidabile: Recedes à me, inquit vates, & percutiet te leo. Factum, ut prædixit. Ergo alium adiens propheta; Percutite me, inquit. Percussit ille prophetam, & vulneravit: Quod non tantum impune fecit, sed ob id laudem meruit. Quid hoc absurdum, inquit Chrysostomus, fieri possit? Qui percussit prophetam, ex asit incolumis, qui pepercit, dedit penas. Tanti est divinæ voluntatis regulam sectari, vel aspernari. Cuiusque voluntas divina innoscit, nefas ei jam ulterius querere. Cur hoc ita? Omnium causarum loco est, Deum ita velle.

Ergo tutissimum Christianæ perfectionis fastigium

A est, divinæ voluntati se quam integerrimè addicere, & definire suum esse, ut possit fieri Dei.

CAPVT V.

Conformationem humanæ voluntatis cum divinâ, summum vitæ bonum esse.

Prodigi adolescentis frater, acerbè admodum tulit decoctorem patrimonii epulo tam lauro excipi. Idcirco injuriam sibi hoc interpretatus, paternas ades ingredi recusavit. Pater plenissimus humanitatis, homini pacando egressus cepit rogare, ne die illâ hilaritatem dissensione temeraret. At ille in os patri objiciens: En, inquit, contra voluntatem tuam nil unquam egi; servo me uteris, dum vivo, & tamen nec semel quidem vel olim hircum mihi dedisses, ut cum amicis hilarius cenarem, adeo tibi sordentem ea obsequia. Sed postquam inobediens tuus filius, ille lucro, ille gurges patrimonii & vorago, qui omnia cum mulierculis abligurivit, domum rediit, mox omnia pretiosa domus eruuntur, velut in gratulationem rei tam bene gesta. Quis non indignetur? At verò pater optimus, ut tranquillaret stomachantem: Fili, ait, tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt. Luc. 15. An nescis quod æquè sis dominus in domo, atque ego? v. 31. uno marsupio utimur: meæ facultates tuæ sunt. His deum mitigatus ingredi domum sustinuit.

Benignissimus Deus hominem suæ voluntati devotum sic conservat, his excitat: Tu semper mecum es, tu es in intellectu meo, in memoriâ, tu es in voluntate meâ: te semper aspicio, singulari te gratiâ complector: Omnia mea tua sunt; meum calum, Angeli mei, imò unigena meus Filius tuus est, quin imò ego ipse tuus sum eroque tuus. Ego ero merces tua magna nimis, per omnem æternitatem. Gen. 15. v. 1.

Neque hoc satis amanti sumo Patri, sed ut norit divinæ voluntati devotus homo, quantâ gratiâ polleat apud Deum, dat insuper eam potestatem multis, ut ea faciant quæ divinis solum viribus fieri possunt. Opera quæ ego facio, inquit Christus, & ipse faciet, & majora horum faciet. Certè tales eam obtinent gratiam, quâ norint regere seipsos, & in appetitiones suas maximam habere potestatem. Hoc illud Dei sceptum est, uti diximus, hæc amantissima promissio, hic continuus cum favore aspectus. Cum homine Deus divisum velut imperium habet, cum omnia, quæ Dei sunt, & hominis sunt; etiam Deus ipse. Paulus affirmatissimè: Omnia, inquit, vestra sunt &c. sive Mundus, sive vita, sive mors, sive presentia, sive futura, omnia enim vestra sunt: vos autem Christi, Christus autem Dei. VESTRA sunt, nondum quidem possessione, sed usu & sine; omnia enim eò condita, ut salutem vestram subserviant. Mundus est vester cum rebus creatis omnibus, hæc enim omnia corpori animoque ancillantur: Vestra est vita, ut eam unicæ Dei voluntati impendatis: Vestra est mors, ut per eam velut januam transeatis in paradysum: Vestra sunt presentia, tam prospera quam adversa, quia his utimini ad virtutem: Futura quoque vestra sunt, quia his fruimini ad voluptatem. Vobis omnia cooperantur in bonum, Desiderium cordis vestri tribuit vobis Dominus. Rom. cap. 8. v. 28. Psal. 20. v. 3.

§. I.

Gloriabatur olim Themistoclis filius omnem Atheniensium Rempublicam à se gubernari: hoc enim omnes cives velle quod ipse velit. Mirantibus audacissimum juvenis dictum, subiecit: Quod ego volo, illud & mater mea vult (filium enim illa tenerimè amabat) quod autem mater mea vult, hoc idem vult & pater meus Themistocles, quidquid verò placuerit patri meo, id continuo placere Athenis jam compertum est. Hinc, inquit, Atheniensis Respublica ad meum imperium componitur.

componitur. Ita prorsus & meliori jure rectissima voluntatis homo dixerit: Quod ego volo, hoc vult omnis celestis exercitus. Nam quod ego volo, id vult Deus (ego enim nil unquam volo, nisi quod Deus) quod autem Deus vult, hoc omnes Beatorum, hoc universi Angelorum ordines volunt. Huic pater suavisimum illud ingerit: *Omnia mea tua sunt.* Solum improbi etiamnum rebelles sunt. Sed erit cum ipsi subduntur iustis: Et dominabuntur eorum iusti in matutino. Dum huius vite nox est, ingentia patrantur scelera, & latent; divina voluntati certatim contradicunt, & tacet Deus. *Ad in matutino.* Orbis supremo die, quo cuncti reviviscunt, Tunc dominabuntur eorum iusti: & auxilium veterascent in inferno à gloria eorum: omnis improborum potentia velut defloccata veltis consumetur. Tunc ex integro dicitur: *omnia tua sunt.* Verissime Paulus: *Qui autem adheret Domino,* inquit, *unus spiritus est,* per hanc voluntatis consensionem, à qua homo tranquillitatem conscientiae & omnem vitae sanctitatem haurit, ut semper vigeat vireatque.

Luc. c. 15.
v. 31.
Psalm. 48.
v. 15.

1. Cor. c. 6.
vers. 17.

Brocard. in
sua Pala-
stina mibi
pag. 307.

Luc. c. 11.
vers. 27.

Rem miram narrat Brocardus de locis Palaestinae, graviter asserens, nihil à se commemorari, quod non ipse oculis viderit. Ergo, ante portam Hierosolymorum, inquit, locus est ad teli jactum ab urbe distans, ubi Christus peroravit ad plebem: eodem hoc loco lapis monstratur, in quo, velut in cathedra stetit illa mulier, quae sub mediâ Domini concione exclamavit: *Beatus venter qui te portavit.* & *libera quae succipit.* Clivus hic arenis nunquam integitur, licet illic arenae velut nives vento agitata omnia involvant. Accedit & hoc: Aestate & hieme praesignem virorem retinet campestris hic locus, praerogativa singulari. Huic colli semper virenti simillimum eum dixerim, qui divinam voluntatem in cordis penetralia sic recipit, perinde si dicat: Tu mihi, mi domine, hic concioneris velim; te audiam. Tam bona mens arenarum ærumnarum fluctibus nunquam sepelitur, nec potest tam bonae mentis homini unquam esse tam male, quin dicat: Domine, desceat me tractas, & nimium mihi parcis; graviora meritis sum. Sentio quidem hanc quantumcunque leviam, non tamen quid ego sentiam, sed quid tu velis attendo: & quia haec ita fieri permittis, ego nec quidem hiscere contra habeo: placet mihi, quidquid tibi placere video: decretis tuis omnibus contentissimus, ad omnes nutus tuos paratissimus sum: Jube, impera, discerne, muta, prout vis. Nimis ego incertus sum & impius, si tibi moderari postulem, aut rerum gerendarum modum constituere. Hunc talem hominem omnis infortunii comitatus nunquam expugnaverit; nullius rei jactura illum à Deo avulserit; hac parte insuperabilis est aestate & hieme; tam rebus adversis quam prosperis viret.

§. II.

4. Reg. c. 10.
vers. 15.

DVx belli Jesu occurrentem sibi Jonadabum familiariter affatus: *Numquid est cor tuum rectum,* inquit, *sicut cor meum cum corde tuo?* Et ait Jonadab: *Est. Si est,* inquit, *da manum tuam, qui dedit ei manum suam.* At ille levavit eum ad se in currum, disceit, ad eum: *Veni mecum.* Quod Jehu, hoc & Christus Rex Orbis universi fecit: venit is Samaritanam, quae vel ipso nomine Mundum spinis horrentem designat: huc autem ideo venit, ut omnem impij Achai serpem & Baalis sacrificulos deleteret, hoc est, Superbiam, Luxuriam, Idololatriam & omne genus peccati eliminaret. Hic Jonadabum Christus reperit, bonae voluntatis hominem, quem interrogans: *Numquid est cor tuum rectum,* ait, *sicut cor meum cum corde tuo?* Si est, da manum tuam & ascende in currum meum, & veni mecum. Huic Deus dextram gratiae suae porrigit, hunc in altum voluntatis suae currum attollit, cum hoc vehitur. Nam: *Veni mecum,* inquit, ducam te per viam Crucis: haec est ipsissima via ad vitam eamque aeternam. Ne formida: juxta me sedes, prolabi te non sinam, sed hoc calle perducam ad caelum, veni mecum, ut semper sis mecum,

Via crucis
est via ad
aeternam
vitam.

& juxta me. Hic ille tantissimus in Orbe locus, quem supra modum ambiens Jobus: *Pone me,* inquit, *juxta te.* & *libera me,* inquit, *manu tua.* Durabo & mille idus exibo, à tuâ manu securissimus. Ubi in hunc divinae voluntatis currum pervenerit homo, facile illi est in intimam cum Christo familiaritatem sese insinuare, imò & Christi cognatum fieri, & propinquitare primâ conjunctum, Christo asseverante: *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei qui in caelestis, ipse meus frater, & soror & mater est.* Exclamavit hic non immerito Euthymius. *O admirandum tantae virtutem, quae ad se accedentes ad tantum extollit honorem, ut ipsos Christum faciat esse cognatos? Revera summum vitae bonum est, humana voluntati cum divina conjunctio.*

Vir sanctus, dicere solebat: *QVID QUID VIS,* hoc est. Quippe tantarum virtutum est voluntas nostra divinae conjuncta, ut quidquid ferio totaque intentione volumus esse, hoc sumus. Nemo ardentius vult esse submissus, patiens, verecundus, aut etiam liberalis, qui non is ipse sit quem se esse cupit. *Quidquid vis, hoc es.* Addit idem ille: Si magna facere, aut largiri non possis, magnam saltem habeto voluntatem: eamque extendere ad immensa. Pauper es? ejus tamen animi esse potes, ut si opes suppetere, eas liberalissimè in egenos esse partiturus. Exiguarum virtutum es? ita tamen offerre te potes, ut si tibi mille sint animae, capita mille, mille tamen animas, capita & vitas mille pro Christo prodigere detrectaturus non sis. Afflictus es, & miser tibi videris? junge voluntatem tuam divinae, & felicissimus eris. Ille verè misertus est, qui seipsum nequit regere, de quo vitia, velut de Homero civitates, ligant, ejusmodi sunt: qui turpissima vicissitudine modò Ambitionis, modò Avaritiae; jam Iræ aut Invidiae, jam Ebrietatis aut Luxuriae servit, vix unquam suus est, multò minus Dei, quia nunquam Rexin seipsum. De Hercule canit Poëta:

Omnia cum domuit, Veneri servivit: & Ira.

Idem pœne de tali affirmes: Omnia licet habeat, seipso caret. Non suus est, sed Pecunia, sed Libidinis, sed plurimorum vitorum servus est. O quare melior est pauper, qui viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore suorum, si vis omnia tibi subicere, subijce te divinae voluntati: multos reges, si te regat voluntas divina.

§. III.

DEus omni ævo habuit inter homines, quos sibi delectaretur, quibus amicos & familiares, quibus intime uteretur, quibus plurima suorum arcanorum panderet, in quorum se consuetudinem quotidianis favoribus immergeret. Inter quos aliqui velut primæ admisionis sunt, alii secundæ, tertii istius, hoc est, alii aliis Deo conjunctiores: nos ejusmodi homines, Sanctos vocamus. Seneca ait: *Inter bonos viros ac Deum, inquit, amicitia est, conciliant virtute. Amicitiam dico: imò etiam necessitudo & similitudo: quoniam quidem bonus ipse tempore tantum à Deo differt, discipulus ejus emulaturque, & vera progenies.* Aut sumus certe, aut esse possumus. Nostram hac in parte ignaviam merito castigans Epictetus: *Si Caesar,* inquit, *te adoptasset, quis supercilium tuum ferret? Num cum Dei filius sis, non te astimas & attollis?* Certè, mi senex, sumus, sed adoptione, quam si perdere nolumus, sanctimoniam vitæ servamus. Porro ad hanc vitæ sanctimoniam proximus gradus est, totum in omnibus divinae voluntati addicere: is autem majorem vitæ sanctitatem acquirit, qui altius in divinam voluntatem descendit. Eapropter beatissimus Paulus hoc unice in suis desiderans: *Non cessamus inquit, pro vobis orantes & postulantes, ut impleamini agnitione voluntatis ejus.* Non satis ei est, voluntatem divinam à suis agnosci, sed impleri eos cupit hac agnitione: vult illos in divinam voluntatem quam profundissime deprecari, scendere. Norat utique Paulus, ubi hoc ipse ab eis impleatur, in omnigenam virtutum studio eos quam plurimum, idque sine difficultate profecturos. Quam

Quam autem æquum est, ut homini placeat, quod Deo placuit ab æterno: Harpalus cum filium suum epulatus fuisset, & Atyages Rex, qui illas epulas instruxerat, reliqua filii membra, caput, brachia, pedesque proferri iussisset, interrogassetque: *Et quomodo tibi hæc placeant?* Respondit: *Quidquid facit rex, illud mihi placet.* Ah miser! tanti est hominem exuere, ut pecudi placeas?

Quin potius nos Christiani ad omnia, hoc unum pronunciamus? *Quidquid facit Deus, illud mihi placet.*

Romana olim adulatio libellis supplicibus, qui Cæsari tradebantur, subscribere solebat: *Numini Majestatis, tuae devotissimus.* Libellos supplices tradunt Christiani cum orant. Quin ergo suis quisque cum orationibus, tum etiam operibus, hanc clausulam adiungit semper: *Tuo, mi Deus, Numini voluntatiq; devotissimus.* Voluntatem suam omnem divinæ devovere, & obligare quam arctissimè, summum vitæ bonum & verè cælum extra cælum est, ut jam demonstrabimus.

CAPUT VI.

Conformationem humanæ voluntatis cum divinâ cælum esse extra cælum, & veram vitæ beatitudinem.

Beatus es, & bene tibi erit, quisquis hanc propriæ voluntatis cum divinâ conformationem perfectè attigeris, omniâque velut de manu Dei cupide amplexatus fueris: hæc tua in hoc Orbe inferiore beatitudo erit; frueris perenni quodam gaudio, & lætitiâ non multis notâ: hæc enim felicitate fruuntur homines intimâ familiaritate Deo conjuncti: *Beatus es, & benetibi erit.* Certum siquidem Paulinum illud: *Non est regnum Dei scia & pax, sed iustitia, & pax, & gaudium in Spiritu sancto; qui enim in hoc servit Christo, placet Deo, & probatus est hominibus.*

Uti autem in cælo nulla est vicissitudo, nullum (sic loquar) Heri aut Hodie, sed continuus quidam sibi que semper simillimus æternæ voluptatis affluxus, isque invariabilis, & nunquam non simul totus: *Quoniam mille anni ante oculos tuos tanquam dies hesterni qua præterit:* Ita & ii qui hanc suæ & divinæ voluntatis unionem adepti sunt, jam pæne immutabiles, quidquid ærumnosæ vicissitudinis intercurrit, rationis imperio premunt: Omnis eorum gustus & oblectatio est Dei beneplacitum; exultat hinc inquierudo atque turbatio, quarum alioquin aliæ atque aliæ sine numero quotidie nascuntur. Voluntas illorum à Dei voluntate sic suaviter sopita est, ut, cum videant à Deo proficisci universa, sanctissimamque ejus voluntatem in omnibus impleri, molestiæ ipsæ ærumnæque particulam gaudii secum afferant; quia in his ipsis molestiis ærumnisque divinam voluntatem reperiunt, & certius quam in rebus secundissimis. Ita quietem illorum altissimam si fortè quid incurrat, nihil est certè quod evertat. *Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion non commovebitur in æternum.*

§. I.

Hæc illa est causa serenissimæ pacis quâ prisci placebantur, ac veluti beabantur. Non deerant illis variarum ærumnarum acervi: morbi sæpissimè divexabant corpus, animus ægritudines incurfabant. Nam quò quis sanctior, hoc plerumque afflictior. Unde illis ergo tam æquabilis serenitas animi, tanta etiam in fronte oculisque constantia & hilaritas? tam perenne Pascha & quasi sabbatum ex sabbato? Non ab alio sanè quàm à perfectissimâ sui ipsius in divinam voluntatem oblatione. Vano & retulo ruit imperium in eum omnis calamitas, quem sic præmunuit divina voluntas. *Non contristabit iustum, quidquid ei acciderit.* Jam tunc igitur sanctus-

Tom. I.

A fimi illi viri felices erant, ac beati: nam in rebus omnibus Dei voluntatem & agnoscebant, & venerabantur, idèoque in hac unâ conquiescebant, lætabantur, epulabantur.

Nec prisci Philosophi hoc ignorarunt, à quibus sic *Laërtius* in definitum: *Esse hoc ipsum Beati hominis Virtutem, Zenone.* cum omnia sunt conformiter consentienterque *Dæmoni* sive Genio, qui singulis adest, atque id ex arbitrio & voluntate supremi Gubernatoris. *Epictetus* insignis. *Epict. lib. 2. simè: Ostendite mihi aliquem, inquit, qui & egrotet, & beatus sit: qui & in periculo sit, & beatus: qui & moriatur, & sit beatus: qui in ignominia sit beatus.* Animum ostendat aliquis vestrum hominis, qui idem cum Deo sentire velit, posthac nec Deum nec homines culpaturus, qui nullâ re frustretur, qui nullo casu ledatur, qui non irascatur, qui invidet nemini, qui non amuletur: qui (quid enim ambagibus est opus?) ex homine Deus fieri desideret.

Quid nos in hac re veriùs altiusque dicemus? Et unde de quæso hæc ad profanos illos delata aut illapsa?

Fuit, ut duo quidam hac ipsâ de re colloquerentur, quorum alter: Si res ita se habent, inquit, ut omnia quæ fiunt à divinâ voluntate proficiantur, ita ut nec unicuique *Matth. 6. 10. vers. 29.* quidem passerulus, Christo teste, in casses decidat, quin id Deus præviderit ab æterno, & voluerit, felices nos erimus, nec infelices esse unquam poterimus, si hæc capiamus. Felicissimi, ait iste, & jam pæne in cælo degemus: Sed pauci hoc explicatè capiunt, non quia id ulli capto difficile, sed quia animus non applicat. Quamvis & illud in causâ sit, quòd hoc rariùs aut minus luculentè inculcetur in concionibus; erudita sæpe aut jucunda auditu narrantur, sed parum utilia, & quæ scivisse vix quidquam facit ad cælum. Hoc docendum & urgendum, hoc assiduè inculcandum, quâ quisque ratione se suæque omnia divinæ deleget voluntati, & cælo potiatur extra cælum.

Catharina, illa à Senis, virgo sanctissima dicere solebat: Bonæ mentis homines, se quàm simillimos Servatori nostro, qui uti beatitudinem animæ in ipsis etiam tormentis nunquam amisit, ita nec illos eam perdere, cum hæc consistat in conformatione propriæ voluntatis cum divinâ. Neque hanc beatitudinem impedit multa pati, cum eam sæpe augeat. Non minùs enim Deo conjunctus erat Job cum acerbissima quæque patere-tur, quàm cum delitiis afflueret: imò verò ausim dicere, Jobum Deo longè conjunctiorem fuisse egenum & ulcerosum in fimo, quàm magnificum & gloriosum in solio. Serenitas mentis cum voluntate divinâ copulatæ nullis ærumnarum nubilis auferri potest.

Heliotropio, inquit Plinius, sunt æterna folia: idem de hoc tali homine dixeris, *Folium ejus non defluet, æternum virebit.* *Plin. lib. 21. cap. 17. Psal. 1. v. 3.*

§. II.

Perlarum quispiam olim de suorum multitudine *Valer. Max.* gloriatus contra Græcos: Cras, inquit, solem obic-rabimus sagittis. Cui festivè Græcus: Gaudeo, inquit, sic *Plin. lib. 16. cap. 36.* enim in umbrâ meliùs præliabimur. Ita qui divinæ voluntati verè devotus est: Ruar, inquit, in me omnis Acherontica vis; adstant hostes, & solem ipsum obumbrent jaculis, non timebit cor meum, sub hac umbrâ com-modiùs pugnvero. Sicut fuerit voluntas Dei in cælo, sic fiat. *Pf. 26. v. 3. 1 Machab. cap. 3. v. 60.*

Narrat Cassianus, hominem Alexandrinum jam grandævum ab idololatriis velut agnum à lupis cinctum, *10. 12. c. 13. fine.* Omnium una mens erat, virum hunc vellicare, protrudere, exagitare, mille maledictis, mille injuriis lacessere, & velut pilam habere quâ dadatim luditur; demum unus per ludibrium querere, æquanam miracula ipsius Christus, quem tantopere jactaret, designasset? Cui sedatè senex: Hoc, inquit, miraculi patravit, quòd ego injurias, quibus me oneratis, tolerem, nec animi quietem perdam,

Z z

perdam, graviore etiam ipsius amore toleraturus, si vos inferre pergatis. Magnum sane miraculum, & etiam nunc quotidie patrari solitum ab iis, qui se totos divinæ voluntati emancipant. Norunt hi quā ratione mediis in turbinibus ac tempestatibus impavidi, inter ruinas erecti ac stantes persistant, & humana omnia infra se ducant. Nimirum prisca redeunt miracula. Rubus, quem Moses vidit, ardebat, nec tamen deflagrabat: tres Hebræi juvenes in flammis Babylonicis jacebant, illæsi tamen intactique permanebant. Ita profusus, multa viris bonis tristitia eveniunt: nec hoc dico, sensu carent, sed impatientia. Omnia adversa, sui experientum interpretantur, & ad divinam voluntatem omnia reducant. Ideo dura ac difficilia non reformidant, nec de Deo aut divinis permissionibus quidquam querunt. Quidquid accidit boni consulant, in bonum vertunt, & nihil non attribuunt divinæ voluntati ac Providentiæ.

Ajunt Macedoniæ montem Olympum altitudinis esse tam admirandæ, ut ad ejus cacumen nec venti, nec pluvie, nec nives unquam pertingant:

Lucan. lib. 2.
Phar.

Nubes excedit Olympus.

Purum illic sincerumque cælum est extra omnes tempestatum furias. Sed nec aves aut alias animantes admittit hic locus, nimis subtilitate aeris respirationi obstante. In hujus rei notitiam ventum est hoc modo. Fuerunt qui quotannis eò eluctati, secum deferrent humentes spongas naribus applicatas, quæ aerem stiparent, sicque promoverent respirationem. Hi jugo montis consensio, certos characteres inscripserunt pulveri, quos anno claspō tam non turbatos reppererunt, ac si eos recens impressissent: quod certo argumento erat, illuc nec pluvius, nec ventis accessum dari. Atque hic status est hominis qui ad eminentissimam hanc cum divinā voluntate concordiam pervenit. Mons est, Olympus est, altior nubibus, superior tempestatibus, feris inaccessus, impervius ventis; hic æthereis nubes infra feruntur, hic alta & in solā Dei voluntate jucundissima tranquillitas.

August. 10. 4.
lib. 1. de ser.
Dom. in
monte c. 2.
post init.
Dorothe. ser.
de Obed.

Augustinus: In pace, inquit, perfectio est, ubi nihil repugnat: & ideo filii Dei pacifici, quoniam nihil in istis resistit Deo, & utique filii similitudinis patris habere debent &c. Et hac est pax que datur in terrā hominibus bonæ voluntatis, hæc vita consummati perfecti, sapientis. Optime dixit Dorotheus: Eum qui divinam voluntatem in omnibus sequi conatur, in curru vehi cum omnibus crucibus ipsi alogui ferendis; alios qui hanc itineris agendi rationem & compendium ignorant, ponē sequi pedites, & onerosas cruces aut morose trahere, aut laboriose ferre.

§. III.

Philo lib. de
sacerdot.
muneribus.

Hanc ipsam cum divinā voluntate perfectam conspirationem, supremam esse extra cælum felicitatem asserens Philo: Dum, inquit, de offerendis Deo muneribus agitur, offerentium utilitati proficitur. Dum enim assuecunt alimenti partem Deo decidere, nunquam in ejus oblivionem veniunt. Quare nihil in vitā potest contingere felicius homini. Huic sententiæ accedens nostri ævi Theologus & concionator: Consideravi ego aliquando, inquit, posuēne aliqua excogitari ars, quā extra caulestem beatorum statum, plenē felix possit esse homo: unamque hanc esse mihi persuadeo, si totum se, nullā sui parte reservatā, suo dedat Creatori, ejusque sanctissime voluntati.

Petrus in
hieroglyph.
lib. 6. p. 46.

Huic declarando mirifice facit genius Cynocephali, quæ quidem bestia, manibus pedibusque, sed & cetero corpore non absumilis est homini. Illud propriissimum huic animanti, oculis viribus à Lunā gubernari, per hujus sideris miranda deflavia. Nam cum senescit Luna, lumina Cynocephali ita deficiunt, ut cum sidus ad extremam pervenit egestatem, oculi bellæ hient lumine vacui, & pari modo deficiat omne illius corpus. Cum

verò adolescit Luna & suum reconcinat aureum orbem, animantis pariter lamina coalescunt, totumque corpus resumit vires. Ita recreatum hoc animal libique restitutum, in posteriores sese pedes attollit, & mirabili corporis flexu, ac venerandis manibus ad lunarem circum elatis, supplici gestu adorat Lunam: quæ quidem veneratione velut prolestat & proclamat, omnem felicitatem Lunæ in acceptis referre, cum sua omnia tam pulchri fideris liberalitati debeat. Inde fit etiam, ut cum Luna omnem torunditatem suam obtinuit, in capite Cynocephali, circulus velut diadema effulgeat. Admirabilis profusus consensio inter astrum & brutum animal, quod altrici suæ tantis obsequiis, tam submisso cultu novit agere gratias, & semet in mancipium offerre. Quid agimus, o Christiani, si minus aut sapimus, aut facimus quam pecus rationis experts? Deus lux est plenissima, nobis tamen aut crescit aut decrevit lux ista, prout nos illi attemperamus. Langue in nobis hac luce, languent oculi nostri, nos tabescimus, jacemus, deficiamus, perimus; crescente illā illuminamur, crescimus, valemus & vigemus. Quin ergo huic Domino ejusque sanctissime voluntati nos perfectissime auctoramus, paratos ad omnem nutum. Hoc nobis coronam conciliat, non illam solum æternæ gloriæ, sed & illustrem caduce vitæ; mutamur in Deum, nostrā voluntate in divinam mutatā.

Hoc igitur vitæ sanctioris princeps fundamentum est, omnia à manu Dei æquo animo acceptare, divinæque arbitrio se totum permittere. Quisquis est, beatus es, & bene tibi erit. Quicumque divinæ voluntati serio devotus est, in paradiso est, factusque est in pace locus ejus & habitatio ejus in Sion.

Heliotropium, teste Plinio, formicas necat. Humanæ voluntatis cum divinā consensus, verissimum heliotropium, tota curarum & sollicitudinum agmina prefocant.

Hoc omne scriptor è sancti Francisci familiā cognovit in hæc verba: Quisquis, inquit, rerum animi gaudium ac tranquillam in Deo vitam desiderat, oportet illud immobile huic fundamentum velut lapidi angulari Voluntatis Dei perpetuo inniti: ei semper incumbendo, id est, per modum Religionis. Potest autem (quod notatu dignissimum, presertim mæsti ac dejecti animi hominibus) potest autem, inquit, resignatus quis esse etiam dum adest contradiçtio, ariditas animi, aut subtrahit devotio: & licet obmurmurent sensus, qui inibi se desit animus sic omnia pro voluntate Dei acceptandi, seque resignandi, aliud est exurgendum, & ipsa irrefragatio pro voluntate Dei acceptanda. Quod si adhuc tenebra adeo densa sunt, ut nec istud agere queat, oportet eas ipsas tenebras resignare. Si denique ratione repeditatis, nihil horum omnium perficere liceat, hanc etiam repeditatem ac defectum voluntatis debet Deo offerre, atque è manibus illius tanquam ejus voluntatem sumere. Hoc modo quæcumque obviare possunt impedimenta Resignationis, ad eandem ipsam Resignationem reducenda sunt, ut voluntas Dei possit semper & absque intermissione rei omnes velut ignis sorbere & consumere. Atque hoc genus irrefragationem ipsam resignandi, illud quod secundum sensum est, fructu & merito superat, directiusque ad veram unionem, sui ipsius mortificationem, & rerum omnium transcendentiā deducit. Hæc ille.

Utinam, o Christiani, utinam dies noctesque nihil aliud magis agatis, nihil aequè curetis, quam ut voluntas vestra fiat Dei in omnibus, & divina in vestram transeat: dignissima res est, ubi nervos omnes intendatis, ut vobis non aliud velle, nec nolle sit aliud, quam quod vult aut non vult Deus. Mihi credere, bonum est nobis sic adherere Deo, ad divinam voluntatem sic agglutinari bonum est, & ponere in Domino Deo spem nostram. Hæc verum beatitudo, hoc cælum est extra cælum.

LIBER QVARTVS
DE HVMANÆ
VOLVNTATIS
AD DIVINAM CONFORMATÆ
IMPEDIMENTIS.
CAPVT PRIMVM.

Conformationem humanæ voluntatis cum divi-
na, quæ maximè impediunt.

I cui domus aut urbis cla-
ves committantur, pote-
tas etiam unâ committi-
tur domus aut urbis ingre-
diendi ad lubitum. Claves
ad cordis penetralia quan-
doque diu ambie Christus
Dominus, dum eas impe-
tret, liberumque ad cor ac-
cessum obtineat. Ad eodè pa-

rum alicæ humanitatis exhibemus hospiti omnium li-
beralissimo. Rem scitu dignissimam narrat Ludovicus
Blosius, de beatâ Gertrude virgine. Huic aspectabilem
se præbens Christus: Hac quidem manu, aiebat, sanita-
tem fero, hac morbum: elige filia, utrum placeat? Quid
hic faciat Gertrudis? Sanitatem eligat: impudentiæ vi-
debitur: Morbum sanitati præferat? nimis modestiæ
adscribetur. Certè humani moris est, cum amicus ejus-
cemodi optionem facit amico, ut iste vilius eligat, ad
testandam modestiam; ita morbum debuisset elegisse
Gertrudis, ad effugiendos alterius Orbis cruciatus. Non
elegisset inscitè, imitata Catharinam Senensem, quæ
longè prætulit spineum sertum aureæ coronæ. Pruden-
tius tamen Gertrudis & melius elegit neutrum, sed pli-
catis in crucem manibus ad præcordia, & in genua pro-
cumbens: O mi Domine, inquit, id ego votis omnibus
à te contendo, ut non meam, sed tuam attendas volun-
tatem: ideo ego ad utrumque parata, neutrum eligo:
tuum est, mi Domine, dignoscere, utrum hoc an illud
mihi relinquas. Cui Christus: Quicumque cupit à me scilicet
adiri, inquit, suæ voluntatis clavem mihi offerat,
nec eam à me unquam repetat. His Gertrudis edocta,
precatinunculam fecit conceptissimis his verbis: Non mea,
sed tua voluntas fiat, mi amantissime Jesu. Et hoc ipsum
trecentis sexagies quinquies insitit ex more repetere:
Non mea, sed tua voluntas fiat, mi amantissime Jesu.
Quæ quidem orationcula mille orationibus aliis vide-
tur anteferenda. Optime fecerit qui hanc diu noctūque
assidue ingeminavit, & tunc quidem ardentius, cum res
adversæ vehementius infestarent. Nemo sit tam occu-
patus negotiis, aut oneratus ærumnis, quin decies, quin
vicies aut tricies, quin centies conceptissima hæc verba
vel singulis horis pronunciet: Non mea, sed tua voluntas
fiat, mi amantissime Jesu.

Verum, non leve cuius negotium videretur, hoc vel-
le à seipso semper impetare. Obluctatur quandoque
arbitrium, & abnuat impelli ad tam vilia tamque aspera
perpelli. Ideo necesse est, ut qui suam divinæ voluntati
quam conjunctissimam cupit, ad illa præcipue paratum
se promptumque offerat, à quibus natura depravatio-
nis magis abhorret. Idcirco contraria voluntas ad id po-
tissimum adigenda, quod plurimum averfatur.

Tom. I.

^A ^{§. I.} ET primò quidem, Ad omnem penuriam sese offerat, t. Ad om-
divinæ voluntati devotus homo, dicatque: Mi Do-
mine, tam ad egestatem quam ad divitias expeditum me
tibi offero (durum hoc, sed salubre) neque illam etiam
animi paupertatem detrecto ferre, quæ me solatiis pri-
vet, & destituat omni suaviore sensu. Si ita tibi placeat,
mi Deus, fiat cot meum instar aridissimæ terræ. Tu mi-
hi, Domine, propinasti vinum non Apianum, non Faler-
num, non Aromaticum, sed asperum, Absynthitum, &
Myrrhatum; in tuam igitur gratiam ex hoc ipso amario-
re calice respondebo. Scio, Domine, cellam tuam abun-
dare Cretico & condito generosissimo, sed tu ad expe-
riendos servos tuos, vappam illis & acescens vinum pro-
pinare soles: perhauriam ergo, o bone Jesu, quidquid
tu mihi calicis amarioris ingesseris.

Exhibuerat se Deus uni suorum amicorum familia-
rius, & variis animum illius consolationibus permulse-
rat. Visus est sibi homo in rupe Taborejâ ad Christi ra-
diantem vultum semper consistere. Et quid hoc, aiebat
ipse secum, an non in loco mæoris & luctus degimus,
nunquid hoc tempus has sibi suavitates poscit? Itaque
deprecatus est tantam animi dulcedinem. Annuit Deus,
& quinquennium plurimis cum ærumnis & angustis
exercuit, submisit demum Angelum, qui hominis luctū
solatio levaret: At ille sibi similis & cæpti perseverans:
Non aliud ullum solatium, inquit, expeto nisi unicum
istud, ut sciam placere Deo, me esse in agitudine; ma-
ximum mihi est omnium dolorum fomentum, voluntas
divina: modò placeam Deo, non refert quàm sanus aut
æger sim, modò Deo placeam.

Josephus, Beatissimæ Virginis sponsi sublimissimam
hac in te virtutem meritò sic extollit Chryllostomus: Quæ Chryllost.
cum audisset Joseph (solum patrium exilio mutatum) nequa-
quam passus est scandalum, neque dixit: Incerta ista res est ac-
propterea ambigua: tu paulò antè dicebas, quia salvabit populum
suum, & nunc seipsum quidem non potest de periculo liberare:
sed fuga nobis necessaria, & peregrinatio ac transmigratione lon-
ginq: contraria omnino sunt facta promissa. Sed horum nihil
propterea opponit. Vir enim erat fidelis, neque curiosè reversionis
tempus inquirat, quod utique ab Angelo non signatè fuerat ex-
pressum. Verum ille nec per ista quidem factus est segnior, sed
obedivit libenter, & credidit, omnes prorsus tribulationes cum
gaudio sustinendo. Paratissimus erat Josephus ad fugam
adornandam, ad patriam deserendam, ad omnem pen-
uriam tolerandam. Miseriarum omnium levamentum
est voluntas divina. Facta si oblatione ad paupertate-
tem, ulterius eundem.

§. II.

Primæ igitur succedat altera sui oblatio, Ad Contem-
ptum & Ignominiam. Ita Paulus præcipiens: In omni-
bus, inquit, exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros &c. & ignomi-
niam. per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, 2. Cor. 6. 6.
ut seductores & veraces. Dicat divinæ voluntati deditus: v. 4. & 8.
Domine, ego me tibi offero, ad ignominiam & con-
temptum quemcumque, eum maximè cujus ego causâ
non sum. Propter te negligi, contemni, abjici, etiam cal-
cari neutiquam recuso. Durus, & crassus hic bolus est,
sed tamen glutendus est, siquidem è pharmacopolio
Christi est. Christus ipse non solum ad omne genus in-
juriarum sese obtulit, sed illas etiam pertulit, tanquam
hominum abjectissimus, Factus pro nobis maledictum quia
scriptum est: Maledictus omnis qui pender in ligno. Galat. 3. vers. 13.

Quanti è Sanctorum numero, bipedum nequissimi
olim censebantur, neque illi hoc ignorarunt, sed tolera-
runt, etiam senserunt. Aliud est improbum haberi, aliud es-
se. Et hoc quidem omnes in cunis didicimus sine magi-
stro, illud autem pauci norunt, & si solum exactius, qui
omnem contemptum perinde ut magnos honores è
manu Dei, à divinâ voluntate acceptant.

Zz 2

Videte

B.V. Maria
quamcun-
que de se
opinionē
Deo com-
misit.

Videte mihi matrem Domini, Beatissimam Virginem Mariam, divinæ voluntati toto pectore affixam, cum Iosephus sponsus ob vicinum partum trepidans circumspiceret abitum: an non Virgo siluit, nonne divinis nutibus quamcunque de se opinionem commisit? Hoc tam grandi exemplo permoti plurimi sanctorum, qui tamen gravissimorum scelerum in simularentur, tacerunt tamen, ignominiam tulerunt, seque totos cum omni infamia permiserunt Deo.

Anno 750.
Vide Bava-
riam San-
ctam P.
Matt. Ra-
deri part. 1.
Part. 1. An-
nal. Boicorū
P. Andreā
Brunner.
pag. 602.

Sanctus Emmeramus Ratiponsensis Præsul, non tantum de turpissimo facinore falsò delatus, sed & immanissimè excruciatu est. Nam iussu Lanberti, qui Theodoni principis filius, ad scalas gestatorias alligatus est Emmeramus. Ad tormenta sic parato digiti manuum pedumque articulati præcis, aures, nares, brachia, pedesque truncati, lingua demum evulsa, quam non multò post secuta est anima. Ah! potuit hic Antistes integerrimus, totque alii innocentissimi hominum extremam subire ignominiam æquo animo, quid est quod nos mille delictorum rei, levem despicatū & injuriosam minimam tam intoleranter & indignè feramus? Si Dei voluntas, à quā hæc omnia emanant, cordi nobis sit, non turbabimur facile quantumcunque gravi contemptu; in dō sui ipsius quisque maximus contemptor erit.

Ioan. c. 20.
vers. 17.

Christus rediit Magdalene reverentissimos pedum amplexus paranti: *Noli me tangere*, inquit, *nondum enim ascendi ad Patrem meum*. Perinde si diceret: Sæpius me videbis, Magdalene, nec copia negabitur & tangendi & osculandi, quod certè permissum plurimis ab Hierosolymā matronis simul id ausis. Equidem potuisset Christus jam tormentis omnibus, jam morte perfunctus, sui tactum jure merito vetare, quia tamen nondum conscenderat cælum, immortalitatis domum, non solum à charissimis discipulis, sed etiam à feminis se tangi permisit. At nos, homunciones vilissimi, qui non tantum in Beatorum domicilia nunquam ascendimus, sed necdum in sepulchra unquam descendimus, mortales etiamnum & miseris omnibus obnoxii, nihilominus toties vociferamur: *Noli me tangere*, *Noli me tangere* &c. Quid? tu mihi inultes improbe; ego à te tam contemptum appeller? tu meam auctoritatem sic violare, sic convellere? &c. Mille talia cum stomacho frequenter effutimus. O Christiani, quanta nos tener divinæ voluntatis ignorantia, quæ nos usque adeo reddit delicatos, ut nec verbulo quidem minus honorifico tangi sustineamus. Qui divinæ voluntatis mysterium novit, ipse se ad quovis contemptum offert, & *Mi Domine*, inquit, dignissimus sum ab omnibus contemni, & abjici: ubi ergo id me fieri videro, quod pridem meritis sum, non indignabor? Scio, Domine, nemo me unquam despiciatui habebit, quin prius id faciendi à te potestatem acceperit. Nihil ergo conquerar, & vilior sum quam factus sum, & ero humilis in oculis tuis.

1. Reg. c. 6.
vers. 22.

§. III.

3. Ad mor-
bū quem-
cunque.

A Nimo ad Inopiam & Contemptum jam parato, sequitur tertia sui oblatio, *Ad morbum quemcunque*. Lampades sunt ex argento aut aliis metallis tam artificiosè pendulæ, eā compage articulorum & vertebra- rum instructæ, ut quocunque & quomodocunque ferantur, nunquam tamen invertantur; servant illæ suum lumen, semperque cælum respiciunt. Huic tali lampadi non abimilis est, quisquis divinæ voluntati verè devotus est: quantumcunque enim acerbè tractetur & improbè, Deum tamen respicit divinamque voluntatem, nunquam non erectus ad suum conditorem, cui se frequentius sic offert: Domine, si me vis effæto & debili esse corpore; aut si vis me vivum esse cadaver viribus exhaustum, morbis intabescens, doloribus oppressum, anis pluribus lectulo affixum, ecce me promptum paratum, si tibi sic placeat, iniquissima etiam valetudo gra-

A rior mihi erit, quam quantumcunque diuturna sanitas mihi perinde erit ad tuum nutum, & valere, & in morbo esse, ac pro eo gratias agere. Observatu dignissimum est quod magnus ille virtutis magister Joannes Avila docuit his omnino verbis: *Plus valet, aiebat, tempore tribulationis unum Deo gratias, quam sex millia in prosperitate*. Nam Deo gratias agere, cum bene est, plerique omnes norunt, inter adverba paucissimi.

Refert Ludovicus Blosius eximiam sanctitatis virginem interrogatam; quibus exercitationibus pervenisset ad eam vitæ perfectionem, respondisse: Nunquam ita doloribus oppressa fui, quin Dei amore graviores perferre expectarem, indignam me donis tam singularibus arbitrata. Hac non inferior alia, integerrima inde virgo, ipsos inferorum cruciatu sentire sibi videbatur; sed neque sperare poterat tam cito desituros. Quare ad Deum toto sese animo convertens: *Mi amantissime Deus*, aiebat, *memor esto te Dominum ac Creatorem esse meum*. En ego me in æquissimum iudicium tuum offero, & gratissima voluntati tuæ integrè resigno parata hunc infernalem cruciatum sustinere, quamdiu tibi placebit: ut me sicut vis in tempore atque æternitate. Ita se voluntati superempe impendens, mirabiles fecit in amicitia divina progressus.

Ergo etiam hac voluntas impellenda, ut circa valetudinem commodam & incommodam discat esse indifferens, & ad utrumque parata. Sed progrediendum ulterius.

§. I V.

Q Varto, *Ad mortem* etiam quamcunque illam ultro se offerat voluntas hominis, & nec celerem obitum, nec diuturnam vitam aliter expectat, quam quemadmodum Deo placuerit. Dicat ergo voluntatis divinæ amator: Nec diu vivere, nec cito mori cupio, sed ubi bonè Jesu, aut illud aut illud obsequi. Sed neque prescribo, quo mortis genere cupiam obire; quocunque me volueris ad te vocare, eò sequi paratus sum. Solum, mi Deus, mortem repentinam deprecari cuperem, sed neque hic refractarius esse volo tuæ voluntati, si subita morte defungi me velis, sic fiat, ut vis, per tuam gratiam in tuā semper gratiā vivere conabor. Scio: *Iustus si mori se præoccupatus fuerit, in refrigerio erit*. Itaque nec immaturam mortem avertero, nec maturam postulo; sed nec miseram aut quam oculi reformident, adeo perhorresco. Credibile est multos placidissimè in mortem sopiti, & ad inferos rapti plurimos horribili acerbique morte decedere, & cælo recipi. Arcanum est hoc iudicium quam ut oculis patere possit. Ideo & mite moriendi genus, & immitte promptus excipiam, prout Domino visum fuerit. Nam, si vivimus, si morimur, Domini sumus. Nemo enim nostrum sibi vivit, & nemo sibi moritur.

Turonensis præsul Martinus jam animam acturus: Domine, inquit, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem, fiat voluntas tua. Hinc Ecclesia viri virtutem laudans: O virum ineffabilem, inquit, nec labore victum, nec morte vincendum, qui nec mori timuit, nec vivere recusavit! Sic decet: in utrumque monendi sumus ac firmandi; & ne nimis amemus vitam, & ne nimis oderimus.

Q Curtius: Fortium virorum est, inquit, magis mortem contemnere, quam odisse vitam. Sæpe radio laboris ad vitam sui compelluntur ignavi: at virtus nihil inexpertum omittit. Vitium omnium mors est, ad quam non pigre ire, satis est.

Utrumque hoc, & VIVERE & MORI, ex præscripto divinæ voluntatis amplectendum. Vivere nos vult Deus; vivamus, seu beatè, seu miserè, modò ad beatitudinem tendamus. Vult nos mori; moriamur animo pigre eamus ad mortem, ut quæ nos evocet ad immortalem vitam.

Sed heu quam multi moriuntur non sine querelâ quis

quis non recusans, quis non gemens exit: Atqui hoc non est divina voluntati ex toto se permittere, non esse contentum concessio tempore. Nos oportet in promptu habere quæ in incertum diem data sunt, & appellatos sine querela reddere. Pessimi est debitoris creditori facere convitium. Semper pauci dies erunt, si illos numeraveris. Cogita non esse summum bonum in tempore: quantumcumque est, boni consule. Vt prorogetur tibi dies mortis, nihil proficit ad felicitatem: quoniam morâ non fit beator vita, sed longior. Quâto satius est, non aliorum annos computare, sed suos benigne estimare, & in lucro ponere. Oportet te non de eo quod detractum est queri, sed de eo gratias agere quod donatum est. Quia ergo divinæ voluntati placet jam me mori, jam moriar, jam & lubens moriar.

§. V.

Quintò demum, Ad omnia omnino, quæcumque vel in tempore, vel in æternitate possunt evenire, id quæ sine omni exceptiunculâ paratissimum se Deo contulit, divinæ voluntati devotus homo. Aquilæ pullus si probæ sit indolis, fixissimis oculis obtineat solem: voluntas humana, si bona sit, divinam sic ardet, ut ultro se offerat ad omnia, nec excipiat quidquam. Quis hac in re generosior Paulo, qui divinam voluntatem sectabatur per strictos gladios, per micantes hastas, per volantia saxa, per Oceani fluctus, per varios turbines, per suavissimas tempestates, per avia deviaque, ad exequendam divinam voluntatem nihil huic viro viam obstruere poterat, non catcerum horror, non virgarum teatitatum supplicium, non lapidum nimbus, non naufragiorum metus, non periculorum multitudo, non quotidiana moriendi necessitas: Paulus divino spiritui ardens, in ignes jussus, ibit. Siquidem: Optabam ego ipse, inquit, anathema esse à Christo pro fratribus meis. Quid ais Paulus, inquit Chrysostomus, nonne jam dixisti: Quis nos separabit à charitate Christi? Imò Chrysostome, quia Paulus unice amabat Christum, avelli cupiebat à Christo, & à suavissimo Christi consortio, eâ tamen lege, ut plures amarent Christum. Itaque optabat Paulus velut imperio cæci amoris, separari non quidem à charitate Christi, sed à beatitate & gloriâ cum Christo. En quàm immotos oculos hæc Aquila in divinæ voluntatis sole fixerat. Tanti est autem hæc tam fortis ad divinam voluntatem Conformatio, ut præ illâ parum sit vel mille Mundos ridere. Plerisque sanctorum martyrum non adeo difficile fuit suum sanguinem, ut rem vilissimam tyrannis propinare: inter tormenta solariis divinis affluerebant, hinc supplicia ipsamque mortem de facili spernebant. Craticulæ candenti, velut fessili sator scanno, incumbit Laurentius; funestam crucem, velut thalamum regium salutat Andreas; lapidum imbrem, velut rosis guttulas admittit Stephanus. At verò qui sub onere tot ærumnarum quotidie facit, & lentissimè mori se sentit, nihilominus tamen in jus divinæ voluntatis concedit, & ad omnia se paratissimum offert, hic fanè rem magnam præstat: Si tamen, ut dixi, ad omnia æquè secundum Dei arbitrium promptus sit. Et ita fieri oportet. Nam omnia & corporis, & animi, & quæ vocamus fortunæ bona à Deo accipimus, quid in his reddendis excipere possumus? In scholis quidem tritissimum illud: Nulla regula sine exceptione: hic penitus explodendum. Divinæ voluntati regula sine omni exceptione est. Quisquis secundum hanc cupit vivere, discat & se, & sua omnino omnia divinæ voluntati subicere. Hujus rei illustrissimum nobis exemplum proponens Bernardus: Audi denique hominem, inquit, quem secundum cor suum invenerat Deus. Paratum, inquit, cor meum, Deus, paratum cor meum. Paratum ad adversa, paratum ad prospera, paratum ad humilia, paratum ad sublimia; paratum ad universa quæ præceperis. Vis pastorem ovium facere? Vis constituere regem populum? Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum.

Tom. I.

A Si autem dixerit mihi, non places, præsto sum, faciat quod bonum est coram se. Digna religiosissimo principe demissio animi, & propriæ voluntatis abdicatio. Quid est enim? Non places. Si dixerit Deus: Nolo te regem esse, nolo te vivere: Præsto sum, inquit David. Si jussit Deus: Volo te iterum exulem, iterum esse fugitivum, & loco mali forceri pessimum habere filium, qui patris diadema & jugulum petat. Et tamen, Præsto sum, ait David. Quod si Deus imperet: Volo te rursum subire speluncas, & ferarum latibula; iterum vivere mendicatio, & quotidie mortis adire discrimina. Nihilominus, Præsto sum, ait David. At si dicat Deus: Volo te solatii loco, in calamitate tuâ proscindi convitiis, etiam à tuis subditis lapidibus insuper appeti, & diris omnibus devoveri. Nec istud quidem respuo, ait David, Dominus faciat quod bonum est coram se. O sanctissimi principis heroicam virtutem quâ vel solâ fieri potuit acceptatissimus Deo, præsertim cum hæc lacrymans diceret, & veste lugubri indutus. Tanti faciebat, placere Deo, vir secundum cor Dei, ut eam gratiam libertate & liberis, & omnibus divitiis, vel ipso regno, vitâ etiam ipsâ libentissimè redempturus esset. Modò David divinæ voluntati possit obsecundare, ad illa omnia paratissimus dicebat: Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum.

CAPVT II.

In quod exitum pertrahat voluntas propria, si non patitur se frangi.

Mellissimus doctor Bernardus: Propria voluntas, inquit, quantum in ipsâ est, Deum perimit: omnino enim vult Deum peccata sua aut vindicare non posse, aut nolle, aut ea nescire. Vult enim cum non esse Deum, quæ vult eum aut impotentem aut injustum. Deinde ad questionem quæ infantiam sapiat, aut stultitiam, respondet. Cui rei explicandæ subferiat hic apologus.

§. I.

Q Vondam fax hominum, & furum, lavernionum, effraكتورum ampla societas libellos supplices porrexerunt iudicibus, rogantque patibula & furcas auferrent, rem fœdam ante urbes, parcendum oculis & natibus viatorum transeuntium. His à iudicibus responsum est: Si quidem antiquatum cupiant morem patibulandi, prius ipsi consuetudinem abrogent furandi, iudices in morâ non futuros, quin protinus cruces tollant & patibula, modò ipsi prius cessare jubeant furta. Hic è furum albo audacior unus: Venerabiles domini, ait, nos furorum auctores non sumus: quod ergo nos non invenimus, nec etiam abrogabimus. Quibus iudices responderunt: Neque nos, o viri, patibula excogitavimus, ergo nec etiam abolebimus.

Humanæ gentis primi parentes in furto deprehensi sunt: hæc scelerum origo, hæc in hærentis peccati contagio, & hinc inferorum supplicia. Nos jam feri nepotes ex hac furum familia querimus gehennam constitutam, & ideo sæpe libellos supplices Deo porrigimus, & rogamus: O Domine, tantum non deturbes nos ad Erebum, o Domine si rogos Avernales tolleres, continuo nos metu liberares. Jure optimo responderet Deus: Auferre vos culpam, & ego extinguam gehennam; cessent noxæ, & sopientur flammæ. Sed nos iterum obducimus: O Domine, nos primi scelerum inventores non sumus, cur alienam & nativam labem luimus? hæc noxa est primigenia. At nobis Deus iterum: Nec ego, inquit, causa sum inferorum, sed Superbia, sed Inobedientia: Neque istud Orci principium fuit, torquere homines, sed diabolus: inferorum ignis paratus est diabolo & angelis ejus. Ne ergo conqueri possitis, vos alienis malis involvi, mitissimum ego decretum per servos meos pronuntiari curabo,

Z z 3

ri curabo,

Bern. ser. 3.
de resur.
Dom.
Quomodo
gehenna
potest ex-
tingui.

ri curabo, cui nemo poterit obviare. Quod hoc ob-
scuro decreto, quis pronuntiavit? Bernardus est fidissi-
mus Dei servus non infirmus, tam paucis quam claris ver-
bis jam pridem proclamat, quâ ratione gehenna facili-
tate possit extinguere. Hæc proclamantis verba sunt: *Cesset
voluntas propria, & infernus non erit.* Et huius rei luculen-
tâ rationem sic reddit: Quid enim odit aut punit Deus
præter propriam voluntatem? In quem ignis ille desce-
ndit, nisi in propriam voluntatem? Etiam nunc cum fri-
gus aut fauonem, aut aliquid tale patimur, quid lædatur
nisi propria voluntas? Quod si voluntarie sustinemus,
ipsa jam voluntas communis est (tam scilicet Dei hæc
instituentis, quam hominis hæc sustinentis). Porro vol-
untas propria quæ furore Domini majestatis impu-
gnet, audiant & timeant servi propriæ voluntatis. Primum
namque seipsam subtrahit, & subducit ejus dominatui,
cui tanquam auctori servire jure debuerat, dum effici-
tur sua. Sed nunquid contenta erit hac injuriâ? Addit ad-
huc, & quod in te est, omnia quoque quæ Dei sunt, tollit
& diripit. Quem enim modum sibi ponit humana capi-
ditas? Nonne qui per usuram acquirit pecuniam modi-
cam, similiter mundum lucrari conatur universum, si
non deesset possibilitas, si suppeteret voluntati facultas?
Dico fiducialiter, nemini qui sit in propriâ voluntate,
posset universus mundus sufficere. Sed utinam vel re-
bus istis esset contenta, nec in ipsum (horribile dictu)
desceverit auctorem. Hæc est crudelis bestia, fera pesti-
ma, rapacissima lupa, & læta & letissima. Hæc est im-
mundissima lepra animi, propter quam in Jordane mer-
gi oporteat, & imitari eum qui non venit facere volun-
tatem suam. Unde & in passionibus: *Non mea, inquit, volun-
tas sed tua fiat. Cesset voluntas propria, & infernus non erit.*
Non ergo puerilis, nec vana est questio; An, & quomo-
do extingui possit gehenna? potest omnino. Non absur-
dæ sunt preces, rogare Deum, ut destruat Orcum. Para-
tus est Deus id facere; unicum istud in sui operis mer-
cedem postulat: *Cesset voluntas propria, & infernus non erit.*
Sed quis omnes omnino homines eo adigat, ut suam
quique voluntatem abdicet, eamque impendat divinæ?
Tu, mi homo, si rem serid agas, tu tuam in te volun-
tatem expugna, & jam sustulisti sedem illam cui alligan-
dus, & in quâ cruciandus fuisses apud inferos, perinde
ac si Erebus destructus, & Erebi flammæ forent extin-
ctæ. *Cesset voluntas propria, cesset, & infernus non erit.* Hoc
idem & alii cum Bernardo clamant: *Oculus, ait ille, jan-
ua cordis est & nuncius, claudere oculum & voluntas habendi
non erit, cesset voluntas, & infernus claudatur.*

August. vel
quisquis est
auctor, ho-
mil. 31. ad
fratres in
eremo.

§. II.

Alii quanti patiuntur multa graviâque, sed inviti,
sed repugnantes, neque enim suam divinæ volun-
tati addicunt. Deus vult illos pati, hancque voluntatem
suam apertissime exponit, cum ea, quæ patiuntur, im-
mittit, non aliter certe quam si vox cælo laberetur: Volo
vos pati. At nollent illi, & modo possent, onus quod fer-
runt, excussissent jam pridem. En voluntatem propriam
cum divinâ minime consentientem.

Norunt parentes, quanti laboris sit educare liberos
illos quorum contumacia prima non est fracta, quoties
in die clamandum: Sile, quiesce, hoc age, relinque hoc,
omitte istud. Quandoque tam irrequieti eas domi tur-
bas excitant, ut etiam mitissima mater graviter excan-
descens, virgas, aut baculum, aut quidquid ministrat ira,
corripit, & in hunc, illum, ac proximum quemque filium
fuste sæviat, quandoque solis vocibus tonans exclamet:
Non estis mei liberi, non agnosco vos, nihil mei cerno
in vobis, nec patris nec matris ingenium refertis; abite
ad carnificem degeneres. Ita Deus agit nobiscum, veluti
parentes cum inquietis ac contumacibus liberis. Quo-
ties ebrioso aut luxurioso minatur? quoties illi suam
crapulam, huic luxuriam suam arcanis objurgationibus

A ob oculos ponit? quoties dehortatur & monet: En, cor-
pori nocet & animo; arcam & valetudinem exhaure,
gratiam meam & celum amittis: scis quidem isthæc à
me verita; nosti voluntatem meam ab hac omni turpi-
tudine quamplurimum abhorere; nec ignoras quam
extremè abominer & detester voluntatem meæ tam re-
fractariam. Tandem mitissimus pater virgas rapit aut
baculum, & improbitatem filii sic punit, ut puniti se
sentiat. Ubi hoc sapius factum, nec ad frugem se corri-
git filius, aut è virtutis emergit, demum iratus pater: *Super
quo, inquit, percutiam vos ulera? Frustra percussisti filios discipli-
nam non receperunt. Spuria vitulam non habuit radiis super-
altas. Abite improbi, dimittam vos secundum desideria cor-
dis vestri, ibit in adinventibus vestris. Gravissima hæc
patris ira est formidabilior omni supplicio.*

Ita etiam cum homine superbo & arrogantè agit
Deus, cuique incepat: Nec mihi places, nec homini-
bus, quibus me spero, plurimum placere cupis; ab his crea-
turis, quos arrogantia tua applausus spera veras, ridetis: de
me à tibi voluntate pridem constabat: scis quod super-
borum neminem tolerare possim, nec Angelum qui-
dem, ne dum hominem; superbis me singulariter resis-
tere quis nescit: superbiæ tuæ tuam nihilominus perse-
veras. Sic Avarum Deus, sic & Iracundum; sic Invidum
& Obiectatorem secretis impulsibus trahit ad melio-
ra, suamque iis voluntatem variè ingerit sedandam.
Unumquemque ducit Deus per viam ipsi convenien-
torem. Regi Hebræo Sauli in os obiectat: *Nonne cum
parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israël factus es
Quare ergo non audisti vocem Domini, sed versus ad prædam & ad
es, & fecisti malum in oculis Domini?* &c. Pro eo ergo quod ab-
jecisti sermonem Domini, abiecit te Dominus ne sis Rex. Quo-
niam quasi peccatum atrolandi est, repugnare, & quasi
scelus idololatriæ, nolle acquiescere. Quilquis igitur di-
vinæ voluntati etiam modo repugnans, venit, obsecro, veni,
non ad aquilarum, sed ad corvorum gymnasium te du-
cam, hic discet.

§. III.

Cur, quæso, Deus Eliam Thesbiten à corvis velut à
dapiferis cibos voluit accipere? Quid hoc rei
avium furacissimæ prandium & cenam perferunt ad
eremicolam obsequiis fidelissimis. Hoc ideo voluit
Deus, ut te, mi homo, doceret, quàm etiam brute auto-
mantes, vel invitâ naturâ, voluntati suæ obsequerentur.
Quid mirius, quàm à corvo carnis appetentissimo, si-
mul & rapacissimo deferri carnes, quas in viâ centies
ipse devorasset, ni Dei voluntas aliud fieri mandasset.
Sed est qui hic obijciat: Facillimum est Deo, quacun-
que feras ad imperium faciendum cogere: non ideo pa-
rent, quia volunt, sed quia debent. Ita est, ut dicis, & vel
ideo etiam par esset te voluntati divinæ obsequentissi-
mum esse, quia te Deus imperiis non coactis sed volun-
tatis urget, liberam te servitutem vult servare, & sic
quamplurimum promereri. Sed quæso te, à scholâ cor-
vorum, in antrum Æoli digrediamur, ubi etiam ventor-
um furor dicto audiens est: *Imperavit ventis & mari, &
facta est tranquillitas magna.* Hinc populi admiratio: *Qua-
lis est hic, quia venti & mare obediunt ei?* An non & rupes ad
luctuosissimum expirantis Domini spectaculum inge-
muerunt, in iustitiam filiorum testatæ luctum? Solus homo
in rupem obtrigescit, & eam sæpe quam cepit conti-
maciam pertendit. *Pravum est cor hominis & infertabile,* &c.
verè INSCRUTABILE. Incipe, amabo, servatū hanc vo-
luntatem, & abditissimas illic invenies cogitationes, quæ
Deo reluctentur tacitis his suspiriis: Vis Domine, ut mi-
micos diligam? ut omnibus me submittam? ut volupta-
tes meas ejurem? durum imperium, & in omnia alia vo-
luntas mea fertur. Quid igitur faciam? dissimulabo
rem, & voluntati non nimium renitatur, tunc non nimium
obsequar. O infertabile, & durum cor hominis!

Narrat

Narrat Trebellius Pollio, Marium Romæ tyrannum
septimum fuisse. Hic uno die factus est Imperator: altero
imperavit: tertio interceptus est à gregario milite, qui
dum sicam in pectus Marii adigeret, acerbissimum hoc
addidit: *Hic est gladius, quem ipse fecisti.* Nam et cultarii of-
ficia pervenit ad diadema. Ei, qui divinæ voluntari re-
fractarium se gerit, iure sic insultatur: Hic est gladius
quem ipse fecisti; tuo te gladio ipse jugulas, hoc est,
PROPRIA VOLUNTATE. Quod verò voluntas tam
promta est ad peccandum, inquit Cæsius, causa subest:
habet enim diabolus duos satellites seipso nequiores,
quibus illa impellitur, Carnem & Mundum. Caro con-
cupiscit, Diabolus concupita incendit, Mundus incensa
ne extinguantur, se obijcit: A Carne multa oriuntur vi-
tia, Mundus plurima offert oblectamenta, Diabolus in-
numerabilia adhibet vastimenta. Ita res in expedio est,
ut olim Hieremias vati monstratum: *Nōne videtis quid isti
faciant in civitatibus Iudæ, & in plateis Hierusalem? Filii col-
ligunt ligna, & patres succendunt ignem, & mulieres consper-
gunt adipem, ut faciant placenter regine calii, & libent diis
alienis & me ad iracundiam provocent.* Hic naviter sanè res
agitur, cum uterque parens & liberi mutuam fidei ope-
ram locant. Et cui hæ placenter piasunt? reginæ calii,
sive, lunæ; sol enim rex calii. Voluntas humana lunæ si-
milissima, continuis gaudet mutationibus: huic reginæ la-
guna finguntur & collyreæ. Caro tanquam clara filia,
ichidia subministrat, concupiscentiæ: Superbiæ pater
diabolus, flos excirat: Vana, velut mater, massam
potitur variè subactam; illecebras, sermones, invitati-
voluntates, voluptates suggerit. Hinc dulce fit popanum,
hinc sacrificium nobile instruitur, non Deo, sed propriæ
voluntati.

§. IV.

Hanc humanæ voluntatis contumaciam Augu-
stinus pſalmum centefimum exponens, elegantilli-
me proponit hunc in modum: Rectum dicitur cor homi-
nis, quia omnia quæ vult Deus, & ipſe vult. Intendere, Orat ali-
quis ut neſcio quid non eveniat, orat, & non prohibetur. Peti-
tantum poteſt, ſed contra voluntatem ipſius evenit aliquid
ſubjugatum ſe voluntati Dei, non reſiſtat voluntati Magnæ, quia
& ipſe Dominus ſic illud exponi. Oſtendens infirmitatem no-
ſtram in ſe, quando paſſurus erat, ait: Triliſt elt anima mea
ulque ad mortē &c. Quid erat illa vox niſi ſonus infirmitatis
noſtræ? Multi adhuc infirmi contriſtantur futura morte. Sed
habere rectum cor, vident mortem tantum poſſe: ſed ſi non
poſſunt, dicant quod ipſe Dominus, non propter ſe, ſed propter
nos, dixit. Quid enim dicit? Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat à
me calix iſte. Ecce habes voluntatem humanam expreſſam: vi-
de jam rectum cor? Verum non quod ego volo, ſed quod
tu vis Pater. Si ergo cor rectum ſequitur Deum, pravum cor
reſiſtit Deo. Aliquid illi contingit adverſum, clamat: Deus, cor
tibi ſeciſque commiſſiſque peccavi: Se juſtum vult videri, Deum
injuſtum. Quid tam pravum? Pravum eſt, quia tortum eſt, &
tortam regulam putat. Corrige te, & invemes rectum, à quo te
depravaviſti. Ille juſte, tu injuſte: & idem perverſus eſ, quia homi-
nem juſtum dicis, & Deum injuſtum. Quem hominem juſtum
dixiſt? Teipſum. Quando enim dicis, quid tibi feci? juſtum te pu-
tas. Sed reſpondeat tibi Deus. Verum dicis, mihi miſi feciſti, om-
nia enim tibi ſeciſti. Si enim mihi aliquid feciſſes, bonum ſci-
tidiſſes. Quodquid enim bene ſit, mihi ſit, quia ex præcepto meo ſit.
Quidquid autem mali ſit, tibi ſit, non mihi ſit, quia non facit
malum aliquid niſi ſibi, quia hoc non ego jubeo. Idem jam Chriſti-
ſmus præſul de eadem voluntatis contumacia eruditiffi-
me diſſert in hæc verba: Ergo bonus Deus Iſraël. Sed qui-
bus? Rectis corde. Qui ſunt recti corde? Qui voluntatem ſuam
ad voluntatem Dei dirigunt, non voluntatem Dei ad volun-
tatem ſuam curvare conantur. Breve præceptum eſt, ut homo
dirigat cor ſuum, Viſ habere rectum cor? Tu ſae quod vult Deus:
nil Deum velle ſcere quod viſ tu, &c. Hoc cogitant qui recto
ſunt corde, qui voluntatem Dei ſequuntur, non voluntatem

A suam; sed qui sequi Deum volunt, faciunt illum præcedentem & se sequentes, non autem se præcedentes. & illum sequentem. Et in omnibus eum inveniunt, sive ependentem, sive conso-
lantem, sive exercentem; sive coronantem, sive purgantem, sive
illuminantem; sicut Apostolus ait: Scimus, quoniam diligentibus
Deum, omnia cooperantur in bonum. Rom. cap. 8.
vers. 28.

En hi germanifitimi aquile pulli sunt, qui fixis oculis intuentur solem, qui animam ad divinam voluntatem ferio applicant. Secus illi qui tacite nunquam non altercantur cum Deo. Nunc eis celi rigor, nunc pluvia tempestas difplicet, nunc nimium frigus, nunc nimios calores queruntur; modo Deus non tibi fratribus necessitatis, modo istum aut illum improbum finit emergere, modo inimicos non punit prout illi videbantur puniendi: semper caulantur, assidue obloquuntur, nihil facit Deus quod illi ex toto approbent. Hoc illud cor pravam, hæc propria voluntas, de qua etiam audiendus post Augustinum Bernardus:

§. V.

Grande malum, inquit Bernardus, propria voluntas, Bern. ser. 77.
quā se ut bona tua tibi bona non sunt. Quia nihil omni- in Cant. sine.
no quod propria iniquitatem se voluntate, gustabit is qui pa-
scetur inter lilia. Hæc autem omnia, similitaq; ac dissimilia Serm. in
mala, ex una radice pullulant propriæ voluntatis. Huius enim
sanguisugæ duæ sunt, insatiabiles filie, clamantes, affer, affer.
Siquidem nec animus vanitatem, nec voluplate corpus aliquando
satiatur, ut scriptum est, non satiatur oculus visu, nec auris
impletur auditu. Fuge sanguisugam hæc, & omnia reliqua
sunt. Hæc enim omnia trahit ad se. Pone banc, & jugum quam
multiplex abieciisti. Voluntas propria, subvertens corda homi-
num, & rationis oculos claudens, inquitur malum, quod spir-
ritui semper incubans; inexcogitabilia medicatur. Ecce, unde
sunt scandala, unde turbatio, nisi quod propriam sequimur vo-
luntatem. & temere quod volumus in corde nostro desinimus, si
quo modo id prohiberi contingat aut impediri, contrinunt etiam
in impatientiam, in murmurationem, in scandalum prout su-
mus, non attendentes quoniam omnia cooperantur in bonum, Rom. cap. 8.
num his qui secundum propositum vocati sunt sancti; vers. 28.
& qui nobis casus videtur, sermo quidam Dei est, suum nobis
indicans voluntatem. Caveamus igitur ad propriam voluntate, Serm. de
tanquam ad viperā pessimā & nequissimā, & quæ sola deinceps
damnare possit animas nostras. dupl. bapt.

Joannes abbas jam jam moriturus, teste Cassiano, *Cassian. l. 1. r.* rogatus est ab iis qui morientis lectulum circumferebant, *inquit. c. 28.* breve monitum daret in hereditatis vicem. Ille ingemiscens: Nunquam feci meam voluntatem, inquit, neque quemquam docui, quod prius non ipse fecerim. Pauci jam tales, & e centenis milibus vix unus. Innumerum sunt qui verius dicerent morituri: Quidquid potui, ad meum sensum feci, meae me voluntati totum tradidi; multa docui, plurima praecepi, quae ipse non feci. Optimus ille senex Pimenius querenti, quâ ratione nos Pelagius libell. 10. daemones impugnant, respondit: Daemones nobiscum num. 62. non multum pugnant, quia voluntates eorum facimus. & Paschas. sed nostrae nobis voluntates, daemones facti sunt, & tribulant nos. Quod Achilles vir religiosissimus hoc apolo- num. 3. de impugn. logo declarans: Arborem, inquit, in monte Libano col- dam. & locutæ dixerunt: Quam grandes sumus & proceræ, & num. 4. tamen ferro non magno incidimur; & quod piceus est, à nobis sumuntur arma quibus impugnemur: ferrum ut vulneret nos, manubrium à nobis accipit. Talis arbor est homo, insinctus diaboli, ferrum, voluntas hominis, manubrium.

Q uantū melior Jobus concionator in fimo, quān
Adamus in paradiso? Ille: Sicur Domino placuit, ita fa- Job cap. 1.
ctum est. Ille: Vocem tuam audivi, & abscondi me. Elegan- vers. 21.
ter de Jobo Tertullianus: Immundus, inquit, alceris suis Genes. c. 3.
redundantiam magnā equanimitate disfringebat, & erum- vers. 10.
Tertull. l. de
pentes inde bestiolas, in eisdem specus & pastus foraminose car-
nis ludendo revocabat. Agnovit vir fanciulism, hanc Deicap. 14.
Zz 4 esse

esse voluntatem, se taliter exerceat, ideo si quis forte vermiculus fugam meditaretur, eum in coriosam carnem denuo coquebat, perinde si diceret: quid fugis? ad lacerandum me destinatus es: fac officium, & corpore meo pro macello utere. Nam ille idem omnino Dominus, qui mihi tot millia ovium, boum, camelorum liberalissimè dedit, hic etiam mortificantes hos vermiculos benignissimè in me immisit. Utrumque ex eadem omnino manu est, ideo tam hoc quam illud a quo animo acceptandum.

Non aliter Simeon Stylites ebullientibus è corpore suo vermiculis dixit: Manducate quod vobis Dominus dedit. Longè aliter vermiculosus aliquis & impatiens Herodes dixerit: Ite in malam maximam crucem exeerandæ bestiolæ; pendulam patibuli turbam invadite; vestri juris sunt cadavera, quid vivos vellicatis, quid me etiamnum spirantem obfideis? Hi propriæ voluntatis improbi latratus sunt, contra divinam voluntatem. Verissimè Chrysostomus: Vnde, inquit, in confesso fuerit, quod voluntas nostra malorum omnium causa est. Nullus igitur accuset pulchritudinem, nullus inutilia verba hæc dicat: Hanc perdidit forma, huic pulchritudo causa fuit interitus: perversa voluntas malorum omnium causa est. Jam olim minatur Isaiæ c. 65. Deus: Numerabo vos in gladio, & omnes in cade corrueris: pro eo quod vocavi, & non respondistis; locutus sum, & non audistis; & faciebatis malum in oculis meis, & quæ nolui elegistis. Hæc illa malorum Lerna est, voluntas propria, Quæ nolui elegistis.

CAPVT III.

Voluntas propria quâ ratione subjungenda sit
divinæ, in rebus adversis omnibus.

Nulla voluntas bona nisi consentiat cum divinâ.
Nec ullius Angeli, nec hominis voluntas esse potest bona, nisi consentiat cum divinâ: quando autem magis illa cum hac consentiat, tanto melior & perfectior erit, quod minus, hoc inferior & pejor. Unica Dei voluntas amulsa est, & regula, omnium omnino voluntatum celo terræque, nec ulla unquam voluntas dici poterit recta, nisi ad hanc regulam directa sit.

§. I.

In psal. 32.
C. 35.
100. de quo
priori capite.
CVM Jessæus psalmes frequentissimè commendat RECTOS CORDE, Augustinus disertissimè & ad rem nostram appositissimè hanc CORDIS RECTITUDINEM exponens: Videtis, inquit, quanti disputant contra Deum, quam multis displicent opera eius. Cùm enim facere voluerit contra voluntatem hominum, quia Dominus est, & novit quid faciat, nec tam attendit nostram voluntatem quam utilitatem: illi qui malunt suam potius voluntatem impleri, quam Dei, volunt ad suam voluntatem flectere Deum, non suam corrigere ad Deum. Rectos decet laudatio. Qui sunt recti? Qui dirigunt cor secundum voluntatem Dei: & si eos perturbat humana fragilitas, divina consolatur equitas. Quamvis autem corde mortali privatim aliquid velint, quod sua interim cause vel negotio, vel præsentis necessitati conveniat, ubi intellexerint & cognoverint, aliud Deum velle, præponunt voluntatem melioris voluntati suæ, & voluntatem omnipotentis voluntati infirmæ, & voluntatem Dei voluntati hominis. Quantum enim Deus distat ab homine, tantum Dei voluntas à voluntate hominis. Aliquid proprium velle, difficile est ut non tibi contingat: sed statim cogita, qui sit supra te: illum supra, te infra illum: illum Creatorem, te creaturam: illum Dominum, te servum: illum omnipotentem, te infirmum: & corrigens te subjungensque voluntati eius ac dicens: Verum non quod ego volo, sed quod tu vis Pater. Quomodo disjunctus es à Deo, qui jam hoc vis quod Deus? Eris ergo rectus, & te decet laudatio, quoniam rectos decet laudatio. Si autem curvus fueris, laudas Deum quando tibi bene est, blasphemias quando tibi male est &c. Et eris insulsus puer in domo patris, amans

Matt. c. 26.
vers. 29.

A patrem si tibi blanditur, & odio habens quando te flagellat: quasi non & blandiens & flagellans hereditatem pariet. Vide autem quemadmodum decet rectos laudatio. Audi vocem recti laudantis ex alio psalmo: Benedicam Dominum in omni tempore, & semper, sive in prosperis sive in adversis. Nam si in prosperis & non in adversis, quomodo omni tempore? Quomodo semper? Et audivimus multas multorum tales voces, quando illis provenit aliqua felicitas, exultant, gaudent, cantant Deum, laudant Deum: non sunt improbandi. Sed isti qui jam Deum laudare ex prosperitatis parte ceperunt, docendi sunt patrem agnoscere & flagellantem, nec murmurare adversus corrigentis manum, ne semper pravi remanentes exheredari mercantur. Rectos decet laudatio. Quid est rectus? Nihil illa displicat quod fecerit Deus, possint & in adversis Deum laudare & dicere: Dominus dedit, Dominus abstulit; sicut Domino in eo placuit, ita factum est; sit nomen Domini benedictum. Tales rectos decet laudatio, non primò laudaturos, postea recuperaturos. Discite gratias agere Deo, & in prosperitatibus & in tribulationibus: Discite habere in corde, quod habet omnis homo in lingua, Quod vult Deus. Ipsa lingua popularis, plerumque est doctrina salutaris. Quis non quotidie dicit: Quod vult Deus hoc agat.

§. II.

Hæc Augustini luculenta dissertatio, misicè cum la confusione dilucidat, tum confirmat hanc omnem de divinâ voluntate doctrinam, quæ vel ideo commendatissima sit omnibus, quod eam sanctissimi ac eruditissimi viri cupiverint à nemine non quam optimè capi, præsertim cum in hoc omnis Christianæ vitæ verferetur cardo. Sed omnes hic pondum abire placet ab Augustino, illuminatissimo doctissimo scriptore, cujus verba prorsus dignissima sunt quæ ad testimonium citentur fidei calamo. Hic idem Hippo- nensis sanctissimus præsul, quâ ratione in adversis etiam à divinâ voluntate nec latum quidem unguem sit recedendum, in hæc omnia verba consignat: Quod sepe diximus, illi sunt RECTI CORDES, qui sequuntur in hac viâ voluntatem Dei. Voluntas Dei est aliquando ut sanus sis: aliquando ut egrotet. Si, quando sanus es, dulcis est voluntas Dei, & quando egrotas, amara est voluntas Dei: non recto corde. Quare? Quia non vis voluntatem tuam dirigere ad voluntatem Dei, sed Dei vis curvare ad tuam. Illa recta est, sed tu es curvus. Voluntas tua corrigenda est ad illam, non illa curvanda est ad tuam: & rectum habebis cor. Bene est in hoc saculo & benedicatur Deus qui consolatur: laboratur in hoc saculo & benedicatur Deus qui emendat & probat: & eris recto corde dicens, Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Et hoc non tantum Augustinus Hippo- nis Episcopus, sed etiam David Israëlitis Rex quâ verbis quâ exemplis insignissimè docuit: Cùm enim Absalonem filium rebellem fugeret, & sacerdotes Arcam fœderis eidem fugæ velut præsidium assumpsissent, Rex Arcam referri præcipiens: Si invenero, inquit, gratiam in oculis Domini, reducat me, & ostendet mihi eam, & tabernaculum suum. Si autem dixerit mihi, Non places: presto sum, faciat mihi quod bonum est coram se. En, quam rex iste potentissimus, in miserabili fugâ, in extremis angustis, sibi tamen præfens fuerit, & compos suis, quàm ad Dei voluntatem attentis oculis respexerit: Redibimus, inquit, si Deo placuerit: sin aliter illi visum fuerit, Quod vult Deus agat.

O Christiani, si hoc intelligentiâ & ratione, prout recte par est, comprehendere tam vellemus, quàm facile possemus, vix amplius ulla difficultas foret in tolerandis adversis, nec nos ullam tam grande malum premeret, quin illud tranquillè & perlibenter sustineremus. Christus ante mortem in olivario horto ea de Patris & suæ voluntate locutus est, quæ argumentum sunt, ad calamitates quasquæque perferendas, nihil esse quod magis animet, quàm unionem humanæ voluntatis cum divinâ. Et quàm hoc in Christo ipso luculentum & ante preces par- vidus,

vidus, tristis, pallidus, tremat ac horret futuræ mortis imaginem: post preces, post tantam paternæ voluntati delatam reverentiam, velut relapsis viribus: *Surgite, inquit, etiam, oculus voluntario salutarum hostes, & initium facturi cruentæ tragediæ. De hoc etiam præclare Augustinus: Unde, inquit, gerens hominem Christus, & regulam nobis proponens, docens nos vivere, & prestans nobis vivere, ostendit hominis quandam privatam voluntatem, in qua suam figuravit & nostram, quia caput nostrum est. & ad eum sicut nobis, tanquam membra utique pertinemus: Pater, inquit, si fieri potest, transeat à me calix iste. Hac humana voluntas erat, proprium aliquid & tanquam privatum volens. Sed quia recto corde voluit esse hominē, ut quidquid in illo aliquantum curvum esset, ad illum dirigeret qui semper est rektus: Verum non quod ego volo, ait, sed quod tu Pater &c. Hic ostendit quandam hominis propriam voluntatem, ostendit & correxit te. Ecce vide, inquit, te in me, quia potes aliquid proprium velle, ut aliud Deus velit.*

§. III.

Catharina Senensis de seipsa: Docuit me Christus, inquit, ut mihi intra meipsam secretum conclave stuerem. Et quòdnam conclave istud? Humanæ voluntatis cum divinâ Unio. Domicilium istud primo ingressu videtur angustum, sed qui voluerit illi adfuerit, demum compertit id cælo esse amplius, & castris omnibus vel munitionibus securius: hac rebus turbidis irruere vetitum; foris stabulantur; hoc enim tutissimum asylum ab omni calamitate: nec superi, nec inferi nocere illi queunt, qui voluntatem suam in omnibus cum divinâ congruentem retinet: huic unica lex est. *Quod vult Deus hoc agat. Eleganter Augustinus: Venit dolor meus, inquit, venit & requies mea. Venit tribulatio mea, venit & purgatio mea. Nunquid lucet aurum in fornace aurificæ? in mensis lucebit, in oramento lucebit: patitur tamen fornacem, ut purgatum à sordibus veniat ad lucem. Fornax ista, ibi palea, ibi aurum, ibi ignis, ad hanc stat aurifex. In fornace ardet palea, & purgatur aurum. Illa in cineres vertitur, à sordibus illud excutitur. Fornax Mundus, palea, inquit, aurum iusti, ignis tribulatio, aurifex Deus. Quod vult ergo aurifex, facio; ubi me ponit aurifex, tolero. Inbeor ego tolerare, novit ille purgare. Ardeat licet palea ad incendendum me, & quasi consumendum me: illa in cinerem vertitur, ego sordibus carco. Quare? Quia Deo subijciatur anima mea.*

En, vera subiectio humanæ voluntatis erga divinam, omnis boni origo est. Rectissime dixit pius ille scriptor: * Non est sacrificium majus aut Deo gratius, quam in omni tribulatione sese conformem facere divinæ voluntatis beneplacito.

Magnus ille Abrahamus hac in re summè laudandus. Nam ut orbi testatum fieret, Abrahamum omnia ex præscripto divinæ voluntatis facere, Deus voluntatem suam aliquoties quasi mutans, aliis atque aliis & in speciem contrariis ac planè rigidis imperiis hominem fatigavit. At verò Abrahamus ad omnem divini arbitrii numerum obsequentissimus semper, hoc omni conatu ac studio, hoc omnibus viribus egit ut se totum suæque omnia uni atque unicæ Dei voluntati quàm liberalissimè impenderet. Notant Hebræi Abrahamum decies rigide tentatum, an id perpetuò veller quod voluit Deus. Numeremus experimenta.

1. Jubetur solum vetere, & patriam ac cognatos exilio mutare. 2. Ab annonæ difficultate iterum expellitur peregrinator in Ægyptum. 3. In Ægypto apud Pharaonem regem, periculum vitæ, uxor pudicitia subit, & à marito abstrahitur. 4. Ob continuas famulorum rixas à charissimo Lotho, quem ut filium habuit, divellitur. 5. Ut Lothum bello captum in libertatem asserat, contra quatuor reges domesticum vernarum exercitum educit. 6. Agarem fidam famulam, & jam uxorem, impulsu Saræ domo cogitur exigere. 7. Jam

A seni & grandevo Circumcisio imperatur. 8. Abimelech rex Geraræ rursum ei uxorem admittit. 9. Agarem cum filio Ismaele rursum ædibus pellere jubetur. 10. Filium unigenam, amantissimum Isaacum, miraculo natum, in summam posteritatis spem educatum, suâ manu trucidare imperatur. En acervum calamitatis! præter tot alia non minùs acerba, sed minùs nota. Abraham tamen permansit Abraham, hoc est, sibi similis & constantissimus divinæ voluntatis cultor. Hic vir, hic est qui optimè intellexit divinam voluntatem omnium miseriarum suarum maximum esse levamentum.

Hic observandum, montem Moria in quo Isaacus victima Deo cadere debuisset, in proverbium abiisse: *Vnde usque hodie dicitur, In monte Dominus videbit. Hic mons, Dominus videbit, afflictis omnibus ascendendus.* Statuant secum omnes ærumnosi, & quibuscunque male est, Deum hæc omnia quæ ipsis eveniunt, prævidisse ab æterno, & unâ decrevisse, ut sic fierent in tempore quæ sunt: atque hanc eandem Numinis providentiam sibi suisque rebus omnibus adfuturam.

§. IV.

Clades autem & calamitates universas à Deo immitti, hoc nobis exemplum monstrat. Quemadmodum Deus illi provinciæ bellum, huic pestem; ita illi homini podagram, huic nephritidem, isti febrem immittit: hoc verò bellum, & illa pestis, & hæc podagra aut nephritis, aut febris ista, sunt à Deo divinæque voluntate immissa. Certissima est ista, & infallibilis notitia. At quomodo sese provincia illa, & ista, adversus bellum & pestilitatem, & quæ homines isti adversus morbos se gerant? An possunt nolle, quod vult Deus? non possunt. An ergo nullus defensionis locus est, si tamen illam admittat Deus. Ecquâ ratione se gessit Abram in monte Moria sacrificaturus Isaacum? Circumspexit, & vidit hærentem in vepribus hircum, hic succedanea subditus est hostia Isaac. Ita prorsus regnum bello afflictum, provincia pestilentia infecta, homo podagrâ vexatus circumspiciat quid liciti remediū sit, eoque utatur avertendo bello, tollendæ pesti, mitigandæ podagræ. Si hoc idem velit Deus, & illud averti, & istam tolli, & hanc mitigari submitter hircum, suppeditabit remedium ad illa omnia lenienda, aut in integrum restituenda: si nihil sit remediū, aut successum non habeat, clarissimum est velle Deum, ut sacrificetur Isaacus, ut regnum illud bellis atteratur, provincia illa exhauriatur peste, hic homo podagrâ torqueatur. Eadem prorsus est ratio & paupertatis, & ignominia, omniumque aliarum calamitatum & miseriarum. Ergo, ubi Deus subsidium monstrat, liberatur Isaac; sin, mactandus est. Ergo in his omnibus æqualissimè semper voluntas humana se subdat divinæ. Hoc est armis aureis pugnare in omnem Casum & Fortunam, Deum cogitare, Deo subijci, & in omni eventu, mentem hanc flectere ad magnam illam Mundi mentem.

Sanctus Remigius Rhemenis præsul, prævidit maximam annonæ caritatem in proximum annum; eam ob rem, magnam frumenti copiam collegit alendæ plebi. At ex his ipsis, quorum bono id facere instituit vir sanctus, homines potulenti & projectæ audaciæ fuerunt, qui inter pocula dicerent: Quid senex noster Jubilæus (erat jam ultra quinquaginta annos sacerdos) ecquid in animo habet, an novam urbem condere, quid sibi volunt tot acervi tritici? Annonam videtur velle comprimere. Venite, fingamus fabricam aliquam ad hunc senem, struamus sycophantiam. Facile erat malevolis & jam antè currentibus calcar addere. Itaque ædibus cum impetu provolant insani, & mox ad frumenti metas. Hic ardentem tædam subiciens unus: Videamus, inquit, quàm avidè famelicus Vulcanus Cererem sit devoraturus. Audacissimum hoc facinus mox celeriter nuntio ad

Exemplum illustrissimum hominis recusantis
divinae voluntati suam subungere.

Vates Hebraeus Jonas nobile fuit paradigma hominis, qui multa tergiversatione cunctatur in conditionem divinae voluntatis concedere, eaque de causis tamdiu tamque varie affligitur, dum suam voluntatem omnem subijciat divinae.

§. I.

Adiuvamus quid voluntas divina praeceperit Jonas: *Surge, & vade in Niniven.* Hæc prima pars præcepti. Altera: *Et prædica in ea.* Surrexit quidem Jonas, & loco se movit, sed Niniven non ivit. Surrexit Jonas ut fugeret in Tharsis à facie Domini. Duplex hic inobedientia: in civitate, quâ jubebatur, non tantum non concionari, sed nec in eam ingredi. Sed mox adfuit ultor à tergo Deus: & ventis, & mari, & omnibus celi injuriis pugnavit in obstinatum Jonæ voluntatem. Dominus autem misit ventum magnum in mare: & facta est tempestas magna in mari, & navis periclitabatur conteri. Necdum tamen animadvertit fugitivus iste, in se has procellas ruere: & Jonas descendit ad interiora navis, & dormiebat sopore gravi. Nihil pejus, nihil periculiosius malâ securitate. Jamque magis ac magis inhorruit iratum mare, & nubes undique adductæ obtruerunt tenebris diem. Discurrebant nautæ ad officia trepidantes, vela tempestati subducebant, & quidquid navigio videbatur onerosum, jactabant in mare. Sed tempestate mandata fatiorem peragente, consilium initum est explorandæ fortis, Et cecidit fors super Jonam. Hic variâ interrogatus Jonas, respondit: *Hebraeus ego sum, & Dominum Deum celi ego timeo.* Itane verò, mi Jona, Deum times? at cur Dei voluntati non pares? Plures ita loquuntur: Deum, ajunt, timeamus, interrim Dei voluntatem negligunt. Hoc, ô boni, Deum timere non est, voluntati ejus obstrepere. Nec mare his Jonæ vocibus tranquillari se sinebat, jamque magis exaltans fervebat, & ingentes aquarum montesolvebat. Ita demum è navi Jonas in pelagus excutitur. Prius autem ipsemet culpam fassus: *Scio enim ego, inquit, quoniam propter me tempestas hæc grandis venit super nos.* Ita te veritas amet, mi Jona, quam hoc candidè & verè dixisti! Omnem hanc celi intemperiem, hunc ventorum conflictum, has pelagi furentis insolentias propria voluntas tua concitavit, unica omnium illorum causâ: Niniven ire jussus es, non Tharsis. Sed expectat te præceptor marinus, qui doceat idem *Velle* aut *Nolle* cum Deo. Et tulerunt Jonam, & miserunt in mare. Et præparavit Dominus piscem grandem, ut deglutiret Jonam. Hæc præmia sunt propriæ voluntatis, sic docendi sumus molle jugum divinae voluntatis accipere. Audi quam sapere didicerit ictus piscator, & quam facilem se præbuerit divinis nutibus. Jam vivo ceti carcere conclusus Jonas, jam pæne ad inferos demersus, jam inter mortuos & vivos ambiguus hærens: Cum angustaretur, inquit, in me anima mea, Domini recordatus sum. Tandem, tandem respicimus, & incipimus *Velle*, quod diu malè nolimus. Jam ergo, Jona, vis ite Niniven? Volo ire. Ninivitis concionari? concionabor. Num etiam quæ in hoc belluæ cavo vovisti, vis reddere? Reddam. Et dixit Dominus pisci, & eromuit Jonam in aridam. Priora igitur jussu divinae voluntatis redeunt: *Surge, & vade in Niniven prædicare.* *Surge, & vade in Niniven prædicare, quam ego loquor ad te.* Et surrexit Jonas, & abiit in Niniven, juxta verbum Domini. Jam Jonas propriam voluntatem excussit, jam idem omnino vult quod Deus; jam manibus pedibusque festinat, quò pridem jussus est proficisci; jam clamat, & hortatur ad penitentiam; jam obtemperat, & mor-

tio ad Remigium Antistitem, defertur: ille continuo A equum ascendit, & omni festinatione properat ad incensos tritici manipulos. At ubi advenit, jam flammæ per omne frumentum præcipitant, nullâ vi amplius sopiendâ. Quid hic faceret afflictissimus Præsul? num se mœrore conficeret, & aut insanè lamentaretur, aut diras omnes deprecaretur in auctores? Hoc fecit: equo descendit, & quia hiems erat, incendium quâ proximè lieuit, tanquam se calefacturus accessit, dixitque: Semper bonus est focus, præsertim seni. En integerimi viri animum divina voluntati deditissimum, eaque de causâ in omni sorte tranquillissimum: voluisset quidem, quantum in ipso, ortum incendium reprimere, sed quia nec ratio nec modus erat coercendâ jam grassantis flammæ, totum hoc divina voluntati permisit, & illud Jobi serenâ fronte repetit: *Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum.*

Job cap. 1.
vers. 21.

Ita porro, ita in aliis omnibus agendum: cum malum imminens quodcumque vel etiam præsens legitimis remediis inhibere non possumus, dicamus toto animo: FIAT VOLUNTAS DEI: sacrificetur Isaac, si non submittatur hircus: immoletur filius, si sic imperet Deus. Pereat domus, pereant bona, omnia pereant, modò fiat voluntas Dei.

§. V.

Citharedus tamdiu trahit, intendit, aut remittit fides cithara, dum assonebit ita qui totum se dedere cupit in arbitratum Dei, tamdiu necesse est voluntatem suam exerceat, subigat, asringat, dum obsequatur, doceat etiam quàm ipsi expediat ad omnem beatitudinè, si ad divinam voluntatem in omnibus sese conformet, uti beatissimus David: *Nomme Deo, inquit, subiecta erit anima mea? & ipso enim salutare meum.* Dicti hujus litteratura Hebræa hæc est: Attamen ad Deum silebit anima mea, quia ab ipso salus mea. Aptissimè nostro instituto, hac enim mente fuit rex David: Quidquid mihi demum eveniat, feliciter an secus, divinæ tamen voluntati non contradico; Dei sancita non turbo: & etsi omnia teterimè cadant, ego non obmurmuro; ad omnem Dei permissionem sileo, divinâ dispositione semper contentissimus: aspera omnia leniri possunt placidè ferendo.

Voluntas
tamdiu
exercenda
donec ob-
sequatur.
Ps. 61. v. 2.

David in
omnibus
eventis se
divinae
voluntati
commisit.

Quisquis sapientissimum hunc regem imitatus fuerit (quod cuivis facillimum, modò velit) hic sanè adversa omnia, & quascunque calamitates tranquillo & imperturbato animo sustinet; nunquam ei vel vocula excidet, quâ crebras nimium, aut nimium graves ærumnas queratur: voluntas divina omnium illi ærumnarum allevamentum erit: nec unquam esse poterit tam cooptus miseris, quin cū religiosissimo illo viro exclamet: Pater sancte, tu sic ordinasti, & sic voluisti: & hoc factum est, quod ipse præcepisti. Sine consilio & providentiâ tuâ, & sine causâ nihil fit in terrâ. Ecce Pater dilecte, in manibus tuis sum ego, sub virgâ correctionis tuæ me inclino: percutere dorsum meum, & collum meum, ut incurvem ad voluntatem tuam tortuositatem meam, ut ambulem ad omnem nutum tuum, atque super omnia voluntatem beneplaciti tui semper inquiram.

Thomas à
Kempis l. 3.
cap. 50.

Qui hanc institutionem non capiunt, perpetuò erunt 2. Tim. 2. 3. miseri, semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes. Qui verò studium omne in Dei voluntate cognoscendâ, & sequendâ posuerint, non patienter tantum, sed hilariter, & cum gratiarum actione adversa omnia tolerabunt. Optimè dixit insignis ille concionator: *Omnem diem amissum credite, quo Dei amore propriam non fregistis voluntatem.*

Joan. Tauler
us epist. 8.
mih. p. 85.
vixit anno
1350.

De conformatione voluntatis Lib. IV. Cap. IV. 551

& morigeratur divinis iussibus. Utinam constanter id faciat, & ad propriam non recurrat voluntatem.

§. II.

Sed heu mobilitatem & inconstantiam voluntatis humanæ! quæ modò Dei fuit, iterum incipit esse sua. *Et afflicti sunt Iona afflictione magnâ, & iratus est.* Indicia hæc sunt pessima propriæ voluntatis, jam iterum luctantis cum divinâ. Qui suam voluntatem ad divinam accommodat, nunquam tantopere turbatur, nec unquam ærumnis sic deformatur, ut in iram prorumpat, & indignetur Deo. Quid obsecro, mi Jona, quid est quod voluntatem tuam divinæ jam conjunctissimam denuo in hanc discordiam agit? Novi diffidii causam audite:

Nunquid non hoc est, inquit, verbum meum, cum adhuc essem in terrâ meâ? Scio enim quia tu Deus clemens, & misericors es, patiens & multa miserationis, & ignoscens super malitiâ. Hæc illa in Deo & Jonæ voluntatum dissensio est: Voluit Deus parcere Ninivitis, voluisset Jonas puniri Ninivitas, & hoc ait prælagisse sibi suum animum, se frustra minas sparturum, non successura minis supplicia, Deum citò nimis placandum. Nihil ergo amplius videtur futurum, quam Deum rogare: Domine, tolle quæso animam meam à me, quia melior est mihi mors quam vita. Melior tibi est, Jona, sed forsitan Deo non gravior. Id autem propria voluntas non curat, hoc solum attendit quid sibi gratum & volupe sit: Deo id placeat, an non, juxta habet.

Et egressus est Iona de civitate, & sedet contra Orientem civitatis: & fecit sibi inter umbraculum ibi, & sedebat subter illud in umbrâ, ut videret quid accideret civitati. Necdum quiescit propria voluntas, urbem deserit, ut commodius spectet exitum urbis. Cur autem egreditur Jonas, cur civium animos non hortari pergit, ad constantem pœnitentiam? quid opus est ei textili hederâ novum sibi domicilium struere: mille domus urbecæ recepissent non ingrati pœnitentiæ præconem. Sed aliter placuit propriæ voluntati, cui quandoque non tantum amplissimæ urbes, sed terrarum Orbis nimis angustus est. Putavit Jonas ad suum ex urbe egressum mox ignea celo ruituras pluvias, mox urbem funditus evertendam. Ita enim Deus prophetam jussit minari: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur.* Hanc ob causam in tuto Jonas se collocat, hic confidet ut videat, an Deus nullam suis sit additur vim minis: an omnem injuriam tam facile oblitescaturus, & parvulus sceleratissimæ civitati. Spectaculum è caelo diu expectabat: sed cum cælum omne ferias agere, cum nulli volare ignes, nec ulla erumpere saxa, cum vindicta omnis dormire videretur, cum hederacea etiam voluptas exarescere, cum sol desuper caput ferire, cum æstus ingens graviter vexare inciperet, hic demum Jonas tantam Dei patientiam impatientissimè

ferens, & seridè exandescens, petivit anime suæ ut moreretur, & dixit, Melius est mihi mori quam vivere. Cùmque super hac suâ exandescentiâ interrogaretur, num eam censeret æquam? respondit audacter: Bene irascor ego, usque ad mortem. Videte, obsecro, tam impotentis iræ causam. Ideo Jonas tam multum fellis effudit, ideo pene in languorem incidit præ tristitiâ, *Quia non factum est ei sicut cogitabat.* O Jona, quam credula est propria voluntas, maxime sibi suisque persuasionibus! Ecur tam indignè fers miserationem & patientiam divinam? an nescis, Dei proprium esse, misereri & parcere? nunquid Deo induere vis impatientiam humanam? ut quamprimum læsus, mox feriat, injuriis affectus mox sua fulmina mittat? Hoc humanam sapit indolem, non divinam: nos tales sumus: vix tacti, pugnis & calcibus tangentem petimus; vix læsi, fervidissimis icibus ferimus, ad rem nullam profectò promptiores quam ad vindictam: hic currimus, hic volamus cum ulciscendum est. Non talis est Deus, Misericors & misericors Dominus:

patiens & multa miserationis: Suavis Dominus universis, &

misericors.

misericors ejus super omnia opera ejus. Nec vult Deus perire animam, sed retrahat, cogitans ne penitus pereat qui abiecit. *est. Quid autem, mi Jona, tantopere luges hederaceum palatium tuum à verme destructum? neque tu vermem rodere, nec hederam crescere docuisti. Hanc tibi Dominus dedit, hanc & abstulit Dominus, cur Domino indignaris? Quòd si tanti doloris causa est, umbraculi hederacei demolitio, & urbis quæ regnum æquet, everfio non sit dolori? Jam ergo, mi optime Jona, voluntatem tuam ad divinam omni ex parte conforma. Hederata perit? velis perisse: Ninive servata est? servatam & tu velis. Nec est quod quidquam ultra doleas, nisi ob propriam voluntatem non protinus divinæ subiectam.*

§. III.

Videte, Christiani, quid sit sui judicii suæque voluntatis esse, & in quantos errores hæc una res sanctissimos etiam viros pertrahat. Nihil agimus, quamdiu voluntatem propriam non penitus expugnamus. Hac stante, & adversante divinæ, nec dona Deo ulla, nec vota, nec preces, nec sacrificia grata sunt. Gratum Deo jejuniū est, grata elemosyna, gratum orandi studium, sed illud solum quod divinæ voluntati accommodatum. Novit quidem & propria voluntas stipem spargere, jejunia instituire, preces inire, sed hæc omnia nimis quàm exola sunt Deo, si divinæ voluntati conformia non sint. Ideo Deus (mirissimum dictu) & jejunia, & sacrificia ceteroqui gratissima prohibens: *Nolite, inquit, jejunare sicut usque ad hanc diem.* Quid ergo vitii habuit jejuniū istud Hebrææ plebis? Propriam voluntatem nimium olebat: Ecce in die jejunii vestri invenitur voluntas vestra: Jejunium amo, sed propriam voluntatem odi, quæ corrumpit jejuniū. Si quis homini capas averfanti, ferculum cetera pretiosissimum proponat, cepis tamen infectum, nihil inibit gratiæ, nec lassum stomachum pervellet; nauseam movebit, non appetentiam ciborum: ita jejuniū velut generosi saporis edulium est, ab Angelo etiam laudatum: *Bona est oratio cum jejuniis;* at si huic edulio cape & allium propriæ voluntatis nuceantur, apage hoc fastidium à cælesti mensâ. Chrysostomus: *Qui peccat & jejunat, inquit, non ad gloriam Dei jejunat, nec se humiliat, sed suæ substantiæ parit.* Omnia fœdat & perdit voluntas propria.

Et hæc illa dejectorum ad inferos extrema miseria est, tantà eos furere contumaciâ voluntatis, ut hæc in omnem æternitatem, divini voluntati nunquam sit consensura: Nunquam volent damnati quod Deus, nec velle poterunt. Clarè Augustinus: *Voluntas enim eorum, inquit, talis erit, ut habeant in se semper malignitatis suæ supplicium, nunquam tamen percipere possint bonitatis affectum.* Quia sicut illi, qui cum Christo regnabunt, nullas in se male voluntatis reliquias habebunt: ita illi qui erunt in supplicio ignis æterni, cum diabolo & angelis ejus deputati, sicut nullam habebunt ulterius requiem, sic & nullatenus bonam poterunt habere voluntatem. Ah, quid uspiam esse potest formidabilius gehennâ, si in illâ vel unicum hoc supplicium sit, à sanctissimâ Dei voluntate in omnem æternitatem esse averfissimum, nec cum eâ unquam conciliari posse? Ergo, mi Deus, ut deseram ego voluntatem meam, doce me facere voluntatem tuam.

CAPUT V.

Quæ voluntatis propriæ contumaciâ maxime confirmet.

Inter gravissima quæ Dominus Hierosolymorum urbi exprobrat, illud est: *Hierusalem, Hierusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos.*

suos sub alas, ET NOLVISTI? Propria voluntatis oblatione, scelerum omnium origo. Ego VOLVI, inquit Deus, tu NOLVISTI.

Dorothei, serm. 5. Abbas Pastor dicere solebat: Ferreus murus est propria voluntas, ad Deo nos sejiungens & separans: ET NOLVISTI; *August. 1.8.* hinc illa lacryma. Nec aliter Augustinus: Susspirabam, inquit, ligatus non ferro alieno, sed mea ferrea voluntate. VELLE meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & constrinxerat me. Voluntatem autem propriam mirè roborant hæc tria.

Tria voluntatem propriam roborantia.

§. I.

1. Consuetudo prava. *Aug. lib. eod. cap. 5. & 11.* Primum, Consuetudo prava. Augustinus hoc explicans: Quippe, ait, ex voluntate perversa, facta est libido: & dum servitur libidini, facta est consuetudo: & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas. Quibus quasi anulus quibusdam sibi innoxius (unde catenam appellavi) tenebat me obstrictum dura servitus. Voluntas autem nova quæ mihi esse ceperat, ut te gratis colerem, frui, te vellem, Deus, nondum erat idonea ad superandam priorem vetustate roboratam. Ita duæ voluntates meæ, una vetus, alia nova, illa carnalis, ista spiritalis, consueverant inter se, atque discordando dissipabant animam meam; plussive in me valebat deterius inolitum, quam melius insolitum.

Difficulus vicia ejiciuntur cum inoleverint. *Greg. lib. 4. mor. c. 25. post med.* Ita cum vicia abeunt in mores, non relinquunt amplius remediis locus. Nam hic omnium vitiolorum genus est, ut nisi quantocumque domo ejiciantur, difficulter & raro, cum introborantur, expelli possint. Verè Gregorius: Cum culpa, inquit, in usum venerit, ei jam animus, etiam si cupiat, debilius resistit: quia quot vicibus prava frequentationis adstringitur, quasi tot vinculis ad mentem ligatur. Facile est teneros adhuc annos componere; inveteratos difficile. Vae illi cuius rubigo in ea est, & rubigo ejus non exivit ab ea. Nimirum asperam & insuavem virtutum viam facit vitiolorum consuetudo. Verissimè Chrysostomus: Nihil, inquit, tam firmum est in rebus humanis quam veteris consuetudinis tyrannis. Ideo Augustinus admonens: Peccator, inquit, de proximo reviviscat, non eat in profundum sepulchri. Vae illi cuius rubigo in ea est, & rubigo ejus non exivit ab ea. Nimirum asperam & insuavem virtutum viam facit vitiolorum consuetudo. Verissimè Chrysostomus: Nihil, inquit, tam firmum est in rebus humanis quam veteris consuetudinis tyrannis. Ideo Augustinus admonens: Peccator, inquit, de proximo reviviscat, non eat in profundum sepulchri.

Plato juvenem alacrum ad ludendum acerbius reprehendit. *Juvenis huic monitori asper: Quam parva, inquit, redarguis? Mox Plato: At non est parvum quid, ait, consuetudo. Certe Cretenses cum acerbißima execratione adversus eos, quos vehementer oderunt, uti volunt, ut mala consuetudine delectentur, oprant, modestoque voti genere, efficacissimum ultionis eventum reperiunt. Inutiliter enim aliquid concupiscere, & in eo perleveranter morari, exitio ea dulcedo vicina est.*

§. II.

1. Longanimitatis defectus. Alterum, quod propriam voluntatem adeo corroboret, est, Longanimitatis defectus. Hæc nostra est in rebus plurimis præcipitancia, cum id quod valde volumus, ad destinatum tempus non impetramus, mox in impatientiam agimur, & quandoque in rabiem. Tales sumus, moræ impatientissimi. Quoties audias hominem longanimitatis expertem dicere: Jam volo, statim volo, non expecto, nolo differri, ni brevi hoc fiat, despondi animum. Ita rex Hebræus Saul non potuit unam quæ restabat alteramve horulam expectare Samuelem: ideo illi in os aperte objectum, quod stultè egisset. Ita plerumque & nos cum Deo agimus, si non mox obtineamus quod impetratum volumus, cadimus animo, & in tristitiam ac querelas solvimur. Nostræ preces plerumque sunt quales erant saltatrici puellæ: Volo ut protinus des mihi. Ita sæpe spem omnem & patientiam consumimus, ut in impatientiam & desperationem prorupimus. *Anima quiores estote filii, & proclamare ad Dominum.* Rex Joachim triginta septem annis attinebatur carcere; post tantam temporis interapedinem, sibi & regno restitutus, docuit quam longanimitatis patientiæ divinum auxilium

A sit expectandum. Magnæ virtutis est, id quod velis, non velle statim fieri: Maxima virum est longanimitas: patientia, quæ aridissimum etiam baculum triennio rigatum, in frondes & flores potest educere. Hinc illa Seracidis monita: Sustine sustentationes Dei; conjungere Deum, & sustine. Omne quod tibi applicitum fuerit, accipe: & in dolore sustine, & in humilitate tuâ patientiam habere. Respice filii, nationes hominum, & scivote, quia nullus speravit in Domino, & confusus est. Vae his qui perdidit sustententiam. Qui timent Dominum, custodiunt mandata illius, & patientiam habebunt usque ad inspectionem illius. At propria voluntas in contrarium semper nititur, & quod appetit, imperiosissime sic exigit: Protinus da, continuo fiat, mox annue, confestim exhibe, ne mora sit, cunctatione omni abjecta. Ideo monendi sumus assidue: Expecta fili, domine, deamus, quem res exitum habeat. Si moram fecerit, expecta illum, quia veniens veniet, & non tardabit.

Christum in cruce variè urgebant hostes, ne vellent videre finem suorum cruciatuum. Si filius Dei es, ajunt, Matthei, descende de cruce. Pulchrè his respondet Chrysostomus: Ideo de cruce non descenderat, quia filius Dei erat. Expectabat Christi longanimitas, dum dicere liceret, consueverat MATVM EST. Quod autem in capite cerminis factum, hoc & membris imitandum: Voluntas patris ad supremum usque halitum exsequenda. Quæ de re præclarissimè Ludovicus Blosius, quem sic placet recitare, ut verbum è verbo exprimamus: Felix igitur ille est, inquit, qui angustius & penitus afflictus non aliquid inquit quod illas eradat, sed ad finem & ultimum usque punctum eas sustinet: nolens de cruce descendere, nisi Deus illum solvat ac deponat. Felix plane qui se in abyssum divini beneplaciti ita demergit, & quæ terribilibus occultisq; Dei judicis ita se resignat, ut in hujusmodi doloribus ac pressuris, non tantum unâ hebdomadâ, aut uno mense, sed usque ad extremi judicii diem, velietiam perenniter consistere paratus sit, non recedens ipsius quoque inferni tormenta (si Deus ita velle) subire. Quæ quidem resignatio omnem altam resignationem longè vincit. Vel mille mundos relinquere, in hujus resignationis comparatione nihil est.

Quam verò hinc propria voluntas obluetur, sic explicat: Irresignatus quisque, dum in hunc modum duris supplicia à Domino atteritur, omnia se perdidisse arbitrat: unde & gravem tristitiam, horribilemque desperationem prolapsum dicit: Iam de me actum est, periit. Ceterum qui solidâ tranquillitate intra se sui cupit, ad hoc eniti debet, ut resignato libereque animo, & Deo, & seipso, & creaturis omnibus carere possit, nam pacem intus interim retinens. Unde cum accidit pressura, de manu Domini suscipienda sunt, cuius permissa erunt. Ergo, ut propriam domes voluntatem, esto longanimitas, & expecta Dominum, etiam moram facit, quia veniens veniet & non tardabit.

§. III.

1. Longanimitatis defectus. Tertium denique quo propria voluntas supra modum invalescit, est, Mutabilitas perpetua. Parum est cum Lunâ circumagi, & aliam atque aliam formam induere: in dies, in horas mutamur; manè aliud, & aliud placet vespere; hodie volumus, cras nolumus: nunquam iidem, nec similes quidem nobis, adeo in diversum aberramus; quotidie consilium permuatamur & votum: ut nubes à quovis vento huc illuc impellimur. Et hoc voluntati propriæ sollemnissimum est, ut cum firmissimè illi columnæ voluntati divinæ nolite alligari, seipsum rebus caducis ac vanis indulgeat, quibuscumque non possit non creberrimè mutari. Hæc tantâ propriæ voluntatis instabilitate, cupimus quidem quotidianis tædis occurrere, verum hac ipsâ ratione sæpe nobis tædium è tædio creamus, dum illud tam sollicitè studemus vitare. Ita Sisyphei saxum volvimus, & dolium Danaïdum implemus, dum idem & volumus & nolumus, eadem sæpe horâ. Voluntas nostra, & quod inde pendet, omnis sententia nostra, non est turris inexpugnabilis in monte Sion, pugo, etc.

jugo, aut edita rupe collocata, sed domus lutea, quæ ad omnem incursum cedit & collabitur. Probus es; sit ita hoc illudve præclare incipis, hic aut illic rem optimè agis; neque hoc negem, sed hoc quamdiu & quam constanter? Ali, quàm facile ad omnem auræ sibilum mutamur, & sæpe turpiter dejicimur! ut folium arboris, à vento non magno rapimur, & ventulam nos in omnem ventum, & imus in omnem viam. Multiformes planè sumus, & nobis ipsi dispares, nec unum agimus hominem, sed plures. Quod in Sacris de Jobo scribitur, *Fuit vir unus*: id ita Hieronymus interpretatur: Non per diversâ mobilis, & instabilis ferebatur, sed finis atque inconcussus persistens, erat vir unus. Nos plerumque non unum virum agimus, & sæpe nec quidem viri sumus, tam debiles in virtutis actibus, quàm inconstantes. Hæc propriæ voluntatis illustria sunt facinora. Sed de hoc humane voluntatis Euripo explicatiùs alibi.

Itaque libera voluntas nos facit nostros, mala diaboli, bona Dei. *Qui enim*, inquit Bernardus, *volverunt esse sui, utique sicut Dei scientes bonum & malum, facti sunt non tantum jam sui, sed & diaboli. Sanè diabolo nos nostra mancipat voluntas, non ipsius potestas. Nostra autem voluntas perfecta non erit, quousque suo creatori perfectè subiecta sit. Perfectò expedit nobis magis omnino non esse, inquit, quàm nostros permanere.* Augustinus de aquilis: Dicuntur pulli aquilarum, inquit, sic probari, patris scilicet ungue suspendi, & radius solis opponi: qui firmè solem contemplatus fuerit, filius agnoscitur, si acie palpitaverit, ab ungue dimittitur. Nos viles homunculi magis sub arbitrio Dei sumus, quàm pulli patris ungue aquilæ pullus; à Deo magis pendemus quàm radius à sole, calor ab igne; plus Deo in nos potestatis est, quàm in lutum figulo, & tamen hunc solem nostrum, divinam voluntatem liberrimè averſamur. Jubemur inimico ignoscere? Nolumus. Efrenem libidinem coercere? æquè nolumus. Impotentem iram domare? Nec hoc volumus. Illo aut isto familiari vitio abstinere? pigerimè volumus, hoc est, modeste nolumus. O pullos non aquilarum, sed noctuarum, qui non solem divinæ voluntatis, sed tenebras propriæ sectantur. Hinc autem omne malum, & omnis pena. Narrante Ludovico Bloſio, Christus sanctæ civitatis virginis familiarem se præbens: Volo te nosse, inquit, quod omnes penæ, quibus homines in mundo affliguntur, in voluntate consistunt: quia si voluntas esset ordinata, & concertis cum voluntate meâ, careret quodammodo penâ. Quamvis enim is qui hac sanctâ ordinatâque voluntate præditus est, sentiat laborem ac dolorem, quidquid tamen amore mei sponte paritur, quasi sine penâ portat. Libentissimè enim illud sustinet, considerans & sciens meam esse voluntatem, atque per missionem, ut patitur. Mens ejus in quovis dolore corporali libera est, cum voluntas ipsius in omnibus sit conformis, & unita voluntati meæ. Igitur ablata voluntate propriâ spiritus hominis tranquilluss est, & pace gaudet.

CAPVT VI.

Nihil voluntatis propriæ retinendum esse, tam in omnibus rebus arduis ac difficilibus, quàm in ipsâ morte.

Hic Rhodus, hic saltus. In rebus subinde minutulis non ita difficulter voluntatem nostram divinæ attemperamus, at in iis quæ momenti sunt gravioris, in jacturâ opum, honoris, vitæ, hic tergiversationes, & excitationes, hic moræ & tritæ, hic multa refractariæ voluntatis contumacia, hic nostrum nobis & VELLE & NOLLE stat contra Dei & VELLE & NOLLE. Sed quid miseri luctamur frustra? stat voluntas divina, statibique

Tom. I.

A æternum velut immobilis rupes; non illam ad nos trahemus, sed ad se nos illa. Rideamus, si is qui cimbam ad rupem alligavit, funem identidem trahat, & rupem ad se accedere censeat, cum ipse ad illam propius ac propius accedat: Et non major nostra stulticia est, qui ad rupem illam divinæ voluntatis nexi, trahendo & relucendo volumus eam nobis obsequi, non nos ipsi?

§. I.

Sunt qui & se & alios divinam legem doceant, & hi quidem intelligentiam suam Deo consecrant; at ubi est voluntas rerum omnium pretiosissima? Hanc sibi servant, partitione factâ cum Deo haud æquâ. Optimè olim alteri alteris sic precabantur: *Beneficiat vobis Deus, & det vobis cor omnibus, ut colatis eum, & faciatis ejus voluntatem corde magno, & animo volenti.* Hi corde prorsus exiguo, & animo minimè volente Deum colunt, qui in re quapiam facili voluntati suæ cedunt, at ubi vel bonorum alea jacitur, vel honoris punctum, aut vitæ cardo vertitur, hic jus propriæ voluntatis tenacissimè retinent, hic sui sunt. O non Volones, quales olim sponte suâ militiæ nomen dederunt, pro dominis pugnaturos se polliciti: Eâ de causâ in civitatem recepti, & liberi esse jussi sunt. Quod si contumaces illi & divinæ voluntati tam refractarii ultro se dederent, suamque voluntatem sponte submitterent supremæ illi, certè jus cæli obtinerent, futuri liberi in omnem æternitatem. Inter Volones istos præsignis planè, Hebræus rex David: *In me, inquit, sunt Deus vota tua, quæ reddam, laudationes tibi.* Sub cælo nihil tam liberum atque hominis voluntas: omnia alia admirabili subjectione conditori obtemperant. In solò homine ea est libertas, quâ vult quodecunque lubet, etiam si hoc cælo, inferis, Deo repugnet. Nihil tam in nostra est potestate quàm voluntas. Integrum est homini, quociescunque libuerit, dicere non, & abnuere, vel ipso etiam Deo annuente. Et hæc scelera omnium Lerna est, Deo dicente: Volo hoc fieri hominem tamen obloqui audere: Nolo hoc facere; aut dicente Deo: Hoc fieri nolo; hominem tamen dicere: Hoc volo facere. Et quoties Deus, Hæc est, inquit, mea voluntas; nihilominus homo: At hæc, inquit, mea non est. Ob hoc Deus gravissimè questus: *A sæculo, inquit, confregisti jugum meum; rupisti vincula mea, & dixisti: Non serviam.* Hæc ipsissima est radix omnium delictorum: non sit hoc impium volo, non erit utique delictum. Enimvero medicina ea optima est, quæ sic morbum curat, ut & morbi radicem evellat. Proprium peccati pharmacum, Penitentia, quæ tunc demum vera est, si rebellionem hanc comprimat, & humanam voluntatem divinæ penitus subiciat. Primus autem voluntatis actus est AMARE, uti est aurium audire, cerne-re oculorum: qui verò quippiam amat serîo, ei cor suum voluntatēque cum voluptate impendit; non eum labor, non dolor, non terrifici quidquam inde avocant. Ita voluntas quæ se Deo verè transcribit, omnia præ Deo nihil facit, tam aspera quàm jucunda, & suavia promptè amplectitur, prout scierit supremæ id voluntati probari. Huius sibi mentis conscius rex David: *In me, inquit, sunt Deus vota tua.* Non reperio quas tibi gratias agam, mi Domine, quod hanc in me felicitatem ac promptitudinem, erga tuam voluntatem experiar; promissiones tibi à me factæ, in intimis apud me præcordiis asservantur, ne excidant. Tale sit voluntas Christiani hominis promptuarium, unde facillè depromi possit, quidquid est ad domini gustum. Penarium verè opulentum, omni genere quæculentorum, quæ poculentorum instruitur: Si dominus velit oleum, aut mel, aut aromata, vel vinum sive Chium, seu Thasium, sive Creticum; adferuntur & oleum, & mel, & aromata, & vinum non cibarium & ignobile, sed quale jussit adferri: si dominus cupiat perdicem, aut alilem gallinam, illico perdis

A a a

Act. cap. 13.
v. 22.

§. II.

De quo Ba-
ron. tom. 7.
Anno 523.
num. 15.
Martyrol.
Baronii die
26. Octobr.

Senec. epist.
80. *init.*

Idem epist.
96.

Omnia
quæ nobis
eveniunt
vitæ sunt
tributa.

Magnus
animus
qui se Deo
tradit, pu-
sillus qui
oblucta-
tur.

Optimum
in morte
exercitium
Resignatio
sui.

plerosque

Sed istud QUANDO plerisque omnes homines agere habet. Moriendum sibi sciunt, & mori volunt, sed nondum: cupiunt naturæ solvere quod debent, sed nondum:

dum: desiderant celo recipi, sed nondum. Adeo miselli infaninus, ut cupiamus desinere esse miseri, sed nondum; ut felices & beati esse velimus, sed nondum. Quid, homuncule, tam altum tibi patibulum ædificas, ut multos gradus habeas, per quos ad mortem te ire diutius scias? quid vitæ tuæ tot optas annos, quibus finis tuum prospicias, cogitationum lento tormento? Eundem est, seu hodiernâ, seu crastinâ. At scio, quid multos decipiat: cum Mors pulsat, ante tempus adesse putant importunum exactorem. Stulti: tunc tempus est, QUANDO Domino Mortis visum est. Quid tergiversaris, quid immaturam ætatem objicis, quid moram posesis? ad mortem maturus pridem fuisti. Sed nec concessâ mora paratorem refaciat, aut promptiorem. Nam & post hanc morari voles, minus forsitan paratus, quo plus moratus. Inducit non paucos deteriores fecerunt. Mala ad mortem preparatio est, mori nolle. Facti dimidium habet, qui tunc vult, quando vult ille, qui nihil mali potest velle. Ergo tergiversationem tolle, & dic animo: QUANDO, B

& QUOMODO Domino visum, sic fiat. Ad hoc ipsum luculentissimam faciem præluet Romanus Sapiens, & c. Sive alios, inquit, observare volueris, sive te ipsum, sanare sponso; & senties hoc, & confiteberis, nil ex his operabilibus & charis utile esse, nisi te contra levitatem casus, re-rumque casum sequentium instruxeris: nisi illud frequenter, & sine querelâ, inter singula damna dixeris: Deo aliter visum est. Itâdices: Antehac quidem diutius me victurum arbitrabar, at, Deo aliter visum est, & bene sic visum est. Ita propriâ voluntate in divinam transmutatâ, omnia tibi reddentur facilia. Nam uti malus omnia in malum vertit, etiam quæ specie optimi veniunt: ita rectus atque integer corrigit prava vitæ; & dura atque aspera, ferendi scientiâ mollior idemque & secunda gratè excipit modestèque, adversa constanter atque fortiter. Hic idem voluntati divinæ tam additus, nunquam malis eventibus maledicit, nunquam accidentia tristis excipit; civem esse se universi & militem credens, labores velut imperatos subit. Quidquid incidit, non tanquam malum aspernatur, & in se casu delatum, sed quasi delegatum sibi. Hoc quaecunque est, inquit, meum est. Asperum est, durum est: in ipso navemus operam, nec de Dei providentiâ queramur. Si Diis, inquit Epictetus, ita visum fuerit, ita fiat.

§. V.

ET hæc sciverint idololatræ, Christiani aut nesciant, aut quæ sciunt non faciunt; videant meliora probentque, sequantur deteriora? Nihil tam acerbi est, in quo æquus animus solatium non inveniat. At verò solatium nec uberius nec certius erit quam Dei voluntas; ad hanc in omnibus adversis assidue suspiciendum.

Jobus in perferendis ærumnis dexterrimus, plus Deo placuit, Chrysostomo teste, plûsque sibi promeruit pauculis solùm verbis, quam omnibus suis etiam largissimis elemosynis. Cum enim Jobus undique afflictus dice-ret: Sicut Domino placuit, ita factum est; Sit nomen Domini benedictum: divinæ voluntati magis se probavit, quam cum stipem liberalissimam erogavit. Nam, quod à sancto Bonaventurâ discimus: Perfectus est adversa tolerare patienter quam bonis operibus insidare. Quoniam Deus bonorum nostrorum non eget.

Quisquis igitur divinam voluntatem sincerè quærit, sanissime sit an ger, perinde habet, quandoquidem Dei voluntas, omne nostrum bonum est. In morbo autem sic Medico & medicinis fidendum, ut interim fiducia omnis in Dei providentiâ & voluntate collocetur. Quod cum rex Asa non fecerit, merito reprehensus est: Nec enim in infirmitate suâ quæsitivè Dominum, sed magis medicorum arte confusus est. Melius Ezechias, qui morbi sui curationem nõ flebus, nec eas imponen-ti, sed Deo adscripsit. Quod si pharmaca nil proficiant,

Tom. I.

aut Medicus vim morbi non perspiciat, aut aliunde committatur error, nec emendetur valetudo, non continuo huic illive culpa impingenda, sed omnia divinæ providentiæ ac voluntati attribuenda; nec aliud cogitandum, quam Deus non vult ut saner, aut vult ut saner tardius.

Lydæwina, Virgo sanctissima, omnigenis doloribus *Sur. tom. 7.* exercitata, miserabile spectaculum, & velut conductâ *part. alt.* domus omnium ferè morborum, adeo tamen defixit in *vit. c. x. mibi* Domino voluntatem suam, ut nihil neque cogitare, ne- *pag. 288.* que dicere, neque facere præmeditatè liberet, quod pu-taret displicere Deo. Fertur cum patientissimo Jobo *sæ. Tob. cap. 6.* plus dixisse: Hoc mihi Domine acceptissimum erit, ut *v. 10.* affligens me dolore non parcas; cum tuæ voluntatis execu-tio, sit mihi summa consolatio. Difficultatibus & cala-mitatibus omnibus efficacissimum remedium fecit, qui semper divinæ se voluntati submisit.

LIBER QUINTVS DE HUMANÆ VOLUNTATIS AD DIVINAM CONFORMANDÆ ADIVMENTIS.

CAPVT PRIMVM

Conformationem humanæ voluntatis ad divi-nam consistere non posse sine magnâ in Deum Fiduciâ

Blatio sui in divinum arbitrium nunquam erit integra, nisi Deo in omnibus pluri-mum fidamus: Quomodo enim alteri de rebus omnibus assentiar, cui non fido? & quomodo fidam illi, quem non credo res meas fideliter, aut sollicitè curaturum? Ideo de fiduciâ in Deo collocandâ nunc agendum.

§. I.

PORRO cupienti scire quid divinæ paginæ de hac vir-*Ludov. Gra-* tute sentiant, nostri avi scriptor respondet: In scriptu-*nat. lib. 7.* ris sanctis vix ullum invenitur caput, in quo Deus opem, *Memoral.* gratiam & providentiam omnibus illis non promittat, *cap. 9.* qui in illo confidunt. Beatissimus rex David, hujus Fidu-ciæ magister excellentissimus, hanc unam pleno ore in-gerit, in psalmis pæne omnibus. Et quàm illa confiden-tis animi sunt? Quoniam tu Domine singulariter in spe con-*psal. 4. v. 10.* stitisti me. Dominus firmamentum meum, & refugium meum, *psal. 17. v. 3.* & liberator meus: Deus meus, adjutor meus; & sperabo in eum: *psal. 26.* Protector meus, & cornu salutis meæ, & susceptor meus: Do-minus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo? Dominus *vers. 1. 2. 3.* protector vite meæ, à quo trepidabo? Si constiterint adversum me castra, non timebit cor meum, si exurgat adversum me præ-lium, in hoc ego sperabo. Qui habitat in adiutorio Dei altissimi, *psalm. 90.* in protectione Dei cali commorabitur. Qui confidunt in Domi-*v. 1.* no & c. non commovebitur in æternum. In te, Domine, spera-*psalm. 124.* vi, non confundar in æternum. Erat huic regi cor amplissi-mum, & plenissimum ingenti Dei Fiduciâ. Nimirum *v. 1.* hos ructabat, quos biberat divinos fontes. *psal. 30. v. 2.*

Eandem in Deum Fiduciam sapientissimi ac sanctis-simi viri plurimum semper commendaverunt. Illud fa-pientie miraculum Salomon: Habe, inquit, fiduciam in Prov. c. 3. Domino ex toto corde tuo. Non qualemcunque fiduciam v. 5. A a a 2

exigit,

1. Pet. 2. 5. exigit, sed quæ prodeat ex toto corde. Nam & Apostolo-
rum Princeps: Omnem, inquit, sollicitudinem vestram projici-
entes in eum, quoniam ipsi est cura de vobis. Et Placles: Lacta,
inquit, super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet. Sed
& Salomon iterum monens: In omnibus via tua, inquit,
cogita illum, & ipse diriget gressus tuos. Bonum est confidere
in Domino, quàm confidere in homine. Benedictus vir, qui
confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus. Et erit quasi
lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorem
mittit radices suas, & non timebit cum venerit aestus, & erit
solum ejus viride, & in tempore siccitatis non erit sollicitum,
nec aliquando definet facere fructum. Cogitate per generatio-
nem & generationem, quia omnes qui sperant in eo, non in-
firmantur. Beati omnes qui confidunt in eo. Hæc enim fi-
ducia Deum obligat, ut tibi in se confidenti benefa-
ciat. Ergo. Confide in Deo, & mane in loco tuo; forte tuâ
contentus, status tui mediocritatem amplectere, ne-
que ultra mensuram regula, quâ mensus est tibi Deus, teip-
sum extende: Memento, non in solo pane vivere homi-
nem, posse Deum etiam de lapidibus suscitare filios
Abrahæ, nec esse difficile Domino, salvare vel in multis, vel
in paucis.

§. II.

Sunt 60000. **H**ebraeus rex Amasias militem scripserat centum
philippi. talentis argenti, quibus centum millia hominum
ad signa evocavit. Quo facto, venit homo Dei ad illum
2. Par. 25. (ita Regum fasti narrat) dixitq;: O Rex, ne egrediatur te-
cum exercitus Israël, non est Dominus cum Israël, & cuncti fi-
lii Ephraim. Quod si putas in robore exercitus bella consistere,
superari te facit Deus ab hostibus: Dei quippe est & adjuvare, &
in fugam convertere. Dixitq; Amasias ad hominem Dei: Quid
ergo fiet de centum talentis, quæ dedi militibus Israël? Et re-
spondit ei homo Dei: Habet Dominus unde tibi dare possit mul-
to his plura. Paruit Amasias Deo nixus, & viginti millia
hostium occidit. Tanti est, Deo fidere, & non huma-
nis viribus.

Thom. Sta-
plet de tribus
Thomis, mi-
hi p. 297.
& f. 99.
Thomas Morus notæ sanctitatis ac eruditionis vir,
ad filia Margaretæ objectiones hæc omnino verbis in
carcere respondens: Nihil, inquit, contingere potest,
quod Deus non velit. Quidquid autem ille vult, utcum-
que nobis malum videatur, est tamen reverâ optimum.
De Dei bonitate diffidere, mea Margaretæ, nolo, utcum-
que me debilem ac fragilem præsentiam. Imò si in eo
me terrore & consternatione cernerem, ut jam jam
lapsurus viderer, meminerò tamen divum Petrum uni-
co venti statum ex modicâ fide submergi cœpisse; faciâm-
que quod ille fecit, Christum compellabo: Domine saluum
me fac. Spero enim quod extendens manum suam ap-
prehendet me, nec submergi patietur. Quod si verò
Petri partes adhuc ulterius me agere, planèque præcipi-
tem cadere, jurare & abjurare permitteret, spero nihilo-
minus fore, ut oculo misericordiæ pleno me respiciat,
& erigat, ut de novo veritatem confitear, conscientiam
exonerem, pœnam & pudorem prioris abnegationis
fortiter perferam. Denique illud compertissimum ha-
beo, quod absque meâ culpâ Deus me non deseret.
Christianè & sapienter. Interest enim rebus omnibus
divina Providentiâ, & scimus ab eâ innumeros ne labe-
rentur detentos, nullos ut laberentur impulsos. Imò, si
hic talis ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit ma-
num suam. Quomodo autem is lædatur, qui in pulvinar
cadit tam molle? Ante omnia fidendum Deo.

§. III.

Christus
inculcat
fiduciam
in Deum.
Enc. c. 12.
v. 24. &
f. 99.
Ecquid denique Christus tam variè inculcat & ut-
get, atque hanc unam in Deum Fiduciam? Quàm
variè divinus hic Magister argumentatur ab aviculis, à
flosculis, à capillis, ab ipsis etiam idololatris, persuaden-
dæ huic fiduciæ? Ita corvos, lilia, passerulos oculis sub-
jiciens, Considerate, inquit, corvos quia non seminant, ne-

A que metunt, quibus non est cellarium neque horreum, & Deus
pascit illos. Quantò magis vos pluris estis illis? Quis autem ve-
strum cogitando potest adicere ad staturam suam cibum
unum? Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de ceteris
soliciti estis? Considerate lilia, quomodo crescunt: non labe-
rant, neque nent; dico autem vobis, nec Salomon in omni glo-
riâ suâ vestiebatur sicut unum ex istis. Si autem sanum quod
hodie est in agro, & cras in cibum mittitur, Deus sic vestit;
quantò magis vos pusilla fidei? Pater vester scit, quia his indi-
getis. Et quot experimentis discipulos suos insepexit, ut
eos doceret Deo ex toto fidere? Ita quinque millia ho-
minum populo excepturus in vastâ solitudine, Philip-
pum interrogat, unde panes emendi sint. Hoc autem di-
cebat tentans eum. Sic & quatuor millia hominum cibo Man-
refecturus, discipulos in eam consultores adhibens:
Quot, inquit, panes habetis? At illi non magne fiducia:
Vnde illos quis poterit, ajunt, hic saturare panibus in solitudi-
ne? O viri, Deus poterit, qui nos sibi in rebus omni-
bus vult fidere quàm integerimè. Providentiâ divina
falli non potest; fallere non vult; stabit Deus promi-
sionibus suis. Docemur hoc omnium ætatum exemplis.
Erigat proinde se homo in spem magnam, & audeat se
suâque omnia in Dei sinum profundere fiduciâ quàm
erectissimâ.

§. IV.

Tostatus, præsul Abulensis, illud eruditionis mira-
culum, super Regum fastis differens: Ita est, in-
quit, lex Adam, quam debet homo tenere cum Deo, scilicet quod
homo humiliter se coram Deo, colat & Deum quantum poterit,
& Deus erit sollicitus pro eo. Etenim ad quem clamamus,
Pater noster qui es in celo? Utique opulentius hic Pater om-
nibus abundè providebit. Quod si parva animalia, in-
quit Hieronymus, absque Deo auctore non decedunt, & in
omnibus est providentiâ, & quæ in his peritura sunt, sine volun-
tate Dei non pereunt; vos qui æterni estis, non debetis timere
quod absque Dei vivatis providentiâ. Cur ergo illi non quàm
integerimè fidamus, & animos induamus tanto patre
dignos? Nec in mediis quidem flammis desperandum.
Res angustæ domi sunt? Dominum habemus divitem,
qui nunquam passus est suos extinguere fame. Inimici in-
surgunt agmina, sive terris nata, sive inferis excitata?
Ducem habemus potentiorum, qui uno statu regno-
rum disperdet exercitus. Maledicæ premunt linguæ, &
falsis onerant criminationibus? Deum intueamur ju-
dicem vindicemque, & humana non metuemus. Ne-
que enim se vinci ab homine patietur Deus, aut munifi-
centiam suam ab humanâ fiduciâ superari. Audeat quis
fidere? majora donare audebit Deus. Audeat sperare
magna? vincet humanam spem Deus, & de locuplete ce-
lorum thesauro, longè majoribus beabit: ita ut ad pel-
lendam egestatem humanam, satis sit spem suam po-
uisse in Deo, ac de illius liberalitate magnâ sperasse.
Quod enim spes major est, majora sunt dona celestia, ut
non tantum æquari, sed innumeris modis vinci à divi-
nâ benignitate humanam spem fiduciâque videamus.
Nobilissima est hæc concertatio, ingens hominis in
Deum fiducia, cum immensâ Dei liberalitate compo-
sita; quasi æmulâ utrimque fiduciâ & munificentie lar-
gitione; tanquam si vinci noller homo, cum tamen
vinci non possit Deus.

§. V.

Hic Hipponensem Anstitem Augustinum loco-
lenticissimè ratiocinantem audire: Fecit Deus, in-
quit, calum & terram, & mare, & omnia quæ in eis sunt. Si
ergo omnia quæ in eis sunt, & te, parum dico, te, passerem, so-
cistam, vermiculum, nihil horum non ille fecit, & cura est illi
de omnibus. Nolite ergo dicere: Non pertinet ad Deum. Per-
tinet ad Deum anima tua, pertinet ad Deum corpus tuum,
quia Deus fecit & corpus tuum. Dicis fortè. Non numerat me
Deus

Deus in magnâ multitudine. Te non numeret, qui etiam capillos tui capitis omnes habet numeratos? Sed, ais, subinde tuis miseris involvimur, addo solatis omnibus & auxiliis destituimur, ut mirum non sit, quandoque fiduciam nonnihil vacillare. Hic etiam Augustinus promerit respondebit. Et obsecro vos omnes qui hæc legitis, aut legi auditis, sanctissimi viri responsum altissimo pectore reponite: Quidquid ergo, inquit Augustinus, hic accidit contra voluntatem nostram: noveris non accidere nisi de voluntate Dei, de providentiâ ipsius, de ordine ipsius, de merito ipsius, de legibus ipsius: & si nos non intelligimus quid quare fiat, demus hoc ipsius providentiâ, quia non sit sine causâ. Hoc ipsum, idem beatissimus Pater, divinus scriptor confirmans: Nos, inquit, divina providentiâ admonet, non res inspicit vituperare, sed utilitatem rerum diligenter inquirere, & ubi nostrum ingenium vel infirmitas deficit, ita credere occultam, sicut erant quadam que vix potuimus invenire: quia & ipsa utilitatis occultatio, aut humilitatis exercitatio est, aut elationis attritio. Et ut res pateat ab exemplis: Qui, inquit, disposuit membra pulicis & culicis, ut habeant ordinem suum, habeant vitam suam, habeant motum suum? Nam bestiolam brevem, minutissimam considera, quam volucris. Si consideres ordinem membrorum ipsius, & animationem vita quâ moveatur, pro se fugit mortem, amat vitam, appetit voluptates, devitat molestias, exierit sensus diversos, viget in motu congruo sibi. Quis dedit aculeum culici quo sanguinem fugat? quam tenuis fistula est quâ forbet? quis disposuit ista, quis fecit ista? Exspavescis in minimis, lauda Magnum. Ita iudicem Deum time, muneratorem spera, nec alium; ita humanis omnibus celsior in solo Deo fiduciam pone, certus nec fallere ipsum posse, nec velle. Nullus speravit in Domino, & confusus est. Beati omnes qui confidunt in eo.

CAPVT II.

In quo fiducia in Deum consistat.

Miseri nos, quam tenuem de Deo notitiam habemus! vix per simulam aliquid divini luminis haeremus. Hoc scimus, Deum esse Summum Bonum, & quidem tam immensum summum, ut nil penitus vel petere liceat, vel optare, quod ab hoc tanto Bono non possimus impetrare, certe suo tempore consecuturi omnia, modo tantisper non cadamus animo, sed maximâ in Deum fiduciâ erecti, sciamus præstolari cum silentio salutari Dei. Gemma gratissima, expectatio præstolantis, quocunque se verit, prudenter intelligit. Bonus est Dominus sperantibus in eum, anima quærenti illum. In quo autem hæc fiducia in Deum præcipue consistat, nunc potè videbimus.

§. I.

Spem quidem hoc superat Fiducia, quod Fiducia non qualicumque spes sit, sed robustissima & perfecta. Clare id discriminis notans Seneca: De re, inquit, spem habeo, nondum fiduciam. Hæc in Deum fiducia omnes hominis actiones complectatur necesse est: nam in omnibus omnino rebus, maximis, minimis, & omnibus vite momentis, Deo quam sincerissime fidendum est, eum suis nunquam defuturum.

Rex David gymnasium instituit palestricum, & præcepit ut docerent filios Juda arcum, sicut scriptum est in libro iustorum. Hanc institutionem Jonathas regius juvenis prævertit docilitate: tam enim certus erat dirigendo arcu, ut hoc laudis ferret ab amantissimo sui Davide: Sagitta Jonathas nunquam rediit retrorsum: neque enim leniter ferire, aut superficiei radere, sed ipsa penetrare arma hostium solebant tela Jonathas. Fiducia in Deum talis est arcus, cor Dei & tangit, & penetrat jaculis suis nunquam aberrantibus. Ex omnibus autem

Tom. I.

A Israël & Judæ regibus prærant triginta novem universæ) quoniam illorum hoc arcu poterant uti? Tres aut quatuor è toto numero; David, Ezechias, & Josias, quibus & Josaphat accenseri posset, modò impia sacrificia in montibus abolevisset. Horum certe regum cor cum Deo perfectum erat, & maximâ in Deum fiduciâ semper plenissimum.

Cum ingens Moabitarum & Ammonitarum exercitus regi Josaphato immineret, & ille viribus nequam par esset hosti, ingenti fiduciâ totum se contulit ad rogandum Dominum. Jamque prolixius precatu, præclarissimam hanc clausulam adjecit: Cum ignoremus quid ibid. v. 12. agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te. Hic Jahaziel divino afflatu æstuans, proclamavit turbâ: Attendite omnis Juda, & qui habitatis Hierusalem, & tu rex Josaphat: Hæc dicit Dominus vobis, Nolite timere, nec pavetis hanc multitudinem; non enim est vestra pugna, sed Dei. Non eritis vos qui dimicabitis, sed tantummodo confidenter stete, & videbitis auxilium Domini super vos. His vocibus mirè animatus rex Josaphat, exercitum duxit in hostem: ne verò suus miles ad tantæ multitudinis occursum trepidaret, instat strenuissimi ducis omnium animos oratione præmunens: Audite me viri Juda, inquit, credite in Domino Deo vestro, & securi eritis. Et mox, contra quam fieri solet in prælio, statuit cantores Domini, ut laudarent eum in turmis suis, & antecederent, ac voce consonâ dicerent, Confitemini Domino, quoniam in æternum misericordia ejus. En regem cum milite in aciem, velut Episcopum cum suis sacerdotibus ad templum prodeuntem. Res planè insolens, ridicula in bellis, imbellem tantum turmam in fronte agminis collocare. Sed adfuit Deus Josaphato, tantâ Dei fiduciâ pugnaturo. Cumque cæpissent non milites tela jacere, sed cantores sacra carmina canere, hostes in seipsos versi, mutuis sese vulneribus conciderunt. Porro Josaphati exercitus cum progrediretur, omnem campum cadaveribus stratum reperit, nec supererat cui necem liceret effugere. In tantâ verò cadaverum strage, spolia inventa sunt tam opima & copiosa, ut asportandis iis nec triduum quidem suffecerit. En quid possit sincera in Deum fiducia, rerum omnium potens, inextinguibilis.

§. II.

Et quamvis in actionibus planè omnibus, ut dixi, fiducia in Deum sit necessaria, maximè tamen cum Deum aut preces fundendæ, aut res diversæ sunt perferendæ. Istud sequenti capite, illud nunc examinabimus.

Et de precibus quidem disserens Bernardus, ait multorum orationem aut esse timidam, aut tepidam, aut esse necessitatem. Timida quidem oratio, inquit, calum non penetrat, quia restringit animum timor immoderatus, ut oratio non dicam non ascendere, sed nec procedere queat. Tepida verò in ascensu languescit & deficit, eo quod non habeat vigorem. Nam temeraria ascendit, sed resistit: resistit enim ei: nec tantum non obtinet gratiam, sed & meretur offensam. Quæ verò fidelis & humilis, & servens oratio fuerit, calum sine dubio penetrabit: unde certum est quod vacua redire non poterit. Ante omnia oratio necesse est, fidelis sit. Quam multi antequam incipiant orare, incipiunt desperare: Non me audiet Deus, non impetrabo quod petam, frustra clamabo. Quægarum miserum! vix domo prodit, & corrui, fiduciâ defectu. Quomodo autem fiducia in precibus erga Deum sit erigenda, Christus nos instruens: Iudex erat in civitate, inquit, qui Deum non timebat & hominem non reverebatur. Sed & vidua in eadem civitate, quæ assiduis precibus vindicari cupiebat ab adversario. At iudex longissimam moram interponebat, improbus cunctator. Demum importunitate viduæ tam constante victus, controversiam dijudicavit. En robustam prorsus & contumacem spem, quæ viduæ illi assidue hoc instillabat: Hodie tibi jus dicetur; ubi spes hodierna decollasset, crastina monebat: Cras fiet.

A a a 3

fiet,

fiet, aut perendit, hac hebdomade, hoc mense, hoc certe anno
sententia dicitur. Vicit demum perseverans fiducia, quam
Christus in argumentum trahit hoc modo: Si tantarum
est virum oratio apud improbiſſimum quemque, quan-
tarum erit apud ipsam Misericordiam? Mens nostra,
velut vidua, adversarios numerat quamplurimos. Quid
ergo moratur, quin æquissimum iudicem appellet, &
omnem illi causam suam integerrimam fiducia deleget?
Ibid. vers. 7. Deus non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se
die & nocte, & patientiam habebit in illis: Sanctissimus Rex
Psal. 36. v. 5. David hoc unice commendans: Reverte, inquit, Domine
viam tuam, & spera in eo, & ipse faciet. Quid trepidas? quid
diffidis pavidiſſime mortalium? Aliquis te maledictis
figit, aut injuriis afficit? Deo id querere, & ipse faciet.
Tua tibi caro iniqua est? Deo supplica, & ipse faciet. Va-
rios tibi arietes cacodæmon admovet? Deum in auxi-
lium invoca, & ipse faciet. Quidquid agas, spera in Deo
& ipse faciet.

§. III.

Et exiguae fidei homo, nunquid oblitus es, quid
in hanc rem Christus commemoret? Si quis amico-
rum ad amicum venerit intempeſta noctis medio, &
hospiti suo tres panes petierit: at ille jam somno ſepul-
tus variè coepit tergiverſari, & demum apertè negare
postulata, non possum surgere, & dare tibi. Si verò alter, &
fores pulsando, & panes postulando perseverarit, ille
demum non familiaritate, sed importunitate compul-
sus, dabit illi quotquot petierit panes: Et ego dico vobis,
inquit Christus, Petite & dabitur vobis: querite & invenie-
tis: pulsate & aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit:
& qui querit, invenit: & pulsanti aperietur. Nil gratius Deo,
quam ut te tantà fiducia, quantà amicis amicum, ap-
pellemus. Neque verò ullus hominum intempeſtivè un-
quam Deum appellabit. Videte mendicum pro numu-
lo ſimplo, aut panis frustulo, patientiſſimè vel ante
aëdes expectantem, aut post transvolantes quadrigas
currentem.

Blandaque devexa jactantem basia rheda.
Iuven. sat. 4. v. 118.

Quid par est nos facere, cum liberalitatem diſſimi
regis obsecramus, an non patientiſſimam fiducià hic opus?

Ille Apostolorum chariſſimus, Joannes: Et hac est, in-
quit, fiducia quam habemus ad Deum; quia quodcumque pe-
tierimus secundum voluntatem ejus, audit nos. Et ſcimus quia
audet nos, quidquid petierimus. Quis parens filiolo pro pa-
ne ſilicem, pro piſce ſerpentem, pro ovo porrigit ſcor-
pionem? Si ergo vos, inquit Christus, cum ſitis mali, noſtis
bona data dare filiis veſtris: quanto magis Pater veſter de celo,
dabit ſpiritus bonum petentibus? Hoc tamen ſapientiſſime
fit, ut nos ipſi nobis non panem sed lapidem, non piſ-
cem sed anguem imperitiſſimè rogemus. Nam quid ore-
mur, ſicut oportet, neſcimus: & cum Deus noſtram nobis
negat perniciem, indignamur optimo parenti, & no-
ſtras preces non admitti murmuramus frementes. O
ſatui! An non parentes ſapius pomum aut pirum ne-
gant filiolo, cui aliquot millium florenorum hereditas
minimè negabitur? Tarſenſis Paulus carnis ſtimulum
deprecatus, rem ſe petere putabat æquiſſimam: at pre-
cibus Deus non annuit. Hoc quotieſcunq; fit, liquere
nobis debet aut è re noſtrà non eſſe, petita concedi, aut
aut ea rectè diſſerri, tempore longè opportuniore con-
cedenda, & ut interim Deum fiducià conſtantiore
propitiemus. Creberrimè non exaudit Deus ad voluntatem,
sed exaudit ad ſalutem, inquit Iſidorus. Neſcire non poteſt
æterna providentia, quid nobis potiſſimum conducatur;
nec poteſt æterna benignitas non velle concedere, quod
nobis cognoverit expedire. Ipſe autem optimè novit
tempus quo cuique debeat ſuccurrere. Ideo nil un-
quam à Deo petendum, ſine maximà voluntatis ſubje-
ctione, ſeu reſignatione: Quia quodcumque petierimus ſe-
cundum voluntatem ejus, audit nos. Idcirco in omnibus om-
nino precibus illud Domini pro clauſulà utipſum:

Nihil à
Deo peten-
dum ſine
maximà
reſignatio-
ne.

Veruntamen non mea, ò Deus, ſed tua voluntas fiat. Quod ſi
obſtinatè quippiam à Deo extorquere contendamus,
verendum, ne quod ut optimus pater negavit, ut rigidus
iudex permittat in noſtrum malum, & oratio fiat in pec-
catum. Hoc nobis longè ſit ceriſſimum, nullas preces
cum debita voluntatis reſignatione oblatas, eſſe irritas
nullas omnino, nullas: aut enim quod petitur, aut me-
lius quid impetrabitur. Et hoc eſt quod precantis fidu-
ciam mirificè accendat, Quia quodcumque petierimus ſe-
cundum voluntatem ejus, audit nos.

CAPVT III.

Quà ratione in adverſis firmanda, & erigenda
ſit ad Deum fiducia.

Gubernatorem in tempeſtate, in acie militem, in
arenâ pugilem intelligas. Nemo ſciat quid poſſis, ne tu
quidem ipſe, ni variis armis exerceris. Opus eſt ad noſtrum
ſui, experimento. Quid quiſque poſſet, niſi tentando non didiciſ-
ſet. Itaque quidam ultro ſe ceſſantibus malis obtrulerunt, & viri
in obſcurum itura occaſionem, per quam emiſcerent, queſi-
runt. Gaudem, inquam, magni viri aliquando rebus adverſis,
non aliter quam fortes milites bellis. Avida eſt periculi virtus;
& quò tendat, non quid paſſura ſit, cogitat: quoniam & quid
paſſura eſt, gloria pars eſt. His Deus conſulit, quos eſt quam be-
neſtiſſimos cupit, quoties illi materiam præbet aliqui animæ
fortitèrque faciendi: ad quam rem opus eſt aliqua verum diffi-
cultate. Unde poſſum ſcire quantum in fiducia erga
Deum profeceris, ſi cuncta ſuccedant ad votum? Unde
poſſum ſcire, quantum adverſus paupertatem tribuani-
mi ſit, ſi divitiis diſſuſus? Unde poſſum ſcire, quantum
adverſus ignominiam & infamiam odiūque popula-
re conſtantia habeas, ſi inter plauſus ſenectis, ſi vitam
ſine adverſario tranſis? Sanè ad noſtrum ſui opus eſt
experimento. Non eſt artis inter proſpera dicere: De-

minus firmamentum meum &c. Si tunc primum dicit
mendiculus: Lam bene ſpero, hac hebdomade non moriar ſe-
me, cum turgentem habet panibus ſaccum, nullius ſpei
hominem ſe prodit. Spes que videtur, non eſt ſpes: nam quid
videt quis, quid ſperat? Si autem, quod non videmus ſperamus, per
patientiam expectamus. Ergo tunc maximè fiducia noſtra
emiteſcit, cum fluens ſanguis vulnera offendit, cum flu-
ctus naviculam inſiliunt, cum adverſis cingimur; hinc lo-
cus, hic tempus fiducia: Quà verò ratione inter adver-
ſa potiſſimum ſit exercenda fiducia, jam dicemus.

§. I.

Dvo hic in fundamentum ponenda. Primum: Hoc
probrè ſciamus, miſeriarum & calamitarum ubi-
que & in omni vitæ genere plurimum eſſe, neque verò
aliter hanc vitam conſtare. Christus prædixit: In mundo
preſſuram habebitis; ſed conſidite, ego vici mundum. Omnes
qui pie volunt vivere in Christo, perſecutionem patientur.
Alterum: Sciamus & hoc, quod Paulus aſſeverat: For-
delis Deus eſt, qui non patietur vos tentari ſupra id quod po-
teſtis, ſed faciet etiam cum tentatione proventum, ut poſſitis
ſuſtinere.

Jacto duplici hoc fundamento, primus venit Cy-
prianus, qui fiduciam doceat in adverſis hoc modo: De-
liquit in te famulus tuus, colaphos aut ſultes meritis.
Tu hominem leni brachio vix tangis, cum ille mox fu-
rere, ſervitium renuntiare, ab ædibus excurrere, & ad-
verſario tuo neſcio quantas injurias queri: Si ego huius
tali homini patrocinari velim, an molles apud te aditus
reperiam? Sanè hic famulus non unà re graviſſimè of-
fendit: Caſtigari meruit, & quidem ſeverius, at ille
correctori contumax profugit domo, quod capitalis
noxæ; quòd ſi amicos quaſiſſet deprecatores, videri po-
tuiſſet furere cum ratione; at verò profugere ad hoſtes,
& apud illos innumeras in domum querelas evocare,

mere, hoc demum facinus est nimis capitale.

Agnosce, mi Christiane, sub hoc servi schemate te-
ipsum. Si tu à Deo puniaris, & quidem longè remis-
sius (quod Dei proprium est) quam sis meritis, cur de-
rectas penam persolvere, cur improbas has voces
spargis? Ergo audebo aliquid Gyatis & carcere dignum,
ergo me vino obruam, ut ærumnas oblivione sepeli-
am: cur meus ipse sim carnifex? cur non subinde genio in-
dulgeam, tot malis à Deo pressus? Hoc est, mi homo,
ad hostes profugere: quin tu potiùs Dei amicos adis, &
ab illorum patrocinio veniam speras? Fide Deo, & de
integro incipe bonum te famulum præbet. Ubi fidi-
cia in Deum, ibi voluntas conjuncta Deo. Turpissi-
mum est, cum Dominus tam bonus punire vult servum
tam malum, hic tamen dicere audeat: Nolo puniri, pœ-
nam non merui, aut certè non merui tam gravem. Apa-
ne has voces: *Confide in Deo, & mane in loco tuo.* Hierony-
mus ad hanc fiduciam extimulans: *Multe sunt*, inquit,
præstigia & innumerabiles laquei: at nos dicamus, Si ambula-
vero in medio umbræ mortis, non timebo, quia tu me-
cum es: si constiterit adversum me castra (omnium ex
Orco diabolorum) non timebit cor meum; si exurgat
adversum me prælium (omnium in Orbe impiorum homi-
nium) in hoc ego sperabo. Quod si demonum multitudo te
turbaverit, & ad singula vitiorum caperis astuare, & dixe-
rit tibi cogitatio tua; Quid faciemus? respondebit tibi Elifau:
Noli timere, quia plures nobiscum. Præclare Ambro-
sius: Ibi plus est, inquit, auxilii, ubi plus est periculi; quia
Deus adiutor est in opportunitatibus, in tribulatione. Deus
est qui petram mutavit in cellam, & mellariam, & olea-
riam, ut Israëlitis populus fugeret mel de petrâ oleumque de
saxo durissimo; tot centena millia hominum fonte lim-
pido illic refecit, ubi nec passerulus reperisset,
quod ipsius siti fuisset satis. Deus alatos habet famulos
tamque celeres, ut etiam ventos prævertant: has suis
mittit suppetias. Quin ergo fiduciam habemus in Do-
mino, ex toto corde nostro, Dominus nobiscum est. At
nobis nihilominus sæpe animus esset querere, quod ex
Angelo quæsitur Gedeon: Obsecro, mi Domine, si Dominus
nobiscum est, cur apprehenderunt nos hac omnia: ubi sunt mira-
bilia ejus? De Dei in nos providentiâ mira narrantur, ju-
bemur Deo rebus in omnibus fidere, interim variis ca-
lamitatum fluctibus huc illic miserè raptamur: si Do-
minus nobiscum est, quomodo tot conflictamur in-
commodis, tot oneramus malis? Ad quæstionem hanc
apè responderit Bernardus.

S. II.

Bernardus, inquam, abbatem sancti Nicasii ob Dro-
gonis è cœnobio discessum solaturus: Non ergo, ait,
hæc te tam horrenda demergat tempestas aquæ &c. sollicitè stu-
deat humilis prudentia tua non vinci à malo, sed vincere in bo-
no malum. Vinces autem, spem tuam in Deo fortiter figendo,
& rei finem longanimiter expectando. Bonum est tibi humilia-
ri sub potenti manu Dei, & nequaquam velle resistere supernæ
dispositioni. Diabolus sanè fremat licet & sæviat, nemi-
ni nocet injussu divino; nam nec porcos quidem audeat
tangere, nisi annuente Christo. Quomodo igitur inva-
det te, tanget te, exagitant te, si Christus non annuat?
Quid ergo timemus Cerberum catenâ victum, nec
ulli periculosum, nisi propius accedenti?

Sed audio nonneminem dicentem: Nonnunquam
mihi ad inferos dejectus videor, ita variè crucior. Sed
num ideo, mi Christiane, fiduciâ excidas? Ne crede te
solum talia sentire: Ad hos inferos deveniunt plures, sed
inde salvi remeant. Vir integerrimæ vitæ Tobias, his
etiam inferis merfus: Quoniam, inquit, iustagellas & sal-
vas: deducis ad inferos, & reducis: & non est qui effugiat ma-
num tuam.

Ut Apostoli de seipsis siquæ fiduciâ experimentum
caperant, in navim eos secum deduxit Christus, dedit-

A que licentiam ventis concitandi mare turbidum. Inter
has procellas discipuli, jam pæne medio mari natare se-
rati, & quod deteritum videbatur: ipse vero dormiebat.
Exclamant igitur: Domine, salva nos, perimus. Hic Chri-
stus: Quid timidi estis modice fidei? Quid tanto percellimi-
ni timore? Ubi vestra in me fiducia? Quid refert, si dor-
miat homo, modò pro vobis vigilet Deus, qui nunquam
dormitat.

Hinc certè liquet, Fiduciam in Deum nusquam eni-
tescere magis, quàm in mediis periculis, aut cum om-
nia sunt turbatissima. Inter quos turbines Jobus, & in-
ter quas ruinas, ipse tamen erectissimus, stabat: Hostes
omne pecus abegerunt, quidquid supererat hosti, ab-
sumpsit ignis cælo delapsus, omnes liberos unica ruina
sepelivit: ipse Jobus non ulcerosus, sed jam unum pæne
ulcus, cognatorum & conjugis etiam lingua miserè la-
ceratus, omnia perdidit, præterquam generosissimam
in Deum fiduciam. Siquidem jam ad finetum ablegat-
us, inter ebullientes undique vermiculos, defluentem
saniem non linteolo, sed testulâ excipiens, nihilominus
velut triumphans athleta vociferatur: Etiam si occiderit
me, in ipso sperabo: & ipse erit salvator meus. Luctuosissimam
hanc tempestatem grande serenum, & tranquillitas ex-
cepit lætissima. O quoties

Flabile principium melior fortuna secuta est?

Si quem igitur calamitas feriat, fiduciam ille in Deum
augeat. Quid enim, obsecro, mi homo, agis cum te sub-
tus imber opprimit? in urbe tectum, credo, subis; de-
prehensus in campo patulam circumspicis arborem,
quâ nimbum defendas. En tibi tectum, en arborem, en
asylum securissimum, fiduciam in Deum: nec unquam
tam opportunum esse potest in solitudine hospitium, in
imbre tectum, in frigore ignis aut balneum, atque tibi
erit in omnibus adversis fiducia in Universi Dominum:
quæcumque demum in te ruant procellæ, tutissimus
stabis sub hoc imbricato tecto. Fide Deo, & uti nau-
tæ omnia ad navigandum comparant, ventum à Deo
prætolantur, ita tu officio tuo non desis, cetera curabit
Deus: tu propositiones pone, conclusionem Deo relin-
que; fac antecedens, consequentiam faciet Deus. Si vi-
deris quod corrigi non potest, tolera, & cum patrefa-
milias messem expecta; Fide Deo.

S. III.

AT dicas: Grandius hoc malum est quàm putetur;
non à malis solum, sed & ab his qui probi censentur,
exagitari; hoc urit & vexat. Nil novi hoc est, mi ho-
mo. Jam Apostolorum ævo commune hoc & pervaga-
rum vitium erat, fictum pictumque jus producere, frau-
di mantelum Justitiæ aptare; nec inulitatum quid, ab
amicis, à cognatis, ab iis injurias accipere, quibus pluri-
mum benefeceris;

non hospes ab hospite tutus,

Non sacer à genero, fratrum quoque gratia rara est:

Imminet exitio vir conjugis, illa mariti.

Hoc jam amplius est: beneficia in scelus vertuntur; &
sanguini eorum non parcitur, pro quibus sanguis fun-
dendus est. Davidem regem nò tantum Achitophel, qui
ei à consiliis fuit, neque tantum Saul focer, sed & Ab-
salon filius extremè persecutus est. Et Christus à quibus
occisus est? non tantum ab impiis idololatriis, sed & à
charissimo populo. His plagatus sum in domo eorum qui di-
ligeant me. Imò verò quid à suis discipulis injuria-
rum non accepit Christus? Iscariotes, cui paucis antè ho-
ris, & pedes lavit, & corpus suum in edulium dedit,
suum Dominum ingratis quæstor vendidit, aman-
tissimus Petrus hunc ipsum negavit, deseruerunt ceteri:
quid miramur? Inimici hominis domestici ejus. Sed qui Deo
fidit, hæc omnia facili negotio vincit. Sed quæras, quo-
modo hæc fiducia ad Deum in adversis erigenda? En ti-
bi sex documenta compendio.

A a a 4

Primum, erigentia:

Fiducia in
Deum
nunquam
enitescit
magis,
quam in
mediis pe-
riculis.
Job c. 13.
v. 15.

Ovid. lib. 7.
Metamorph.

Fiducia in
Deum est
asylum se-
curissimū.

Ovid. lib. 1.
Metamorph.
init.

Zach. cap. 13.
v. 6.

Matt. c. 10.
v. 36.

Mich. cap. 7.
v. 6.

Sex docu-
menta fi-
duciam

Primum. Primum. Cum tibi male est, quamprimum & eo statim momento ad Deum te verte, & illi querere quidquid dolet. Hic plerique omnes graviter erramus: cum nos urgent ad verba, complurium aures querelis innumeris opplemus, omnium postremus Deus, ejus opem imploramus, ordine prorsus præpostero. Longè aliter rex David: *Levavi, inquit, oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi: auxilium meum à Domino.* Qui hoc non facit principio cuiusque mali, ab ira, dolore, injuriâ sic decipatur, ut sui fiat impositus. Quamprimum ergo commotum te sentis, dic: Domine, quid me vis facere? & respondebit tibi divinæ voluntatis interpres: *Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum.* Malignas cogitationes, quantum potes, coerce, & hoc assidue cogita: Domine quid me vis facere?

Secundum. Alterum. Tace, & saltem os ac linguam contine, si minus potes animum. A rege sapientissimo hoc consilium accipe: *Dixi, ait, custodiam vias meas ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam, cum confisteret peccator adversum me: Obmutui & humiliatus sum, & siliu à bonis.* Ergo tace, nam si inter arumnas aut injurias frenum permiseris linguæ, certò scias in præceptis te trahendum; vix incipies loqui, & offendes. Ergo tace præsertim de tuis adversariis. Non potes de iis loqui bene? saltem ne loquaris male. Tua te conscientia solatur, & aequissimus iudex Deus, ejus oculos nec adversarii tui, nec eorum machinationes exire possunt. Deo fide & file.

Tertium. Tertium. Ubi ad Deum te verteris, & tacere cœperis, tunc totus in divinæ voluntatis jus concede; divinæ voluntati te totum quam artissimè adstringe, & de devote. Sed & gratia Deo age, quodd dignum te judicet, qui patiaris innocens, aut si nocens, patientiâ tamen repares innocentiam. In hoc divinæ voluntatis amplexu, homo Deum velut brachii stringat, dicatque quod Jacob cum Angelo luctatus: *Non dimittam te, nisi benedixeris mihi.*

Si navi periclitante in aquis, duo aliqui terrore vicini periculi ita sese complectantur, ut alter alterum brachiis implicet, necessarium prorsus est ut una pereant, si pereat navis; quò enim periculum est majus, eò arctior inter hos duos fit nexus: Sic omnino voluntas divina & una Deus amplexandus est, ut insolubili nexu Deo inhæreat homo, dicatque: *Non dimittam te, o mi Deus, sub ipsas mecum quas te traham, una mergendi sumus, in ipsis te fluctibus circumplectar, tantò plus confusus tibi, quantò minus mihi.*

§. I V.

Quartum. Quartum. Ubi tempestas nonnihil mitigarit, ad preces te compone. Matrem Domini, sanctosque Angelos ad causâ tuâ patrocinium invita, iisque omne negotium tuum commenda; nec id semel iterumque fecisse satis est: compluribus diebus, annis & lustris, si res illud exigit, idem factita; nec cessa dum pugnatum, quem tibi Deus, velut vir robustissimus, compressis digitis clausum ostendit, fiducia grandi, obsecratione constanti explices. Rex Ezechias, cum imprecator Sennacheribi litteras accepisset, *Ascendit in domum Domini, & expandit eas coram Domino, & oravit.* Illud autem peccatore & ore assidue versabat Ezechias: *In Domino Deo nostro habemus fiduciam.* Expande & tu, quisquis affligeris, tuas etiam litteras coram Deo, & quidquid querelarum habes, apud hunc æquissimum judicem, & benignissimum patrem depone. Si verò quod petis, non impetres, arcanissima Dei judicia & certissimam ab æterno providentiam suspice, eique te totum per mitte. Fecisti quod in te erat, cetera curabit bonus Deus.

Quintum. Quintum. Ut ere consilio prudentis ac probi viri. Siracides monens: *Fili, ait, sine consilio nihil facias, & post*

factum non penitebis. Summopere etiam cave ne tuos affectus culmque impetum sequaris. Perdidisti mansuetudinem, perdidisti patientiam omnem, si consiliarios admittis Affectum & Imperium; consiliarios sanè pessimos, Deus hanc telam, quam miraris, oris est, & ipse omnium optime novit, quâ ratione illa sit petenda. Quòd si tu importunè intervenias, illudque ingemines:

Hoc volo, sic jubeo, sit pro ratione voluntas. Suavissimam Dei dispositionem, quantum in te restat, habebis, & ideo eventus malos nemini, præterquam tibi adscribes. Omnia nobis malum ex eo est. Quod Baruch dicitur, ingemiscens: *Non credidimus, inquit, dissidentes in eum: & non fuimus subiectibiles illi, & non audivimus vocem Domini Dei nostri, ut ambularem in mandatis ejus.* Idcirco habes fiduciam in Deo; tantò enim ejus ab omni hoste securior, quantò fiducia tua in Deum fuerit robustior.

Sextum. Quòd si abhibita omni diligentia nihil succedat è voto, ne indignationem in Deum nec in ullam rem creatam convertas; hoc potius cogito, scire Deum ad unguem omnia, quæ passus aut passurus es, cumque velle, hæc esse constantia tuæ experimenta. Eâ de causa, quidquid Deo, hoc omne & tibi quoque placeat. Nam verè, Beati sumus Israël, quia quæ Deo placent, nostra festa sunt nobis.

Nemo dicat: Ut video, frustra laboro; Petivi quippiam à Deo, magnâ in Deum fiduciâ, magnâ in divinam voluntatem resignatione, sed nihil impetio. *Quid enim novit Deus? & quasi per caliginem judicat, nubes latibulum ejus, nec nostra considerat, & circa cardines cali perambulat.* Impiorum hæc cantilena est. Nullo modo frustra sit, quidquid bene fit. Num Deus unam solummodo arcam arariam habet, ita ut qui ex eâ nil doni accipit, nil speret ex aliâ? Fatui ingeni servus est, qui cum Dominum suum habet debitorem, monetiam aliam quam selestios recusat admittere. Quid si Dominus monetâ aureâ, quid si frumento selectissimo nomen velit expedire, num servus obstinatè clamet: *selestios volo, selestios?* Ita qui non impetrat à Deo quod rogat, certissimus sciat, non frustra se rogasse, impetraturum centò alia, & meliora.

§. V.

Quòd si Deus ferire non cesset filios, eosque aliis atque aliis calamitatibus exerceat, facit is quod optimus quisque pater matèrve faciunt. Parentes cum liberos virgis castigant, subinde post unam alteramve plagulam querere solent: *Vis culpam non repetere.* Si cæcus taceat, pergat pater cædere; si contumax puer ucedum respondeat; verberare pater perseverat, idemque quærens: *Eho, vis culpam non repetere?* idque urget tamdiu, dum dicat filius: *Volo culpam non repetere.* Tum demum parens: *Abijam, inquit, & cave culpam hanc repetas.* Ita & Deus punire nos solet, & querere: *Vismeâ voluntati te plenè subijcere, in omnibus mihi fidere?* Quia verò aut pervicaciter tacemus, aut non leviò respondemus divinæ voluntati obsecuturos, idcirco Deus sæpe verbera continuat, nec aliud expectat, quam ut animo dicamus: *Volo, mi pater, volo voluntati tuæ parere per omnia: quid me vis facere?*

Eleganter Bernardus in hæc verba: *Domine quid me vis facere? O verbum breve, sed plenum, sed virum, sed efficax, sed dignum omni acceptione.* Quam pauci inveniuntur in hac perfecta obedientia formâ, qui suam ita abjecerint voluntatem, ut ne ipsam quidem cor proprium habeant; ut non quid ipsi, sed quid Dominus velit, omni horâ requirant, dicentes sine intermissione: *Domine quid me vis facere?* Heu plures habemus Evangelici illius cæci, quam novi Apostoli imitatores. *Quid tu (ait Dominus ad cæcum illum) ut faciam tibi? Quanta migratio tua, Domine, quanta dignatio tua? Sicine Dominum quæris, ut servi faciat voluntatem? Perè cæcus ille quia non considerat,*

viderat, non exparit, non exclamavit: Absit hoc Domine, tu magis dic, quid me facere velis. Sic enim decet, sic omnino dignum est, non meam a te, sed à me tuam queri & fieri voluntatem. Sic profecto, sic multorum usque hodie pusillanimitas & perperitas exigit, ut ab eis queri oporteat: Quid vis ut faciam tibi? non ipsi quarunt: Domine quid me vis facere?

Hæc porro, de qua loquimur, Fiducia in Deum, diu non stabit, nisi eam Patientia firmet ac Perseverantia. In templo Salomonis duæ erant columnæ, quarum illa Jachim, hæc Booz dicta. His columnis duabus Patientia & Perseverantia optimè conferuntur; his pilis fulcenda est Fiducia. Nimiam tristitiam reprimat Patientia: Perseverantia non nimis longum est, quidquid tempore clauduit. His basibus attollens sese in Deum Fiducia, sicut mons Sion non commovebitur in æternum.

CAPVT IV.

Quantà in Deum fiducia omnes Sancti fuerint.

Christiani sanguinis vera nobilitas est, Deo in rebus arduis fidere, & illo solo niti. Hic animus nobilis & generosus, hic magnus & excelsus est, qui Deum maxime fideat, cum maximam caput calamitatem. E stripe hac nobilissima complures sanctissimi viri prodierunt.

§. I.

Tacebo Abrahamum, qui Deo fretus, contra spem in spem credidit, qui in repromissione Dei non hastitavit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam Deo; plenissime scien, quia quacunque promissit, potens est & facere: qui filium unigenam divine voluntati mactare non recitavit, qui cum trecentis octodecim vernis quatuor reges aggressus vici, summam in Deum fiduciam. Tacebo Josephum Egypti protegem, qui toties ad extremas devolutus angustias, animo tamen non cecidit, erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino. Moses Deo nixus quæ prodigia non paravit? universos Egypti exercitus uno maris sepulchro clausit. In Amalecitano bello pro omni curuli tormento virgam habuit, sic enim Imperator tem affatus: Elige viros, inquit, & pugna contra Amalec: cras ego stabo in vertice colli, habens virgam Dei in manu mea. Obstupescendum! Moses, stans velut spectator otiosus, totos profertur exercitus. Moses Panoplia fuit Dei virga, & in Deum fiducia. At verò Josue dux belli, inaccessibilis profus fiducia pollens ausus est imperare soli, ac dicere: Sol contra Gabaon ne movearis. Stetit itaque sol in medio cali, & non festinavit occumbere spatio unius diei. Non fuit antea & postea tam longa dies, obediens Domino voci hominis, & pugnante pro Israël. Ita brevi totius Palæstinæ reges expugnati. Quid hoc aliud, quam eos omnes, qui in alios habent imperium, monere, ut fiduciam locent in solo Deo, qui animos hominum versat, jubetque summa, ima, medio cursu sistere? Quid de Calebo memorem? qui tanta fuit in Deum fiducia, ut tot centenis hominum millibus variè tumultuantibus, unus ille, animosè obstitens proclamaret: Nolite rebelles esse contra Dominum; neque timeatis populum terræ hujus, quia sicut panem, ita eos possimus devorare; recepit ab eis omne presidium: Dominus nobiscum est, nolite metuere. Et quantæ in Deum fiducia fuit Gedeon, ad tritum potius quam ad militiam educatus, qui cum trecentis viris tot hostium millia & invadere est ausus, & vincere.

Porro rex Ezechias ingenti plenus fiducia non tantum quindecim annos vite suæ auctarium impetravit, sed & in hujus rei testimonium, Solis umbram per decem lineas revocavit. Sicut autem Josue solem stetit, ita Ezechias solem retrogit trinare prorsus immenso. Nimirum animus Deo fidens, Deum impellit, ut Or-

bem turbet & naturas mutet. Sed num hoc tam grande prodigium est decem lineis reduci solem? rem paucis aperiam. Si Ptolemæo credimus, sol in æquinoctio unâ horâ percurrit 365223. hoc est, trecenta sexaginta quinque millia, ducenta viginti tria milliaria Belgica, five leucas, quarum singulæ horam unam exigunt. Sol ergo cum decem lineis, seu, quod idem, decem horis recessit, tres millones, five, trices sexies centena millia, quinquaginta duo millia, ducenta triginta milliaria confecit currendo. Miraculum inauditum! idem tamen tam facile fuit, & si sol retraheretur funiculo. Et hoc Ezechia potuit fiducia, quæ Sennacheribo Hierosolymis imminente, prius cilicium quam lorica m suavit induendum; quo armatus Ezechias primus ipse templum adiit, & populum ad preces & fiduciam concipiendam hortatus: Viriliter agite, inquit, & confortamini: nolite timere, nec paveatis regem Assyriorum, & universam multitudinem &c. Cum illo enim est brachium carneum, nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatque pro nobis. En plenissimam fiducia adhortationem! Qui verò factum quod miser Sedecias nil simile patrarit, cum tamen ei copiosior quam Ezechia miles fuerit: Hoc ipsum hunc regem perdidit; sui viribus plus æquo tribuit & perit, confidens super baculum arundineum constructum; Isai. ca. 36. cui firmix fuerit homo, intrabit in manum ejus, & perforabit eam.

§. II.

En hoc etiam est quod optimum illum regem Asam Asæ perdidit. Triginta sex annis præclarissime se gessit Rex Asa, ob id Deo charissimus: demum collectam gratiam effudit omnem, ob unam hanc noxam, quod humanis viribus fuisset confusus. Quamvis hoc Asæ factum, si ad humanæ rationis amussim examinetur, videri possit minime damnum. Quid enim hoc mali? Regi Syriæ Benadado submisit aurum, & ejus rei rationem addens: Fœdus inter me & te est, aiebat, pater quoque meus & pater tuus habere concordiam: quamobrem misi tibi argentum & aurum, ut rupto fœdere quod habes cum Baas, a rege Israël, facias eum à me recedere. Quid hic obsecro inquit? Nihilominus Hanani propheta liberè objurgans Asam: Quia habuisti, ait, fiduciam in rege Syriæ, & non in Domino. Deo tuo, idcirco evasit Syriæ regis exercitus de manu tuâ. Oculi enim Domini contemplantur universam terram, & præbent fortitudinem his qui corde perfecti credunt in eum. Stulte igitur egisti, & propter hoc ex præsentis temporis, adversum te bella consurgunt.

Idcirco Jobus: Si vidi Solem, inquit, cum fulgeret, & Lunam incedentem clarè, & latatum est cor meum in abscondito, & osculatus sum manum meam ore meo. Bona, inquit Gregorius, quæ fecit sic narrat, ut ea Deo adscribat. Non solebat Jobus industriae suæ gratulari, nec manus suas disuaviari, neque enim in se suæque dominatione, sed in Deo fiduciam omnem collocabat. Ita Carolus V. Imperator Augustus verè Pius, verè Felix dicere solebat: Veni, Vidi, sed Vicit Deus.

Regem Hebronis David ad tantum sanctitatis fastigium evexit summa in Deum Fiducia; hac ille virtute pollebat, si ullus mortalium. Inspice psalmos, & mecum senties. Quam ille assidue, & ore & pectore versabatur hæc talia: Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Quoniam in te eripiar à tentatione.

Jonas in certi cavo delitescens, jamque ultimæ lineæ admorsus, nihilominus tamen velut in tutissimâ navi preces concipere, nec unquam aut usquam melius fiducia virtutem exercere potuit: Et oravit Jonas ad Dominum Deum suum. Precibus & votis ubique locus est. Quid ergo precatus? Circumdede runt me aque usque ad animam, inquit, abyssus vallavit me, pelagus operuit caput meum: Veruntamen rursus videbo templum sanctum tuum. En fiduciam ingentem! ita Daniel inter impositos leones, ita tres Hebræi

brai iuvenes in Babylonis flammis plenas fiducia preces Deo allegarunt.

Tobias in hoc genere admirandus. Facultates, & patriam, & oculorum usum perdidit, egenus, & exul, & cecus, fiduciam tamen retinuit tenacissimè. Et licet tam cognati, quam uxor, & parentes ipsum iriderent, dicebantque: *Vbi est spes tua pro qua elemosinas & sepulturas faciebas?* manifestè vana facta est spes tua, ipse tamen eos increpans: *Nolite ita loqui, aiebat, quoniam filii Sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab eo.* Hæc ei fiducia, & facultates, & patriam & oculorum usum restituit, & premium insuper contulit æternum.

Tob. cap. 2.
v. 16. & 18.

2. Tim. c. I.
v. 12.

Et quantus hac virtute Tarfensis Paulus, qui sapius seipsum quasi fuens, nihilominus: *Scio*, inquit, *cui credidi, & certus sum quia potens est depositum meum servare in illum diem.* Hac armatus fiducia nullum aut laborem, aut periculum horrebat; per faxa, per gladios, per tela, per ignes ruebat, ope divina nixus, & in Deo suo sapius ferreos etiam muros transgrediebatur.

§. III.

Inter feminas hac virtute admirabiliter excelluit Juditha, facinus ausa inauditum. Cum enim consilium cepisset trucidandi Holofernis, precibus ardentissimis suam in Deum fiduciam accendens: *Subveni*, aiebat, *quæso te Domine Deus meus mihi vide. Tu enim fecisti priora, & illa post illa cogitasti, & hoc factum est quod ipse voluisti.* Omnes enim via tue paratae sunt, & tua iudicia in tua providentia posuisti. Non in multitudine est virtus tua, Domine, neque in æquorum viribus voluntas tua est, nec superbi ab initio placuerunt tibi, sed humilium & mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. Deus colorum &c. exaudi me miseram, deprecantem, & de tua misericordia presumementem. Ex eadem obstupescenda fiducia illud Holoferni respondit: *Vivit anima tua, domine meus, quoniam non expendit omnia hac ancilla tua, donec faciat Deus in manu mea, hac quæ cogitavi.* Cumque jam ante lectum temulenti Holofernis staret, lacrymas præcelsæ filatio fundens: *Confirma me*, inquit, *Domine Deus, ut hoc quod credens per te posse fieri cogitavi, perficiam.* Perfecit felicissimè. Jamque Bethulie portis recepta, in primas has voces erumpens: *Laudate Dominum Deum nostrum, qui non deseruit sperantes in se.*

Non quod in Dei cognitione, quam unicuique Eternitatis Nunc meretur, sit prius & posterius, sed quod res aliis aliæ sint posteriores. Judith. c. 9. diversis v. Cap. 21. v. 4. & cap. 13. v. 7. & 17.

Dan. cap. 13. vers. 35.

Huic iure accensetur Susanna, nobilissimum & Pudicitia, & Fiducia specimen. Hæc cum ad capitis supplicium, & saxatiles nimbos jam duceretur, flens suspexit ad cælum: *erat enim cor eius fiduciam habens in Domino.* Nec frustra: omnium calculo, Daniele iudice, omni crimine liberata est.

Hæc non inferior Esther, rem magnam aggressa, per hancitidem in Deum fiduciam. Lex erat in Assueri aula, ut si quis ad regem ingrederetur non vocatus, morte id lueret, nisi rex virgam auream protendisset, in signum clementiæ. Cum verò Estherem hinc Mardocheus afflatis precibus urgeret, ut regem adiret, illinc obstaret lex & terreret, hoc demum in consilium: *Judei omnes iussi sunt triduum totum inter preces & jejunia exigere: quod idem & Esther fecit cum suis virginibus: Triduo sic exacto, Regina fiduciam in Deum amplissimam concipiens, ingressa est ad regem pro sua gente deprecatura.* Ex voto cesserunt omnia.

Si novæ legis sanctissimos quosque viros feminasque considerem, mirâ in Deum fiduciam claruisse omnes reperio. Ex tot millibus unicum produxisse testem satis fuerit. Anno Christiano millesimo sexagesimo tertio, testibus Bertholdo abbate Urspergeni, & Desiderio abbate Cassinensi, litteris item civium Florentinorum ad Alexandrum Pontificem datis, Florentiæ grave ortum est dissidium inter populum, & urbis Antistitem Simonæ accusatum. Plebs omnia sui Præfulis sacra execrabatur. Hinc sine sacramentis obibant plurimi;

Baronius tom. 11. anno 1063.

Petrus Damianus dissidentes partes componere nitabatur, sed frustra. Demum pro illius ævi more iudicium commissum est igni, hoc modo: Petrus monachus Joannis Gualberti discipulus, vir modestissimus, & miræ in Deum fiduciæ, ipsis Cineribus peractâ re divinâ, lineam sacerdotis vestem indutus, manu crucem præterens, nudis pedibus luculentum ignem per certa spatia extensum ingressurus, sic cepit precari: *Domine Jesu, misericordiam tuam implo ro, ut si Petrus Florentinus episcopus pecuniâ sedem occupavit, tum ea salus, in hoc tremendo iudicio, ad me adjuvandum festines, meque illæsum vestigiis non adestis conferves, sicut olim tres iuvenes in fornace Babylonica servasti.* Dixit, & ignem illæsus transiit; jamque egressurus, strophium transfuerit sibi excidisse advertens, animosè rediit, & illud sustulit. Hinc PETRVS IGNEVS est dictus. Hic vir quamvis è nobilissimâ stirpe Aldobrandinorum oriundus, tam submissi tamen & Deo fidentis animi fuit, ut prædis sui Gualberti iussu pecoris custodem agere non recusavit. Sed quia virtus ab infimis solet eminere, à petore Petrus, & à pedo ad tiam evocatus, Præpositum egit, post Abbatem; inde Episcopus, ab hoc Cardinali lectus est.

§. IV.

Viversè de viris feminisque omnibus vitæ sanctimoniâ præcellentibus affirmari potest: *Cor eorum erat fiduciam habens in Domino.* Singulare id fuit Catharina Senensis. Hæc, licet verborum ceteroqui parvissima, cum de fiducia in Deum sermonem mittere cepit, nulum pæne dicendi finem reperire, aut si alios de hac virtute differentes audisset, nunquam satiari potuit audiendo: peritius & pernox steterit ad hos tales de fiducia sermones attentissima. Jure merito; nullus speravit in Domino & confusus est.

Bernardus cum gravi morbo afflictus, extremum jam pæne spiritum traheret, visus est ad Dei tribunal stare. Adfuit autem & Satan ex adverso, & virum improbit accusacionibus incurfavit. Ubi sua omnia excutus fuit accusator, & jam Bernardo pro se dicendum esset; hic cepit perorare fiducia ingenti: *Fateor, nec mihi nec meis actionibus deberi cælum; tanto præmio indignissimus sum.* At verò duplici iure Dominus meus id obtulit, & Patris hæreditate, & Crucis perpessione; altero ipse contentus, alterum mihi donat. Ab hoc dono me quoque illius regni hæredem fore confido. Pudet, & ad hanc vocem adversario, & conventu soluto, Bernardus ad se rediit.

Hugo, Lincolnensis Præsul, vir integerrimus nocte quadam gravibus curis infestatus, cum eas excutere non posset, turbati animo cepit. At primo mane ad se rediens, & altum ingemiscens: *Heu*, inquebat, *graviter deliqui, quod non uti hominem Christianum decet omnem caram super Dominum, juxta propheta monita, jactarem.*

Nec illud silentio involvendum. Dux Saxonie Fridericus II. cognomento Placidus, Anno Christiano millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto obiit. Hic princeps aliquot ante obitum annis, Friderico Comite stirpe Antistiti Magdeburgico liem, & ab eâ bellicum cepit movere. Quod ut prudentius gereret, & cuncta cederent felicius, exploratorem militum, qui de apparatus bellico & consiliis advertat partis cognosceret. Factum: exploratis omnibus renuntiaturum est, nil opportunum bello parari, sed nec militum scribi: Antistitem præterea dixisse, causam se commissurum Deo, qui pro servo suo arma fumeret. Hoc ut Elector audivit: *Alius*, inquit, *insaniat, & bellum inferat ei, qui confidit causâ suam Deo defendere.* Laudandus Præsul, qui Dei patrocinio fides est: laudandus Princeps qui politis armis Deum veritus est adversarium.

§. V. Elca-

Elcearius Comes, notæ sanctitatis vir, eâ in Deum fiducia pollebat, ut periculis omnibus iter excel-
sior: quod vel inde potest liquere. Mari se commiserat
Elcearius, Neapoli cum familiâ totâ Provinciam repe-
turus. Dum vela facit, infremit mare, ventis commo-
tum. Franguntur arbores, rumpuntur funes, excutuntur
gubernacula, deferuntur remi, clamoribus incompo-
sitæque ululatibus omnia complentur, oculis moris præ-
sensillima obverfabatur; qui in navi erant, spirare tan-
tùm, sperare nihil ampliùs: certè vultu omnes jam um-
bræ ac manes erant, nec jam aliud deesse videbatur,
quàm navim sepeliri aquis. Solus Elcearius posita for-
midine constabat sibi, eadem illi serenitas, idem oris co-
lor, eadem mentis malacia. Nam dum alii cum iratis flu-
ctibus luctabantur, ille suaviter cum Deo agebat, & cælum
fatigabat precibus. Interim venti profuere, maris
ira derumuit, paulatim vox & sensus metu exanimatis
redit. Tandem subductâ in portum navi, nonnullos
suis gravior inculcavit Elcearius, quod clamoribus & la-
crynâ satis ostendissent, perexigâ sese fiduciâ in Deo
niti, nimiumque à morte abhorreret. Scorum autem
Dolphina conjux interrogabat Elcearium, an ipse solus
in tam præsentis periculo desisset esse homo, & mortem
tam vicinam non timuisset? Cui ille: Totum me, inquit,
divinæ voluntati tradidi, paratus, si, salvis omnibus, so-
lus haurierit fluctibus. Hoc est, quod Hebræus Sapiens
monuit: *Habe fiduciam in Domino, ex toto corde tuo.* Por-
rò qui hac fiduciâ sunt vacui, humana tantùm circum-
spiciunt, omniâque humanis viribus metiuntur. Et ferè
contingit ut hos in manu consilii sui destituat Deus:
hinc illi frustra irritoque conatu magna expectant, & in-
misera spe languentem trahunt animam, & plerun-
que infelici eventu humanas has cogitationes claudunt.
Contrâ verò nostra in Deum fiducia, divinæ bene-
ficientiæ potentissima est conciliatrix. Gaudet Deus be-
neficio dandis, & munificentie sue dona spargit in eos præcipuè
qui in magnam exurgunt fiduciam. Quod si Deus munificam
suam manum contrahat contineatque, nec liberalitatis sua
nubem explicet, aut non nisi per lentissimâ stillicidiâ depluat,
tacitus secum cogitet homo, quis caelestem illam nubem, pen-
dulam semper pronâque paratâque in imbres, sicaverit sit-
teritque: se, inquam cogitet, delicta sua, reporem, languorem-
que suum, maxime verò suam in Deum diffidentiam accuset, in
novam exurgat fiduciam, & pro stillicidiis nimbo speret. Impe-
dimentis enim sublatis nunquam non pluit ille nubes: nec in
speratis imbres, sed toto cælo flumina mariâque jaculantur,
ut anhelant validumque fiduciâ pectus munificentie sue sepe-
liant aquis. Non enim sponsionibus quàm factis locupletior est
Deus. Etiam montes promissis transferendos, mortuos ad vi-
tam revocandos. Audeat proinde sperare homo; majora, qui po-
test, largietur Deus.

Benedictus vir qui confidit in Domino, & erit Dominus fidu-
cia ejus: Nullus speravit in Domino, & confusus est.

CAPUT V.

Quantis præmiis Deus humanam in se fidu-
ciam remuneretur.

Multis equidem opitulatur galea in capite, lorica
in pectore, anchora in æquore: multi nihilomi-
nus galeâ operi perimuntur, lorica trahuntur, an-
chora instructi merguntur: At verò qui confidunt in Do-
mino, sicut mons Sion, non commovebuntur in æternum. Nam
uti Sionis rupem nulli turbinum incurfus, nulli flu-
etum assultus loco moverint; non tantùm quia mons
est, sed quia mons Deo sacer est: ita hominem illum
nullus ærumnarum impetus subvertit, qui verè con-

A fidit in Domino, cupitque divinæ voluntati in omni-
bus parere.

Hæc in Deum fiducia, est galea nullis rumpenda vul-
neribus, est lorica nulli penetrabilis telo, est anchora
nulli obnoxia naufragio. Hanc, sicut anchoram habemus Hebr. cap. 6.
anime tutam ac firmam. v. 19.

S. I.

Observavit Orbis Ecclesiastes Paulus, quorundam
è suis fiduciam vacillare, tanquam si spe vanâ la-
tarentur: hos animùm pusillanimes instruendos ratus:
Teneamus, inquit, spei nostræ indeclinabilem confessionem. No-
lite itaque amittere confidentiam, quæ magnam habet remun-
erationem. Patientia enim vobis necessaria est, ut voluntatem
Dei facientes, reportetis promissionem. Adhuc enim modicum
aliquantulùmque, qui venturus est, veniet & non tardabit. Er-
go, nolite amittere confidentiam, quæ magnam habet remun-
erationem.

Et prima quidem hujus remuneratio ista est: Fidu-
cia hæc neminem fallit aut pudore afficit. Spes non con-
fundit. Fallax illa rerum humanarum fiducia millies de-
cipit, nec tamen cautiore efficit deceptos. Pulchre
Plato: Spes mortalium, inquit, somnia vigilantium, aut po-
tius desiderantium. Anno Christiano millesimo octo-
gesimo quarto, Odo antistes Guilielmi Angliæ regis
frater, sortilegorum vaticiniis inductus, proximum à
Gregorio VII. Pontificem se futurum credidit, & ut
viam sibi muniret ad hoc solum per argenteos gradus,
pecuniam per nefas undecunque contraxit, jamque
Romanis arcibus spe imminens, à fratre Guilielmo in
carcerem conjectus est, ubi totum exegit triennium: hoc
scilicet solum huic spei debebatur. Nec unquam Odo
Romanam tiam suam capite recepit. Ita multis aliis
spes sua dedecori est & damno. Spes impij tanquam lanu-
go est, quæ à vento tollitur: & tanquam spuma gracilis, quæ à
procœli dispergitur: & tanquam fumus, qui à vento diffusus
est: & tanquam memoria hospitij unius diei prætereuntis. Spes
ac fiducia in Deum nulli mortalium probro est: Spes
non confundit. Scitote, quia nullus speravit in Domino, & Eccl. cap. 2.
confusus est; quis enim permansit in mandatis ejus, & dereli-
ctus est: aut quis invocavit eum, & desepxit illum? In hanc
fiduciam regius psalmes sese attollens: In te, Domine spera-
vi, ait, non confundar in æternum. Scitè Augustinus: Quis
est, inquit, qui confunditur? qui dicit, ego quod sperabam non
inveni, non immerito. Sperabas enim de te, aut sperabas de ho-
mine amico: maledictus autem qui spem suam ponit in homine.
Confunderis, quia sefellit te spes posita in mendacio: omnis enim
homo mendax. Si autem ponas spem tuam in Deo tuo, non con-
funderis; quia ille in quo spem posuisti, falli non potest. Spes non
confundit.

Hic tu mihi obsecro, fiduciam Moïsi, quàm ea pu-
defacta non sit expende. Cùm Hebræi ex Ægypto di-
gressi, in arcem omnes conclusi essent, (jam enim à
tergo hærebat hostis Pharaos, in oculis montes & mare
fugam omnem negabant) Moïses in has preces effusus
dicitur: Domine, tuum est hoc mare, tuus & moïsi qui
nos claudit: & hic potest te jubente aperiri, aur in pla-
nitiam solvi, potest & mare in terram verti: possumus
& nos per aërem sublimes effugere, si nos ita servari ti-
bi placeat. Hæc precatus, mare virgâ percussit, quo
repentè scissum transiit expeditissimum iter mon-
stravit. Spes non confundit. Primum igitur fiduciæ munus
est, Non fallere.

S. II.

Altera ejusdem fiduciæ remuneratio est, Maxima
vita tranquillitas. Qui Deo seriò fidet, officia sua, vita tran-
quillitas. quamvis latissime pateant, sine tumultu obit, etiam in-
ter adversa lætus. Latentur omnes qui sperant in te, Domi-
ne. Spe enim salvi facti sumus. Beati omnes qui, confidunt in
eo. Augustinus pro more suo, pulcherrimè, in verba
psalmi:

Psalm. 1. v. 13. & bene tibi erit. Quasi perversus inquit, videtur dicere non intelligentibus, debuit enim dicere fructum laborum tuorum manducabis. Multi enim manducant fructum laborum suorum: laborant in vinea, ipsum laborem non manducant, sed quod de labore ipsorum nascitur. &c. Quid sibi vult labores fructuum tuorum manducabis? Modò labores habemus, fructus postea erit. Sed quia & ipsi labores non sunt sine gaudio propter spem, de qua paulò ante diximus: Spe gaudemus, in tribulatione patientes: modò nos ipsi labores nostri jucundant, & letos nos faciunt de spe. Si ergo labor noster potuit manducari, & potuit jucundare, manducatus fructus laboris ipsius qualis erit?

Germanorum vetus verbum est, parietibus etiam inscribi solitum: Quisquis omnia Deo commiserit, & hic tranquillus, & illic beatus erit. Verè licet, Deo semper omnia committere, in hac vitâ tranquillitatem, in alterâ beatitudinem obtinet. Sed Deo sic committenda sunt omnia; & manu Dei æquè omnia sic accipienda sunt, ut hæc regula exceptionem non admitat. Clarissimè pius ille scriptor: Et nota, inquit, hanc regulam, Omnia è manu Dei acceptandi, tam esse universalem, ut ab eâ nulla prorsus admittenda sit exceptio: adeo ut non tantum crucis, afflictionis, & extrinsecæ mundi & proximi, à Deo acceptari debeant, verum etiam intrinsecæ, quæ ex imperfectionibus nostris enascuntur: nam omnia cooperantur in bonum diligentibus Deum.

§. II.

Tertia Remuneratio, Robur in adversis, & animus in calamitate insuperabilis. Iustus quasi fundamentum sempiternum, iustus in æternum non commovebitur. Animosissimus rex David: In Domino sperans, inquit, non infirmabor. Optimè Theodoretus: Gubernatorem, inquit, habeas Deum & aurigam, & res tua ab illâ providentiâ pendeant, nam hoc modo inconcussus manebis & immutabilis. Tales se gesserunt tot centena millia sanctissimorum martyrum. Res nova & rara, pendere in equuleo, & aduri latera, ridere tamen & joculari. Multitudinis concursus fieri, cum missilia sparguntur, cum donativa aur congiaria, cum viscerales dantur, nil novi est, & verò cum capita decutuntur, cum fartagine, cum rotæ & cruce proferuntur, cum omnis generis supplicia inferuntur, esse tamen qui accurrant & certent quis prior moriatur, hoc novum, hoc inauditum: hoc tamen, inquit Eusebius, meis oculis vidi: innumeros in Ægypto non ligatos duci extra mœnia in campum: hic alter alterum prævenire contendens porrigebat cervicem. Carnifices defecerunt & gladii fessiles sedebant, alii succedebant, mutabantur gladii, dies non sufficiebat: nullus ex eis nec parvulus morte terrebat. En heroas ac heroidas invincibiles: non commovebantur, sicut mons Sion. Huc appositè Chrysostomus: Montem dixit spem in Deum immutabilem, inquit, firmam & constantem, invincibilem & inexpugnabilem. Quem admodum enim si quis innumerales adhibeat machinas, montem nec convellere nec labefactare poterit: ita etiam qui eum aggreditur, qui spem in Deum collocavit, revertetur domum vacuis manibus. Sed cur non dixit absolute: Sicut mons, sed montis Sion meminit? Docens, nos non debere animum deicere in calamitatibus, nec ab eis pessundari, sed à spe in Deum pendere, omnia ferre fortiter, & bella, & pugnas, & tumultus. Quemadmodum enim hic mons, qui fuerat quandoque desertus, & nudatus habitatoribus, ad priorem redierat prosperitatem, veteri statu recepto, cum incolæ rediissent, miracula rursus ostenderentur, ita etiam vir fortis & generosus, licet ab innumera libilibus irradatur calamitatibus, minimè evertitur.

Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem (humanam in divinam) assumptis pennas sicut aquila, current & non laborabunt, ambulabunt & non deficient. Beati omnes qui confidunt in eo. Ergo viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes, qui speratis in Domino.

Quarta remuneratio: Immunitas à plucimis vitiis. Et non delinquent omnes qui sperant in eo. Bernardo recte, Perfecta conversio est ad hoc bonum, ut nil libeat nisi quod deum deceat vel liceat. Et tunc demum perfecta erat voluntas, cum plene fuerit bona, & bene plena. Hanc autem bene plenam & plenè bonam voluntatem habere censendus est deus, is, qui non suam ampliùs, sed jam pro suâ divinam amplectitur voluntatem, eique se totum devotissimè à liberatione transcribit. Et hic est qui Deo in omnibus fidei. Quisquis autem felicissimam hanc artem callet, ac reipsâ tam providentiâ divinâ, quàm voluntatē perfectè se tradit, graves vitiarum insultus non metuit. Vera in Deum fiducia non tantum inquieti pectoris agitationem, sed & huic contrarium torporem mentis ac lenium tollit. Diserte hoc ipsum confirmans Bernardus: Ita, inquit, animus si non presumat de se, sed si confortetur à Deo, poterit utique dominari sibi, ut non dominetur ei omnia iniustitia. Ita, inquam, Deo innixum nulla vis, nulla fraus, nulla jam illecebra poterit vel stantem deicere, vel subicere dominantem. Alioquin frustra nititur, si non innititur. Disce ergo Deo fidere, etiam si omnia tibi adversa sint; disce contra spem in spem credere, & voluntas Domini in manu tuâ dirigetur.

§. V.

Quinta remuneratio: Per veram in Deum fidem, ciam velut Omnipotentes efficiuntur. Libere proclamatur Paulus: Omnia possum in eo qui me confortat. Et quamvis cuique nostrum hic obijci possit: Tu longe te, quere, & Pauli vestigia adora. Nihilominus tamen quis illorum qui Deo fidunt, non animosè dicat: Pone me juxta te, & cumvis manus pugnet contra me. Si Deus pro nobis, quis contra nos? Sed quid opus testimoniis? Christus desiderissimè: Si potes credere, inquit, omnia possibilia sunt credenti. In quæ Domini verba egregie Bernardus: Quis, inquit, omnia possibilia sunt imitanti super eum, qui omnia Deo potest? Nil omnipotentiam Dei clariorem reddit, quàm quid omnipotentes facit omnes, qui in se sperant. An non omnipotentes, cui omnia possibilia sunt?

Quâ in te nescio an unquam præclarius quid dictum scriptumve sit, quàm quod idem Bernardus præclarissimè dixit scripsitque in hæc verba: Dulcissima liberalitas, inquit, in se sperantibus non desit. Hoc enim totum hominem meritum, si totam spem suam ponat in eo, qui totum hominem saluum fecit. In te speraverunt Patres nostri, speraverunt & liberasti eos: ad te clamaverunt, & salvi facti sunt: in te speraverunt, & non sunt confusi. Sperate in eo omnis congregatio populi: quemcumque enim locum calcaverit pes vester, vester erit. Vos vester, utique spes vestra est, & quantumcumque illa processerit, obtinebit si tamen in Deum tota figurat, ut firma sit, & non tubet.

Cum Apostoli secretò Dominum interrogassent, cur non & ipsi lunaticum adolescentem illum malo genio infessum potuerint liberare? Christus causam omnem diffidentia adscribens: Propter incredulitatem, inquit, vestram: Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic, transi hinc illuc: & nihil impossibile erit vobis. Hic non Christiana solummodo fides commendatur, sed & illa fiducia, quæ divinam se Omnipotentia sic induit, ut ardua quævis aggrediatur, & admiranda patret. Quamvis Christus non dixerit: Edite miracula, sed Habete fidem Dei: querelas contra Dei dispositionem omittite, pusillanimitatem ad ardua tepidantem vincite, omnem à vobis diffidentiam expellite: si non possitis calcare basiliscos & dracones, superbiam calcate; si non voce incendia domare, libidinum vestrarum flammam extinguite; si non leones frenare, pardos & tigrides cicurare, iras reprimite; si non mortuos ad vitam revocare, Invidiam vestro malo rivacissimam

3. Robur in adversis.
Prov. c. 10.
v. 25. & 30.
Psalm. 25.
vers. 1.

Chrys. in
Psalm. 124.
initio &
paulò post
init.

Cur psalmista non
dixit absolute:
Sicut mons,
sed montis
Sion meminit
Psalm.
124. v. 1.

Isai. cap. 40.
vers. 31.
Psalm. 2. v. 15.
Psalm. 30.
v. 25.

vacillam jugulare; si non aridas arbores ad virorem reducere, vacuum liberalitate manum, fecundiore stipe instruire. Hoc est quod exigit Christus: Habete fidem Dei. Qui hanc habet, ex omnibus malis aliquid boni elicit, ex omni plumbio argenti quippiam & auri colligit, quod artificii divini est: Nam, uti Boëthius, sola est divina vis, cui mala quoque bona sunt, cum eis compenter utendo, aliquid boni elicit effectum. Sed de hoc alibi uberius.

CAPUT VI.

Fiduciam in Deum sine cognitione divine Providentiæ vacillare.

IN mestissima illa profectioe Abrahami in montem Moria, ubi jugulandus erat filius, cum tertiâ jam die dilaceraret, & mons in oculis esset, Isaac qui ligna humeris subvehebat, patrem gladio armatum interrogans: Pater mi, inquit, ecce ignis & ligna, ubi est victimâ holocausti? Dixit autem Abraham: Deus providebit sibi victimam holocausti, fili mi. Pergebat ergo pariter. Utinam & nos, tunc maxime, cum aqua nobis hæret, cum exitum nullum reperimus, hoc unum assidue volveremus animo: Deus providebit, fili mi, Deus providebit. Exemplo demonstratur id quod dicimus: Multorum liberorum parens animam agit, hoc unum anxie sollicitus, quid suis liberis sit futurum: frustra vir bonus se cruciat: Deus providebit. Alius corpore quidem sanus, sed æger animo secum disquirat ipse: Ut se res mea habebunt, cum hoc auxilium, aut auxiliator ipse deest: vana plerumque sollicitudo: Deus providebit. Alius auri dives & avorum, non item virtutum: Quid si, ait ipse sibi, præter sententiam & spem deum mihi eveniat? Homo pusilli animi! Deus providebit. Qui confidunt in illo, intelligunt veritatem. Ita quondam Romanorum Imperator Maximilianus II. licubi res adversæ animum ejus sollicitarent, conceptum à se symbolum proferebat: Dominus providebit. Ita profusus, ita ad Deum mentis acies convertenda, qui non patietur in fraudem impelli fidentem in se.

Abrahamus, quem dixi, illud Dei mandatum divinis promissis, ut videbatur, rectâ contrarium, quam inexplicabili fiducia exequi est aggressus: Dici non potest, quot fiduciæ actus exercuerit illo triduo, quo in montem à Deo nominatum profectus est, illud secum assidue repetendo: Deus providebit. Verè providit, modo profusus admirando. Nam pater, inquit Chrysostomus, sacrificavit, filius seipsum obtulit, Deus utrumque acceptavit, & vita tamen mansit victima. Sic Abraham confusus Deo, pervenit usque ad montem, usque ad aram, ad ipsum usque gladium, ad ipsum usque filii jugulum, quod jam erat secundum. Nimirum altissime combibit animo vir sanctus, illud usquequaque certissimum: DEUS PROVIDEBIT. Divinum hoc pronuntiatum quisquis vult capere, quotidiano id usu discet optime, tamque in se quam in aliis mira deprehendet divine providentiæ vestigia. Et quæso, vitam nostram priorem compendio relegamus: per quot ambages & anfractus divina nos duxit providentia, quot quantisque periculis nos suaviter subtraxit? Quivis nostrum jure dixerit: Misit de celo & assumpsit me, & extraxit me de aquis multis. Prævenit me in die afflictionis meæ, & factus est Dominus firmamentum meum: liberavit me, quia complacui ei. Et quanta vitæ, quanta corporis animique discrimina non adiit sed evasi? Deus providebit, fidamus Deo. Hanc autem confidentiam in Deum non assequetur, nisi qui & Providentiam Dei probè cognoverit. An sit Providentia, fugimus quærere: nam rectè Clemens Alexandrinus: Sunt, inquit, quæstiones quedam dignæ quæ puniantur: cuiusmodi est quærere probationes. An sit Providentia, cum sit manifesta divina Providentia ex adpectu omnium quæ videntur.

Tom. I.

Atur effectorum, quæ arte & sapientiâ constant. Est ergo Providentia.

§. I.

Sed quid est providentia? Est ipsa, inquit Boëthius, divina ratio in summo principe constituta, quæ cuncta strat in disponit. Optime de hac re Damascenus: Providentia, Theol. Na. inquit, est voluntas Dei, per quam res omnes aptè congruèque gubernantur. Rem sic capiemus: Vidit Deus ab æterno quâ ratione quævis res creata suum finem posset assequi; simul etiam omnia impedimenta vidit, quæ in assequendo fine occurrere essent. Deinde hic idem optimus Deus, sanctissimâ suâ voluntate, ea delegit subministranda auxilia, per quæ omnes homines ad suum finem quàm optime ducerentur. Hæc verò statim ab Orbis ortu proposuit, & in opus deduxit per immensam suam potentiam. Ita divina Providentia, ut Dorotheus loquitur, fons est bonorum omnium. Hanc omnes philosophorum turbæ agnoverunt. Hinc illa: Deum lib. 2. de Fide sequere; Cum Diis pugnare noli; Id superis curæ, Videri Jupiter; Hoc in genibus Jovis situm, aliæque talia præcis usitata. Et hanc suam providentiam Deus mox ab initio, ipse etiam oculis ingessit per Orbis Diluvium, per Sodomeum incendium, per Calamitates Egyptias, per Alimoniâ in nubibus submissam tor centenis milibus Hebræorum: quibus insuper inspectantibus leges condidit, præsentiam suam monstravit, viæ duce instituit columnam lucidam & igneam, emisit effusissimos volucrum nimbos, victorias dedit admirandas. Habet Deus providentiam omnium omnino rerum creaturarum. Res certissima est. Clamat Sapientia: Pusillum & magnum ipse fecit, & equaliter cura est illi de omnibus.

Ut autem nos Providentiæ divine noticiam altissimâ mente defigamus, hoc in fundamentum ponimus: Nihil uspiam Orbe toto fieri fortuito, & casu. Si res ad nostram duntaxat seu providentiam, seu scientiam exoritur, minemus, plurima casu quoddam & fortè fortunâ fieri putabimus, si ad divinam Intelligentiam, nihil sit casu. Divina namque intelligentia infinita est, extendique se sine ullo labore ad omne quod intelligi potest. Deus puncto temporis, uno eodemque, sic dicam, ictu oculi linus omnes & abyssos cali, terræ, maris, inferorum penetrat ac pervidet. Rectissime Jobus: Nihil, inquit, in terra sine causâ sit. Omnia in mensurâ, & numero, & pondere disposuit Deus ab æterno. Ita in rebus omnibus divinæ gubernationis admirabilissima elucet providentia, quæ non præest solum rebus omnibus, sed interest, imò ineest. Nos cæculi plurima putamus casu fieri, quæ tamen omnia ab æterno Dei consilio & providentiâ proveniunt.

§. II.

Sapientissime Augustinus: Et sic omnia, inquit, ad divinam providentiæ regimen referantur, quæ stulti quasi casu, & temere, & nullâ divinâ administratione fieri putant. Exemplo res patefiet: Herus è domesticis duos, herilis consilii ignaros, diversis viis mittit ad eundem omnino locum. Hic alterum alteri occurrere casus est, non domino, sed servis: Ita thesaurum reperit à paupere folsore, casus est quidem illi pauperculo, sed non Deo, qui opes illic ideo recondi voluit, ut cas hic ipse mercenarius eo loci fossurus reperiret & ditesceret, non casu, sed paternâ Dei providentiâ: Deo nil penitus fortuitum est. Idcirco

nemo temeraria credat
Forturorve geri mundana negotia casu.
Omnia lege meant, quam rerum Conditor illis
Sancit ab æterno.

Canem pinxerat Apelles, cumque in reliquâ omni parte sibi ipse satisfecisset, exprimere in eo spumam anheliantis se posse non judicabat: displicebat autem ars ipsa, nec alia inveniri poterat, & videbatur spuma illa pingi,

B b b

pingi,

pingi, non ex ore nasci, sicque longius à veritate discedere: Abstergerat sapius, mutaveratque penicillum anxio animi cruciatu, & nullo modo sibi approbans, cum in picturâ verum esse non verisimile vellet. Postremò iratus arti, spongiam eam impexit in viso loco tabula, & illa reposuit ablatos colores qualiter cura optaverat. Hoc exemplo similis & Nealcem successus in spumâ equi similiter impactâ spongiâ secutus dicitur. Nos hæc talia merissimos casus interpretamur, & totum fortunæ tribuimus, quæ in picturâ fecerit naturam. Erramus splendide; nam quod fortunam dicimus, altissima Dei sapientia & providentia est. Qui fortunæ aliquid tribuunt, Dei providentiam sepeliunt. Non casu fiebat, quod maxime casu factum videbatur, ut cadaver, metu latronum abjiceretur in sepulchrum Elisei, cuius ossa cum attigisset homo ille sepeliendus revixit. Non casu Moyses in vimineâ fiscellâ expositus, à filiâ Pharaonis inventus, & adoptatus est. Nec casu rex Achab inter cervicem & scapulas latus est: *Accidit autem ut unus de populo sagittam in incertum jaceret. Certissimâ Dei manu ferebatur hoc telum, sicut & illud in Julianum Apostatam: solum jacenti res erat incerta. Non casu aut fortuito hirundines Tobie domum involabant, & virum optimum visu privabant. Hanc tentationem ideo permisi Dominus evenire illi, ut posteris daretur exemplum patientie. Disertè Angelus: Quia acceptus eras Deo, inquit, necesse fuit ut tentatio probaret te. Nihil sit casu. Ita minimè casu factum, quod Christo nascituro universus Orbis ab Augusto describeretur. Ad fontem Sichar non casu confedit Christus cum Samaritanis collocutus. Hæc omnia in tabulis divinæ Providentiæ annotata sunt, ab omni ævo.*

§. III.

Cum Cyprianus & Justina velut capitis rei ducerentur, Theodotus equo vehens, hoc solum dixit: Cum his hominibus iniquè agitur. Mox à Felicio assefore jussus est equo deici, & cum iisdem duci ad supplicium. *Judicia tua, Domine, abyssus multa! subitus hic casus videri potuit, Dei providentia fuit.*

Cum sanctus Ignatius Lojola à pedis vulnere jaceret æger, fallendo tempore libri petiit, qui equestria, & hoc genus profana ludicra commentis fucaret. At casu factum (ita nos loquimur) ut ea fabularum mendacia domi nusquam essent, sed eorum vicem duo longè melioris argumenti codices agro ferrentur. Altero Vita resque à Christo Domino gesta, altero ab Calitibus reliquis facta facinora perscribebantur. Hi libri salutis principium fuisse Ignatio, aliisque post Ignatium innumeris. At hos libros non casus aut fortuna, sed æterna Dei Providentiæ benignissimè, huic loco, huic & lectori destinavit.

Paphnutius interrogatus, quid causæ foret, quod illi proficerent, deficerent isti, sub eodem magisterio; hi caderent, illi starent? Respondit: Quæcunque fiunt, aut ad Dei beneplacitum, aut ex permissione Dei fieri: & omnia quidem quæ cum virtute conjuncta essent, secundum Dei beneplacitum; cetera verò quæ cum vitiis haberent affinitatem, damna & injurias in Orbem invherent, Dei permisso fieri. Cur autem Deus tanta tamque frequentia mala permittit? Hic jubet Plato quiescere: *judicia Dei abyssus multa. Hoc optimè cepit, qui dixit: Sine consilio & providentiâ tuâ, & sine causâ nihil sit in terrâ. Didici etiam ex hoc inscrutabile iudicium tuum expavescere, qui assigis justum cum impio, sed non sine aequitate & justitiâ. Præclarissimè Augustinus: Surgunt procellæ stagni hujus, inquit, vides malos florere, bonos laborare; tentatio est, fluctus est, & dicit anima tua: O Deus, Deus hæcine est justitiâ tua, ut mali floreant, & boni laborent? & Deus tibi respondet: Hæcine est fides tua? Hæcine tibi promissi, aut ad hoc Christianus factus es, ut in saeculo floreris?*

Componamus ergo animos, & in Providentiâ Dei

acquiescamus, quamvis impios dominari, pios opprimi, religionem everti, justitiam extinguere videamus: nihil enim horum fieret, nisi Deus id singulariter permitteret: non permetteret autem nisi iustissimè rationes ei suppetere, atque adeò nisi melius esset, sic permittere quàm impedire. At inde gravia incommoda, & ingens animorum jactura sequitur. Dolendum hoc quidem, sed moderatè, quia iustissimis de causis sic placuit Deo, qui è magnis malis bona majora, velut gladium è vaginâ novit educere. Nec refert hoc arcana Dei regimen non ita jam apparere: supremo dicrum tanquam in speculo cernitur totus humani generis decursus, & omnis Providentiæ divinæ ratio, quâ Deus & in singulis regnis, oppidis, familiis, & cû singulis hominibus est usus, ut pateat quàm benignus fuerit Deus in delinquentes, & quàm quisque illorum plus minùve sit inexcusabilis, quàm denique hæc gubernandi forma, quâ usus est Deus, fuerit & naturis rerum, & parefaciendæ ipsius gloriæ accommodata. Hoc jam sciamus, è malis omnibus Deum boni aliquid elicere. Quid tristis gentis humana lapsus? tam tamen Deus sic iterum erexit, ut prestare videatur sic lapsum esse, quàm semper steruisse. Mors Christi, summum in Orbe flagitium, eadem tamen fuit, & Orbis salus.

§. I V.

Pachomium quondam adiit Theodorus vehementi capitis dolore vexatus, petiitque hanc à suo capite intemperiem precibus averteret. Cui Pachomius: Patasne, inquit, hunc capitis cruciatum, aut simile quid, sine Dei permissione & voluntate contingere? Sustine, & cum voluerit Deus, medebitur: bona est à tibi abinentia, bona in egenos beneficentia, plus tamen lucratur æger, cum patiens & longanimis nutum divinum attendit. Hinc intelligere licet quàm is minimè tranquillo futuris sit animo, qui in divinâ Providentiâ non quàm optimè fuerit fundatus. Sed nec ille diu miser esse poterit, qui hoc divinæ Providentiæ arcanum fide vivè penetravit. *Multa quidem tribulationes sustinuit, at de omnibus his liberabit eos Dominus. Custodit Dominus omnia ossa eorum, unum ex his non conteretur. Tot in humano corpore officula sunt & ossa, ut hominem dixeris Ossuarium. Ossium quædam clavorum vice sunt, ut dentes, alia sunt ut pyxides, ubi medulla, præsertim in coxis & tibiis, alia quasi consuta sunt, ut cranium, alia aliis infixa sunt, sicut januæ uncus cardini. Galenus medicorum Princeps, in humano corpore ossa ducenta numerat. Viringot inter medicos celebris, ducenta viginti quatuor assignat. Horum quodlibet, uti Galenus docet, quadraginta fines seu scopos, in usum corporis habet, adeo accuratè inter se omnia collocata sunt. Ergo ut ossa solum humani corporis in ordinem reponantur, plusquam octies mille scoporum seu finium observandi: Unicum ex his non conteretur, Deo non annuente; Custodit Dominus omnia ossa eorum. Neque verò Deus ut architectus est, qui cum struxit domum, deserit: Deus operi suo momentis omnibus non adest tantum, sed assidue in eo habitat.*

Seraphinus Firmanus vir eruditus & sanctus, secretum notatu dignissimum exponens; Sanctorum vita, inquit, per singula rerum ac temporum momenta à Deo sic temperatur ac regitur, ut omnia in eorum cedant bonum. Quid ni omnia? Nam, scimus quoniam diligenter Deum omnia cooperantur in bonum. Ita Deus suos singularissimâ tueretur providentiâ; adiecit illis oculum qui non sopietur. Hinc amabilissimum illud inter Deum sanctosque homines certamen: Illis nil suavius, quàm id semper velle facere, quod Deo placeat: Nec cedit his Deus, facitque semper, quod suos scit velle. Ludovicus Carbo vir ævo nostro inter Veneros magnus, rationibus docet, virum justum tam esse gratiosum apud cæli Regem,

4. Reg. 6. 13.
vers. 21.

Exod. cap. 2.
vers. 3. & 9.
2. Par. 6. 18.
vers. 33.

Tob. cap. 2.
vers. 12. &
cap. 12. v. 13.
Luc. cap. 2.
vers. 1.
Iona. cap. 4.
vers. 5.

Ps. 35. v. 7.

Quæcunque
fiunt, ad
Dei bene-
placitum
aut ex ejus
permis-
sione fiunt.

Thomas de
Kempis 1. 3.
c. 50. nu. 4.
August. in
psal. 25.

Regem, ut quicquid rogat, impetret. Joannes Aposto-
lus hoc ipsum planissime affirmans: *Fiduciam*, inquit,
habemus ad Deum, & quicquid petierimus accipiemus ab eo:
quoniam mandata ejus custodimus, & ea que sunt placita co-
ram eo facimus. Et eadem ista tertium repetit, ne ullus sit
locus diffidentie.

Dictaverat Deus Ezechiel vati panem immundum
ex hordeo, fabâ, lente, milio pinfendum, & humano fi-
mento contegendum. Horrorem ostendit Vates: mox
sententiam mutavit Deus. Jacob luctator: *Non dimittam*
te, inquit, *nisi benedixeris mihi*. Factum. Thomas Aquinas
in motu peregrinos pisces elurrit, mox eos miraculo
accepit. Res liquet: *Deus voluntatem timentium se facit, &*
deprecationem eorum exaudiet, & salvos faciet eos. Sed & ac-
canissima quæque suis detegens Deus: Num, inquit, ce-
lare poterat Abraham quod gesturus sum? Nec aliter Christus:
Vos autem dixi amico, inquit, quia omnia quæcumque audivi
à patre meo, nota feci vobis.

§. V.

Ud magister, qui puerulos litteras formare docet,
quandoque manum unius ducit, alterius nullam
habet curam. Quid causæ est? Ille puerulus bonæ indol-
is est, ingenius, docilis, morigerus: iste importunus, in-
obsequens, intracabilis, asinus ad lyram. Ita Deus vo-
luntatem timentium se facit, sicque illos custodit ac re-
git per singula rerum ac temporum momenta, ut om-
nia in eorum bonum cedant, immorigeris istis & rebel-
libus dicitur: *Cum multiplicaveritis orationem, non exau-*
diam. Quid ita, ajunt, cur nos non acque custodit ac regit
Dominus, sicut illos, & illos, & istos? Vos ipsi in culpâ
estis: *Oculi Domini super justos, & aures ejus in preces eorum*.
Vultus autem Domini (vultus indignatione plenus) super
males, ut perdat de terrâ memoriam eorum. Morigeris illis
à Deo promissum: *Cum transferis per aquas tecum ero, &*
flumina non operient te, cum ambulaveris in igne, non combu-
ras; clamabis, & dicit: Ecce adsum. Et ego ero ei, ait Domi-
nus, *ut ignis in circuitu, & in gloria ero in medio ejus*. Ho-
minis ad Dei Voluntatem se formantis animum, Deus
ad velut solum suum occupat, in eoque tanquam rex resi-
det. Adhuc jam qui hunc hominem velint ledere, Deo
licentiam non concedente. Insignissime dicit Ambro-
sius: *Dominus dormit tepidis: vigilat perfectis*. Non quod il-
lorum obliviscatur quos monet, reprehendit, excitat,
castigat; sed quod suam in suos providentiam singulati-
bus modis & argumentis plurimis demonstret. Jacob
interrogatus à fratre de comitatu: *Parruli sum, respon-*
dit, quos donavit mihi Deus servo tuo. Ita placide illum docuit
(ait Chrysostomus) *quanta erga se Dei fuerit providentia*.
A Deo probi curantur ut amici, ut filii, improbi ut man-
cipia & servi. Et quamvis Deus pæne invitus naturæ
turber ordinem, cum tamen milles iterumque milles
in amicorum suorum gratiam invertit. Hinc res gestæ
Divorum tot prodigiis & miraculis admirandæ.

Hæc admirabilis Dei Providentia instar scalæ est,
quam Jacob sub dio pernoctans vidit à terrâ in cælum
ulque pertingentem. Omnia cæli terræque negotia
providentissimus Deus jam ab æterno habuit in expe-
ditu, *Attingit enim à fine usque ad finem fortiter, & disponit*
omnia suaviter. Nam, *Tua, Pater, providentia ab initio cun-*
cta gubernat. Non enim est alius Deus quam tu, cui cura est de
omnibus, ut ostendas quoniam non injuste judicas judicium.
Ea hujus providentiæ vis est, ut re nulla impedi, falli,
tardari aut flekti possit: ea verò suavisitas, ut nil agat con-
tra cuiusque naturam, fortissimè ac suavissimè omnia
& prævidendo & disponendo.

Simile quid somniant veteres, catenam auream fa-
bulati, quæ cælo demitteretur in terram, & ubi omnia
comprehendisset, in cælum denuo attraheretur.
Est igitur in Deo, fuit, eritque pervigil illa & perpes-
cua, quæ res omnes inspicit, adit, cognoscit, & cognitas
Tom. I.

A immortâ quâdam & ignotâ nobis serie dirigit ac guber-
nat. Id autem est quod Providentiam hic vocamus,
de quâ sepe non dubitamus, sed querimus, ut pueri
severioris patris disciplinam exoli. Mittamus aliquan-
do has querelas, & si sapimus, sequamur ab alto attra-
hentem illam vini, & æquum censamus, ut homini pla-
ceat, quicquid placuit Deo.

Quare ad infinitam Dei Providentiam quotidie
confugiamus. Cum enim Orbem tot ac tantis sceleri-
bus oppletum aspexerimus, illud unâ venit cogitan-
dum: *Quoniam prospicit quod venit dies ejus*. Si ex Orbe Ps. 36. v. 13.
reducamus oculos domum, & nos ipsos intueamur,
providentiam circa nos tam pervigilem, tam plenam
amoris observabimus, ut nec unicus quidem capillus
capite defluat, id ignorante aut vetante divinâ provi-
dentiâ. Hinc Augustinus excelso animo: *Quid mihi deerit, Aug. ser. 4.*
inquit, *si membra mea dilaceret inimicus, quando capillos de mari*
meos dinumerat Deus?

CAPVT VII.

Quanta Dei Providentia sit circa vitæ
necessaria.

Omnia quidem in manu Dei sunt, non malè tamen Dei res
quispiam dixit, res claves Deum penes se habere, claves
quas nemini committat: unam quidem clavem ad pro-
mendas pluvias, ventos, nives & alios ejuscemodi par-
tus æris, clavem alteram ad referenda sepulchra, & re-
vocandos in vitam mortuos; tertiam ad penu & omne
genus alimonie. Quod si Deus has promptuaras cel-
las occludat, quis aperiet? Ergo Deus rerum omnium
promus condus: ab ipso impetrandum, quicquid du-
cendæ vitæ necessarium est.

§. I.

Marcus Anachoreta dicere solebat: Qui Deo non i. Argumē-
fidit in his caducis, quanto minus fider in aliis tum quo
æternitatem spectantibus. Et primum argumentum
Christus nostram diffidentiam usus, hoc est: *Nōne anima plus est, quam esca, & corpus plus quam vesti-*
mentum? Hic validissimis argumentis eximit animo sol-
licitudinem illam pessimam circa vestitum & victum,
docetque in almâ Dei providentiâ unice confidendum.
Si enim Deus tam providens & liberalis est in iis, qua-
videntur operosiora, cur Deum oblivionis arguimus aut
incutæ in ceteris minus operosis? Si corpus dedit, cur
vestem neget? qui donat equum, cur subtrahat frenum?
Nōne vita pretiosior est quàm id quo alitur vita, &
corpus præstantius quàm id quo regitur corpus? utique.
Qui ergo nihil sollicitis, imò nec quidem existentibus
nobis in rerum naturâ, vitam corpusque dedit, dabit
procul dubio & ea quibus vita & corpus sunt susten-
tanda, præsertim cum ipse voluerit vitam corpusque his
indigere. Si ergo majora dedit ultro, declaravit se mino-
ra etiam & posse, & velle dare. Dabit autem non qui-
dem otiosis nobis, quos non ad otium creavit, sed va-
cuis sollicitudine; hanc enim Deus in se vult rejici. Pul-
chre Jobus de corvorum coco interrogans: *Quis, inquit, Job cap. 39.*
preparat corvo escam suam, quando pulli ejus clamant vagan-
tes, eo quod non habeant cibos. Hoc ipsum ab avibus sum-
ptum argumentum ingerens & Christus: *Respicite, in-*
quit, volatilia celi, quoniam non serunt, neque metunt, neque vers. 26.
congregant in horrea, & pater vester celestis pascit illa: Nōne
vos magis pluris estis illis? Hoc ipsum sæpius inculcans hic è
cælo magister: *Nōne, inquit, duo passeris asse veneunt, & Matth. c. 10.*
unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro? Vestri vers. 29.
autem & capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo ti-
mere, multis passeribus meliores estis vos. Luc. cap. 12.
vers. 7.

Alterum argumentum sumit à brutis animalibus, 2. Argu-
qua citra omnem sollicitudinem pascuntur, ut vel in il-
mentum.

lis discamus amplitudinem divinæ providentiæ, in A quam recumbamus. Hanc enim ut apertissimam faciat, non adducit pascuum in deserto Israël annis quadraginta: non laudat Eliam à corvis nutritum, sed brutas animantes obicit, idque non leones, urso, elephant, aut alia id genus grandia animalia, quæ & ipsa divinitus pascuntur, sed animalium minima, aviculas, quæ cum cantui ferè vacent, & veluti obiter sumant cibum, maximè à sollicitudine liberè videntur. Et homo qui pluris est innumeris aviculis, Deumque non Dominum tantum, sed & Patrem agnoscit, sic angat animo?

Post demonstratam Dei providentiam in aviculas & capillos, quàm circa flosculos gerat ostendens: Considerate, inquit, lilia agri, quomodo crescunt: non laborant, neque curant. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua cooperatus est sicut unum ex istis. Si autem fenum agri quod hodie est, & cras in chibantur mittitur, Deus sic vestit, quàm magis vos minime fidei? Videte igitur quàm non solliciti sint agrestes flosculi, de suo, quo triumphante vestitu: nam omnem decorem suum uni Deo referunt acceptum, apertè professi se nihil debere humanæ curæ. Rerum naturam, quæ à Dei providentiâ est, hominum industria & cura imitari potest, assequi non potest. Aded ut magnificentissimi Regis Salomonis exquisitus, atque ad miraculum usque ornatus ac pretiosus cultus, floris contemptissimi elegantiam nequaquam exaquet.

Vos jam ipsi judicate, si Deus viliissimas herbas brevi decemendas & in fenum rapiendas tam pulchre amicit, quàm magis vos, immortalitati se conditos, vestit, curabitque necessaria, non regendo tantum corpori, sed si opus sit, etiam orando. His & tertium quoque argumentum adnectit Christus, & Quis autem vestrum cogitans, inquit, potest adjuvare ad fluctuam suam cubitum unum? Imò minuet potius sollicitudine: nihil hic ullius industria profecerit. Si ergo, inquit Lucas, neque quod minimum est potest, quid de ceteris solliciti estis? si rem tantillam vel maxima sollicitudo non promovet, ut scilicet corporis statura nonnihil augeat, quomodo corpus in vitâ servare poterit quantavis annonæ optimæ congesta copia, nili adspiret Dei providentiâ? Inanis & irritus est omnis labor vester, nisi Deus illum prosperet. Huic ergo alendi corporis curam perimittite, cui & augendi, quia hoc quàm decentissimè ac suavissimè, vestris cutis nil opitulantis, faciet. Aperit ille manum & implet omne animal benedictione.

3. Argumentum.
Matth. c. 6.
vers. 27. &
Luc. cap. 12.
v. 25. & 26.

Psol. 124.
vers. 16.

§. II.

U^m ergo Deus, quæ ad vitam necessaria, provideat omnibus (nam equaliter cura est illi de omnibus) qui sit tantam ubique multitudinem esse hominum egentissimorum? videtur Deus res humanas suo fluxui permittere. Mira, mi homo, circa paupertatem hominum Dei providentiâ est. Verè Chrysostomus: Non tantum pauperes divitibus, inquit, sed divites indigent, & magis.

Et fingamus duas urbes, quarum illam soli divites, hanc pauperes soli habirent, nullum poterit inter has esse commercium; in illa nulli erunt opifices, non operæ mercenariæ, nullus illic sartor, pisttor, futor, nullus faber, institor, agricola; has artes opulenti non faciunt, nulli hic servi, ancillæ nullæ: qualis igitur hæc urbs, si alienâ ope destituitur? In alterâ fac erunt eorum qui calceos suant, qui vestes conficiant, qui agros colant, qui sibi denique re modicâ sufficiant. Si omnibus itaque abundè suppetere ea quæ vitæ sustentandæ sunt, quid demum sequeretur? Interitus omnium opificiorum, operarum fabrilium, artificiorum. Substructiones, navigationes, aucupia, piscationes, mercaturæ pessum irent: & qui domini forent, si nulli essent qui servos se profiterentur? Ita paupertas conservat humanam gentem & ornat: paupertas industrios facit & laboriosos: paupertas suscitatur artes. Exulet paupertas penitus ab Orbe, simul boni

Paupertas conservat humanam gentem & ornat.

mores, & Virtutes pæne omnes exulabunt. Edere, bibere, ludere, helliari, græcarum & pergræcarum, primum erit negotium: Luxum comitabitur luxuria, divitias vitia. Ubi rerum omnium abundantia est, ibi plerumque etiam vitiorum. Testantur hoc uberes anni, quibus plenæ potatorum cauponæ in omne genus turpitudinis & in sania despiciunt. Testatur hoc diluvium cuius principia fuerunt luxus & otium, hinc præmortui pudoris & plenæ libidinis vita omnium. En, quanta Dei providentiâ, quæ à lasciviâ ad laborem trahit homines paupertate; labor optimos incitat. Quidquid uspiam pelchri cernimus, ab iis elaboratum est, qui pecuniâ non abundarunt, ideo labores suos vendere coacti sunt.

In ipsa portò paupertate, quanta Deus providentiâ succurrit! Non affliget Dominus animam iusti. Beatus Franciscus coram Afflictate Præfule vili dumtaxat linteote: Nunc, inquit, liberrimè dixerò: Pater noster qui es in Manti celis: Idem suis in viaticum dare solitus est illud Psalterium: Lacta super Dominum curam tuam, & ipse te entriet. Romano autem Pontifici de alimentis scilicet respondit: Matrem quidem habemus pauperem, Religionem, sed patrem ditissimam. Ita proflus est: hic pater tantâ suam curâ & providentiâ completur, ut cum humana defunct auxilia, subministrat divina. Ut annonam præstaret Eliæ, suam nobis providentiâ ingessit: primo quidem, propheta dapiferos iussit esse corvos. Corvi quoque deserebant ei panem & carnes manæ, similiter panem & carnes vesperi. En, aves rapacissimæ, quæ alioqui commissum sibi comitum consumpsissent in viâ, nili obtulit divina providentiâ, jam etiam à dapibus sunt, & ad cyathos stant. Deinde hunc ipsum Eliam Deus per pauperulam viduam pavit, cuius omnes facultates erant pugillus farinæ, & parum olei quo ungeretur, non quo vesceretur, & tamen quot farinæ modii, quot libra olei in pauperimo hoc peno relatebant? Tercio cum Eliæ egestatem suam securo somno solaretur, adfuit alius è celo dapifer, Angelus, panem & fontem adferens, uti Habacuc Danieli messorum tulit delicias. Eandem hanc singularem benevolentiam Deus sexcentis aliis suorum amicorum exhibuit, farinam, panes, oleum, vinum occultâ vi augendo, aut cum hac penitus deessent, imperatâ gratiâ submittendo. Et quamvis hæc talia nos ipsi nonnunquam experiamur, nihilominus ingens ubique diffidentia est trepidantium, ne defint vitæ necessaria: cum Judei etiam nunc vociferantur.

Nunquid poterit Deus parare mensam in deserto? Nunquid poterit dare? Adhuc Philippi vox auditur: Sed quid hæc sunt inter tantos? tot hominum fami non sufficiens ista. O verè minimæ fidei homines! Scit pater vester quia vobis omnibus indigeret. Nunquid Dei liberalitas nunc quàm olim contractior?

§. III.

P^aulo inter anachoretas primo annis sexaginta dimidium panem dentulic corvus, integrum præsentente Antonio. Joannes eremicola quatuordecim annis à nullo mortalium visus, cervæ lacte pascus est. Beatus Rochus aliquanto tempore, panem quotidie accepit à cane, quemadmodum Eliam à corvo. Non unus eremicorum illorum è palmis & cibum & vestem impetravit; una illis arbor & sartor fuit & pisttor. Anno Christi millesimo sexcentesimo quinquagesimo tertio Judocus Britonum Regis Rethæli filius, spreto solo in sacerdotium venit, solitarii vitæ genus amplexus, in Brahic loco rivulus cincto cenobium & templum condidit. Hic ingenos tam piè effusus fuit, ut quodam die non nisi panis unicus familia superesset; hunc ipsum tamen in quatuor partes secari, & quadram dari mendico iussit. At ille idem mendiculus mutatâ veste quartum rediit, & omne penu mendicando abstulit. Hic Ullmarus locus nullare

maffare & obloqui; arque liberalitati nimie indignari. Judocus hominem solatus, & caelesti penore subsidium petere docuit. Paullò post quatuor naviculæ commearu onustæ illuc appulerunt & omnem religiosæ familiæ indigentiam sublevarunt. Optimè dixit Augustinus: *An putas qui Christum pascit, à Christo non pascitur?*

Beatus Dominicus sub initium sui Ordinis duos è suis misit qui alibi locorum concionarentur. Illi sub vesperem & festi & famelici, sed & tristes gemebant se ignotos ad pauperrimas casàs devenisse, ubi auxilii nihil sperandum. Hic unus aliquis occurrens & meroris caussas eliciens: Omnia, inquit, Dei causis deseruistis magnâ utique in Deum fiduciâ, & nunc trepidatis velut omni spe destituti: pecudes Deus pascit, & filios sine perire fame? Cum dicto se subduxit. Illi oppidum ingressi, post preces in templo fufas, à Curione invitati sunt ad cenam; sed & alius quispiam intervenit qui hos ipsos hospitio recipere contendit; hæc amica lis inter duos, à tertio demum dirempta est, primæ illic auctoritatis viro, qui & parochum; & alterum hospitij jus offerentem in suas ipse aedes petraxit & omnes lautè habuit. Ita Christus suis post toleratos nocte totâ labores: *Venite, inquit, prandere.* Et tamen hæc omnia quandoque nostram nobis diffidentiam non eripiunt; quidquid rerum suppediter Deus, egestatem metumimus; inter aquas, aquarum penuriam formidamus, & nisi magna nos rerum abundantia circumfluat, multa nobis defieri credimus. Improbâ nos identidem cogitatio vellicat. Ubi est quod speras? Cui optimè respondens Augustinus: *Spes, inquit, nondum pervenit ad æm; & ovum est aliquid, sed nondum est pullus.*

§. I V.

MEndicum ajunt fuisse, qui ubi manticam jam operatam, & undequaque fartam panibus vidisset, dicere solebat: *tam spero.* Huic nos mendico simillimi sumus, tum scilicet speramus cum in annos plurimos lautè prospectum nobis credimus. Nimirum tantum spei concipimus, quantum rei præsentis cernimus. Longè aliter Joannes Alexandrinus Patriarcha, qui per veram fiduciam totus à divinâ providentiâ pendeat, quâ unâ re maximis calamitatibus facilem medelam adhibuit. Fuit ut tredecim frumentariæ naves, quarum singulæ decem millia modiorum capiebant, mergerentur mari. Media ferè pars civium Alexandrinorum ingenti hoc damno affecta est: ideo navæ aliqûe in aylum Alexandriæ confugerunt. Ad quos mox schedulam misit Joannes, in quâ hoc solum perscriptum: *Dominus dedit, Dominus, ut voluit, abstulit.* Sicut Domino placuit, ita factum est: Sit nomen Domini benedictum. Exite filii, nihil ob hoc vetiti: Dominus sollicitus erit de crastino. Postero ab hoc die adfuerunt qui optimam Præsulem ob acceptam cladem solarentur. At ille modestè præoccupans, & culpam omnem in se derivans: Ego, inquit, liberalem me credebam in dandâ stipe, & forsan ob id elatioris animi fui, justè igitur amantissimus pater filium vanè intumescerem corripuit hæc clade. Admonet Deus & revocat clementer, plagas aliquot infligens, ut iis admoniti ad nos redeamus, inò ad ipsum. Sed est protius idem ipse ille Deus qui Jobi aro fuit, æquè potens, æquè misericors, qui non deseret nos. Ita ipsos consolatores suos integerrimè Antistes solatus est. Nec diu fuit, ait Leontius, cum grande illud damnum duplicato lucro pensatum est, & Joannes pristinam in egentes liberalitatem repetiit. Diffidentiam cerè ac pusillanimitatem in his talibus exhibere, idem pane est, ac dicere: Aut avarus est Deus, aut obliiviosus. Sed apage impias has voces.

Sanctus Amatus nobile fuit speculum omnibus iis sedulo inspicendum, qui divinam providentiam aut ægrè capiunt, aut tacitè accusant. Hic post annos triginta in

Toni. I.

A monasterio Agaunensi exactos, in rupe solitaria vitam egit continentissimam. Nam è cœnobio assignatus ei locus Berinus, solum tertio quovis die, panem attulit hordeaceum & hydriam. Hæc tota erat & commæus, & obsequii ratio. Egrè tulit hanc abstinentiam caco-dæmon. Itaque captatâ occasione, cum vir sanctus in preces effusus genibus niteretur, advolans corvus hydriam evertit pedibus, & panem rostro asportavit; ita omnis in triduum commæus petiit. Quid ad hæc Amatus? fortassis indignari corvo, & rapacissimam avem diris omnibus devovere, atroces voces in Dei providentiam jactare, hæc diaboli machinamenta exacerari? Nil horum Amatus nostræ sunt hæc cantilenæ: ille manus mentemque cælo attollens: Gratias tibi ago, inquit, Domine Jesu, quod sanctissimæ voluntati tuæ placeat, exerceri me longiore jejunio. Scio hoc mihi utile futurum, quandoquidem nihil in hoc Mundo geritur absque tuâ providentiâ.

B Audite queruli & increduli: Nihil in hoc Mundo geritur absque providentiâ divinâ, sine quâ nec foliolum quidem arbore labitur: Et vos, domos incendi, naves mergi, fortunas eripi, famam violari, sopitâ & dormitante hac providentiâ putatis? rectius senserunt vel ipsi idololatæ: nam quibuscunque illorum sapientiæ aliquid aut sanitatis fuit, res humanas nequaquam temerario aut cæco impetu ferri miseri quæ censuerunt. Ideo, inquit Seneca, *fortiter omne ferendum, quia non, ut putamus, incidunt cuncta, sed veniunt.* Et quidem à Deo veniunt: quid ergo indignamur, & querimur?

§. V.

Ad eandem hanc providentiam assiduâ mente cogitandam, quotidianis pæne documentis ducimur. Non ita pridem vir religiosus Valentia novem milliarium iter ingressus, sed viâ nondum omni decursa, æstu, fame, sitique ad omnem lassitudinem confectus, abiecit se sub pirum, & precari cœpit: dum preces iterat, in summâ arbore pirum grandiusculum videt: eodem tempore transiens illic viator, hominem sub arbore farscentem allocutus, ubi audit quæ causâ progressum moraretur, panem album & bene magnum protrahens, partem præsecuit, & dedit instaurandis viribus. Hæc utique credimus, sexcenta talia contingere non nescimus, similia & ipsi experti sumus, nihilominus tam exigua est sæpe nostra in divinam providentiam fiducia, ut nisi maris, cistæ, penora, cellæ, horrea, rerum omnium referta sint, animus quoque spe vacuus jaceat, cum verò crumenam cernimus numis differtam, hic demum speramus. O malè oculati! *Spes quæ videtur, non est Rom. cap. 8. spes: Nam quod videt quis, quid sperat? Si autem quod non videmus, speramus; per patientiam expectamus.* Ea demum vera est in Deum fiducia, quando spes in angusto est, & cum rebus arctissimis colluctatur. Videmus mala nostra quæ patimur, nondum videmus gloriam, propter quam patimur: quantò plus tormenti, tantò plus erit gloria.

D Narrat Theodoretus beato Mælimæ duo fuisse dolia, alterum tritici, alterum olei: ex his liberalissimè pauperibus erogabat, neque tamen dolia vacuabat. Et Deus quoque duo habet dolia, illud frumento & omnibus ad vitam necessariis; istud misericordiâ, liberalitate, providentiâ plenissimum & exundans: neutrum exauriri potest. Ad hæc duo gazophylacia recurrendum est, cum recule nostræ in fundo suspirant, modò unicum hoc probè discamus, **DEO FIDERE**, & sanctissimæ ipsius voluntati ex integro nos committere.

Vetus Germanorum verbum est: Si faceremus, quæ deberemus, Deus faceret quæ vellemus. Hieronymus *Hier. in c. 6. id confirmans: Sit homo, inquit, qui esse debet, & mox additur: dentur ei omnia, per quem facta sunt omnia.*

Bbb 3

CAPVT

CAPUT VIII.

Quanta Dei providentia sit in Amicos.

Magnificum Dei promissum: *Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.* Et quantā Deus curā juvenem illum citharcedum (cum Laurentio Justiniano loquor) est prosecutus, quantis in periculis, quā multiplici providentiā servavit, perinde si unicum hunc hominem suscepisset curandum. Ipse rex David testatur: *Domine, inquit, tu cognovisti omnia, novissima & antiqua: tu formasti me & posuisti super me manum tuam: tu cognovisti sessionem meam & resurrectionem meam: intellexisti cogitationes meas de longe: sentiam meam & funiculum meum investigasti, & omnes vias meas praevidisti. Mea omnia, Domine, a te jam ab aeterno ad minutissimum punctulum expenta sunt.*

§. I.

Sanguinem & vitam Davidis rex Saul perpetuis infidiis petiit. Frustra: Deus protegit. Cum verò David in Maonis solitudine lateret, mox adfuit Saul, & copioso milite Davidem in modum coronae sic vallavit, ut nullus esset neceffugii, sed nec spei locus. Putabatur fera indagine & canibus cincta. Hic res Davidis desperatissimae videbantur: Saul pene jam victor illius capiti proximè imminerebat: leo jam faucibus tenere praedam sibi videbatur. Sed frustra & hoc: Deus protegit. Nam subito alatus est Sauli tristis nuntius, irruptionem fecisse alicunde Philisthaeos: quare properaret, & hostem arceret finibus. Ita David post omnem desperationem, jam unguibus haerens ferocissimae tigridis, repente dimissus est liber: Deus protegit. Ita omnes impii regis infidias divina providentia elusit suavissimè. Non autem mirum, Davidem, velut oculi pupillam, a Deo sic protectum: norat exactissimè David divinae se providentiae attemperare. Et en specimen nobilissimum: Cum Jesseus Rex David rebellem filium Abalalonem fugeretur, occurrens in viā Semei, & atrocissimis maledictis regem lacerans: Egredere, egredere, ajebat, *vir sanguinum & vir Belial.* Reddidit tibi Dominus universum sanguinem domus Saul, quoniam invasisti regnum pro eo, & ecce premunt te mala tua, quoniam vir sanguinum es. En prodigiosam hominis improbitatem! Nec divinam legem, nec principem populi, nec suum regem quidquam reveritus, eum contumeliosissimè & in os appellat homicidam, sicarium, tyrannum, invalorem regni. Indignissimum sceleris! Neque hoc satis, principi omnium hominum mitissimo, ac suorum subditorum amantissimo, extremā insuper calamitate afflicto, ac pene prostrato, tot probris insultare: majora facinorosis Semei est ausus. Rex David jam è beato miser, quā unā re nihil est miserabilius, nudis pedibus, vultu lacrymis confuso incedebat, eum tamen Semei lapidibus velut furiosum canem appetiit, & pro floribus cænum in eum coniecit: verè unguis in ulcere fodicando. Hic jam singularem & omnibus saeculis admirandam Davidis tolerantiam vide, quā ille divinae providentiae subjectissimum se gessit, & gravissimam injuriam quasi divinitus imperatam agnovit. Dixerat

1. Reg. c. 23.
vers. 25.

2. Reg. c. 16.
vers. 7. & 8.

Davidis
tolerantia
& erga di-
vinā pro-
videntiam
subjectio.

Vri unlt
Theodoret.
quasi. 32.

2. Reg. c. 16.
vers. 9.

Abilai, principis Joabi frater: *Quare maledicit canis hic mortuus Domino meo Regi? vadam & amputabo caput ejus.* Hic Princeps religiosissimus, jam tertium in regem electus, ab imputissimo capite, a suomet subdito, quem nec verbo nec facto violarat, tam graviter offensus, non tantum non irasci & fremere, non ulcisci & saxa revolvere, sed sui calumniatoris patronum agere, militum suorum vim ab eo defendere, culpam in se admissam extenuare, violatae majestatis reum, divinae Providentiae instrumentum agnoscere, Deum denique horum omnium auctorem fateri, sic demum praecipere: *Dimi-*

A tite cum ut maledicat: Dominus enim precepit ei, ut malediceret David: & quis est qui audeat dicere, quare sic fecerit? Divinum quid in hac petulantissimi hominis nequitia observans David; Dominus, inquit, precepit ei ut malediceret. Quamvis autem gravissimè Semei deliquerit maledicendo, tamen ideo præceptum id ei dicitur, ut malediceret, quandoquidem Deus pessimā Semei voluntate, quam non fecerat, optimè usus est ad corripiendum Davidem.

Eadem prorsus ratio est, in omnibus aliorum hominum vexationibus & injuriis, in quibus optimus Deus pessimorum hominum arbitrio vel ad infantes excercendos, vel ad puniendos fontes utitur. Hec flagelli loco sunt, cum peccavimus; freni loco, ne peccemus. Ideo ait Propitius sit mihi Dominus, ne extendam manum meam in hunc hominem; ego me non ulciscar. Vivit Dominus, quia nisi Dominus percussisset eum, aut dies ejus venerit ut moriatur.

B Ita in divinam Providentiam animo semper excellissimo feramur. Et quamvis nostri contra nos inimici prudentissimis sese consiliis muniant, non est tamen quod eos formidemus: Domini nutu dissipatum est consilium Achitophel utile, ut induceret Dominus super Absalon malum. Eo loco apud Deum sunt probi homines, ut de illis jam olim Deus pronunciarit: *Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.*

§. II.

Considerate mihi, obsecro, Josephum Aegypti proregem, per quos anfractus, per quas ductus est amplexus, dum ad illud honoris culmen pervenit: Tantae gloriae principium, fraternum fuit odium. Neque hic stetit malorum imperus: Domesticam invidiam ingens excepit malum: Imahelitis velut mancipium venditus est, & in Aegyptum ductus. Nec blandior illum fors in Aegypto salutavit. Hic favor dominae tam exitiosus fuit optimo juveni, quā ante fratrum odium. Cum enim juvenis castissimus quotidianas herae pollecebras sudis auribus transmitteret, apud herum falso delatus, ad carcerem raptatus triennio illic innocens detentus est. Sane non statim atque in Aegyptum pervenit, currit triumphali est impositus:

Per varios casus per tot discrimina rerum
ad hoc solii demum evectus est. Et haec omnia divinae Providentiae jussu sunt facta. Locupletissimus testis ipsemet Josephus, cum apud fratres de divina hac Providentia differeret: *Non vestro consilio, inquit, sed Dei voluntate hic missus sum. Nolite timere, num Dei possimus resistere voluntati? Vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum. Haec non solum audiamus nos, inquit Chrysostomus, sed & imitemur, & ita solemus eos qui nos afflixerunt, non imputare, sed cunctis eis, quae in nos ad miserunt, sed omnia magnā feruntur benevolentia. Siquidem ita solet providentissimus Deus Deos deterrimos etiam amicorum suorum eventus latissimè commutare.*

D successibus commutare. Saepe beneficiis locum fecit injuriis; multi ceciderunt, ut altius surgerent & in majus. Divina providentia non modò rectè factis, sed etiam peccatis, ad ea quae destinavit, uti solet. Vidit Josephi peccata, tolle malitiam fratrum ejus, tolle invidiam, tolle patricidii commentum, quod in fratrem saevierunt, simul abstuleris omnia illa quibus Aegypti stetit incolumitas. Nulla fuisset regii somnii interpretatio, nulla in septennium frumentatio, fame perisset Aegyptus, percussent & finitimae regiones. Vis clariora? tolle licentiam avaritiam, & Judaeorum invidiam, simul abstuleris gentis humanae litrum, Christi sanguinem & mortem. Tolle diabolum; cernamina, victoriae, praemia, magnā ex parte cessabunt. Tolle tyrannos; ubi martyres erunt: Hic divinae providentiae mos est, non solum bonis, sed etiam malis ad bonum uti. Josephi certe venditio, si actionis hujus naturam spectes, efficienter fuit a Deo, at vero

ea quæ hac actione tegebatur nequitia, à pessimâ fratri voluntate. Providit autem Deus plurima, quibus hanc omnem injuriam emendaret. Pulchrè hic Gregorius: Ecce, inquit, quomodo sapientes in ipsâ suâ sapientiâ vis divina comprehendat! Ideo venditus fuit Ioseph, ne adoraretur, & ideo est adoratus quia venditus. Idem Mosi contigit. Quem enim Pharaon rex morti destinavit, hunc Pharaonis filia, Deo instigante, sibi educandum commendabat. In aula tuâ, Pharaon, nutrire cogitis eum, qui vindicatus est illos, quos tu extremè persequeris. Novum miraculum, inquit Augustinus, filia parricide fecit opus matris misericordie. Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.

§. III.

Chariton, cum Hierosolyma tenderet, latronum infidiis interceptus, in spelæum illorum tractus, & catenis alligatus est. Latronibus aliò ad prædâ dilapsis, Chariton hoc unum agere, Deum divinamque providentiam maximis laudibus extollere, inopinatam illam permissionem secum expèdere, ob càmque patri amantissimo gratias agere, eidemque se impensissimè commendare, nec aliud velle quàm divinam in se voluntatem perficere. Dum hæc animo volvit, serpens è latebra prorepit ad camellam lactis plenam; bibit hinc largius non vocatus hospes, sed pro symbolâ, quod ingrati fœlent, venenum refundit. Ubi latrones in notum cubile redierunt, primum erat contractam sitim lacteâ promulsi propitiare: biberunt liberalius quàm serpens, sed ita ut nil biberent amplius; nam paulò post concepto intra venas veneno, extincti sunt omnes. Ergo jam Chariton latronum ex alie hæres, & solus infamis latibuli dominus, divinæ se providentiæ ardentius quàm unquam commendavit. Nec frustra: vinculis ope divinâ laxatis, pro miserabili ergastulo habitaculum reperit opulentum, & pecuniam quidem illic inventam, partim sublevandis egenis, partim monasterio condendo adhibuit. Ipsa latrocinantium specus in templum mutavit, ubi tam Judæi quàm idololatæ Christianis sacris imbuti sunt. O admiranda divinæ providentiæ stragemata! Optimè Tobias: Si me ipsum, inquit, tradam tibi servum, non ero condignus providentiæ tuæ.

Sancta Monegundis ad illam vitæ sanctimoniam nunquam pervenisset, nisi eam divina providentia per varias ambages illuc duxisset. Duas habuit filias Monegundis excellentis formæ virgines, quibus omnem curam & amorem inpendit mater, tunc temporis piam. Hanc peccandi illecebram amoliri placuit divinæ providentiæ. Ita ambæ filię præmaturâ morte sublatae sunt. Mater suo ipsa funeri velut superstes, omnem odisse vitam, capillos vellere, lacerare genas, omne doloris solatium spernere, nec aliud velle quàm filias celerrimè sequi moriendo. Postquam lacrymis nonnihil egessus dolor, luctu jam remittente, compos sui facta Monegundis: An non, inquit, insigniter fatua sum, quæ divinæ providentiæ tam contumaciter reclamo? quid ago? an nesciebam me genuisse filias mortales? an ad hoc natae sunt, ut mori non possent? Dei mater, Dei filius, homines Deo charissimi moriuntur, & ego indignè filias meas desuisse vivere? quæ fors an ideo morte occubuerunt, ne succumberent vitis. Quid igitur meis querelis Deum incesso, qui nihil potest mali velle; quin stultam hanc lamentationem finio, & in divinæ voluntatis ac providentiæ sinu me totam compono? Ita dixit, & fecit: Mundum res suas habere iussit, ipsa in domunculam cum ancillulâ se conclusit, Deo deinceps omni conatu servitura. Hanc vitæ mutationem Superis placuisse miracula manifestum fecerunt. Monegundis namque plurimos agrotorum sine pharmacis sanavit, Gregorio Turonensi teste. Tanti est ex integro divinæ providentiæ se permittere. Verissimè dixit Augustinus: Qui habuit

A curam tui antequam esses, quomodo non habebis curam tui, cum jam hoc es, quod voluit ut esses?

§. IV.

Robertus, primus Molismensis abbas, divinæ providentiæ studiosissimus cultor, quicquid potuit in betto pauperes erogavit. Fuit ut duobus mendicis ante fores expectantibus duos panes juberet dari: at æconomus se opponere, & nec in prandium quidem suffecturam annonam dicere. Quid ergo, inquit Robertus, prandebimus? nescio, ait æconomus. Suboluit hic viro sancto, aliquid tenacitate malè providâ recondi. Igitur re divinâ peractâ cum signum daretur ad mensam, scitatus est abbas, unde panes illati essent? paucos, inquit obsonator, pro nobis reservavi. Robertus religiosè exandescens panes omnes in canistrum iussit colligi, & mox ad mendicos foras efferri, & ad tuos versus: Ne, inquit, parendi contumacia, & diffidentia domi nostræ latius grassentur, jejuniū & fames docebunt nos Deo fideri. Volebat Robertus, ut sui omnes à liberalissimâ Dei providentiâ toti penderent, velut infans à matris viribus. Optimum pharmacum malæ parsimonie, inedia.

Narrat Dorotheus, senem religiosissimum à stomachi languore cibos nauseasse diebus aliquot. Juvenis qui seni serviebat, appetentiam cibi revocaturus, edula mellita censuit coquenda. Itaque è duabus ampullis illam arripit inconsideratus, quâ foetidissimum oleum è lino servabatur, errorem textit valorum similitudo. Ergo ut seni facere bene, largius affudit non mel, sed ipsam pæne mortem, coxitque pulcritudinem, nec cani quidem apponendam. Senex ægrotus vix gustavit fatuum cibum, & sui coci manum errasse deprehendit, siluit tamen, & ultra vires comedit; tandem relincente stomacho posuit cochlear, nec verbulo quidem ob corruptissimum ferculum conquestus. Hic locius hortari, & urgere, liberalius ederet dulciculum opsonium, se omnem in eo artem consumpsisse, valetudini hoc mirè facturum, & verò etiam se præire velle nobilem hanc dapem sumendo. At optimus senex adeo bilem in statione continuit, ut non tantum non asperiore voce ullâ, sed nec cogitatione quidem acerbâ in focium commotus, hoc unum excusaret, succumbere se his ciborum cupediis. Socius ergo mellitas has pulces vix primoribus labris gustavit, & mox ad genua senis advolutus: Occide te pater, ait, & cur obsecro, temerariam meam incogitantiam silentio tuo confirmasti? Cui senex: Ne, inquit, angaris animo, fili: si enim voluisset Deus ut mel ederem, mel utique cibo affudisset. Optimè, inquit Dorotheus, locutus est senex; certò enim sciebat, quod si voluisset Deus mel à se comedi, socium suum errare non permisisset, aut, quod æquè facile Deo, foetidissimum illud oleum in liquorem melleum vertisset.

Ita se gerit, qui divinam in omnibus Providentiam agnoscit; non vertit omnia in pejus, nec querit cui casum suum imputet, sed peccata hominum ad Dei Providentiam potius refert. Quicquid accidit, benignè interpretando levat.

§. V.

Hic velim, Lector, unum aliquod enucleatissimè à te capi. Hieronymi dictum est: Omnia providentiâ Dei gubernantur, & sape quæ putatur pœna, medicina est. Ubi mirabile illud observandum: Divinam Providentiam finire suis quæque motibus ferri, usque in certum tempus. Hic enim divinæ Providentiæ mos est, ut paulatim & per incrementa temporum ad destinatos quæque fines perducatur: nam minima æquè ac maxima ordinat. Eam ob causam Philosophorum sol Epictetus Epist. Excellentissimè dixit: Ne postules ea quæ fiunt, arbitratu chir. c. 13. & tuo fieri, sed si sapias, ita fieri quæque velis, ut fiunt. Chritian. cap. 78. 79. num, divinum documentum. Ita fieri quæque velis, ut fiunt.

Bbb 4

Simillimè

Basil. ad
Eustach.
Nil. cap. 29.
de orat.
Thomas à
Kempis l. 2.
cap. 1.

Simillimè locutus Basilus: *Quoniam*, inquit, *res non ita* A
eveniunt ut volumus; quemadmodum eveniunt, sic velimus.
Eodem prorsus modo Nilus abbas: *Non ora*, inquit, *ut*
fiant quæ fieri velis, sed potius ora, sicut orare didicisti, ut fiat
voluntas Dei in te. Non aliter piissimus ille scriptor Tho-
mas à Kempis: *Homo internus*, inquit, *cito sese colligit, &*
fieri res eveniunt, sic se illis accommodat. Ita fieri quæque velis,
ut fiant. Huius rei veluti causam reddens Epictetus:
Necessitati, ait, qui probe se accommodat, sapit, estque rerum
divinarum conficius. Sed & tertium illud addit: *O Crito*, si
Dus ita visum, ita fiat. Me autem Anytus & Melitus occidere
sanè possunt, ledere verò non possunt. Quid magis Christia-
nè dici potuisset? & quam perspicaces oculos in divi-
nam providentiam fissile censendus est Epictetus, cu-
jus illud vel uno die milles reperendum: Ita fieri quæque
velis, ut fiant; si Deo ita visum, ita fiat. Ergo nullos eventus
certos expectemus, nil certi unquam designemus nisi
hoc unum unicum, ut Dei fiat voluntas. Ecquid aliud
beatus Chrysostomus, quid aliud sanctorum Patrum B

Epist. En-
chirid. c. 13.
Theodori. in
viti SS. Pa-
trum c. 21.
Paulus
Diac. l. 23.
August. in
soliloq. c. 15.

nisi à seipso: *Morbus est corporis impedimentum*, inquit Epi-
ctetus, *insultum non item, nisi ipse velis*. *Claudicatio pedis est*
impedimentum, insultum non item. *Quod si singulis in rebus*
quæ incidunt, consideraris, invenies eas alterius cuiuspiam rei,
non tui esse impedimentum.

Hinc tam animosè Jacobus anachoreta demoni plagas
minitanti respondens: *Si tibi*, inquit, *permissum est*
à Deo, percutere; quid moraris, percutere, & plagas libenter
accipiam; ut qui ab illo feriar, qui feriri me permittit. Si
autem id tibi permissum non sit, non percuties me, etiam
milles infanias. Hinc etiam Irene Imperatrix, à suo ser-
vo dejecta imperio: Ego, aiebat, Deo acceptum refero
quod me orphanam & indignam exverit ad imperi-
um. Quod verò jam me deici permittat, meis id pec-
catis adscribo. In omnibus autem bonis & malis, sit
nomen Domini benedictum. Certissimum: Nemo læ-
ditur nisi à seipso. Ideo Augustinus: *Constante Deo crede*, C
inquit, *eig, te totum committere quantum potes: ita enim ipse*
te ad se sublevarare non desinet, nihil tibi evenire permittet, nisi
quod tibi prodest, etiam si nescias.

Ut autem hoc quicquid sibi persuasissimum habeat,
expedit ut fundamentum illud assidue menti obverse-
tur: Nihil ulli uspiam adversi sine nutu voluntatēque
Dei posse accidere. Nec enim diabolus, nec mortalium
ullus obesse nobis poterit, si Deus id non permiserit.
Quicquid nostrum cum Jacobo eremita in omnes inimicos
suos libertinè proclamat: Tu non percuties me, nec
tu, nec iste, nec ille, nec vos omnes me unquam percu-
tiets, etiam milles infanias & tingamini, si à Deo id vo-
bis nō sit permissum. Neque tantum à Deo omnia, gra-
vissimas etiam erumnas, tanquam à supremo Rege pro-
venire credendum, sed eadem sic etiam provenire tan-
quam ab amantissimo patre in nostrum commodum &
utilitatem immissa, atque adeo neminem omnino lædi
nisi à seipso: prout castissima Juditha nos instruens: Nos
v. 26. & 27. ergo, inquit, non ulciscamur nos, pro his quæ patimur: sed repu-
tantes peccatis nostris hec ipsa supplicia, minoræ esse flagella
Domini, quibus quasi servi corripimur, ad emendationem, &
non ad perditionem nostram evenisse credamus. Tam rectæ
Dei voluntatis est, ut non velit, nec velle possit, nisi
quod nobis bono sit, & quidem majori bono. Quid ni
velit hoc Deus? Optimus est. Quid ni possit? Maximus
est. Adeoque vires nullæ sunt supra ipsum, uti nullæ nisi
ab ipso. Unde quæque & ex omni parte, bonæ Dei vo-
luntate ita circummuniti sumus, ut ad nihil nisi per pro-
videntiam divinam, per ipsum Deum possit pertingere.

Verè Domine, ut scuto bonæ voluntatis tue coronasti nos.
Nemo igitur indignetur sibi hoc illudve triste accidere:
sciat illa ipsa, quibus lædi videtur, ad conservationem
universi pertinere & ex his esse quæ cursum Mundi of-
ficiūque consummant.

Deus non
vult nec
potest vel-
le nisi
quod no-
bis bono
sit.

Esai. 5. v. 13.

Antonium Magnum subinde ingens diversarum bel-
luarum exercitus ab Orco circumdedit, qui extrema
omnia minabatur. Irridens hunc omnem bestiarum
neum Antonius: O miseri, ait, ut me tereretur, belluas
indulstis, vel multitudine victuri: si quid vobis esset vi-
rium, me una è vobis vinceret, sed quia retulis viribus
invalidi in nos pugnat, exercitum objicitis. Si quam
vobis in me licentiam permisit Deus, invadite, lacerate,
forbete me; si juris nil dedit, laborem frustra sumitis.

Fidamus ergo Providentiæ divinæ: Dominus regit nos, &
& nihil nobis deerit.

CAPVT IX.

Quanta Dei Providentia sit tam in ami-
cos quam inimicos.

Vetus est apologus, qui Providentiam divinam
hunc in modum proponit. Ad rivulum lustrabat
inter flores puerulus, tandem puerilli discursatione fati-
gatus, juxta aquas loco periculoso confedit, & obdor-
miit. Mox adfuit Fortuna, & dormitantem puellum in-
crepitans: En, inquit, miselle, quam proum est hinc in
aquam delabi: Surge, & vicino periculo te subtrahere,
ne si quid tibi mali eveniat, omnes in me culpam deriverent,
dicantque non te, sed me dormiisse, quæ te dormientem
neglexerim. Pulchrè hoc providentiæ Dei asserendæ
excogitatum. Inter omnes Christianos constat, de quo
illud pronuntiari Plātes: *Eccenon dormitabit, neque dor-*
miat qui custodit Israël.

Platoni Deus tam acres habet oculos, ut eos nihil ef-
fugiat; aures habet tam acutas, ut eas nil prætereat; nil
fallat, ut qui ipsas etiam audiat cogitationes, porò bra-
chia manūque habet tam longas, ut is nemo elabatur.
Hoc philosophos ratio docuit, quod nos non solum è
ratione, sed etiam è sacris paginis discimus.

§. I.

Siracides de divinā providentiā dilucidè: *A saculo*, B
inquit, *usque in saculum respicit*: & nihil est mirabile in
conspectu ejus. Opera omnis carnis coram illo, & non est quid-
quam absconditum ab oculis ejus. Non est dicere, quid est hoc,
aut quid est istud: omnia enim in tempore suo quærentur. Pre-
terita, præsentia, futura distinctissime unòque intuitu
pervidet Deus: Omnes ipsius oculis præsentés sumus,
Adam & Antichristus, omne humanum genus, creata
omnia. Tam autem divina providentia falli non potest,
ut rectè dixerit idem Siracides: *Omnia opera Domini bon-*
na, & omne opus hora sua subministrabit. Non est dicere, hoc
illo nequius est: omnia enim in tempore suo comprobantur.
Hinc merito dixit Augustinus: *Confiteri, Deum esse, & no-*
gare præcium esse futurorum, apertissima infania est. Verè
providentia Dei attingit à fine usque ad finem sortiter, & sequi
disponit omnia suaviter. A supremis Angelorum Seraphi-
nis ad minimos in terrā vermiculos, insomnes Dei cu-
ræ descendunt, imò nunquam absunt. Moses olim &
Aaron proclamant: *Vespere scietis quid Dominus eduxerit*
vos de terrā Ægypti, & mane videbitis gloriam Domini. Sanè
in mortis vespere cognoscemus nos omnes, obstupe-
scendam Dei in nos Providentiam. Nam, à Domino di-
riguntur gressus viri, quis autem hominum intelligere potest
viam suam? Longè providentiissime ducit nos Deus, sed per
sæpe per flexos aditus, & labyrinthos pæne inextricabi-
les, sed ille novit quā nos viā educat in celi vitidatē.
Quid ergo querimus contra circumspèctissimum hunc
ductorem? Si quis cum tabellario viarum periculis
iter ingrediatur, & ubi salebrosæ, difficiles, ac flexuosæ
se viæ obtulerint, incipiat queri, dicatque: Per quæ me
avia ducis, vir bone? nisi me valde fallo, jam dudum tri-
nere decessimus. Huic viæ auctor promptè responde-
bit: Ne sollicitus sis, mi domine, & hanc mihi curam re-
linque:

lingue: per aliquas, fateor, ambages te duxi; quod si limite recto visissemus, in paludes illas ineluctabiles incidissemus: fide mihi sic ducam, ut te huius comitis non peniteat. Semita trita & tuta nemini nimium longa sit aut aspera. Ita nos divina ducit Providentia; per crebros quidem anfractus, perque varios viæ flexus incendentem est: sed quid indignamur optimo duci? modò via sit secuta, quid refert, si sit salebrosa?

§. II.

Videte mihi regem Saul, regum optimum, si tam bene finisset, quam cepit: Non erat vir de filiis Israël melior illo. Hic ipse dum patris sui asinas quaesivit, regnum invenit. Sed divinam in hunc virum Providentiam paulò altius consideremus. Dixit Deus Samueli:

li: Hæc ipsa hora, que nunc est, eras mittam virum ad te de terra Benjamin, & unges eum ducem super populum meum Israël. Mittendi modus hic fuit. Pater Saulis asinas amittit, has quaesitum amandavit filium. Saul patris dicto audiens, additò in viam comite, omni conatu iumenta quaesivit: Ephraim montem transiit, terram Salis percurrit, asinas non reperit: tractum Jemini, & oram Salim lustravit, sed nullum usquam asinarum vestigium. Demum Saul ad comitem: Domum, inquit, redeamus, ne patri meo graviolem nos sollicitudinem inijciamus quam asina; cogaturque quaerere quærentes. Hic comes consilium suggerere & dicere; non procul inde virum Dei habitare, videri profus optimum factum, si hunc adeant, & super amissis iumentis interrogent. Saul occasionem non spernendam ratus, instituit & istud viæ devorare: sic sanè post longa diverticula delatus est ad Samuelem, futurorum planè ignarus. Vix autem in mutuum aspectum & colloquium ventum est, cum Deus Samueli dixit hunc ipsum esse, quem Hebræo imperio destinasset, hunc in regem ungendum. Omnia ordine facta. Ita Saul & asinas invenit quas quaesivit, & regnum reperit quod nunquam somniavit. O quanta divinae providentiæ abyssus, arcanum quantum! & quam divina ab humanis judiciis diverunt! Nihil minus Saul cogitabat quam sceptrum & diadema, cum in solum divino calculo attolleretur. Ita non casu perditæ sunt asinae, non casu missus est Saul qui eas indagaret: nec casu factum ut illas non statim inveniret, sed nec casu consilium adeundi Samuelis à famulo suggestum: singulari Dei providentia, eoque sine facta sunt hæc omnia, ut Sauli deferretur sceptrum in Israël. Sed quæras forsitan, cur Deus Saulem in regem ungi voluerit, quem præcivit multa impiè facturum, & pessimè finitum? Idem quæram & ego: Cur Deus Angelos creavit in gratia, quos scivit æternum torquendos in gehennâ? Cur Adamum in amœnissimo horto collocavit, è quo cum brevi sciverat exturbandum? Cur Christus Judam Iscariotem in Apostolum elegit, quem præcivit fore proditorem? Cur Apostolos suos in civitatem Samaritanorum misit, quos præcivit non recipiendos? Quid hoc lusus est? Et tamen ejus generis infinita sunt. Hieronymus ad rem respondens: Vis, inquit, scire rationem? Deus præsentia judicat, non futura, nec condemnat ex præsentia, quem novit talem fore, qui sibi postea displicat: sed tanta bonitatis est, & ineffabilis clementia, ut eligat eum, quem interitum bonum cernit, & sit malum futurum, dans ei potestatem conversionis & penitentia. Neque ideo peccavit Adam, quia Deus peccatum præciverat, sed ideo præcivit Deus, quia ille propria voluntate erat peccaturus: Nec in eo, inquit Ambrosius, lesus est vel Adam, quia mandatum accepit, vel Iudas, quia electus est: non enim necessitatem Deus vel illi prævaricationis, vel hanc prodicionis imposuit; quia uterque si quod acceperat, custodisset, à peccato abstinere potuisset. Quos scit Deus in bono mansuros, frequenter ante sunt malis; & quos scit malos permansuros, aliquoties prius sunt boni. Stas modò? vide ne cadas. Apostolus, Ecclesiæ prin-

A ceptus lapsus est: Tu vigila, Judas cecidit, ut tu stares. Hic magnum discimus documentum, inquit Euthymius, quod neque humana promptitudo quidquam efficiat absque divino auxilio, neque divinum auxilium proficiat absque promptitudine humana. Utriusque rei exempla sunt Petrus & Judas. Oportet ergo neque obdormire, omni negotio in Deum rejecto, neque rursus putare seipsum omne opus efficere. Siquidem nec totum operatur Deus, ne otiosi permaneamus; nec totum nobis permittit, ne gloriemur: sed ab unoquoque quod nocivum est auferens, quod utile est nobis relinquens.

§. III.

Sed Saul etiamnum mihi in animo est. Admirabilis fuit enim omnibus circa hunc regem providentia Dei. Nam qui toties Philistæorum mucrone Davidem perdere malitiosè studuit, ipse ingenti Philistæorum exercitu vallatus, à Deo desertus, Pythonem per summum scelus consulto, Samuelem habuit nuncium imminens ruinæ, quam nec ferre miser potuit, nec vitare. Hæc quam vigilans est vindicta divina! Qui seipsum neci dederat, ut hostiles illusiones effugeret, ille idem præ omnibus Israëlitarum regibus, illusus & contumeliis affectus est. Nam caput ejus torâ Palæstinâ ludibrio circumlatum, cadaver volucris in escam abjectum est. Et, ô Deus, quam nihil providentiam tuam præterit! Hic idem Saul qui Analeciæ, Deo jubente, penitus delere noluit, eò miseriarum redactus est, ut beneficii loco duceret ab Amalecitis interfici. Pondus & statera Prov. c. 16. judicis Domini sunt.

Solet autem divina providentia, nec statim omnia scelera punire, nec omnia relinquere impunita. Si nulla puniret, nullam esse providentiam multi dicerent, si verò in omnia mox animadverteret, nihil post hanc vitam vel præmit, vel supplicii superesse crederent. Ita Deus dum quadam punit, providentiam suam ostendit, dum impunita. C quædam relinquit impunita, ad futuræ vitæ reservat supplicia. Eodem consilio quosdam suorum periculis subducit, alios impiorum furori vexandos obicit: providentissimè omnia. Sic tres Hebræos juvenes Babylonis flammis eripuit, septem Machabeos fratres ab Antiocho excarnificari sustinuit: tam illud quam istud, & iustè & providè.

Illustrissimum & hoc divinae Providentiæ argumentum fuit, quod plures commemorant. Cyrus Panoplytes, poëta nobilissimus, princeps architectorum, pace & bello insignis, quam enim sapiens, tam etiam fuit industrius, sed, quod unum illi deerat, nondum Christianus. Hic in Eudociæ Imperatricis Augustæ familiaritatem sese insinuans, tantam sibi gratiam suâ potèsti conciliavit, ut ab imperatore Theodosio juniore proximus, Urbis & Prætorio præfectus, Patricius, Consularis, summis denique dignitatibus fulgeret. Simul tamen variis & acerbis calibus vir iste jactatus est, & demum periisset, nisi naufragium fecisset, quo alii solent perire. Nam magnâ Dei providentiâ, è summis, aleâ vertente, ad ima dejectus est. Siquidem eâ re, quâ apud cives magnam gratiam collegit, apud Imperatorem non mediocriter offendit. Verum saluti fuit, quod esse credebatur exitio. Cum enim Cyrus, Constantinopolis veteres muros demolitus, duobus intervallis additis, alios intra sexagesimum diem extruxisset, populus inauditi operis festinam pulchritudinem obstupeficens, in Circo, præsentem Imperatorem exclamavit: *Constantinus condidit, Cyrus instauravit*. Vulneratus his vocibus Imperator, Cyrum sub eo prætextu, quod Græcæ superstitionis cultor esset, præfecti dignitate privari, & bona illius publicari iussit. Accesserunt & aliæ quoque calamitates. Uxorem Cyri filiamque cæcodemon, invisus hospes, insecuit. Hæc quidem Cyro, invidiâ Principis (ut videbatur) benignissimâ tamen providentiâ sic evenerunt ut vim medica-

Euth. c. 64.
in Matth.
Promptitudo humana nihil efficit absque divino auxilio, & contra.

Saul habuit nuncium mortis Samuelis.

Prov. c. 16.
vers. 11.

Cædrenus, Evagrius, Nicephorus, sub annum Christiani 440.

menti obtinuerit tam multiplex calamitas. Qui enim inter tot signa atque prodigia etiamnum Deorum cultor perseverabat, violento remedio curandus erat, & reddendus sanæ menti. Itaque Cyrus tot ærumnis pressus, ad Christianorum Deum configere instituit, sacris Christianis imbutus, & in Clericum attonsus, quoad vixit Smyrnæ Pontificem egit. Gratiarum agat Cyrus divinæ providentiæ maximas: Sanè perierat, nisi sic perisset.

§. IV.

In hunc modum res adversas omnes, quæ in hac vitâ eveniunt, divina Providentiâ suâ gubernatione tam amanter complectitur, ut universas vitæ miseras disponat, & ordinet in nostrum bonum, & ipsa etiam peccata permittat, ob altos & secretos sui regiminis fines. Eiusdem enim divinæ providentiæ est, & facere bona, & permittere mala. Certè Deus, nil unquam mali permittit, nisi adeo potens & bonus esset, ut è quovis etiam malo bonum eliceret. Dic obsecro, quæ unquam majora in Orbe mala fuerunt quàm facinus Adami, & occisio Christi? Et tamen noxa primigenia Deum in humana membra è cælo detraxit. Mors Christi cælum nobis, & bona restituit. Is artifex est Deus, ut è malis omnibus, velut è numis plumbeis eliquare possit probatissimum aurum: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Magdalene viciolitas multos correxit, lapsus Petri quamplurimos erexit, dubitatio Thomæ innumeros confirmavit. Deo istud laudi est: *Metis ubi non seminasti.* Cum enim peccata non feminet, ex eis tamen colligit messem complurium bonorum. Verè Deus mel de petra, oleumque de saxo durissimo sugit, cum è grandibus malis bona non minora elicit.

Nullum malum à Deo permittitur, nisi ex eo bonum eliciat.

Rom. cap. 8. vers. 28.

Deut. 2. 32. vers. 13.

Omnes corporis molestiæ & afflictiones à Deo proveniunt.

Ita verò divina providentiâ circa nos nostræque omnia vigilat, ut omnes & corporis molestias minutissimè jam decretas habeat. Eapropter quivis hominum ad cuiusvis morbi principium, secum ipse ratiocinetur in hunc modum: Hic morbus è quacunque causâ, sive meâ intemperantiâ, sive alterius malevolentia, vel aliunde contractus, à divinâ potius providentiâ est, quæ illum viribus meis sic accommodavit, ut illius initium, gravitas, incrementum, inclinatio, remissio ab eadem omnino pendeant: ita ut humor (verbi gratiâ) qui jam caput afficit, non possit in aliam partem defluere, nec crescere, aut plures horas durare quàm decreverit Deus. Eadem pariter providentiâ divina remediorum, & curationis eventus sic disponit, ut medicus quid faciendum aut intelligat, aut morbi vim non assequatur, & erret, & ut pharmaca vel apta malo, vel inepta, opportunè vel importunè præbeantur, atque ut cetera medicamenta vel levant morbum, & ad sanitatem proficiant, vel malè respondeant, & à morbo vincantur, ita ut nil penitus horum casu accidat. Omnia morbi momenta, & minimæ quavis moriuncula, Deo moderante, eò diriguntur, ut quod divina voluntas constituit, assequatur. Certè sanitas & ægrotudo, vita & mors à Deo sunt, à Deo est

Ecclesi. cap. 11. vers. 14. & omnis medela.

cap. 38. v. 2.

Eodem prorsus modo in omnibus adversis, quæ vel corpus, vel animum afficiunt, de divinâ providentiâ ratiocinandum est. Inimicus tibi maledicit: Vide, mi homo, omnes illius calumnias, omnia verba, syllabas omnes, quas in te ore tragico evomit, à divinâ providentiâ statè jam ab æterno appensa sunt: quantum illi permissum est, hoc in te dicet, & nec unicâ quidem syllabulâ amplius. Quid igitur pugnas, & incassum ringeris? Eandem ratiocinationem hanc adhibe miseriis tuis omnibus, quarum ordo, numerus, intentio, tempus, conditio, ad unguem constituta sunt à divinâ providentiâ. Huic te submitte & dic: *Obmutui & non aperui os meum, quoniam tu fecisti.* Tu, mi Deus, tu hæc fecisti, tua providentiâ, voluntas, permissio hæc in me immisit:

Pf. 38. v. 10.

A quia ergo tu hæc omnia fecisti, impius ego sum, qui contra te querar. Ergo voluntati tuæ pareo, & quicquid ab eâ est, tolero.

Quæ hæcenus dicta, Clemens Alexandrinus contingens: Hic ergo, inquit, tali cognitione præditus, quæ est fidelis, & cui est persuasum, quæ sunt in Mundo optime administrari, æquo certe fert animo omnia quæ eveniunt. Nota: Cui persuasum est, quæ in Mundo sunt, optime administrari. Sed profectò non ratione hominum, qui toties gravissimè errant, sed Dei ratione, optime omnia administrantur. Deus enim per instrumenta etiam pessima suam tamen voluntatem perficit. *Consilium ejus stabit, & omnis voluntas ejus fiet.*

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

cap. 1. v. 1.

CAPUT X.

Quanta nihilominus plurimorum hominum
de Deo sit diffidentia.

Nil crebrius Christus, nil & acerbius in suis discipulis castigavit quam diffidentiam. Hinc illos modice fidei, tardos corde, generationem incredulam, peruersam appellavit sapiens: varia tentavit optimus magister, ut sui dedicerent diffidentiam. Quod enim ille Domini sopor in navigio, illa panum penuria, quod examen super comenatu in solitudinem pervehendo, quod illa Petri in aquis fluctuatio spectabat? diffidentia proponebatur dediscenda; & hoc sibi volunt voces illae: Modice fidei, quare dubitasti? et perinde si dixisset sapientissimus doctor: Ergone vos tam indociles, ut primam hanc summam necessariam institutionem non possitis capere?

In varias sese formas diffundit diffidentia. Sunt qui Bideo diffidunt Deo, quod putent illum suis hostibus nimium indulgere, & laxare omnes habenas: Alii diffidunt se impetraturos a Deo quod rogant, praesertim si ob admilla olim peccata, conscientiae angoribus urgeantur, metuuntque ne Deus veniam negarit etiam petentibus: Alii Deo diffidunt, ne forte subtrahat victui necessaria. Triplex hoc diffidentiae genus plurimos hominum rectissimam fraude a Deo abducit, & praecipitat. Hoc autem diffidentiae vitium tanto magis noxium, quanto minus notum est. Quod si originem huius vitii libeat indagare, reperiemus, ex eo etiam nasci diffidentiam, quod quis ipse sibi nimium fidat. Quam hoc & frequens & periculosum sit, sibi ipsi fidere, antequam ad alia progrediamur, hic exponendum.

§. I.

Salomon hanc sui fiduciam graviter perstringens: *Qui confidit in corde suo, inquit, stultus est.* Ideo toties monet: *Ne imitaris prudentiam tuam: Ne sis sapiens apud temetipsum.* Nimium prima stultitiae rudimenta sunt, se sapientem credere. Quis autem ille Phoenix est, qui res suas non aestimet, qui parvi pendat, qui non aut vires, aut formam, aut opes, aut eruditionem, aut prudentiam suam subinde blandis oculis circumspiciat? sed suo damno. Nam, *qui confidit in cogitationibus suis, impietate agit.* Deus, ut hanc nobis impietatem extorqueat, saepe nos graviter castigat, aut indociles disciplinam suam penitus excludit.

Videte mihi Goliathum tantopere sibi praesidentem, quasi uno spiritu dissaturus sit totos exercitus. Cumque vidisset contra se progredientem pastoritum juvenem David, acerbo scommate tantillum adversarium contemnens: *Veni, aiebat, ut discerpam te, in pabulum bestiis obijciendum.* Sed quam haec sui fidentia compressa est! quis enim ita lapidem rexit, ut rectissimam Goliathi frontem peteret, nisi Dei certissima manus? quae fastuosam illam turrim, non balistis aut catapultis immanibus, sed lapillo unico dejecit.

Holofernes aequè praesidens sibi, tanti non erat Deo, ut virili dextra caderet, omnem illius arrogantiam femina triumphavit. Chaldaeus monarcha Nabuchodonosor in palatio suo obambulans: *Nome hac est, aiebat, Babilon magna quam edificavi in domum regni, in robore fortitudinis meae, & in gloria decoris mei?* An non urbs indyca est? ego illius conditor sum. O mi Nabuchodonosor, antehac centena tibi secula in regium prandium cenamque apponi solebant, deinceps apponetur unicum & valde insuetum, dum discas rectius & cogitare & loqui. Ut verò tibi sapiet jentaculum bouum? faenum tamdiu comedes, dum sapere discas, & stylum veritas. Balneum tuum gelidus ros erit, Attalica vestis capilli tui, pro anulis ungues avium habebis. *Cumque sermo ad-*

A huc esset in ore regis vox desolato ruit: Tibi dicitur Nabuchodonosor rex, regnum transibit a te, & ab hominibus ejicient te, & cum bestiis feris erit habitatio tua: sanum quasi vos comedes, & septem tempora mutabuntur super te, donec scias quod dominetur Excelsus in regno hominum, & cuicumque voluerit det illud. Ita nimia sui fidentia hominem in feram mutavit. Sed audi ut e ferà in hominem remigravit, & Deo non sibi fidere didicerit. *Igitur post finem dierum, ego Nabuchodonosor oculos meos ad caelum levavi, & sensus meus redditus est mihi, & Altissimo benedixi, & viventem in sempiternum laudavi, & glorificavi: quia potestas ejus, potestas sempiterna, & regnum ejus in generatione & generatione. Et omnes habitatores terre apud eum in nihilum reputati sunt: juxta voluntatem enim suam facit tam in virtutibus celi, quam in habitatoribus terra: non est qui resistat manus ejus, & dicat ei: Quare fecisti?*

Grande malum tui confidentia, quae & Apostolorum Sui confidentia in principem in praepos egi. O Petre cur fles canente gallo? antea flere decuisset, cum Dominus singulis valediceret, cum maestissimam mortis mentionem super cenà injiceret, hic sanè decorat fuisse lacrymas. At sui confidentia tunc omnes extinxit lacrymas, pro lacrymis ingens audita pollicitatio: *Etiamsi omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor.* Itane, Nunquam? pauculae horae ibunt, & omne hoc promissum a solâ sui confidentia extortum corruet. Cenlet omnino Basilus neminem superari ab ullâ tentatione, nisi sibi plus æquo fidentem. Qui autem sibi ferò diffidit, nihil unquam agere instituit, quin prius divinum subsidium imploret.

Ambrosius olim Augustini matri Monica contra filium Augustinum hoc potissimum queritur, fidere illum ingenio suo. Nec prius Augustinus sapuit quam hanc sui confidentiam correxit. Hoc & ipse de se fallus. *Credebam, inquit, me sufficere per me, nec posciebam quoniam tu regebas me, donec aliquantulum elongasti a me, & cecidi statim in me, & vidi & cognovi.*

Sicut autem ingenio aut prudentia, vel arti suae, sic & viribus suis fidere vitiosum est. Maximus Imp. tantæ molis & roboris fuit (Capitolinus refert) ut uxoris armilla pro anulo sit usus. Huic unus aliquis in theatro graecos hos verficulos occinuit:

*Elephas grandis est, & occiditur,
Leo fortis est, & occiditur,
Tigris horribilis est, & occiditur;
Cave multos, si singulos non times.*

Nemo robori suo, nemo arti, nemo stemmati & divitiis, nemo eruditioni & sapientiae fidat, est cum hæc omnia levi statu corrunt. *Non gloriatur sapiens in sapientia sua, & non gloriatur fortis in fortitudine sua, & non gloriatur dives in divitiis suis.*

§. II.

Sed non tantum non in seipso ullus, sed nec in ullo altero spem & fiduciam figat. Hieremias vates vociferatur: *Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & a Domino recedit cor ejus.* Hic acutè Origenes, explicans illud: *Maledictus homo qui pendet in ligno.* Existimo, inquit, hanc eandem esse sententiam cum illa: *Maledictus homo qui confidit in homine.* E ligno namque pendere, idem est quod spem suam ex homine, velut fragili trunco, suspensam habere.

Consueverunt venatores, ut elephantem capiant, tales instruere insidias. Arborem, cui elephas inniti solet capiendò somno, dissecant in imo, sed erectam nihilominus, velut sanam & integram relinquunt. Elephas cum ex more venit accubitus, successe innititur, sic una & arbor & bestia magno impetu corrunt. Sunt innumeri qui arbores sibi feligant, quibus innitantur: hic Principi laboriosissimè studet placere, iste opulenti praefulis gratiam exambit, ille in magnatis amicitiam se insinuat, sunt qui aliorum benevolentiam largitione confectentur,

tur, alii aliis modis captant favorem. O miser! vos ipsos fallitis, & in vestrum hæc exitium paratis. Arbores, quibus inmixtos cogitatis, jam pridem occulto vulnere succisæ sunt; cum minime putaveritis, subito ruituræ, & cum iis omnes confidentiæ vestræ. Augustinus fallaciam hanc monstrans: *Multi, ait, de amicis potentioribus præsumperunt: ceciderunt illi de quibus præsumperunt, & involverunt eos, qui de se præsumperant.*

In psal. 131.
circa mod.

Jonas cap. 4. Jonas propheta fecit sibi umbraculum, & sedebat subter illud in umbra: & lætatus est Jonas super hederam. Latitiam magnam. O latitiam, & brevem, & inane! Nam hederacea hæc diæta duplicem hostem habuit, & Solem, & vermem. Ita uno die omnis hæc umbratilis voluptas evanuit. Orbem mihi considera, & plenum reperies his talibus umbraculis, florent hæc aliquanto tempore, sed proximum semper exitium huic hederæ imminet à diversis vermibus. Humanis favoribus niti, heu quam commune & pervagatum est vitium! Ucinam non etiam viri religiosi suæ hinc dignitatis oblivisci vellent, & aliorum sibi gratiam & favorem rectis studiis colligere. Umbratica hæc tuguriola sunt, quæ varii vermes invadunt, obreftationis, calumniæ, mortis denique atrodunt, dissipant, exedunt. Est famulus cui in suo domino plurimum fiducia; brevi mors dominum rapit, & jam totum famuli umbraculum ubi est? Alius patrono nititur opulento ac potente; patronus moritur, aut ipsius opes ac potentia imminuuntur, ita jam huius etiam hederæ exaruit. Filii subinde patrum auctoritate, officii, dignitate præclare se defensores credunt; subito Deus aufert hoc umbraculum, jamque miseri contra quam sperant, uruntur à sole, quia perit domus hederacea. Sic ille Assueri oculus Aman, cognatis & uxori miram gratulationem narravit, non videri sibi quidquam ad omnem felicitatem deesse, apud regem præter se neminem æquè gratiosum esse, mascula insuper prole decem filiorum, & opum abundantia se misericordie beari. O pulchrum umbraculum, sed brevi à sole & vermibus scelerè consumendum! Et Aman & omnes Amanis filii in altam crucem sunt acti. Hoc Mausolæum habuit tam præfidens sibi felicitas.

§. III.

Homines, Dei opulentia, favore, ac potentia innitendum est, non hominum. Contentè vociferatur David: Nolite considerare in principibus. Cur obsecro, mi optime David, iis non confidamus, qui plurimum inter nos valent potentia? Causam mox addidit psalter: In filius hominum, in quibus non est salus. Hoc ipso in nullo nec potentissimorum regum, nec invictissimorum Cæsarum fiducia reponenda, quia & ipsi homines sunt. Quid enim, o homo, confidis homini in quo non est salus? Exibit spiritus ejus & revertetur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Beatus cujus Deus Jacob adiutor ejus, spes ejus in Domino deo ipsius. Spem in homine, umbram esse ait sacra pagina: Habentes fiduciam in umbra Egypti. Quid fugacius, quid inconstantius & fallacius umbræ? talis est fiducia in homine collocata. Multi requirunt faciem principis, & judicium à Domino egreditur singulorum.

Jacob è Mesopotamiâ redux in Chanaan, cum obvium haberet fratrem germanum Elau quadringentis viris præparatum, timuit sibi velut ab hostili exercitu, & divinam opem sedulo imploravit. Adfuit vocanti Deus, & amplissimum auxilium est pollicitus, eum tamen claudicantem à se dimisit. Et quod istud, inquis, subsidii aut providentiæ genus? Auxilium implorat Jacob, & coxâ debilis dimittitur. Hocce est manum commodare, claudum efficere? Ita proflus, hoc erat juvare. Nam est cum & vulnera sanant, & jactura in tempore lucrum est, & pleraque sunt in quibus bono nostro vincimur. Et ideo Deus Jacobum à se sic fractum remisit, ut & ille & per illum nos omnes disceremus, non nobis

Soli Deo
fidendum.

A aut nostris, nec etiam alienis viribus fidere, sed Dei solius potentia & bonitate niti. Sed quia sanus valetudini, firmus robori, literatus eruditioni, potens auro, sapiens ingenio fudit, quia tenuis divite, imbecillis multipotente fulciri sperat, ideo frequenter Deus hæc talia sapientissimè aufert; ut cum falca, quibus nitebamur, defuerint, niti discamus uno soloque Deo.

Gedeon, dux belli, viginti duobus millibus virorum missionem dedit, trecentis solum retentis: scienim Deus jussu: Ne gloriatur contra me Israël, & dicat: Meis viribus liberatus sum. Benadad rex Syrus Achabo regi Israël imbecillitatem opprobans, minabatur interitum, sed hæc minæ fuerunt ex pelvi. Nam et si Benadad triginta duos reges belli socios secum traxerit, equitum etiam & falcatorum curruum incredibilem numerum, primo tamen prælio fufus fugatusque est: confictu altero centum millia Syrorum die unica ceciderunt: aliorum è prælio diffugientium septem millia ruente muro in Aphec obruti sunt. Hoc habet Benadad; ear nunc & sibi suisque fidat viribus. Injuriam non levi irogat Deo, qui ad humanam potius opem quam ad divinam oculos circumfert, plûsq; ab exili rivulo quam ab immenso sperat oceano.

Optimus rex Asa (cujus nunquam sine miseratione meminimus) fiducia in Deum magnâ fuit, si modo etiam fuisset constante. Illam cerè Deus sic remuneratus est, ut decies centena millia militum, quos Æthiopiarum rex sub signis habuerat, illustrissimâ victoriâ profligant. Sed heu post tot annos præclare actos, optimum hunc regem hæc una in humanas vires fiducia perdidit. Sic aperit propheta: Quia habuisti, ait, fiduciam in rege Syria, & non in Domino deo tuo, idcirco evasit Syria regis exercitum de manu tuâ. Longa inde malorum series secuta est.

Eximie Augustinus: Odisti, ait, observantes vanitates, si-
pervacuè. Ego qui non observo vanitatem in Domino sperantem. Speras in pecuniâ, observas vanitatem, speras in honore & sublimitate aliquâ potestatis humane, observas vanitatem: in hiis omnibus cum speras, aut tu exspiras, & ea hic dimittis; aut cum vivis, omnia pereunt, & in spe tuâ deficiunt. Ingens omnino languor diffidentiam comitatur, ac omnium perierum nausea & neglectus: ubi diffidentia, ibi æternus naufragii metus, æternæ tempestates ac jactationes. Nimirum qui sibi aut hominum alteri confidit, in arenâ ædificium struit: in rupe fabricatur, qui Deo fundatur.

§. IV.

Sed dixeris, usu nos quotidiano doceri, sic sua cuicque negotia succedere, prout is dives, industrius, potens, exercitatus, ac vaser fuerit. Argumento sit, res ante annos non multos gesta. Vir magni nominis, & Catholice institutionis captivus tenebatur à principe novitiæ religionis, apud quem ille de divinâ providentiâ cepit diffidere. Non diu hoc tulit morolus auditor; mox enim amarum subridens, & manum capulo admoveans: Hæc, inquit, providentiâ nitendum est. Hic suum illud rex Alphonsus merito exclamarit: Vox bovis & non hominis. Nam eundem in modum locutos meminimus quosdam è Deorum cultoribus, Antoninus imperator (uti Dion Niceus memorat) cum pecuniam multam partim à plebe, partim etiam à senatoribus vi atque minis extoriam profudisset, & jurgatus à matre, quæ aliquam pecuniæ partem aliò conferri voluisset: Desine, inquit, de numis esse sollicita, mater; & simul strictum gladium ostendens: Quam diu, ait, habebimus hoc festum, tam diu nobis non deerit argentum. Verè, vox bovis, non hominis! aut profecto non bene sani. Aliter nos docuit Christus, Deo fidendum, non ferro, non viribus, sed nec formæ aut doctrinæ, aut ulli bono tam fragili. Nec est ferè quod tantopere displiceat Deo, quam tanta mortalium diffidentia, quam Deus etiam in amicissimis sibi graviter punivit.

Moses,

§. V.

Moses, vir Deo longè charissimus, quia tamen diffidentia bis deliquit, morte hanc noxam luit, nec fertilissimas illas terras nisi eminus videre permisisse ait. *Primum* Moïsis diffidentia fuit, cum ille velut sollicitus patrum familias macelli rationes poneret, diceretque : *Sextentis* millia pedum hujus populi sunt, & tu dicis : *Dabo eis esum carum* mense integro. Numquid ovium & boum multitudo cadetur, ut possit sufficere ad cibum ? vel omnes pisces maris in unum congregabuntur, ut eos satient ? O Moses, hoc est cum sua diffidentia rationes poneret, non cum providentia divina : Numquid manus Domini invalida est ? Cautiorem hoc reddere debuisset Moïsen, sed rudit non multùm abfimilis priori diffidentia. Nam populo ad ripem congregato exclamavit Moïses : *Num de petra à hac* vobis aquam poterimus ejicere ? Quamptimum vox caelo ruit, diffidentia pœnam denuntians : *Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filijs Israël, non introducetur hos populos in terram quam dabo eis.* Quocirca Deus Moïsi jam jam morituro fertilissimam regionem illam eminus è montis vertice ostendit, sed mox quasi insultans *Vidisti* cam, inquit, oculis tuis, & non transibis ad illam. Tanti refert hanc diffidentia pestem ex animo penitus eliminari, in quam Deus (utpote honori suo maximè adversariam) tam severe solet animadvertere.

At verò ipse Israël's populus longè gravissimè peccavit, & quidem sæpius repetitâ diffidentia. Nec eam ulla prodigia aut miracula fatis corrigere poterunt: si qui non statim oculis cernere aut manibus palpare licuit, mox Judæi in pristinum relapsi diffidentiam, id fieri posse negarunt: eodè etiam diffidentia illorum progressa est, ut Deum continuis querelis aut oblivionis arguerent aut incuria. Et quàm improbi clamor clamores illi? *Vitam mortui esseamus in Ægypto, & non in hac vastâ solitudine? Vitam pereamus, & non inducat nos Dominus in terram istam, ne cadamus gladio, & xcores ac liberi nostri ducantur captivi. Nômè melius est reverti in Ægyptum? Dissentiamus alter ad alterum: Constituamus nobis ducem, & revertamur in Ægyptum.* Ita, ô improbi, quasi non ubique pereundi sit locus.

Sint fortan qui mirentur, eccur Deus populo suo
non tantum non vinum dederit, sed & aquam insuper
permisit desse? Sic expianda erat diffidentia. Eccur
in eundem hunc populum venenos igneos serpentes
immisit, qui non tantum tot vulnerarunt, sed & neca-
runt? Ob diffidentiam id factum. Cur unico nonnun-
quam prælio viginti aut triginta millia hominum in-
terfici non vetuit? Ob hanc ipsam diffidentiam. Cur
hostes potentissimos, qui nunquam satis debellaren-
tur, objecit ob eandem hanc diffidentiam, quam in
querulo hoc populo nullis supplicis satis potuit exin-
guere, quin identidem renaceretur. Aperte tandem
Deus ipse prorupit in has querelas: *Vsquequo detrahe-
mini populo isto? quosque non credent mihi in omnibus si-
gnis que feci coram eis? Vsquequo multum hac pessima mi-
ratur contra me? Feriam igitur eos pestilentia, atque con-
sumam.* Interposuit hic quidem Moyses suas partes, &
precatorem se præbuit, nihilominus decretum divi-
ni hoc fuit: *Sicut locuti estis audiente me sic faciam vobis.*
Parrulos vestros, de quibus dixistis, quod præ eade hostibus forent,
introducami, ut videam terram que vobis displicuit: vestra ca-
*damvera jacebant in solitudine. Non fecerunt caelestes mi-
næ: E tot centenis millibus hominum, quos Deus ex*
Egypto alleruerat, nemo unns felices terras vel oculis
attingit, omnibus ad unum in ipsa solitudine extinctis.
Soli Caleb & Josue, qui spem potiunde terra non
abjecerant, terrâ illâ potiti sunt. Ita minime puniendi
*sunt diffidentia. Post hæc omnia tamen, nondum om-
nem defecerunt diffidentiam, quam etiam in transiit-*
tendo Jordane reperierunt.

Regum Facti memorant, Sicelegurbe ab hostibus ^{1. Reg. c. 30.} succensa, & omnium uxoribus ac liberis captivis ^{vers. 6.} abductis, tantam rerum omnium desperationem fuisse, ^{& seq.} ut populus Davidē regem lapidibus jam jam moliretur obruere: nec res, nec spes superesse ulli videbatur. At quanto major omnium diffidentia, tantō erectior Davidis fuit fiducia: Confortatus est David in Domino Deo suo. Ita in spem maximam vocatus David, cum quadringentis viis insecutus hostem, quem securissimē epulante inveniēns, tantā cæde aggressus est, ut ab unius diei vespere, ad usque alterum, hoc unum cum suis ageret, mactare hostes. Ita non tantum prædā omnem, quam Amaleciti abduxerant, recuperavit, nec unico quidem ē suis desiderato, sed alia super opimissima spolia, velut spēs, recuperatæ prædæ adjunxit. En, quam ratione spēs superanda, & in rebus etiam desperatissimis Deo tamen minime diffidendum.

Prædixerat olim Elifæus in summa annona caritate, brevi maximam fore frumenti vilitatem. Excepit vocem dux quipiam regis Samariæ, & per diffidentiam irridens: *Etiamsi, ait, Dominus fecerit cataractas in celo* (& 4. Reg. 7. 7. vers. 19. *pluerit frumento) nunquid poteris fieri quod loqueris? Cui Elifæus: Videbis, inquit, oculis tuis & iude non comedes. Evenit omnino quod vates prædixerat. Nam ille dux regis ad urbis portam à turbâ compressus, & conculcatus est. Nimirum hoc præmium debebatur diffidentia. Verè, cogitationes mortalium timide, & incerte providentiæ non Sap. cap. 9. fra. Deus autem aquè certò scit omnia, tam futura, vers. 14. quam præsentia, & præterita. Nota est enim illi operis sui series: omnium ei rerum per manus suis iuratum scientia in aperto semper est: nobis ex addito subit. Et quæ repentina putamus, illi ab æterno adiant provisa. Hinc Ecclesiæ preces illæ: Deus, cuius providentia in sui Domin. 7. dispositione non fallitur. Quia verò hæc providentiæ abyf. post Pen. fus longe additissima, multi dum vident tur flagitia impune abire, & à Deo diffinulari, optimum quemque tot ærumnis acriter flagellari, in diffidentia voraginem se præcipitant, perinde ac si Deus humanis se rebus non misceret, cum inter probos improbèque sæpe nullum pareat discrimen. Ecclesiastes: *Universa*, inquit, *aque Eccli. cap. 9. eveniunt iusto & impio, bono & malo; mundo & immundo; vers. 2. immolantur victimæ & sacrificia deficienti.* Hæc nobis temere & casu fieri videntur. In quo idem nobis evenit quod ei qui horologium in turgi considerat; hic gnomonem quidem, seu indicem horologii videt, ipsum horologium, & artificiosam rotularum constructionem non videt. Paganus, infans fidi, aut fatuus, qui credit gnomonem seipso moveri, idque non consulto sed casu. Homines civici probè norunt, indicem illum à seipso non circumduci, sed ponè parietem latere horologium. Ita prorsus gubernatio Dei occulta, fed ordinatissima; indicem illius in rebus omnibus videmus, sed admirabile divinæ providentiæ artificium nequaquam cernimus. Hinc fatuæ plurimorum cogitationes, quibus pleraque omnia casu videntur evenire. Aliter sentiunt qui altius sapiunt; nullam in rebus fortunam agnoscunt, cum sciant omnia Dei manu providentillimè gubernari. Ita Gregorius Nazianzenus: *Ego quidem, in Greg. Naz. rum nostrarum experts rationis esse.* 7. Pils. 63.*

Hoc divinae providentiae horologium cuius hominum suas omnes horas ad minima quævis punctula descriptas in se continet. Rex Babylonis Balthasar, in opulentissimâ cenâ jam remulcentis manum vidit in adverso pariete ignotos characteres formantem. Expalluit ad hanc scripturam, & contremuit. Quid vides, ô Rex? quid turbaris? cuius est hæc manus? Si nota est, quomodo ignotus scriba? Si nondum aut illam aut istum noris, cur ad eò formidas? Consilii infelix omnes orbis fa-

nisi tu prius ab illo. Hoc & tu mi Christiane cogites: neminem deserit Deus nisi desertus. Si lapsisset Saul, id quod Mauritius Imperator, dixisset: Domine hic potius me punias quam ibi. Sic, ô Christiane, ne in angustis ad magos, Dei inimicos curre, ne animum desponde, ne Deo diffide; tu potius ad Dei amicos, ad cælestes Angelos, ad matrem Dei, ad crucifixi pedes confuge.

2. Cor. 1. 4. hic tuum est asyllum, hic salus tua, hic illud Davidis & Jobi vociferare: Ego autem semper sperabo, & adiciam super omnem laudem tuam: Etiam si occiderit me, in ipso sperabo. Ille plurimorum intolerabilis & error & abusus est, ut prius ad humana secula convertantur, quam ad divina, neque hæc, nisi illis omnibus frustra tentatis, rebusque jam planè depositis, censeant advocanda. Quo sane fit, ut humana remedia ordine plerumque præposito adhibita, vindicante Deo, incallum nobis eant.

Sed quæras fortè, qui Deus permittat tot homines maleficis artibus devinciri, & necari? Ne mirare: summa in Deum dissidentia etiam supplicii genus meretur. Multis vix alius medicus, quam magus, nec alius pharmacopæus, quam diabolus quaeritur. Jure Deus per hos punit, per quos tam variè offenditur. Paulinus memorat Ambrosio Episcopo nullum unquam magum nocere potuisse ob illius firmissimam in Deum fiduciam. Mortuam namque Justina Imperatrice Ariana, cum Innocentius magus in quæstionem raperetur, inter tormenta falsus est, Angelum Ambrosii custodem, suum esse tortorem. Nam vivam Imperatricem se nocte intempestâ sub templi tectum ascendisse, & sacrificasse eo fine, ut Ambrosium infamem invisumque faceret plebi, nihilominus amorem in hunc virum & fidem Catholicam magis ac magis effloruisse: missos etiam à se Dæmones qui Ambrosium necarent, sed his ultra adium fores progredi non licuisse. En, quibus excubiis Deus illos defendat, qui omnem in se solo collocant fiduciam. Et plerumque qualis est hominis in Deum confidentia, talis est Dei in hominem liberalitas. Sed heu quam in Orbe rari sunt, qui Deo fident toto animo! mores hominum considera, & plurimum ubique reperies diffidentia, quæ quotannis pæne eadem redit ac reviviscit, & inde tam vani timores. Jam fruges metuunt nivibus suffocandas, aut in herbâ neandas à siccitate, jam pluvius mergendas, aut grandine sternendas, vel fulmine exurendas: Jam aliunde vexandam annonam timent: Jam verò ne valetudini, aut incertis casibus desint necessaria, formidant: Jam ad rumores bellicos consternantur, & spem omnem abiciunt: Jam ad funerum, aut aliarum cladum nuntios penitus exanimantur; in quocunque demum laboris aliquid ac difficultatis sentiunt, de eo mox diffidunt, & cum animum gerant cæcum, manus semper oculatas habent, id credunt quod vident. Et hoc inde, quia de Dei bonitate ac potentiâ parum rectè parùmve liberaliter sentiunt: hinc illa animi de rerum temporariarum prospectu nunquam secuta, semper diffidens cura. Vera in Deum confidentia clavis est ad ætatum, è quo Deus cælestes divitias solet egentibus ad votum impertiri. Deo diffidere, aut principium est plurimorum scelerum, aut finis.

CAPVT XI.

E cognitione divine Providentiæ magnam in Deum fiduciam, è fiducia veram cum Deo divinæque voluntate concordiam nasci.

Sicut in auræ torque anulus ex anulo pender, sic è notitiâ divinæ providentiæ nascitur fidentia, ex hac facillimè sequitur humanæ voluntatis cum divinâ conformatio. Da mihi hominem, qui Dei providentiam

Tom. I.

A in omnibus agnoscat, & eique fidat, mox dabo, qui se divinæ voluntati exactissimè subijciat. Ita nos instituit Deus, ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ secundum beneplacitum ejus, quod proposuit in eo. Et ut impleamur cognitione voluntatis ejus, in omni sapientiâ & intellectu spirituali. In Noëmo id totum liquidissimè videre est.

§. I.

Principio Noëmus de infinita Dei providentiâ instruentus erat. Ideo Deus fidelissimâ narratione voluntatis huic viro aperuit, in quem ulum arca, quam etiam longæ & lata, quamque alta esset fabricanda; quâ ratione omnis generis animantes in eam cogenda, quomodo suum singulis pabulum comportandum, quo denique modo in perfectam à se arcam cum septem conjunctissimis sibi hominibus ingrediendum foret: decretum enim esse universum hominum genus in aquis extinguere. Ex his Noëmus mirissimam Dei providentiam addidit, in hac porrò tam exactè cognita summam reposuit fiduciam, quâ certissimo sibi persuasit, se cum suis inter Orbis funera servandum. Hac conceptâ fiduciâ, facillimum ei fuit, suam in divinâ voluntate constitutæ, omniâque ad perpendiculum divinæ voluntatis facere. Hinc illud amplissimum Noëmi encomium, Fecit Noë omnia quæ præceperat ei Deus. Hic observatu dignissimum, quod Noëmo cū suis arcam ingresso, Deus arce ostium foris clausit; quâ ratione clavem ad arcam referendam secum abstulisse dicendus est. Sed percontari libet, an non consultius fuisset, clavem illam Noëmo tradere, ut cluvione subsidente arcam ipsemet Noëmus referret egressum. Verum ideo Deus hanc clavem nulli committere, sed sibi voluit reservare, ut arca inclusi eadem manu educerentur, quâ fuerant introducti, utque non in alio ullo quam in suæ libertatis ac salutis auctore fiduciam collocarent.

C Hac ipsâ ratione Joseph Egypti Prorex, ut divinam providentiam nosceret, tam admirandis casibus docendus erat: ubi providentiam Dei in suos semper vigilantissimam nosse didicit, etiam fiduciâ fuit imbuendus. Ideo enim permisit Deus, ut Pharaonis pincerna tam officiosè rogatus interpretis sui meminisse veller, biennio tamen toto oblivisceretur, ut sic Joseph disceret non hominum favore niti, sed Dei solius, cui libertatem suam omnem acceptam referre deberet. Chrysostomus egregiè super hac re philosophatus: Considera, inquit, quomodo post restitutionem pincernæ duo anni præterierint. Oportebat enim expectari tempus opportunum, ut majori cum gloriâ inde educeretur. Si enim præfectus pincernarum ante somnia Pharaonis recordatus, auctoritate suâ eum liberasset, fortassis non tam perspicua fuisset alius ejus virtus. Nunc autem omnipotens & sapiens Deus, sciens sicut optimus artifex, quanto tempore debeat in igne aurum teneri, & iterum inde reduci: permittit ad tempus biennii præfectum pincernarum illius oblivisci, ut & tempus somniorum Pharaonis veniat, & compellente necessitate ipsâ, iustus ille in toto regno Pharaonia notus fiat. Hinc illa Josephi in divinam voluntatem tanta devotio, ut omnia quæ sibi contigerunt mala, in hanc unam referret: hinc illa nobilissima ad fratres oratio, quâ divinæ voluntatis arcanum explicans: Non vestro consilio, inquit, sed Dei Voluntate huc missus sum: hinc illa tam benigna parricidis fratribus data venia: Nolite timere, num ibid. c. 50. Dei possimus resistere voluntati & vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum. Nisi Joseph divinæ voluntatis secretum tam probè cognovisset, in crucem fratres rapi jussisset, non tot beneficiis prævenisset. Quod in Noëmo & Josepho fuit divinæ voluntatis studium, hoc in sanctissimis quibusque vitis est videre; de quovis illorum affirmari potest: Semetipsos dederunt primum Domino, deinde nobis per voluntatem Dei.

vers. 5.

Cec 2

§. II. Poly-

§. II.

Euseb. lib. 4.
Eccles. hist.
cap. 15.

Polycaepus Smyrnenfis Pontifex non semel quaesitus ad necem divinam circa se providentiam expertus est variè, nam locum è loco feliciter mutavit sapius. Tandem, cum effugio etiamnum pateret locus, velut æstu quodam in divinam voluntatem abreptus, paratè neci se offerens dixit: Fiat voluntas Domini. Vicit hic quidem, vicerunt & alii, sed saviorem Mundum. At vincere blandientem difficile videtur. Sed facillimum erit Augustini consilio sic suadentis: *Non nos tenet voluntas propria, non nos terreat crudelitas aliena, & victus est Minidus, seu saviens seu blandiens. Quisquis divinam circa omnia providentiam, & oculum illum nunquam dormitantem considerat, contumelias, verba probrosa, ignominias, & cetera dehonesta, velut clamore hostium fert, & longinqua tela, saxaque sine vulnere circa galeas crepitantia.*

Augusti.
serm. 1. de
S. Vinc.
Sinec. de
Conj. c. 16.

Gnilielmus
Tyrrus de
bello sacro,
& Rupertus
Abbas
Bergenfis,
ad annum
1095.

Anno Christiano millesimo nonagesimo quinto, cum Urbanus II. Pontifex Maximus in Galliis, in concilio Claromontano publicè de Palæstinâ recuperandâ perorasset, omnium animis ad sacrum hoc bellum inflammatis, acclamatum est ab omnibus, **DEUS VULT, DEUS VULT.** Hæ voces deinde ab universo exercitu illo, plusquam trecentis millibus hominum, pro militari tessera sunt usurpatæ. Maxime verò cum conflictum jam spectaret & acies utrinque concurrerent, Christianus miles generosè succlamavit, **Deus vult, Deus vult.**

In terram verè sanctam, in terram vivorum tendimus nos omnes, quotquot Christiano nomine censemur: quin ergo animos erigimus, & tum præcipue cum pericula premunt, cum occulti hostes laceant, latè vociferamur, **Deus vult; viriliter agamus, laboremus, pugnemus, vincamus, ita Deus vult.**

Sur. tom. ult.
die 11. Nov.

Aldegundis sanctissima virgo, cum mitos in virtute progressus fecisset, caelestibus ostentis sapius recreabatur. Inter hæc puella ignota velut peregrè ad illam revivens, jubebat à Dei matre quod vellet postulare, facillè impetraturam quod petisset. Huic Aldegundis alacriter respondens: **Hoc ipsum, inquit, postulo, ut fiat, quod vult Deus: mea unica voluptas, Domini voluntas.**

Eudoxia Augusta Theophili Imperatoris conjux, cetera non laudabilis, hoc uno tamen plurimum commendanda, quòd cum ejus filius gravi morbo decumberet, Epiphanius Salaminis in Cypro episcopus fuerit accersitus, ut suis precibus valedudinem filio restitueret: In eam rem Antistes operam suam spondit, si tamen Diofcorus hæreticus exigeretur urbe. Ad quæ Eudoxia: Si Deo, inquit, visum fuerit, viver filius meus: sin eum ille qui dedit, auferre constituerit, fiat voluntas ejus.

Bern. serm.
de verbis
Abac. prophet.

Apud hunc Bernardus: *Vita enim, inquit, in voluntate ejus, ut hoc nobis in omnibus utilis atque omnino commodius non dubitemus, quòd ejus congruit voluntati. Et propterea quàm sollicitè conservare volumus vitam animæ nostræ, tam sollicitè sumus quòd possumus ab eâ non deviare. Nam, ut idem optimè, Totius humilitatis summa in eo videtur consistere, si voluntas nostra divina (ut dignum est) subiecta sit voluntati. Hæc autem subiectio vix erit diuturna & firma, nisi divinæ providentiæ notitiâ fuerit fulta.*

§. III.

S. Francisci
in divinam
providentiam
fiducia.

Sanctus Franciscus Xaverius, qui primus è Societate Jesu in Indiam & Japoniam Christi Evangelium invehit, ita altè imbiberat animo divinam providentiam, ut plurima incredibilis in eam fiduciæ specimina ediderit. Ex hac porro fiduciâ tantum divinæ se voluntati conformandi studium nascebatur, ut Xaverius ad Ignatium ex Indiâ litteras scripserit in hæc omnino verba. Gratia & Charitas Christi Domini nostri.

Mi Pater in Christi viscibus unice. Te ego, pater animæ meæ, summèque mihi venerande, politis humi genibus suppliciter oro, ut mihi à Deo impetres,

A ut dum vivam, sanctissimæ voluntatis suæ mihi det, & planè cognoscendæ, & omnino exequendæ facultatem. Vale.

Hanc illi tantam cum divinâ voluntate consensionem persuasit summa in divinam providentiam fiducia. Hæc armatus alta spectabat, ingentiâque conabatur. Ubicumque enim divinus honor ageretur, nulli cedebat difficultati, periculove. Ita nihil moliebatur quod non efficere, nihil inchoabat quod non abolveret Deo nixus. In ultimam Orientis regionem Japoniam lembo vectus piratico ire sustinuit, securus periculorum, quæ ab amicis periculisque hominibus & pluma denuntiabantur, & maxima. Hos ille miratus quòd tam exiguum haberent fiduciam Dei, in cujus illa omnia essent potestate: Equidem, aiebat, cum Dei nutu atque imperio omnia gubernari certò sciam, nihil omnino metuo præter ipsum Deum, cum res ceteræ quamvis noxiæ, non nisi quatenus ille finit, nocere hominibus queant. Itaque Dei unius præsidio per tot maris terraque discrimina, per tot gentes sermone moribusque dilonas, Indiæ vastitate non contentus, Malacam, Molucas insulas, Mauticam, Japoniam, Sinas, omnem denique Orientem animo atque industriâ complexus, ad ultimam Orientis penetrauit, oceanòque toties remento Christianis mysteriis feras barbarasque gentes intulit, ac mitigavit. Nec verò unquam illum Dei fiducia fefellerit. Illæsus venena bibit, sagittas transiit, ter naufragium fecit, ac semel tabulæ incubans biduum triduumve fluctibus impune jactatus evasit, aliæque innumera pericula effugit: illud autem assidue animo versavit: *Si Deus pro nobis quis contra nos?* turpissimum ratus, & omnium periculorum maximum, divinæ providentiæ atque potestatis spem fiduciâque abjicere. Ita unicum in Orbe hostem timuit Dissidentiam. Præterea (sic ipse loquebatur) cum neque demones ipsi, neque eorum satellites ac ministri quidquam nos lacerare queant, nisi Dei permisso ac Voluntate.

Quid multis? Hoc omnium Sanctorum potissimum fuit studium, divinam providentiam cognoscere, & cognitâ in fiduciam assurgere, è fiducia in suavitissimam cum divinâ voluntate unionem transire, in hac quotidie crescere, hoc demum agere ut propria voluntas suæ sibi ducat in divinam colloquere. Et certè qui Deo voluntatem semper fieri optat, is in omnibus gratificatur suæ. Quid enim ei resistat, qui pro suâ voluntate agnoscat divinam? Et hinc etiam præcorum Patrum laudatissimæ consuetudo, quâ omnia, quocunque modo & ratione evenissent, in unius Dei providentiâ voluntatemque rejecerunt. Res proflus memorabilis. Josephi fratres cetera rudes & etiam improbi, eo tamen plurimum laudandi, quòd cum pecuniam emendo turco allatam in singulis faccis repositam reperissent, oblitus facti, mutuo dixerunt: *Quidnam est hoc quod fecit nobis Deus?* Verba dignissima observatu, *Quod fecit nobis Deus?*

Quis nostrum non dixisset: Hæc quidem manifesta fraus est: occasionem quarant Aegypti ad perdecendos nos: hoc factum est fruendū in nos calamitiam. Nisi forsitan æconomus ex incuriâ numerorum oblitus, eos nescio quo casu in saccos frumentarios raptim abdidisset: Quid si fortassis elemosynæ loco reddere nobis voluerit monetam nostram? Quid si plures hac ratione emptores allicere cogitaret? Illi nihil horum, sed sapienter omni: *Quidnam est hoc, ajunt, quod fecit nobis Deus?* Quidquid erroris intervenerit aut fraudis, hoc Deus fecit, & nobis id fecit, horum omnium causa est voluntas Dei, sine cuius nutu nec arenula quidem è monte, nec capillus è capite, nec foliolum ex arbore, nec passerulus ex ære decidit.

Nos frequentissimè more canum percussu sustinemus lapidem mordemus, aut ob scripturam malam calamo indignamur, aut in picturâ errorem penicillo assignamus,

mus, & manum jacentis, scribentis, pingentis non consideramus; Dei manus facit hæc omnia. Ita sanè loquendum, ita & sapiendum in omnibus: Deus disponit, Deus regit, Deus facit hæc omnia. Et ut optime capiamus hunc & loquendi, & sapiendi modum, paradigmata dabimus compluscula & Christi & Divorum ore petita.

§. I. V.

Christus Dominus in æternam Patris providentiam velut suavissimo æstu abreptus: Pater, inquit, quoniam sis fuit placitum ante te. Ita mi Pater; rectè omnia fecisti; nec mortaliū illis in tuā dispositione, aut in iudiciis tuis quidquam damnet, quoniam sic placuit tibi. En, quā suaviter doceamur divinæ potestati modum non definire, Dei iudicia non scrutari, decreta non exanimare, sed hoc uno acquiescere quia Deo sic placet. Patri sic placuisse Servator asserit, quare sic placuerit, non exponit. Siquidem divinæ voluntatis causa nec assignanda est, nec querenda. Mille causarum loco est, Deum sic voluisse. Divinæ providentiæ voluntas, est summa iustitiæ norma; nec aliter ejus rationes constant, quā si nulli hominum reddantur. Idcirco in omnibus omnino rebus faciendis aut omitendis, fugiendis aut perferendis, exemplo Christi, o Christiane dic semper: Ita Pater, Ita Pater, Ita mi Pater. Et si hoc uno die milies, est ter milies ingeminandum: Ita Pater. Et tunc magis id dicendum, & assidue repetendum, cum magis premunt adversa, in omnibus tuam sanctissimæ ipsius voluntati subijciendo: Ita Pater. Hæc vigilans & dormiens, hæc sanus, & æger, & moriens identidem pronuntia, velut si dicas: Domine, nil possum tibi negare, tu scis. Sicut ergo vis, sicut disponis, ordinas, permittis omnia fieri, ita fiant, ita Pater, ita & in me fiant, & nihil fiat in me, quod voluntati tuæ rectissimæ, optimæ vel minimū adversetur. Ita Pater, ita fiat & nunc, & semper, & in omnem æternitatem.

Hoc pacto è priscis Patribus quidam precari solitus est: Fili Dei, Fili Dei, sicut scis & sicut vis, miserere mei, Fili Dei. In hunc ferè modum ille divinæ voluntati devotissimus scriptor: Domine, inquit, dummodo voluntas mea recta & firma ad te permaneat, fac de me quidquid tibi placuerit. Non enim potest esse nisi bonum, quidquid de me feceris. Si me vis esse in tenebris, sis benedictus: & si me vis esse in luce, sis iterum benedictus: Si me dignaris consolari, sis benedictus: & si me vis tribulari, sis equè semper benedictus. Domine libenter patiar pro te quidquid volueris venire super me. Indifferenter volo de manu tuā bonum & malum, dulce & amarum, letum & triste suscipere; & pro omnibus mihi contingentibus gratias agere. Hoc est, o Christiani, vero nomine devotè precari, devotè agere.

Aprioribus nec ista differt oratio: O bone Jhesu, sic me amasti, ut totum te dares carnificum furori figendum in cruce: quid jam magni sit, si totum me tradam tibi in tuas manus, non crudeles illas, sed verè paternas. Certus ego sum, omnia tendere ad meum profectum. Fac ergo Domine mecum quod bonum est in oculis tuis, tua enim sunt omnia, nec est qui tuæ possit resistere voluntati. Quia tu Domine sicut voluisti, fecisti. Nec est in hominis potestate consilium tuum. Tales omnino in veteri lege Sanctorum preces fuerunt: Sic precatus Tobias: Nunc, inquit, Domine, secundum voluntatem tuam fac mecum, & præcipe in pace recipi spiritum meum. Sic Judith precata: Dicamus, inquit, stantes Domino, ut secundum voluntatem suam sic faciat nobiscum misericordiam suam.

§. V.

Mirum dictū est, quoties liber de imitando Christo Domino inculcet hanc ipsam, de quā agimus, divinæ providentiæ agnitionem, & sanctissimum quod inde nascitur, divinæ humanæque voluntatis connubium. Nam post varia præcepta, velut præstantissimum,

Tom. I.

A imò compendium omnium traditur: Nihil ergo, in-Thomas à Kempis l. 3. quit, amorem tuum, & cognitorem beneficiorum tuorum ita laudare debet, sicut voluntas tua in eo, & beneplacitum æternæ dispositionis tuæ: de quā tantum contentari debet & consolari, ut ita libenter velit esse minimus, sicut aliquis optaret esse maximus: & ita pacificus & contentus in novissimo, sicut in loco primo: atque ita libenter despiciabilis & abiectus, nullius quoque nominis & famæ, sicut ceteris honorabilior, & major in Mundo. Nam voluntas tua & amor honoris tui omnia excedere debet. Hoc ipsum inculcat alibi hac occasione: Quæstio est sepe agitata, in quo demum verus in virtute profectus consistat. Quæstioni sic respondetur: In Thomas à offerendo te ex toto corde tuo voluntati divinæ, non querendo Kempis l. 3. que tua sunt, nec in parvo nec in magno, nec in tempore, nec in cap. 25. u. 3. æternitate, ita ut unā equali facie in gratiarum actione permanas inter prospera & contraria, omnia aquā lance pensando. Qui adhæret Deo, unus spiritus est cum Deo, non naturæ puritate, sed voluntatis conformitate.

B Objicias hic forsitan: Si velit Deus parentes meos mori, quā ratione possim ego parentum meorum obitu velle? Quod si Deus me aut illos damnari velit, an hoc ipsum velim & ego? Mi bone homo, patrem tuum matremque vult Deus mori, non eo solum quo illis eripatur usura vitæ, sed ut satisfiat debito iustitiæ, vel ut fervetur ordo naturæ, quod & te velle convenientissimum est. Ita proisus si damnari te velit Deus, non hoc ideo vult, ut tibi malum inferat, sed ut malum puniat, & iusticiam defendat, quā ratione par est & te velle puniri noxas, etiam in teipso. Sed opportune hoc loco illud tibi ingero, quod disertissimus ecclesiastes ante centenos & plures annos memorie consignavit in hunc modum: Si re, inquit, quotidie ex integro divine voluntati ad omnes illius nutus promptum paratumque offeras, veniam noxis obtines, tantumque gratiæ mereris, ut postea non tantum inferorum rogos, sed & piacularis flammas non timeas. Sincera hac tui oblatio ad omnem Dei tate 7. mihi voluntatem exequendam, penitentiarum, & indulgentiarum, pag. 87. & elemosynarum loco est.

Quid ergo tergiverſamur? creatæ res omnes divinæ parent voluntati, & hoc (indignum proisus) detrectet solus homo? Deus propositum sibi finem in rebus omnibus spectat, & consequitur: consequemur & nos nostrum, si cognita ejus providentiā, nostram ipsius voluntati semper subjunxerimus. Sed heu, nimis subinde molles sumus, & ad omnes molestias graviter ingemiscimus. Verissimè Seneca: Quomodo hic potest Sen. de vitâ Deo parere, inquit, & quidquid evenit bono animo excipere, beatæ c. 15. nec de fato queri, casuum suorum benignius interpreti, si ad voluptatum dolorumque punctuunculas concutitur? Si quid Deus immiserit, quod graviorem ingerat molestiam, quodque inferiores animæ vires horreant, tunc maxime imitandi Christi occasionem cogitemus, dicamisque cum Christo: Non mea, sed tua voluntas fiat. Luc. cap. 22. Hoc est divinæ providentiæ ac voluntati se integrè committere, ut ipse de nobis statuatur, quod, quantum, & quomodo voluerit, nos verò nihil excipiamus, nunquam contradicamus.

Ludovicus Bloſius hæc omnia suis verbis confignet: Bloſ. Inſtit. Propriam, inquit ille, voluntatem ubique deſerat: eam Deo ſpiritu. cap. 2. reſignet, eam integrè in Deum tranſfundat, ejuſque voluntati perfectè uniatur. Nunquam ore, nunquam corde dicat (ſpectando ſeipſum & proprium commodum) verba iſta: Volo hoc, Nolo illud: Eligo hoc, Reſpicio illud. Neque in tempore, neque in æternitate aliquid ſuum quærat: ſed omni proprietate rejectâ, ſe proſuſ ſeiſpo ſpoulet privetque, & ſibi rebusque omnibus ſic moriatur, ac ſi nunquam creatus eſſet. Quærat autem ubique Deum, ejuſque honorem ac voluntatem, ita ut iſſis quoque orationibus pijs, deſiderijs ſuis humilem ſui abnegationem reſignationemque conjungat, petens non ſuam, ſed Dei voluntatem fieri. Omnia que ſibi eveniunt, reſerat ad iſſam voluntatem divinam, & ea nude de manu Domini ſuſcipiat, ſine cujus provi-

Ccc 3

providentiā nec unum quidem solum arboris decidit in terram: Permissionem ordinationēque illius sicut in prosperis, ita & in adversis, in damnis rerum, in injuriis, calumniis, opprobriis, ludibriis, atque sui contemptibus in doloribus corporis, in angustis pressurisq; cordis, in meroribus, in derelictione calamitatēque internā, & in quibuscumque afflictionibus, patienti ac tranquillo animo ferat, eūque laudet: credens illum & velle, & posse salutem suam in omnibus promovere.

CAPVT XII.

Epilogus seu omnium in his quinque libris dictorum Compendium.

Compendiariam hic docere, benevole Lector, cogitamus, & hujus institutionis de conformandā voluntate nostrā cum divinā, summam & epitomen dare, ut semper sit in oculis, quod cupimus semper esse in animo.

Eam ob causam imagines etiam huic rei significantes adjecimus. In singulis illarum geminum cernis tam divinā quam humanā voluntatis symbolum. Cor aureā coronā redimitum oculis divinam voluntatem subjicit, quā non tantum optima, rectissima, imperans omnibus, sed & immutabilis sibi que semper simillima; Liliū & Gladium utriusque secus habet, nam & premio & supplicio mortales afficit. Cor alatum humanā voluntatis symbolum corollam ē rosis, subinde ē pavonum pennis, contextam habet: Velle nostrum variabile atque inconstans, tunc solum laudabile, cum suis se alis, suis se desideris ad cor & voluntatem divinam evehit, aut certe non reluctatur, cum evehitur aliunde vel attrahitur. Voluntas humana tantō felicior semper, quanto divinā conjunctior est.

Alterum divinā voluntatis symbolum Sol est, humanā Heliotropium. Inter solem & hunc florem summa est amicitia. Obtutu religiosissimo eoque assiduo Solem velut suum dominum flos iste sequitur: nec densae nubes, quidquid venerationis aut obsequii hoc est, impediunt. Minus flore sapimus, nisi pariter divinam voluntatem nostra comiteretur, ut affecta calamitate nullā separabilis. Cetera istarum imaginum, tuā, mi Lector, interpretationi permittimus.

Hactenus dicta digessimus in hunc ordinem.

Et primo quidem libro egimus de *Divinā voluntatis Cognitione*. Altero, de *Humana voluntatis ad divinam Conformatione*. Tertio, de hujus *Conformationis Emolumentis*. Quarto autem, de *Conformationis istius Impedimentis*. Quinto denique, de *eiusdem Conformationis Adjumentis*. Hæc jam summam & compendio sic trademus, ut ea quidem quæ dicta sunt non temere reperamus, sed dictis confirmationem addamus.

§. I. Divina Voluntatis Cognitio.

Bernard.
serm. 62. in
Cant.
Scrutatio
divinæ
Majestatis
est formi-
dolosā, vo-
luntatis
verō tam
tuta quam
pia.

De hac eruditē Bernardus: Formidolosā est, inquit, scrutatio Majestatis, at voluntatis tam tuta quam pia. Quid nī totā diligentia scrutando in stem sacramento voluntatis Dei, cui mihi parendum per omnia scio? Quis autem ille tam infelix, qui id nolle audeat, quod certus est Deum velle, aut quod certus est eum nolle, id velle præsumat? Quis ille tam protervæ frontis, tam exhausti ruboris homo, qui dicere non vereatur: Volo potius meam, o Deus, quam tuam fieri voluntatem, quia meam utiliorem tuā judico. Ego ipsi mihi providebo; æternæ providentiæ tuæ me totum committere, nec secutum nec tutum est. Hæc forsā dicere pudori ducimus, non item facere. O multos nimis modicē verecundos, qui voces has quidem detestantur, sed voce solum, non re & factis. Hic profectō grande periculum est, dum infelicer nobis blandimur, & palpando nosmetipsos seducimus. Nam dissimulamus Dei voluntatem nosse, dum

A nostram facere, & aliquam de ignorantia habere voluntatis excusationem. Præclarissime hic instructus Bernardus: Propterea rogo vos, inquit, diligenter attendite, quia nihil mihi occurrit, quod utilius possitis audire. Vbi certa est Dei voluntas, omnino nostra sequatur in his videlicet, in quibus certum aliquid in scripturis invenimus, aut ipse spiritus manifeste clamat in cordibus nostris, quid sentiendum sit, ut est Charitas, Humilitas, Castitas, Obedientia: hæc approbemus indubitanter & appetamus, quæ placere Deo scimus indubitanter. Sed & ea omnimodis odisse debemus, de quibus certum est quod odit ea Deus, ut est fornicatio, impatientia. In his vero rebus, in quibus nihil certi possumus invenire, nihil certum voluntatis nostra definit: pendeat inter utrumque, aut saltem neutri paritimus inhaereat, cogitans semper ne forte altera pars Deo magis placeat: & parati simus voluntatem ejus sequi in quacumque partem eam cognoverimus inclinari. Nemo super his quæ certa sunt hæset, nemo dubia pro certis admittat, nemo sui in dubiis iudicium vendicat, precipitè sententiam, & experientur B quod scriptum est: Pax multa diligentibus legem tuam Domine, & non est illis scandalum. Ergo quod certum est Deum velle, id nos velimus omnino: & quod certum est eum nolle, similiter execremur & nos: quod autem incertum est, utrum velit aut nolit, neque velimus ex toto, neque penitus non velimus.

Hæc longè utilissima Bernardi instructio dubiis omnibus occurrit, defectibus actionum nostrarum omnibus medetur. Exemplo demonstratur id quod dicimus. Egenis stipem largior: Hic sanè nescio, velint Deus à me fortasse plus erogari. Ergo ad divinam voluntatem confugio: Mi Deus, si scirem te velle in elemosinis dandis me largiorem esse; utique mox essem largior. Pari modo: Per horæ partem preces inchoo: Mi Deus, si nossem te velle prolixius me precari, abieci omni cunctatione id facerem. Eodem modo: Jejunia inchoo: Mi Deus, si exploratum mihi esset, te velle strictiorem aut crebriorem inediam me tolerare, promptissimus id exequer. Idem in omnibus aliis actionibus faciendum, cum Deo sic semper paciscendo: Mi Deus, ira hoc, ita omnia alia facere vellem, prout tu à me id fieri velles: quod si ego minus assequor voluntatem tuam, tu meam instrue, impelle, coge prout vis; posside me, mea voluntas non sit mea amplius, sed tua, prout te illa ut tuā utere. Hic juverit illam Ecclesiæ precationem crebrius iterare: Oblationibus nostris quas sumus, Domine, placare susceptis, & ad te nostras etiam rebelles compelle propitius voluntatis. Sed & brevissimum illud vel uno decemies repetisse proderit: † Mi Deus, doce me facere voluntatem tuam. Aut: * Domine quid me vis facere?

Hinc etiam ad callidissimas illas diaboli quaestiones las in promptu responsio est. Solet interdum demon ludæ obijcere, quid responderes? Si quis tibi hoc illudve obijceret, quid responderes? In hoc illove rerum eventu quid consilii caperes? Si spes tua te falleret, si quod ambis negaretur, quid oro faceres? Mille talia veritas sufficiens arguator ingerit, & ut cautius irretiat, vera fallaque miscet. Frequenter rem eo modo proponit, utram in partem aliquis se staret, mulpiculam inveniat, perplexus fiat, & noxā non careat. Tutissimum hic non respondere: victus es si cum vaserim Sophistā hoc cœperis disputare. Ego disputationem cum adversario tam subtili ne ingredere, sed velut compressis oculis hoc unum oppone: Si velit hoc Deus, & ego velle: si nolit, & ego nolo: divinæ providentiæ ac voluntati me totum do, dico, addico; in Dei arbitratum quantus sum transii; sicut Deo placuerit, sic fiat. Hoc uno divinæ voluntatis clypeo diaboli tela omnia eliduntur: sic vincitur disputator ex Orco, sic sua homini tranquillitas conservatur. Ad uberiorem autem divinæ voluntatis notitiam plurimum conducet, arbitror, sequens præceptio.

Memorant vitum tam eruditum quam pium, mortuum jam

jam vicinum ab amicis & cognatis rogatum hoc modo: Quandoquidem ad eternitatis ostium jam staret, & ad illas oras, ubi placidissima quies, pararetur abiturum, hoc unum se rogare, sui aliquid monumentum relinqueret. Non abnuo, inquit aeger, hanc rem vobis gratificari paratus sum. Multa de Deo deque virtutibus me differuisse memini, nunc dissertationum mearum omnium epilogum, in id virtutum omnium summam, omnis doctrinae brevitarium dabo. At scitote, saepe nobis exiguum videri, quod ad divinam aestimationem maximum est. Virtutum ergo summam hoc est: Omnia quae nobis Deus evenire permittit, aequaliter ab illius manu accipere, nec aliud unquam velle, quam omnia ad divinae voluntatis perpendicularum facere. En, cognati optimi, haec omnium virtutum epitome, hoc summam est omnium virtutum. Sed quaeritis forsitan, quis modus sit divinae voluntatis in rebus omnibus cognoscenda? Modum ergo hunc habetote: Si quis in omni-bus ita se affectum sentiat, ut si Dei voluntatem perse-ctam haberet, eam sine mora sequeretur promptissime; hic à Dei voluntate non facile aberrabit; implebitur agnitione voluntatis Dei, & voluntas Dei in manu eius dirigetur. Et quod talis à ratione & conscientia saepe se impelli ac trahi persenserit, eò vocantem Deum securè sequetur: modò impulsus isti nihil à sacris paginis, aut Ecclesiae legibus alieni suadeant.

Sed hic illud objeceris, quod plurimos pessimè angit: Et unde, ajunt, scio Deum & hoc, & istud, & illud velle? Tunc sanè scis, mi Christiane, & hoc, & istud, & illud Deum velle, cum cernis permittere: si noller, non permittere: An Deus nolit, quod ab aeterno permittere decrevit? Locupletissimum produco testem Augustinum, qui dilucidissime: Deus, inquit, quasdam voluntates suas utique bonas ita implet per malorum hominum voluntates malas, sicut per Judeos malevolos bonam voluntatem Patris Christi pro nobis occisus est. Propterea magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates ejus, ut miro & ineffabili modo non fiat praefer ejus voluntatem, quod etiam contra ejus sit voluntatem, quia non fieret si non sineret, nec utique nolens finit, sed volens. Nec sineret bono fieri male, nisi omnipotens etiam de malo facere posset bene. Observa hoc, mi Christiane: Non fieret, si non sineret, nec utique nolens finit, sed volens. Quod ergo vides vel audis Deum permittere, scias velle. At dices: Etiam peccatum permittit Deus. Ita est; sed non ignoras in omni peccato culpam & poenam, velut duos vermiculos in putrido dente, aut cariosam trabem delitescere; culpam non vult Deus, sed certè poenam; & ita quidem, ut omnem omnino poenam non tantum in nos statuat, sed ea nos ipse afficiat. Hinc sapissime peccatum punitur peccato: ita per facinus Absalonis incesti punitum est crimen Davidis adulteri. Eadem est ratio ceterorum.

Hanc eandem divinae voluntatis cognitionem promoveret illud Siracidae praeceptum: Omne quod tibi applicatum fuerit, accipe. Quid enim tibi poterit manus tui amans, & sapiens imponere, quod tibi non conveniat? Rex celi pater tuus est, sapiens est, bonus est, omnia potest: cur in te permittit, nisi quod è te tuà sit? Hoc ergo quod tibi fuerit applicatum, quaecunque demum & à quibuscunque applicetur, id divinae voluntatis esse scito, & ideo quam agnosces, hanc & sequere voluntatem. Memento, ne ea quae sunt, velis arbitrari tuo, sed ita fieri, prout sunt. Peccatum deme rebus contingenti-bus, & in omnibus providentiam ac voluntatem divi-nam facile agnosces. Optimè Augustinus: Acquis, inquit, pecuniam, perdis innocentiam, & vide directionem quā dirigit te Deus, ut omnia quaecunque vult, velis & tu: ipsa enim est directio. Quocirca prudenter aut providentiae suae nemo fidat: Medicus quidem, ait Tullius, ingravescenti morbum ratione providet, insidias Imperator, tempestates gubernator, & tamen ipsi saepe falluntur, qui nihil sine certā ra-

tionem opinantur. Incerta sunt providentia nostra, incertissima: Sap. cap. 9. Neminem fallit, nunquam fallitur divina providentia. vers. 14.

§. II. Humanae voluntatis ad divinam CONFORMATIO.

Voluntatem divinam nosse non satis est, oportet & facere. Serrus qui cognovit voluntatem domini sui, Luc. cap. 12. & non preparavit, & non fecit secundum voluntatem ejus, & a-pulabit multum. Rectè sequitur divinae voluntatis notitiam hu-manæ cum illà Conformatio. Sanctissimam Dei vo-luntatem agnoscis: ergo & amplectere, & tuam illi sub-junge. An forsitan hoc expectas, ut illa se tuae subjiciat & conformet? Frustra es. Deus operatur omnia secundum Ephes. cap. 1. consilium voluntatis suae. Et fac velle hoc Deum, quod tu vis, tuo id damno vellet. Non potest esse bona volun-tas, quae non convenit cum omnium bonarum volunta-tum normā & regulā. Fundamentum est immobile: Pax Luc. cap. 2. hominibus bonae voluntatis: at non potest non esse bona, vers. 14. quae convenit cum optimā voluntate.

Fit quandoque ut materfamilias hypocaustum repe-riat plus æquo calefactum, putetque balneum se ingrel-sam, non cœnaculum. Hinc bona mulier tota in fer-mento esse, & in ancillam bilem omnem effundere; stomachosis etiam vocibus sic illam oburgare: Eceur, improba, hypocaustum sic calefecisti? ad cœnandum huc convenimus an ad lavandum? quid opus frustra consumere lignorum tam grande pretium? utrimque nocet, & nobis, & lignis. At ancilla: Ne indigneris, inquit, ô domina, ita imperavit herus. Illa, mox ubi he-rum ita fieri voluisse audit, restringit bilem, & mitius lo-quitur, calorēque ingratum aliās, discit non sentire. Atque hic finis est pugnae in verbosissimam litem alio-qui protrahendae. Tanti est illud unicuique respondisse: Herus ita voluit. Idem nobis, in adversis omnibus man-suetum silentium persuadear, hoc unicuique cogitasse: Deus ita voluit.

C Eleganter & verè divus Prosper: Nec aliquid in nobis, Prosper. in inquit, libera voluntas melius agere potest, quam ut illi se con-sentiam. ex-mendet, qui malè agere non potest. Quae cum ita sint, nihil rectius aut melius facere possumus, quam invictæ Dei voluntati nostram penitus submittere, nec aliud un-quam in animum admittere quam quod Heli sacerdos 1. Reg. c. 3. dixit: Dominus est, quod bonum est in oculis suis faciat. Plenissi-ma philosophiae verba, vocat hoc effatum Chrysosto-mus, quo seipsum Heli ad omnem aequanimitatem, contra vitu-per. vii. etiam in adversis animavit. Bene hoc quidem Heli, sed monast. optimè Christus: Pater, si vis, transfer calicem istum à me, Luc. cap. 22. veruntamen non mea, sed tua voluntas fiat. Prima petitio in-vers. 42. firmitatis fuit, altera virtutis: illud, inquit Leo, optavit ex-nostro, istud elegit ex suo; ut superiori voluntati cedat inferior. Fiat voluntas tua. Hæc vox Christianos instruit, hæc marty-res accendit, virgines confirmat, certantes animat, pusillanimes roborat, jacentes erigit, mæstos recreat, afflictos sanat. Tandem à Christi voce illorum omnium vox una est: Pater mi, si non potest hic calix transire, nisi bi-Matt. c. 26. bam illum, fiat voluntas tua. Hic præstantissimus Dei cul-vers. 42. rus est, cum divinae voluntati nostram penitus accom-modamus, & in eā conqueſcimus immobili & impeturbatā tranquillitate, sive prosperis nos Deus excitet, seu adversis emendet. Hoc enim est quod assidue peti-mus: Fiat voluntas tua, sicut in celo, & in terrā. Neque enim Math. c. 6. solum precamur, ut Dei voluntas fiat à nobis, exequen-vers. 10. do quod jussit, sed etiam de nobis, & in nobis, susti-nendo quicquid immiserit. Et hoc præci Patres exerci-tium magnum vocabant, à Dei manu omnia accipere, quod Jobus & David exactissime præstiterunt. Ille: Do-1. Job. cap. 1. minus, inquit, dedit, Dominus abstulit, Sicut Domino placuit, vers. 21. ita factum est, sit nomen Domini benedictum. Perinde si di-car: Dominus ista commodavit, nec à se abdicavit do-minium; quod ergo suum est, repetere potest, sit ille be-nedictus; illi agantur gratia. Nec aliter rex David: Bene-1. Psal. 33. v. 1. dicam,

dicam, inquit, Dominum in omni tempore, & aduerso, & prospero, utcumque ille mecum egerit. Hæc suæ voluntatis in divinam religionem, supremæ amicitie gradus est, idem **VELLE & MOLE**. Sic homo sub jugum mittit affectus omnes, & ad divinam voluntatem se totum componit, lætusque canit cum beato Bernardo: *Vita mea in voluntate tuâ, Domine. Egregiè Hieronymus de hoc disserens: Bonus est Deus, inquit, & omnia quæ bonus facit, bona sunt necesse est. Mariti Orbis irrogatur & plango quod accidit: sed quia sic placet Domino, ego animo sustinebo. Vnicus raptus est filius: durum quidem, sed tolerabile: quia sustulit ille qui dederat. Si cæcus fuero, amici lectio me consolabitur. Si auditum quoque surda aures negaverint, vacabo à virtutibus: nihil aliud nisi Dominum cogitabo. Imminet super hæc & dura pauperies, frigus, languor. & nuditas: extremam expectabo horam, & breve putabo malum, quod finis melior subsequatur. Sanus sum & gratias refero creatori. Languor? in hoc laudo Domini voluntatem, virtus spiritus in carnis infirmitate perficitur. Cedendum est, ait Iulianus martyr, voluntati Dei, sicut lutum obsequitur suo figulo.*

S. Bernard.
serm. 14. in
Cant. ferè
m. d.
Hier. ad
Paulam de
obitu Ble-
sila.

Inst. lib. de
reist. Conf.
Bles. Farr.
Insti. mibi
pag. 192.
& seq.

Att. cap. 9.
vers. 6.

Luc. cap. 22.
vers. 42.

Bona vo-
luntas vir-
tutum
omnium
fundamen-
tum est.

Hæc omnia Ludovicus Blosius in compendium confersens auro scribendum: Qui vere perfectionis amans est, inquit, non à Deo solatium internum, non hoc aut illud præcipue postulare, sed ejus gratissimam voluntatem votis omnibus expectare debet. Eicit enim illa alia peti possunt in gratia, immo dederat tamen ea appetere, imperfectio est. Planè super omnia Deus à nobis exigit, ut nostram voluntatem illi penitus offerentes, permittamus ipsum facere quicquid voluit. Et per hoc verà pacem in omnibus gaudemus. Multo acceptius Deo est, ut cum

Apostolo ex animo dicamus: Domine quid me vis facere? quam si mira quedam ex voluntate propria pro illius amore nos libenter facere velle dicamus. Super omnia namque quæ vel dicere vel facere possemus, hoc à nobis maxime exposcit Deus, ut intus in corde dicamus: Domine fiat gratissima voluntas tua. Inter omnes preces, quas Christus in hoc mundo fudit, illa summa & excellentissima fuit, Pater, non mea sed tua voluntas fiat. Lucandum quidem est, dum pro gratia & virtutibus oramus, obtinere à Deo quod petimus: multo tamen delectabilius atque utilius est, potissimo Dei beneplacito se resignare. Vbi quis ad hoc pervenerit, ut seipsum ex toto resignans, & offerens Deo, omnia propter ipsum intus ac foris pati aut subire paratus sit, tunc revera cum ipso bene agitur & non ante. Bona voluntas virtutum omnium fundus sive fundamentum est. Vnius autem est: cum Deo voluntatis, id virtutes omnes excelsit, & in hoc perfectio est. Quisquis enim ea bonâ præditus est voluntate, ut se abneget ac propria renuntiet voluntati, sequè liberrime resignet ac deat voluntati Dei, ejus bona voluntas est perfecta, idemque absque formidine & anxietate sui curâ vitam transigit, & de vitâ æternâ obtinendâ quandam se sentit habere certitudinem. Eiusdem enim in omnibus cum Deo voluntatis est, & pacem habet cum Deo, & in Deo imperturbabilem. Moderatè, suaviter, ac tranquille ferre novit & verba aspera, & truces gestus, sava opera, & quicquid demum injuria, sive in ipsum, sive in amicos ejus conferri possit. Sedatè, inquam, & equanimiter tolerat omnia, quæ ipsi undecunque, sive à Deo, sive à creaturis quibuscunque accidere queant. Eum perturbare nihil potest, neque jactura terrenarum rerum, vel amicorum & cognatorum, neque corporis adversa valetudo, neque ignominia, neque mors, neque vita, neque purgatorium, neque demon, neque infernus. Quia enim ex vero amore divine se permittit atque resignavit voluntati, & nullius mortiferi peccati conscientia tenetur, facile illi toleratu est, quicquid de eo fieri mandat Deus in tempore atque æternitate. Itaque cum aliquid patitur, & in omni rerum eventu, ita cogitat ac dicit: Domine, sicut ipse ab æternitate, antequam ego essem, voluisti, ita fiat, & non ut ego volo. Non meum commodum, non meam delectationem querere debco, sed tuum honorem & tuam laudem. Grator mihi est tua sancta voluntas, quam optandi libertas. En igitur me ipsum dedo, resigno, & permitto tibi Deus meus, non in tempore modo, sed etiam in ævum sempiternum. Plurimi sunt qui hunc

A aut illum vivendū modum, hæc aut illa bona appetant, sed plerumque totum quod agunt ex propria voluntate procedit. Itaque nihil equidem dicere dubitem, vel unicam salutationem angelicam cum sui ipsius abnegatione ad gloriam Dei prolatam, meliorem utiliorēque esse multis psalteris ex propria voluntate peractis. Ita Blosius.

Millies ergo ingeminandum, quod piissimus hic scriptor toties inculcans: Verissima devotio, inquit, in humilitate sua resignatione sita est: quando videlicet homo non solum in abundantia, sed etiam in penuria & merore, & aliis quibuscunque casibus ac eventibus in sanctissimâ Dei voluntate plenissime requiescit. Nam, ut optime Chrysostomus & Bernardus: Humilitatis summa in eo consistit, si voluntas nostra per omnia divina voluntati subiecta fuerit.

Epictetus haud aliter: audi dignissima quæ gemmis scribantur: Mihi quidem, inquit, optabile est à morte inveniendi, nullâ aliâ re, nisi voluntate meâ curandâ occupatum, ut perturbatio vacuus & liber dicere possim Deo; Nunquid præcepta tua violavi? nunquid ad alia sum abusus facultatibus, quas mihi dedisti? num te unquam inconvulsi? num gubernationem tuam reprehendi? Agrotavi, quia voluisti. Agrotarunt & ceteri, sed & ego volens. Pauper fui te volente, sed letus. Non imperavi, quia tu voluisti. Nunquam appetivi imperium. Nunquid me unquam hac de causâ tristem vidisti? Nunquid unquam vultu minus hilari te accessi? Paratus si quid manderes, si quid imperes. Vis me nunc ludorum celebritate abire? Adeo. Gratiā quam possum maximam habeo, quod me dignatus es ad ludos tuos admittere, & ad spectanda opera tua, & administrationem tuam intelligendam. Hæc me cogitantem, hæc scribentem, hæc legentem occupat mors. Quam hæc omnia Christianè ac sapienter!

Quæstio inter duos nascebatur super dicto Gersonis, cum alter interrogavit: Rectene Gerson alluxerit, Jobum plus meruisse quod illatam à Satanâ ceterisque suis hostibus injuriarum patienter toleret, quam si suo libitu opes suas omnes pauperibus erogasset? Rectissime, inquit iste: nam præmio digni sumus majori, si ærumnas undecunque ortas, sine querelâ & expostulatione, sine divinarum judiciorum reprehensione, sine inimicorum accusatione & odio sufferamus, quam si crebris jejuniis, flagris, ciliciis carnem maceremus. Tanti est propriæ voluntatis resignatio. Contra vero impium est, tolerare nolle, quæ Deus per quoscunque demum immittit toleranda.

Humana igitur voluntas nunquam bona est, nisi quæ divina conformis est: tantò autem seipsa melior est, quanto divinæ conformior; illa demum voluntas commendanda est perfectissima, quæ subiectissima divinæ. Hinc tantum quisque proficit in virtute, quantum in suæ voluntatis ad divinam conformationem. Et hoc libro secundo pertractatum.

§. III. Humana voluntatis ad divinam conformationem EMOLVMENTA.

V Erbo dixero: Humana voluntas cum divinâ in omnibus consentiens, panoplia est virtutum omnium. Nimirum ex hoc armamentario arma suppeditantur in omne genus calamitatum. Is certe qui suam voluntatem agglutinavit ad divinam, quicquid in rerum naturâ triste aut formidabile occurrat, serenè mente despiciens, hoc unum ingeminabit: Fiat voluntas Domini. Eripiantur ei opes, conflagent ædes, diceat: Fiat voluntas Domini. Infestet morbis, exagietur doloribus, laceretur tormentis, etiamnum clamabit: Fiat voluntas Domini. Spolietur honore omni, contumeliis innumeris exagietur, necdum illum illud desinet: Fiat voluntas Domini. Omnes illum homines divexent, omnes illi demones insultent, ruat celum, pereat Orbis, pandantur inferi, vociferabitur adhuc: Fiat voluntas Domini. In summis calamitatibus, summum illius solatium, posse dicere: Sic Domino placuit, hoc vult Deus. Dion

Bion interrogatus, quis in vitâ maximè videretur anxius? Illam arbitror, respondit, qui in maximis rebus cupit esse fortunatus; mille curis angitur ut assequatur quod optat, afflictus torquetur ne amittat. Nimirum habere satagimus, non adepti dolemus, adepti timeamus, movent erepta, sollicitant eripienda. Quisquis autem integrè divinæ se voluntati permittit, hinc & hinc liber est: nec enim angitur quid acquirat aut perdat, sed quid Deus perdere se velit vel acquirere. At quomodo scit Deum hoc vel illud velle? Jam dixi: Quia cognoscit permittere. In hanc Dei permittentis voluntatem se prident transfudit suam; ut si omnia Orbis mala in se unum conjicerent, hanc tamen illi ereptura non sine liberam vocem: Fiat voluntas Domini. Admirandum hoc animi robur, & quæ inde sequitur, tranquillitas inestimabilis. Sed ordine videamus hujus in divinam voluntatem devotionis commoda.

Primum. Pax & gaudium ingens. Quis resistit ei & pacem habuit? Rectè Augustinus: Fecisti nos Domine ad te, inquit, & inquitur est cor nostrum, donec requiescat in te. Proinde saluberrimum Jobi consilium est: acquiesce ei (conformando tuam ad illius voluntatem) & habeto pacem. & per hac habebis fructus optimos. Cui convenit pium illud monitum: Dixi tibi sepius, & nunc iterum dico: Relinque te, resigna te, & frueris magnâ internâ pace. Nihil profectò tam acerbum est, in quo æquus animus solatium non inveniat. Quod autem in hoc Orbe majus uspiam possit esse solatium, quàm sanctissimam Dei voluntatem in rebus omnibus amantissimè completi? Adhibeamus modò rationem difficultatibus, & nostram divinæ voluntati per omnia subdamus, hac unâ ratione facillimè possunt & dura molli, & angusta laxari, & gravia scire ferentes minùs premere. Omnia nobis & facilia & jucunda, modò nos in omnem Dei arbitratum dedamus.

Secundum. Singulares Dei ductus in rebus omnibus. Nam qui adeò liberaliter divinæ voluntati se totum permittit, ut nil ardentius cupiat, quàm illam in rebus omnibus & nosse & sequi, hujus certè vitæ momenti singulis sic à Deo temperatur & regitur, ut pæne in omnibus videat quid velit Deus, & ut omnia in suum cedant bonum. De Josepho Aegypti prorege hoc asseritur: Fuitque Dominus cum eo, & erat vir in cunctis prosperè agens: habitavitque in domo Domini sui, qui optime noverat Dominum esse cum eo, & omnia que gererentur ab eo, dirigi in manu illius. Ita fit prorsus: homo divinæ voluntati deditus, ac devotus, in cunctis actionibus singulariter manu divinâ ducitur, & dirigitur ad intelligendam & exequendam Dei voluntatem.

Tertium. Singularis animi demissio & constantia. Cum enim hic talis, non mutabilibus rebus suam voluntatem applicat, sed immutabili Deo affigat, ac cum eo sic unus efficiatur spiritus, ut velit quod Deus vult, nolit quod ille non vult, quamvis caduca hæc & mortalia labantur, & fluant, & mutantur, & pereant, ipse tamen stat semper idem, sicut idem est cui perpetuò inheret. Mundus transiit & concupiscentia ejus (inquit Joannes) qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum. Veniunt Bernardus: Eris, inquit, inter adversa & prospera mutabilium temporum, tenens quandam æternitatis imaginem, utique hanc involabilem, & inconcussam constantis animi aequalitatem, benedicens Dominum in omni tempore, proindeque vendicans tibi, etiam in hujus mutabundi seculi dubiis eventibus, ceterisque defectibus, perennis quodammodo incommutabilitatis statum, dum te caperis renovare & reformare, in insigne illud antiquum similitudinis æterni Dei, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudo obumbratio: quippe sicut ipse, ita & tu eris in hoc Mundo, nec in adversis timidus, nec in prosperis dissolutus. Constantiam repræsentanturi, rupem pingunt marinis fluctibus cinctam, cum inscriptione: EADEM SVM SEMPER. Homo divinæ voluntati devotus hoc idem

A dixerit in omni sorte. Deprimunt adversa? Idem sunt. Extollunt prospera? Idem sunt. Flagellat Deus? Idem sunt. Solatur? Idem sunt semper. Qui facit voluntatem Dei manet in æternum.

Quartum. Felix & sua, & aliene salutis procuratio. Qui sui sensus ac propositi tenax est, cum se non facile aliò finat inflecti, multas necesse est sibi vias obstruat, & opportunitates rectè agendi intercipiat. Neque tantum seipsum, sed & alios impedit, quò minus ad optatum finem pertingant. Nihil deterius quàm sic esse suum. Vix filii desertores, clamat Isaias, ut faceretis consilium & non ex me, & ordiremini telam, & non per spiritum meum. Vultus esse vestri finem esse, sed in supplicium. Nam brevi nec vestri eritis nec mei. Homo cerebrosus, & sui arbitrii, non raro aliis, sibi sepius & molestus, & noxius est. At verò qui non suo semper judicio stare, nec suo vivere ingenio cupit, sed se ad omne unius divinæ voluntatis momentum librare novit, hic & sibi met ipsi semper, & aliis prodest sepius. Nam in omni eventu, etiam pessimo ac turbatissimo, exempla is suppediunt optima omnigenæ virtutis, neque enim aliud ferè audietur dicere quàm hoc unum: Sicut Domino placuit, ita factum est, fiat voluntas Domini. Ita quò cum Deus vocat, advolat, & quò avocatur, revolat; nec aliter quàm rex David loquitur: Si autem dixerit mihi: Non places, presto sum, faciat quod bonum est coram se.

Quintum. Fastigium & culmen est Christianæ perfectionis hæc humanæ voluntatis cum divinâ Conformatio. Fructus enim lucis est in omni bonitate, & iustitiâ, & veritate: probantes quid sit beneplacitum Deo. Nimirum, hoc primum hominis Christiani studium est, exquirere quid velit Deus, quæ ratione sanctissima Dei voluntas colenda sit, & exequenda; ut in re qualibet, & quovis momento, cum Paulo dicat: Domine quid mihi facere? & cum Christo, Fiat voluntas tua de me, in me, circa me, per me, tam in vitâ quàm in morte, tam in tempore quàm in æternitate. De hoc tali homine Chrysostomus: Melior est, inquit, unus faciens voluntatem Domini, quàm innumeris peccatores. De hac tali mente Isaias: Vocaberis, inquit, Voluntas mea in ea, quia complacuit Domino in te. Qui virtutibus omnibus studere vult compendio, hoc agat: suam voluntatem affigat divinæ, & jam virtutes omnes perdidit. Multum facit, qui rem bene facit, optimè facit, qui promptius divinæ quàm suæ se voluntati subicit. Hoc est quod Orbis ecclesiastes Paulus tantâ sollicitudine urget, quod tantâ diligentia commendat, quod suorum auribus toties inculcat, & Ideo, inquit, & nos ex Coloss. c. 1. quâ die audivimus, non cessamus pro vobis orantes & postulantes, ut impleamini agnitione voluntatis ejus, in omni sapientiâ, & intellectu spirituali, ut ambuletis dignè, Deo per omnia placentes, facientes voluntatem Dei ex animo. Ut steteris perfecti, & pleni in omni voluntate Dei. Idem hortatur Augustinus: Stantem te, inquit, inveniat omnis casus. Verè stat, & omnem calamitatis impetum impavidus excipit, qui suam divinæ voluntati jam transcripsit: Stantem hunc inveniunt omnes casus. Mentem divinæ voluntati adstrictam nullæ hostium vires avellant. Fare, age Susanna, quid pateris, quibus in periculis luctaris? Angustia mihi sunt undique: omnibus rebus urgeor; me plurima depresso eunt, timor, sollicitudo, horror, angustia; unde quaque affluunt. Sed quid dicis, aut quid agis sic anxius animi, atque incerta? Melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quàm peccare in conspectu Domini. O vocem plusquam virilem, & constantiam invincibilem! Susanna judicat suavius esse mori, quàm divinæ voluntati non obsequi: In quascunque, ait, angustias adducar, quibuscunque calamitatis infamier, quocunque mortis genere afficiar, nihil quidem ego, præter tuam, mi Deus, voluntatem ante oculos statuo; satius est milies perire, quàm voluntatem tuam vel semel deferere. En, ô Christiane, Virtutum Panopliam in feminâ! Stantem invenerunt Susannam

4. Felix & suæ, & aliene salutis procuratio.

Isaias c. 30. vers. 1.

Homo sui arbitrii est aliis noxius.

10. cap. 1. vers. 21.

2. Reg. c. 15. vers. 26.

5. Fastigium & culmen est perfectionis Christianæ.

Ephes. cap. 5. v. 9. & 10.

Act. cap. 9. vers. 6.

Matth. c. 6. vers. 10.

Chrys. 10. 3. humil. 8. in Act. Apost. c. 62. vers. 4.

Coloss. c. 1. v. 9. & 10.

Cap. 4. vers. 12.

August. in Psal. 86.

Dan. cap. 13. vers. 22.

Ibid. v. 23.

Sufannam moestissimi casus. Animus divinæ voluntati devotus supra omne omnium malorum impetum est: fastigium & culmen atigit, ubi semper in divinæ voluntatis finem suavitissime infudit.

Blos. Farr. Injui. mibi pag. 541. In afflictionibus, non est querendum solatium in creatura. Præclare abbas Lactentis Blosius: Quando nobis Deus, inquit, præsentia sua consolationem subtrahit, adeoque se à nobis elongat, ac sinter ipsam & nos densissimus murus interpositus sit, quando item nos in angustis, afflictionibus ac miseriis nostris veluti relinquit (sicut Christus à Patre suo relictus fuit) & perinde nos quasi confugientes ad se neque videre neque audire vellet, solos certare sinit: tum in ipsa nostra desolatione immobiles permanere, & in nulla mortali creatura vel negotio solatium querere debemus, nisi in illo duntaxat verbo, quod & Christus ipse dixit: Fiat voluntas tua. Hoc verbum & jucundissimum, & Deo gratissimum est. Beatus qui illud ex animo tunc dicere potest. Et hæc humanam voluntatem cum divinâ conformatam: emolumenta comitantur. Sed quia non desunt quæ impendant, ideo tertio quartus liber adnectendus fuit.

S. IV. Humanæ voluntatis ad divinam conformandæ IMPEDIMENTA.

Voluntas humana non consentiens cum divinâ est summum hominis malum.

Ansel. simil. cap. 8. Voluntas humana terriorem in Orbe pestem nullam invenit seipsa. Hæc illa remora est, & omnium gravissimum impedimentum, quo minus divinæ voluntati se subdat mens humana. Summum hominis malum, voluntas propria, non consentiens cum divinâ. Cum intellectum & voluntatem atque illimum amicitiae vinculum copularit, in præclivum est, si voluntas cuiuspiam rei cupiditate flagret, intellectum non solum ad consentiendum, sed etiam ad comprobandum, quod cupit, induci. Est enim intellectus tanquam Juræconsultus, qui blanditiis & numis corruptus leges explicat non ad mentem legislatoris, sed ad votum largientis: ita voluntati difficile non est, intellectum in suos errores quidam familiaritatis suavitatis deducere. De propria & malâ voluntate sciit Anselmus: Solus Deus, ait, quidquid vult, debet velle propria voluntate, ita ut aliam, quam sequatur, non habeat super se. Cum igitur homo vult aliquid per propriam voluntatem, Deo auferit quasi suam coronam: sicut enim corona soli regi competit, sic propria voluntas soli Deo: & quemadmodum regem gravissime lederet, qui coronam ei auferret, sic homo Deum plurimum offendit, qui sibi rapit quod Deo convenit. Sed sicut propria voluntas Dei, fons est & origo totius boni, ita propria voluntas hominis totius est exordium mali. Ita est potius, nihil impedimentorum deest, ubi propria voluntas adest, mille sunt obstacula, cum unica voluntas claudicat.

Ah, quid resistimus miseri, quod minus nos ultro dedamus Deo, & constituamus nostram in divinâ voluntate? Omni jure divinæ voluntati obligatissimi sumus. Quidquid enim sumus, non uno sed plurimis nominibus Dei sumus, velimus nolumus. Ille nos condidit, ille reparavit, ille adhuc conservavit. Illi debemus nos omnes ut Conditori, ut Liberatori, ut Conservatori. Servi sumus & naturâ, & emptione. Et nos scilicet præscribimus Deo, quid de nobis statuere debeat: suâ re non utitur Deus arbitratu suo, sed libidine nostrâ: Quid præposterum magis? Quapropter si esse volumus, qui esse debemus, ministri Dei, nutu & arbitrio illius omnem vitam, & singulas vitæ actiones instituire nos decet, ita quidem, ut Dei voluntate non probante, nec pedem, neque digitum moveamus, sed hoc unum summo studio agamus, ut ad amissum & perpendiculum divinæ voluntatis omnia perficiamus, idque quantâ possumus animi alacritate. Ecce, sicut oculi servorum in manibus dominorum suorum, ita oculi nostri vigilent, ut universos nutus & indicia divinæ voluntatis observent. Ite degeneres, ite spurcia vitulamina, si vestris vos placitis & arbitrio delectet vivere, nimis grande hoc servi supercilium est, & intolerabilis arrogantia, si ea tantum man-

Psalm. 122. vers. 2.

A data velit persequi, quæ sibi probantur, & allubescunt. Et quid indignius, quam ut homo Christiani sanguinis, qui quotidie rogat, ut Dei voluntas à se & in se perficiatur, quam tamen audeat divinæ voluntati antepone, velitque certo iudicio, quæ patiendi sunt, sibi deligere, illis aut illis miseriis involvi se sinat, non aliis, illacenus calamitosus fieri (sustineat, non ultra. O nimis emundæ naris, & perfidæ frontis homines! Si molestæ ac cruciæ essent, quales nos esse vellemus, cruce non essent. Si Deo velis serio placere, hoc tibi ab ipso petendum, ut te ducat quod ipse iudicat & vult, non quod tu putas & vis. Periculolum impatienciæ genus est, cum nobis ipsi eligimus, quæ toleranda censemus, perinde si dicamus, ut quandoque etiam dicimus: Hoc patiar, hoc non, istud tolerabo, illud minime. Non hoc servorum est, sed Domini. Recte Augustinus, inquit, minister tuus est, qui non magis miratur hoc à te audire, quod ipse voluerit, sed potius hoc velle, quod audierit.

B Damnat non immerito Plato illam vulgi præcognitionem: Deus det tibi quidquid velis: Imò nunquam det, inquit, sed faciat ut velis quod ipse vult. Hæc enim est pura religio: si te religes Deo.

Hoc ergo summâ voluntate conemur, ut ad Dei arbitrium nos totos fingamus, instar mille legum sit, unicuique Dei velle. Suavia sint an acerba, cum à Deo sint, sine reclamatione omnia, & sine exceptione perferenda sunt. Quidam divinæ voluntati se dedunt sed cum exceptione, pene ut priores illi. De his optime religiosissimi scriptor. Quidam se resignant, inquit, sed cum aliqua exceptione: non enim plene Deo confidunt, ideo sibi providere satagunt. Quidam etiam primo totum offerunt, sed postea reclamatione pulsati ad propria redeunt, ideo minime in virtute proficiunt. Domine, quoties me resignabo, & in quibus me relinquam? Semper & omni hora: sicut in parvo, sic & in magno, nihil excipio. Alioquin quomodo poteris esse meus, & ego tuus, nisi fueris ab omni propria voluntate, intus & foris spoliatus.

C Quando ceteris hoc agis, tanto melius habebis: & quanto plenius & sincerius, tanto mihi plus placebis, & amplius lucraberis. Si enim voluntas prompta est, secundum id quod habet accepta est, non secundum id quod non habet, dixit beatus Paulus hoc sensu. Vis & meritum virtutis in prompto voluntatis studio consistit, non in magnitudine factorum aut numero. Hinc eleganter beatus Leo: Subinde, inquit, equatur merito, qui distat impendio, quia potest par esse animus, ubi distat est census. Et Anselmus: Hic enim, ait, tam pauperes quam divites equaliter dant, si quisque ex tanto quantum habet. Ut ergo seria sit & efficax voluntas, in actum sese ita exerat, secundum id quod habet, ut pro virtutibus aut opibus det, aut faciat quod potest, aliqui tantum velle, non robusta censetur voluntas. Volumus subinde sed languidissime, & sine omni nervo. Sic olim Iulianus Deus per Iliam queritur: Scire vias meas volunt, quasi gens que iustitiam fecerit, & iudicium Dei sui non dereliquerit: rogant me iudicia iustitia: appropinquare Deo volunt. En egre- giam propriam & flaccidam voluntatis adumbrationem. Scire vias meas volunt: In consilia & decreta divina, eorumque rationes inquirunt, quare permittat Deus populum in Babylone detineri, & indigna pati, mirantur jejuniis se atteri, & à Deo non audiri: quin etiam appropinquare Deo volunt, non vires sanctimoniam, sed ut cum eo disputent, ejusque iudicia examinent, & in jus vocent. Horum hominum hodiæque assatim est, qui semper queruntur male secum agi: cum enim cadauca bona in- hient, inique ferunt, ea sibi non largissime à Deo suppeditari, inter divinæ voluntatis cultores censeri volunt, sed volunt frigidissime, neque enim ad Dei voluntatem, quam jactant, suam applicant. Proximus est nolenti, qui vult tam frigide.

Joannes à Kempis, Thomæ frater natu major, vir religiosissimus dicere solebat: Volumus esse humiles, sed sine despectione, patientes, sed sine tribulatione, obediētes, sed sine

conformatione pauperes sed sine defectu, virtuosos sed sine labore, patientes sed sine dolore, volumus laudari, sed sine virtute, amari, sed sine bonitate, honorari, sed sine sanctitate. Sic vel non multo dignius est quam nolle. Sic quandoque vivere volumus, nec tamen volumus mori, ut iure nobis obijciat Angelus, quod illi mortem deprecanti: Patimur, exire non vultis, quid faciam vobis? Quid hic respondere par sit, Bernardus docet, & voce praeit: *Vivere erubescit, quia parum proficimus, & mori timeo, quia non sum paratus*. Paratissimus eris, mi homo, si tuam divinae voluntati delegaveris. Proinde sibi quisque persuadeat: Haec mihi iusto Dei iudicio, aut in delictorum poenam, aut in virtutis exercitationem, aut praemii augmentum, eveniunt. Sanè qui certò in animum suum induxerit, à Deo optimo parente sive immitente, sive permitte, haec omnia provenire, gaudebit adversis, nec homini aut hosti ea imputabit, sed divino favori.

Equid obsecro luctamur, quin nos voluntati Dei quam integerimè impendamus? *Vae qui contradicit sibi* suo, testa de Samitis terra. Nuncquid dicit lutum figulo suo? *quid facis? Ecce sicut lutum in manu figuli, ita & vos in manu mea*. Nuncquid dicit figmentum ei quae se sinxit: *Quid me fecisti? An non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?* Quid igitur, ô lutum, ô testa Samia, figulo tuo resistis, cur non divinae voluntati te formandum plenissimè committis? Cedamus seu volenti, seu nolenti Deo, moniti sequamur meliora. Tam praecaratè quam verè dixit ille apud Moguntinos in aede summæ ecclesiasticae: *Nisi cor nostrum se immergat in divinam voluntatem ac beneplacitum, nunquam potest amaritudinem suam expellere*. Animum nostrum modo haec, modò alia torquet amaritudo. Hinc malo frustra medemur, frustra prorsus, nisi penitus, prout instrumur, in divinam voluntatem immergamur. Qui benignam & amantem Dei voluntatem spreverit, iustam sentiet.

§. V. Humana voluntatis cum divina conformanda ADIVMENTA.

Principem hic locum tenent, divinae providentiae cognitio, & quae ex hac oritur, constans in Deum fiducia. Seria cogitatio de Dei providentiâ, unicuique est remedium adversus innumeras easque stultissimas hominum sollicitudines. Quid enim vero stultius, quam à Deo optimo Maximo minima non sperare, qui maxima ultro largiatur? Millies & repetendum, & inculcandum illud Jobi: *Nihil in terra sine causa fit, nihil, nihil, nec etiam quidquam rerum minutissimarum*. Aeternae providentiae manus haec omnia versat sapientissimè. Non casu nobis mala eveniunt, neque è terra germinant ut herbae. Ab alto sunt omnia. Eam quam aliqui fortunam fingunt, nos altissimam Dei providentiam agnoscimus. Divinae providentiae consilia sunt abscondita quidem, sed iustissima; sunt à divina providentiâ rerum progressus oculi, sed certissimi. *Sortes mittuntur in sinum, sed à Domino temperantur*. Dum hic vivimus, sortes nostrae velut in sinu vel urnâ videntur esse incertae, dum eas mors extrahat: sed tamen quòd alii prae aliis ad opes, ad honores capessendos evocentur, non fortunae est, sed providentiae Dei, qui cuncta & vel minima quaeque sic temperat, ut illis fors felicitatis obtingat; hi eâ excidant, non casu, sed Dei certissimâ ordinatione. Augustinus hoc asseruens: *Non fit aliquid, ait, nisi omnipotens fieri velit, vel sinendo ut fiat, vel ipse faciendo*. Ideo rex David tantâ fiducia: *Ego autem, inquit, in te speravi Domine, dixi, Deus meus es tu, in manibus tuis sortes meae*. Omnes vitae mortisque vices à tuâ pendent providentiâ & voluntate; non vivam, nisi quamdiu tu volueris, non moriar, nisi quando tu quoque volueris; vivendi ac moriendi fors omnis in tuâ manu versatur.

Significando Imperatori annis compluribus famulus

fuit, qui sapiens fore suae graviter indignabatur; & verò rem indignam esse, servos opinè meritis, tam parum liberaliter haberi; in eos tantum spargi munera, qui jam antea opibus affluerent, ceteros tot annorum servitio exhaustos vix ullis unquam munusculis hilarari; praeposteram hanc esse liberalitatem, quae in vasa jam plena effunderet. Inauditi Caesar se ab aliquo suorum perstringi: Ut ergo dicacitatem hominis mitissimâ obijuratione corrigeret, & os satis importunum obstrueret, hoc ingeniosè commentus: Pyxides duas parari iussit aequalis omnino formae ac magnitudinis, & illam quidem auro, hanc plumbo impleri, pari tamen pondere praecipit. Jamque accersitum hominem humanius affatus: Ut scias, inquit, non mihi benefaciendi animum, sed tibi gratiam accipiendi beneficia defuisse: En tibi duas has pyxides, utramque plenam, unam auro, plumbo alteram, tu jam liberrimè quam velis, elige; alterutra tua est: ea enim quam abdicaveris, proximo cuique labitur. Ergo age, res tui arbitrii est. Hic miser aestuare, modò hanc, modò illam pyxidem curiosissimè contemplari, jamque istius, jam & alterius pondus manu explorare, sed aequalissimum deprehendere, nec ullum auri aut plumbi vestigium reperire, sic incertus & anxius diu deliberare, & nihil magis, quam plumbeam paupertatem perhorrescere. Atrecto demum animo, velut si auream fortunam jam manu teneret: Augustissime Imperator, inquit, hanc retinebo. Retinebis, ait Caesar, hanc ipsam, & tibi gratias ages, si potuisti non errare. Protinus aperta est pyxis illa post longum examen delecta, quae cum plumbum exhiberet, Imperator occasione nactus: Vides, inquit, tuae paupertatis causam mihi homo, non mihi, sed divinae providentiae adscribendam? hic tibi non Caesaris, sed Dei voluntas defuit: Si Deus annuisset, hunc errorem tua manus non commisisset. Optimè igitur rex David: *Dixi, ait, Deus meus es tu, in manibus tuis sortes meae*: omnes vitae meae periodi, quin imò singula momenta sic à Deo reguntur, & ordinantur, ut omnia, si quidem ego ipse velim, in meum cellum sine bonum. Eadem in hoc omnium hominum est ratio. Augustinus verissimè: *Nihil fit, aiebat, in istâ totius creaturae amplissimâ quadam immensaque Republicâ, quod non sent. apud de summi Imperatoris aulâ aut jubeatur, aut permittatur*. secundum ineffabilem iustitiam premiorum atque poenarum. At nos incautissimi oris, & nullius ferè providentiae homines, modò culpam diabolo impingimus, modò hominis illius negligentiam, modò imprudentiam istius, modò quorundam malevolentiam accusamus: jam æmulatorum invidia (ut putamus) nobis obstruit, jam cognatorum fraus impedit, jam cessant amicorum subsidia, jam miseriae nostrae causa est domesticorum nequitia: Nunquam desunt in quos causam & culpam transferamus; & cæci divinam providentiam rebus omnibus maximis minimis moderantem non suspicimus. Quid homines accusamus, ô homines? Homo, inquit Augustinus, *nil potest in hominem, nisi Deus illi det potestatem*. 32.

tem. Aequè parum in nos possunt diaboli, ceteroqui ad haec inferiora miscenda, turbanda, evertenda potentissimi. Sed illos Deus velut rabidos canes sic constrictos tenet, ut sine permissu divino, ipsi nihil sint, nihil possint, nec porcos quidem insidere, nisi annuente Domino. Hanc Dei providentiam Jobus accuratissimè agnorat, ideo tantis gratiarum actionibus ærumnas suas salutabat. Jobo certè diaboli, & omnes hostium cunei, non tantum non ovium greges, sed nec unius oviculae flocculum rapere potuissent, nisi Deus singularem ejus rei licentiam dedisset.

Quid, quod eadem hac Dei providentiâ decernente, omnia etiam rationis expertia tantâ ratione in suos quaeque fines tendant, ut ab omnibus divinae voluntati obtemperetur exactissimè. Sine divina providentiâ legibus nihil omnino nascitur, nihil denatur, aut perit, nihil

Ps. 30. v. 15.

August. in
t. 1. c. 15.

August. in
ps. 32.

Diabolus
sine per-
missu divi-
no nihil
potest fa-
cere.

Omnia ra-
tionis ex-
pertia di-
vinæ vo-
luntati ob-
temperant.

Solus homo legibus
divinae
providentiae
se subtra-
here cona-
tur.

Matth. 6. 11.
vers. 19.
Greg. lib. 6.
mor. cap. 12.
fuit & ele-
gant.

Prov. 6. 19.
vers. 21.
Greg. ibid.

August. in
psal. 110.

Rom. cap. 8.
vers. 31.

2. Reg. 6. 22.
vers. 30.

Vide supra
lib. 2. cap. 5.
§. ult.

Bernard.
serm. 3. in
vig. Nativ.
Dom.

Ps. 39. v. 18.

nihil movetur, nihil quiescit. Illi suis omnia finibus de-
finat, & singulis praesidens intinque insidens, pro-
prium cuiusque indolem format, per quam universa in
congruas sibi functiones se dirigi sinunt. Et solus homo
rationis compos, gubernationi & legibus providentiae
divinae se subtrahere, aut illam ad suos calculos revoca-
re conetur? Rem mihi dixisse visus est, qui temeritati
humanae ingemiscens: Non est, aiebat, ullius artis aut
scientiae discipulus tam rudis & miser, qui tot magistros,
doctores, criticos, censores patiatur, quot aeterna Dei
providentia ac sapientia, quae iustificatione a filiis suis. Ve-
rum, uti Gregorius loquitur, sapientes in sua sapientia, &
astuta Dominus comprehendit, quando ejus consilium humana
facta etiam tunc congrue servant, cum resistunt. Multa cogi-
tationes in corde virt. voluntas autem Domini permanebit.
Sic divinum consilium, dum devitur, impletur; sic humana
sapientia, dum reluctatur, comprehenditur. Et quamvis ho-
mo dum peccat, divinae providentiae legibus non pa-
reat, hoc ipsum tamen non perpetuat sine lege provi-
dentiae, a qua vires accipit, quibus in suam perniciem
abutitur, & ea finitur agere, quae absque permisso agere
non posset: ita certis circumscriptis limitibus, ne aliter
aut amplius male agat, quam Deo visum fuerit permit-
tere. Pulcherrime Augustinus: Non sic, ait, constituta sunt
opera Domini, ut creatura in arbitrio libero constituta, crea-
toris super voluntatem, etiam si contra ejus faciat volunta-
tem. Non vult Deus, ut peccet, nam prohibet; tamen si peccave-
rit, non putes hominem fecisse quod voluit, & Deo accidisse quod
noluit. Sicut enim vult, ut homo non peccet, ita vult peccanti
parcere, ut revertatur & vivat, ita vult postremo in peccato
perseverantem punire, ut iustitia potentiam contumaciae non
evadat. Ita quidquid elegeris, Omnipotenti non deerit, unde
suam de te compleat voluntatem. Sic omnia prorsus intra
providentiae divinae ambitum conclusa sunt, ut eam ni-
hil usquam nec latentissima quidem, ac subtilissima cogi-
tationumcula possit effugere.

Hanc Dei providentiam agnovisse, est maximum
gradum ad fiduciam in Deum fecisse. Cum enim divi-
na providentia sic pascat aviculas, ut sua illis alimenta,
cubilia, regumenta suppetiat; sic vestiatur floculos, ut
suos illis odores, elegantias, colores distribuatur, quomo-
do filiorum oblivisci possit, quibus jus regni dedit?
Cum ergo Deus maximam suorum, & pervigilem cu-
ram gerat, & nihil sine ipsius nutu & providentiae con-
silio fiat, non est quod quidquam timeamus vel homi-
num potentiam, vel daemonum terribilia, vel
bestiarum fervitiam, vel quidquid uterque orbis terri-
bilitatem minatur. Si Deus pro nobis quis contra nos? Nec uni-
cus est nostris pilis ledetur, Deo non volente. Neque ille
nobis quidquam ab ullo irrogari sinet, quod non cedat
in grande bonum, modò ipsi nobis non desimus, &
quascunque demum illatas injurias quo par est animo
excipiamus. Hac in Deum fiduciam imbutus David: In
te, inquit, curram accinctus, & in Deo meo transiliam murum.
Est aliquid, tam potentem & aetate jam fractum regem
currere; longè plus est, indutum armis currere; vix credi
potest eundem regem tanti esse animi, ut armis indutus
velit etiam murum transilire. Nimirum has vires sug-
gerit fiducia. Ita sanctus Ignatius verissimè: Nescitis,
inquit, quantas vires habeat magna in Deum fiducia.
Ad hoc in hoc praecipue nostra elaborare debet me-
ditatio, ut hujus in Deum fiduciae quam altissimas ra-
dices agamus. Et quae nobis eò usque enitendum, ut pro
re quacunque nata, mox ad istud divinae providentiae
asylum, seu munitissimam arcem, confugiamus ingenti
cum fiducia. Ea de causâ Bernardus omnibus viribus
ad hanc fiduciam unumquemque nostrum excitans:
Credite ergo te Deo, inquit, committere te ei, facta in eum cogita-
tum tuum, & ipse te enutriet, ut fiducialiter & fideliter dicas:
Dominus sollicitus est mei. Neque enim hoc sapiunt ho-
mines amantes seipsos, curam carnis perficientes desideris, sur-

di ad vocem dicentis: Omnem sollicitudinem vestram a se
projicientes in eum, ipsi enim cura est de vobis. Nam
sibi quidem ipsi fidere, non fidei sed perfidia est. Deo in omni-
bus fidere hoc virtutis est, & ita quidem fidere, ut nec
scire quidem cupiamus, quid de nobis statuerit Deus.
Quemadmodum opulentus dominus, ita domum
suam fidei & economo committit, ut ipse quid supelle-
ctilis domi habeat, jucundè ignoret, illud secum repu-
tans, pauperis esse numerare pecus. Hoc in Aegypto
Josephus de hero suo: Ecce dominus meus, inquit, omnibus
mibi traditis, ignorat quid habeat in domo sua. Hoc singu-
laris in Josephum fidentiae argumentum erat. Ita pro-
fus magnam in Deum gerit fiduciam, qui pie simul &
eruditè nescire cupit, quid circa vitae mortisque suae pe-
riculos decreverit Deus, illud assidue versans animo,
Deum & sapientissimum gubernatorem, & potentis-
simum regem, & optimum patrem esse, qui & provi-
dentissimè norit, & efficacissimè possit, & amantissimè
velit, cum vera bona suppeditare, tum vera mala aver-
tere. Proinde huic uni & sapientissimo gubernatori,
potentissimo regi, & optimo patri in omnibus sine omni
trepidatione plenissimè fidendum esse. Rursum jam Or-
bis, & ridebit homo sic fidens Deo.

Haec illa sunt argumenta, quibus in ipsa divina volun-
tatis penetralia suaviter deducimur. Quisquis divinam
providentiam nosse didicerit, eidem se committere nil
dubitabit; qui autem hoc modo se Deo permiserit, huic
facillimum erit in divina voluntatis jus atque ditionem
penitissimè concedere, animo sic composito, ut ad
unam atque unicam Dei voluntatem in rebus omnibus
collineet; nec tantum non aliud jam velit, nolit, quàm
quod Deus vult, aut non vult, sed etiam si liceret sibi à
Dei voluntate dissentire, nihilominus non aliud velle
unquam aut nolle cuperet, quàm quod voluntati divi-
nae placere sciret.

Hoc est quod Catharina Senensis rectissimè monet,
ut qui serio student virtuti, secretum divinae volun-
tatis conclave in suomet sibi pectore struant. Nescire
se concludant, in eo perpetuo habitent, nec inde un-
quam vel curiosiorem oculum, vel liberiorem manum,
vel pedem petulantiorum proferant; sed sicut apes in
alveari suo, aut in suo monili adhærescit gemma, sic illi
in divina voluntate persistant constantissimè. Virtutum
omnium complexum brevi obtinet, qui ex animo to-
tum se voluntati divinae devovet.

Ad Antiochum regem missus est à senatu Romano
Caius Popilius legatus cum his mandatis. Ut rex An-
tiochus se bello, quo Ptolemæum laceflebat, abstinere.
Rex mirâ humanitate virtum complexus, amicissimo
vultu dextram ei porrexit; at suam invicem porrigere
noluit Popilius, & fronte ad maiestatem composita: Se-
ponamus, inquit, privatam amicitiam; publica jam cu-
randa sunt, & una senatus consultum protulit, quo ju-
bebatur rex aut Aegyptum non incessere, aut bellum
habere cum populo Romano. Tabellas ab senatu missas
ut legit Antiochus, dixit se cum amicis collocuturum.
Cui Popilius: Moram, inquit, negotium non fert, tol-
lenda est omnis cunctatio. Atque simul virga, quam
manu gerebat, pavimentum denotavit, & in eo circulum
describens. Prius, inquit, quàm hoc circulo excedas, da
responsum quod senatui referam. Non legatum locu-
tum, sed ipsam curiam ante oculos positam credideret.
Continuò enim rex affirmavit fore, ne amplius de se
Ptolemæus quereretur. Ac tum demum Popilius ma-
num tanquam focii apprehendit: sic eodem momento
Syriae regem terruit, Aegypti protegit. Idem pene no-
bis quod Antiocho contingit, cum Deo amici esse vo-
lumus, sed in Dei voluntatem transire non habet. Er-
go filius in Orbem legatus à Patre missus divina vo-
luntatis circulum circa nos designans: Non omnis, in-
quit, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum
celorum.

calorum, sed qui facit voluntatem Patris. En, mi homo, in hoc circulo conclusus es, neptius egredieris quam dixeris, num in arbitratum Dei dedere te velis, an tuis placitis vivere. Si tibi pax cordi sit, si nolis esse hostis Numinis, si impium cum Deo bellum oderis, illico responsum dabis. Ah, mi bone Christiane, quid tergiveraris, quid deliberas, quid cunctaris? moram odit hoc negotium. Si sapias, regem illum imitaris, & paratissime respondes: Mi Deus, sanctissime voluntati tue me totum perfectissime trado, & adstringo, paratus omnia & agere, & pati, vivere, mori, prout tu volueris. In quibuscunque vel gravissimis etiam arumnis summo nihilo

A solatio erit rectissima voluntas tua. Hanc ego mihi nunc unam unicam & vivendi & moriendi regulam statuo; Fiat voluntas Domini, fiat, fiat. Variis omnia procellis disturbentur, furant arma mutuis concursibus, classes classibus frangantur, fora litibus dies perpetuos strepant, omnia negotiosis conatibus tumultuentur, hoc ego mihi negotium sumo, ut ad unam atque unicam Dei voluntatem me totum componam. Jamque illud intimo pectore amplector sanctissimum oraculum. *Mundus transiit & concupiscentia eius: qui autem facit voluntatem Dei, manet in Aeternum.* 1. Ioan. c. 2. v. 17.

Finis Heliotropii.

ORBIS PHAETON.

HOC EST

DE VNIVERSIS VITIIS LINGVÆ.

A

CAPVT PRIMVM.

ADVLATIO quam divulgatum sit vitium,
& quibus titulis adulatores afficiendi.

ADVLATIO inter vitia lingue agmen ducit, & ingentem post se vitorum catervam trahit. ADVLATIO grave malum, sed suave; letale malum, sed civile; malum grande, sed subtile, & potens omni ferè priori avo; sed necdum vires perdidit. Tam vegetum, recens, integrum & vividum nostro hoc avo est, quam

fuit prisco illo, de quo Hieronymus: *Isto, inquit, maxime tempore regnat adlatio: quoddam est gravissimum, quia iniquitatis ac benevolentia loco ducitur, ita fit, ut qui adulari nescit, aut invidius aut superbus reputetur.* Quid ais, Hieronyme, jam ante mille trecentos & amplius annos hoc vitium in flore? Nisi me valde fallo, hæc artes ex orco, plerunque incrementum sumunt à tempore, & quo plus ætatis, plus etiam acquirunt roboris.

Quid hinc illinc in magnatum ædibus, in aulis Principum, in Regum palatiis atque turribus, adulando patretur mali, tamen nesciam, hoc tamen scio, contra hoc vitium plurimos gravissimè stomachari, & ubi dicendi spatium est, indignatione prolixa in hanc pestem invehi. Quidquid sit, hoc vitium silendo præterire non licet. At tanguntur aliqui, qui se notatos sentient? Hic iterum Hieronymi monitum jacet, & metum eximat: *Incepitio generalis, non est injuria persone unius.* Quod si multi hoc vitio laborent, ictu leviori ferientur, si plaga dividatur in plures.

Quod si ergo hoc vitium variâ clade per Orbem grassetur, nequaquam ei parcendum, sed omnium linguis converterandum est, ut vel cadat omnino, vel saltem incipiat cadere. Quod si jam emigraverit ab Orbe, damnatum longo exilio, ne sic quidem de eo silendum est, nam tanto ampliore gratiarum actione opus est, quanto clariùs agnoscimus quam grande malum effu-

Tom. I.

B gerimus. Ita pergitur: & quia ADVLATIO plerunque à titulis exordium sumit, ita nos, ad vitii genium, principio suis adulatores titulis ornabimus.

Adulato-
rum tituli.

§. I.

PRIMUS adulatorum titulus: NVTRICES DIABOLI. Nutrices sunt. Ancillæ infantaria, seu, geraria, dum cunas agitant, plerunque etiam capiant, quò citius & suavius infantem sopiant: Sic & adulatores non laudanda laudant: hoc grato sed maligno cantu & in soporem dant eos, quos blandissimis verbis velut in cunas condunt, movent, & accinunt. Nutrices, cum infans cadit, dictitare solent, bona fortuna cecidit: Adulatores ea quæ acriter forent perstringenda, in benignos & mites sensus trahunt, fortunæ favores ubique largissimè commendant precanturque:

quidquid calcaverit hic rosa fiat.

Persue-

Sed, quemadmodum provectus jam ætatis homo, nutrices lac sugere nimium erubescat, sic homo cautus jure verecundetur adulatorio hoc lacte pasci. Salomon monens: *Fili, inquit, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis.* Prov. c. x. v. 10.

Alter titulus: AVES GAVIÆ sunt adulatores. Solve- rat Sicilia Rex Alphonfus, uti Panormitanus memorat, cumque navem regiam aves, quas Gaviæ vocant, facto agmine circumvolitarent, rex sermonem de iis ingressus: Hæ aves, inquit, ex se tam officiosæ non sunt, ut gest. Alph. hunc nobis honorem deferant velut comitando, sed Plin. lib. 10. expectant dum aliquid projiciatur: ubi projectum quid cap. 32.

D fuerit ad prædam, celerrimè id rapiunt & diffugiunt. Mox firmiore vultu Alphonfus ad suos versus: His avibus, inquit, aliquot è meis sunt simillimi; hiant ad quænera, expectantque, dum dederis, & verò etiam inter se litigant quis maximam partem trahat. Ubi præda in manu est, ab obsequiis se subducunt, nec redeunt nisi nova munera esuriant.

Tertius: CANES sunt. Adulatores beatus Gregorius: Canes canibus confert, Lazari ulcera lingentibus. Hi corporis abscessus aliquantisper molli linctu refrigerant, non tamen sanant. Nec aliter solent adulatores, quos eodem nomine insigniens Alanus, Palatinos canes appellat. Insignissimè de his Hugo Victorinus: *Adulator, inquit, amicus est in officio, hostis in animo, compis in verbo,*

D d d

turpis